

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПРОСТОРЕН ПЛАН НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР (2016-2030)

НАЦРТ ВЕРЗИЈА

Април, 2018

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Националниот парк Пелистер**

Друштво за еколошки консалтинг
ДЕКОНС-ЕМА ДООЕЛ увоз-извоз Скопје

Бр. 0302-54/1
10.04 2018 год.

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

бул. „Метрополит Теодосиј Гологанов“ бр. 44/1-4, 1000 Скопје
Тел/фах 02 3246 402,
e-mail: office@ema.com.mk

План: Просторен план на Националниот парк „Пелистер“ 2016-2030

Документ: Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк „Пелистер“

Клиент: Министерство за животна средина и просторно планирање (МЖСПП)

Статус: Нацрт верзија

Подготвено од: Менка Спировска, Дипломиран биолог и овластен експерт за СОЖС
Јулијана Никова, Дипломиран инженер технолог и овластен експерт за СОЖС

Потписник на
Извештајот за СОЖС:

Менка Спировска

Датум:

10.04.2018

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПОТВРДА
за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оцена на животната средина

СПИРОВСКА АРИТОН МЕНКА

дипломиран биолог од Скопје, родена на 28.12.1951 година, во Скопје, Република Македонија, на ден 04.06.2009 година, го положи **стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина**, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со **статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина** и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животната средина ("Службен весник на Република Македонија" број 53/05, 81/05, 24/07 и 159/08).

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Др. Нецати Јакупи

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
М-р Јадранка Иванова

Број 07-2031/35
29.06.2009, година

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПОТВРДА

за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оцена на животната средина

НИКОВА Љубомир ЈУЛИЈАНА

дипломиран инженер технолог од Скопје, родена на 27.11.1971 година во Кочани, Република Македонија, на ден 28.03.2013 година го положи **стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина**, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со **статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина** и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05; 81/05; 24/07; 159/08; 83/09; 48/10; 124/10; 51/2011 и 123/12) и е со важност од пет години, почнувајќи од денот на издавањето на истата. За продолжување на потврдата за дополнителни пет години, треба да се поднесе барање за продолжување на потврдата до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Abdilaqim Ademi

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
Drazen Gorfev

Број 07-1655/32
20.03.2013, година

ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТАР НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Трговски регистар и регистар на други правни лица

www.crm.com.mk

Број: 0809-50/150120160059236

Датум и време: 4.10.2016 г. 08:54:03

ПОТВРДА
за регистрирана дејност

ТЕКОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА СУБЈЕКТОТ	
ЕМБС:	6247717
Назив:	Друштво за еколошки консалтинг ДЕКОНС-ЕМА ДООЕЛ увоз-извоз Скопје
Седиште:	МИТРОПОЛИТ ТЕОДОСИЈ ГОЛОГАНОВ бр.44-1/4 СКОПЈЕ - ЦЕНТАР, ЦЕНТАР

ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИСТРИРАНА ДЕЈНОСТ	
Предмет на работење:	Регистрирана е општа клаузула за бизнис
Приоритетна дејност/ главна приходна шифра:	74.90 - Останати стручни, научни и технички дејности, неспомнати на друго место
Други дејности во внатрешниот промет:	Нема
Евидентирани дејности во надворешниот промет:	Има
Одобренија, дозволи, лиценци, согласности:	Нема

Изготвил:

Овластено лице:

Број: 0809-50/150120160059236

Страна 1 од 1

СОДРЖИНА

1	ВОВЕД.....	9
2	ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС).....	10
2.1	ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	10
2.2	ПРИДОБИВКИ ОД СПРОВЕДУВАЊЕ НА СОЖС.....	11
2.3	ПРАВНА РАМКА СО КОЈА СЕ РЕГУЛИРА СОЖС ПОСТАПКАТА.....	11
2.4	ИНТЕГРИРАЊЕ НА ПОСТАПКИТЕ ЗА ПОДГОТОВКА НА СОЖС И ППНПП.....	12
2.5	МЕТОДОЛОГИЈА ЗА СОЖС.....	13
2.5.1	Постапка за СОЖС.....	13
2.5.2	Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста.....	14
2.5.2.1	Учество на јавноста.....	15
2.5.3	Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина 16	
2.6	СПРОВЕДЕНИ СОЖС АКТИВНОСТИ.....	16
3	РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ.....	17
3.1	КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА ПЛАНОТ.....	17
3.2	ПРЕДМЕТ И ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНОТ.....	29
3.3	КОРЕЛАЦИЈА НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ.....	36
4	РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	75
4.1	ОПШТИ И ДЕМОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ.....	75
4.2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ.....	78
4.3	ТУРИЗАМ.....	80
4.4	ЗДРАВЈЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО.....	81
4.5	КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ И КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХОТ.....	81
4.5.1	Климатски карактеристики.....	81
4.5.2	Квалитет на воздухот.....	83
4.5.3	Климатски промени.....	85
4.5.4	Бучава.....	87
4.6	ВОДА.....	89
4.6.1	Хидрологија.....	89
4.6.2	Квалитет на површинските води.....	90
4.7	ПОЧВА.....	92
4.8	ШУМИ И ШУМСКО ЗЕМЈИШТЕ.....	101
4.9	БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО.....	104
4.10	ПРЕДЕЛСКА РАЗНОВИДНОСТ.....	109
4.11	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО.....	111
4.12	МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА.....	113
4.13	ЗАГРОЗЕНОСТ ОД ПРИРОДНИ НЕПОГОДИ.....	119
5	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН ЗА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР.....	122
5.1	СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ППНПП.....	130
6	ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ.....	132
7	ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО.....	137
7.1	ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	139
8	ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ 148	
8.1	ВЛИЈАНИЈА ПРЕДИЗВИКАНИ ОД ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ.....	149
9	АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ.....	168

10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „ПЕЛИСТЕР“ ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА	170
11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	178
11.1 ЗАКЛУЧОЦИ И СОГЛЕДУВАЊА	178
11.2 ПРЕПОРАКИ.....	180
12 НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ	183
12.1 ВОВЕД.....	183
12.2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС).....	184
12.2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина	184
12.2.2 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката	184
12.2.3 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС	185
12.2.4 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста	185
12.3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИТЕ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ.....	186
12.3.1 Краток преглед на содржината на Планот.....	186
12.3.2 Предмет и главни цели на Планот	187
12.3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи	188
12.4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	188
12.5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ	189
12.6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ.....	189
12.7 ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО	191
12.7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина	191
12.8 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	192
12.9 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	193
12.10 План за мониторинг врз имплементацијата на Планот од аспект на животна средина	194
12.11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	194
12.11.1 Заклучоци	194
12.11.2 Препораки	197
13 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	200

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

Табела 1 Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на ППНПП и СОЖС	12
Табела 2 Просторен развој и уредување на просторот до 2030 година	19
Табела 3 Главни цели за користење на просторот за секоја област која е предмет на анализа во Нацрт-ППНПП и активности за постигнување на целите	30
Табела 4 Корелација на целите на Планот со целите на релевантните национални плански документи.....	39
Табела 5 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год	84
Табела 6 Нивоа на бучава над чии вредности се смета дека е нарушен мирот на граѓаните	87
Табела 7 Категорија на земјоделска површина во Пелагониски плански регион изразена во хектари	96
Табела 8 Значајни локалитети во НП „Пелистер“	108
Табела 9 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“	140
Табела 10 Табела на компатибилност на целите на СОЖС и ППНПП.....	146
Табела 11 План за мониторинг	171

ЛИСТА НА СЛИКИ

Слика 1 Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на ППНПП	13
Слика 2 Чекори/фази на СОЖС	14
Слика 3 Населени места во и околу Националниот парк	17
Слика 4 Територијална организација на Регионот	75
Слика 5 Географска положба и поврзаност со опкружувањето	78
Слика 6 Климатски типови	82
Слика 7 Постапеност на станиците за мониторинг на квалитетот на воздухот	83
Слика 8 Емисии на стакленички гасови според сценариото без мерки	86
Слика 9 Диспозиција на мерни места во Битола во периодот од 2010 до 2014 година	88
Слика 10 Преглед на мониторинг станиците за следење на квалитетот на површинските води	91
Слика 11 Релјеф и хидрологија	93
Слика 12 Геоморфологија	94
Слика 13 Педолошки карактеристики	96
Слика 14 Биланс на површините по намена (ха)	98
Слика 15 Структура на просторот според режимот на заштита	98
Слика 16 Процентуална застапеност на намените на земјиштето во рамките на	98
Слика 17 Користење на земјиштето	99
Слика 18 Карта на ерозија	100
Слика 19 Шуми и шумско земјиште	102
Слика 20 Преклопени граници на ШСЕ со граници на НП „Пелистер“	103
Слика 21 Разлика во границите на НП „Пелистер“ и ШСЕ Пелистер	103
Слика 22 Разлика во границите на НП Пелистер и локалитет Вртушка	104
Слика 23 Значајни подрачја за птици (IBA)	105
Слика 24 Вегетациска карта	107
Слика 25 Природно наследство	109
Слика 26 Камени реки (автор: Никола Милановски)	110
Слика 27 Големо Езеро на Пелистер	111
Слика 28 Мало Езеро на Пелистер	111
Слика 29 Заштитни зони на акумулацијата Стрежево и изворите за водоснабдување	117
Слика 30 Извор. Карта на ерозија во М=1:50.000 (произведена во 1993 година, векторизирана во АПП)	120
Слика 31 Европски зелен појас	135
Слика 32 Биосферен резерват “Охрид Песпа”	136
Слика 33 Јавни функции	154
Слика 34 Карта на намена на земјиштето (обележани локации за изградба на нови ски центри, викенд зони и планинарски дом)	156
Слика 35 Сообраќајна инфраструктура	159
Слика 36 Предвидена траса на оптички кабел	163

ЛИСТА НА ПРИЛОЗИ

Прилог 1 Мислења од надлежни институции	201
---	-----

1 ВОВЕД

Националниот парк „Пелистер“ (во понатамошниот текст НП „Пелистер“) се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.

Националниот Парк „Пелистер“, за прв пат е прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина¹ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год., вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за Национален парк“.

Во 2007 год. извршено е проширување на границите за нови 5150 ha, така што со границите на заштитеното подрачје, дефинирани во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), површината на Паркот изнесува 17 150 ha.

Првиот Просторен план за подрачјето на НП „Пелистер“ е донесен во 1986 год. Од тогаш до денес се случиле значајни општествени, системски, стопански, урбанистички, инфраструктурни и други промени кои имаат влијание врз највредните и најчувствителни делови на природното добро. Сето ова беше пропратено и со промени во законската регулатива.

Изминувањето на периодот на реализација на постоечкиот Просторен план за Националниот парк ја нагласува неопходноста од утврдување на нови, односно редефинирање на стратешките развојни насоки како начин за спречување на стихийниот и неконтролиран развој. Високиот степен на зачуваност на природните еколошки вредности на просторот и потенцијалите за промовирање и развој на одржливи видови туризам и други алтернативни дејности и активности, се прашања на кои одговорите и насоките, во смисла на долгорочен развој, може да ги даде само нов стратешки документ за просторен развој и уредување на заштитеното подрачје. Заради тоа и со цел обезбедување услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој се изработува и донесува нов Просторен план на НП „Пелистер“ за плански период од 2016-2030.

Изработката на нацрт Просторниот план на Националниот парк Пелистер потекнува од „Годишната програма на Владата на Република Македонија за финансирање на изработка на просторен план на Република Македонија за 2016 и 2017 год.“ („Службен весник на Република Македонија бр.2/16 и 192/16).

Во согласност со член 8, став 3 од Законот за просторно и урбанистичко планирање, Просторниот план на НП „Пелистер“, како подрачје од посебен интерес за Републиката, претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија, како и интегрален развоен и управувачки документ, со кој се дефинираат насоките, мерките и условите за обезбедување хармоничен, рамномерен и одржлив просторен развој.

Нарачател на изработката на просторниот план е Министерството за животна средина и просторно планирање, а изработувач е Агенцијата за планирање на просторот.

¹ Пелистер, всушност е одомакено име за планината Баба, инаку тој е нејзин највисок врв (Панов М., 1976)

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/ЕС) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

Во согласност со законските обврски во Годишната програма на Владата на Република Македонија за финансирање на изработка на просторен план на Република Македонија за 2016 и 2017 год. за Просторниот план на НП „Пелистер“ предвидено е изработка на Извештај за стратегиска оцена на животната средина.

Врз основа на ова, Министерството за животна средина и просторно планирање и Друштвото за еколошки консалтинг „ДЕКОНС-ЕМА“ ДООЕЛ Скопје склучија договор за деловна соработка за изработка на Извештај за стратегиска оцена на животната средина за Просторниот план за НП „Пелистер“ (во понатамошниот текст: СОЖС за ППНПП).

2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при просторното планирање во Република Македонија.

2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Главни цели на СОЖС се:

- Да обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може, исто така, да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на постапката за СОЖС, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;
- Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

2.2 Придобивки од спроведување на СОЖС

Придобивките од спроведување на стратегиската оцена на животната средина се:

- Флексибилност и консензус во процесот на планирање;
- Интегрирање на социјалните, економските и аспектите на животната средина;
- Меѓусекторска соработка;
- Земање предвид на националните, регионалните и локалните потреби и цели;
- Земање предвид на целите за заштита на животната средина;
- Конзистентност со стратешките определби за одржлив развој;
- Добивање вистинити и реални информации, кои ќе им помогнат на носителите на одлуки на повисоко ниво во донесување на истите.

2.3 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, *просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето*, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);
- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

При подготовка на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, земена е предвид и Директивата 2001/42/ЕС на Европскиот Парламент и Советот од 27 јуни, 2001 година за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (во понатамошниот текст: Директива за СОЖС), која е транспонирана во македонското законодавство, како и искуствата на некои од земјите членки на ЕУ.

2.4 Интегрирање на постапките за подготовка на СОЖС и ППНПП

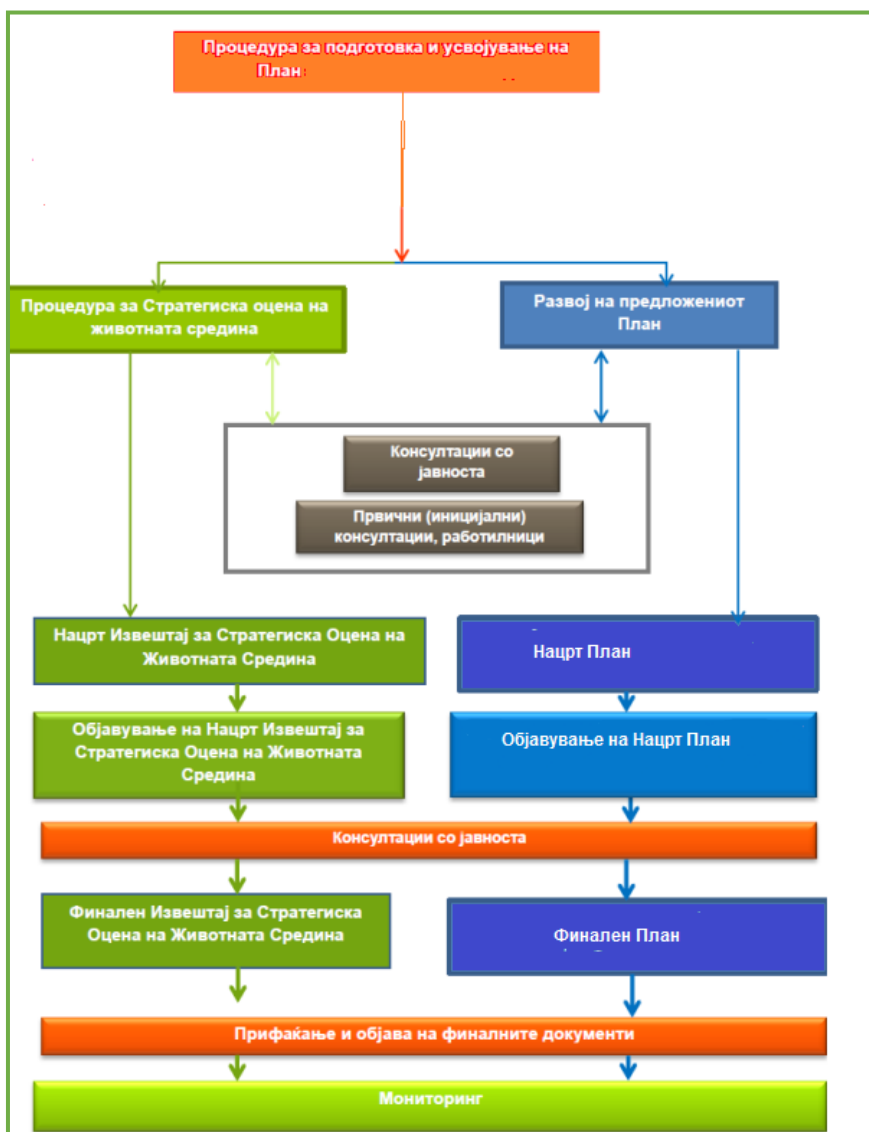
СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на ППНПП. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и ППНПП) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

Во табелата подолу се идентификувани клучните учесници во постапката за подготовка на ППНПП и спроведувањето на СОЖС.

Табела 1 Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на ППНПП и СОЖС

Целни групи	
	Влада на Република Македонија, Министерство за животна средина и просторно планирање, Агенција за планирање на просторот, ЈУ НП „Пелистер“, Пелагониски Плански Регион, Општина Битола, Општина Ресен, Министерство за транспорт и врски, Министерство за економија, Министерство за финансии, Министерство за локална самоуправа, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерство за здравство, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за култура, Министерство за образование и наука, Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), Управа за хидрометеоролошки работи, Центар за управување со кризи, Дирекција за заштита и спасување, Јавно претпријатие за државни патишта, ЈП „Стрежево“ ЈКП „Комуналец“ ЕЛЕМ Електрани на Македонија, МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, Јавно претпријатие за управување со пасишта, Управа за водостопанство, Здружение на комунални претпријатија, Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, Здруженија на граѓани, институти, приватен сектор и сл.

Интегрирањето на постапката за СОЖС и подготовката на ППНПП е дадена во следниот дијаграм:

Слика 1 Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на ППНПП

2.5 Методологија за СОЖС

2.5.1 Постапка за СОЖС

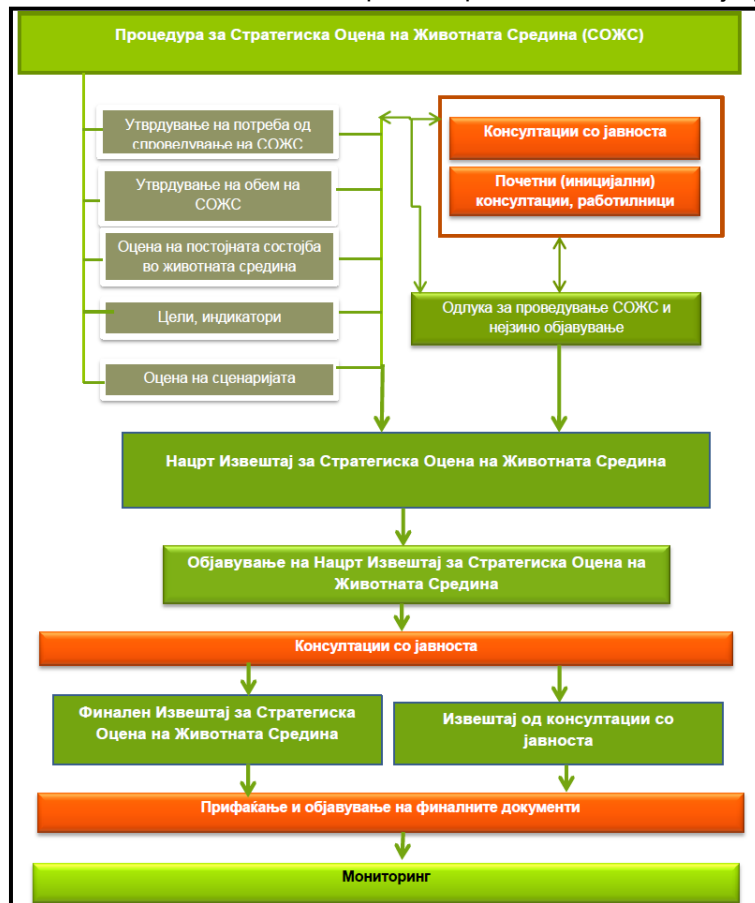
Постапката за СОЖС се спроведува во неколку фази/чекори:

Фази на СОЖС	Опис	Консултации	
		Засегнати органи	Јавност
Проверка	Се утврдува дали Планот ќе има значителни влијанија врз животната средина и дали е потребно спроведување на СОЖС	√	
Определување на обемот	Се определува обемот на информации и нивото на детали кои ќе бидат содржани во Извештајот за СОЖС	√	√
Извештај за СОЖС	Се обезбедуваат детални информации за резултатите од СОЖС, вклучувајќи информации за аспектите кои биле предмет на оцена, како и очекуваните влијанија (позитивни и негативни) врз животната средина и социјалните аспекти од имплементација на планскиот	√	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	документ. Извештајот идентификува и активности за спречување, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значителните негативни влијанија.		
Консултации со јавноста	Консултација со страните и засегнатата јавност во текот на определувањето на обемот на СОЖС, Извештајот за СОЖС и обезбедување јавен увид (објавување) за истите.	√	√
Прифаќање	Се обезбедуваат информации за одобрениот плански документ, односно колку од коментарите добиени во текот на консултациите биле земени предвид и методите за мониторинг на значителните влијанија од имплементацијата на планскиот документ.	√	
Мониторинг	Се овозможува следење на имплементацијата на активностите, можните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти, со цел одговорните власти да преземат мерки за намалување на негативните влијанија и подобрување во текот на имплементацијата на планските документи.	√	

Чекорите/фазите на постапката за СОЖС се презентирани во следниот дијаграм.

Слика 2 Чекори/фази на СОЖС

2.5.2 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на ППНПП и видот на документот, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС.

По фазата на определувањето на потребата за спроведување СОЖС, следува фаза на подготовка на документација врз основа на што МЖСПП ќе донесе Мислење за утврдување на обемот на СОЖС.

Целта на фазата за определување на обемот е идентификација на клучните прашања за животната средина, кои треба да бидат опфатени со оцена на влијанијата на планскиот документ врз животната средина. Оваа фаза од постапката за СОЖС вклучува преглед на други релевантни планови, програми и цели на животната средина, основни информации за животната средина и предложени активности и политики разработени во планскиот документ. Сите споменати информации овозможуваат утврдување на обемот на СОЖС и идентификување на прашања од областа на животната средина кои треба да бидат опфатени со планскиот документ.

Нивото на детали содржано во СОЖС е определено од:

- Местото на планскиот документ во хиерархијата на планирање и донесување одлуки, како и нивото на детали на политиките утврдени со истата;
- Степенот на влијание на планскиот документ врз животната средина;
- Достапноста на постоечки информации при подготовката на СОЖС.

Обемот на Извештајот за СОЖС ги опфаќа сите теми на животната средина, дефинирани со Директивата за СОЖС, односно население и човечко здравје, биолошка разновидност, предел, воздух и климатски промени, води, почви, културно и природно наследство и материјални добра.

2.5.2.1 Учество на јавноста

Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, постапката за СОЖС започнува со подготовка на Формулари и Одлука за спроведување на СОЖС, постапка во која се вклучуваат засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на ППНПП. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на МЖСПП со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на ППНПП со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб страната на МЖСПП и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

Соодветно, Нацрт Извештајот за СОЖС ќе биде достапен за увид на јавноста на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и на веб страната на ЈУ НП „Пелистер“, во период од 30 календарски дена.

Во согласност со законските барања, а со цел да се постигне поголема транспарентност и вклученост на јавноста во процесот на донесување на одлуки во однос на ППНПП, ќе се одржи јавна расправа по нацрт ППНПП и нацрт Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина.

Сите аргументирани мислења на јавноста, ќе бидат вклучени во финалниот Извештај за СОЖС на планскиот документ.

2.5.3 Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина

Во согласност со барањата на Уредбата за содржината на извештајот за СОЖС и Директивата за СОЖС, овој Извештај содржи:

- Краток преглед на содржината, главни цели на Просторниот план и поврзаност со други релевантни планови или програми;
- Информации за моменталната состојба на животната средина и што најверојатно би се случило без имплементација на Просторниот план;
- Карактеристики на животната средина во областите кои би биле значително засегнати;
- Постојни проблеми во животната средина, кои се релевантни за Просторниот план, вклучувајќи ги оние кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и живеалиштата;
- Целите на заштита на животната средина одредени на национално или меѓународно ниво, релевантни за Просторниот план и начинот на кој тие цели се земени предвид при неговата изработка;
- Веројатни значајни влијанија врз животната средина, вклучувајќи и прашања, како што се биолошка разновидност, население, човеково здравје, фауна, флора, климатски фактори, материјални добра, културно наследство, вклучувајќи архитектонско и археолошко наследство, предел, како и меѓузависност на овие фактори;
- Мерки за заштита, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значајните негативни влијанија врз животната средина од имплементацијата на Просторниот план;
- Анализа на алтернативи;
- Опис на предвидените мерки во врска со мониторингот, а во согласност со законските обврски

2.6 Спроведени СОЖС активности

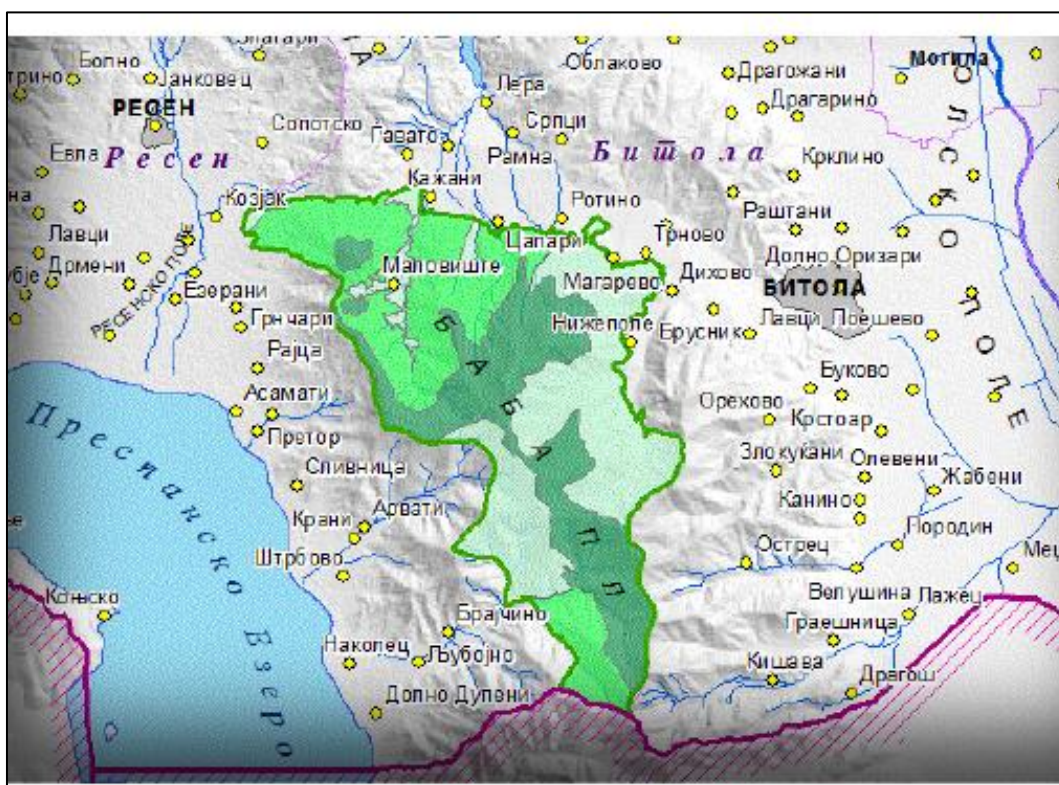
Период	Степен на подготовка/фаза
декември, 2016 година	Донесување Одлука за спроведување СОЖС бр. 15-7277/3 од 30.12.2016 година
април, 2018 година	Објавување на нацрт Планот и нацрт Извештајот за СОЖС на веб страната на МЖСПП
април-мај, 2018 година	Консултации со јавноста и заинтересираните страни во однос на нацрт Планот и нацрт Извештајот за СОЖС
април, 2018 година	Одржана јавна расправа по нацрт Извештајот за СОЖС и Планот
мај, 2018 година	Мислење од МЖСПП за усогласеност на нацрт Извештајот за СОЖС со барањата на националното законодавство
мај, 2018 година	Завршени консултации со јавноста
мај, 2018 година	Финализирање на Извештајот за СОЖС
	Финално мислење по Извештајот за СОЖС - негово објавување
	Прифаќање на Планскиот документ

3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската и Пелагониската котлина. Географски, територијата на Паркот се простира помеѓу $41^{\circ}4'15.96''$ и $40^{\circ}52'27.85''$ северна географска ширина и $21^{\circ}3'15.29''$ и $21^{\circ}16'9.41''$ источна географска должина. Територијата на Паркот опфаќа дел од северните и североисточните падини на планината Баба, со нејзиниот највисок дел - врвот Пелистер.

Административно, подрачјето на Националниот парк припаѓа на општините Битола и Ресен и во неговите граници постои само една населба – село Маловиште. Неколку поголеми населби се наоѓаат на контактната зона на Паркот со непосредното окружување (на растојание помало од 1 km): Кажани, Ротино, Цапари, Магарево и Трново на северната, односно Дихово и Нижеполе на источната граница.

Слика 3 Населени места во и околу Националниот парк

Во согласност со Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на Република Македонија“ бр.150/07), површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 150 ha.

За потребите на изработка на Просторниот план на НП „Пелистер“ во ГИС окружување, добиени се векторски податоци од Министерството за животна средина и просторно планирање. Вкупната должина на границата на Националниот парк „Пелистер“, отчитана од овие податоци изнесува околу 86,99 km, растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 170 ha, поточно 20 ha повеќе од овие опфатени со законот.

Иако ова отстапување на површината е во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на сите заштитни зони. Во таа смисла, со оглед на

претстојната ревалоризација на подрачјето на Паркот и негово репрогласување во категорија на заштитено подрачје, што како обврска произлегува од чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е уточнување на границите на Паркот, описно презентирани во Законот, со истите дадени во векторска форма.

Дефинираната зона за строга заштита во Паркот зафаќа површина од 5187,47 ha, зоната за активно управување е со површина од 5598,84 ha, додека зоната на одржливо користење со површина од 6383,98.

Надлежна институција за управување со подрачјето на Националниот парк „Пелистер“ е Јавната установа НП „Пелистер“, наследник на ОЗТ Управа на Национален парк „Пелистер“, основана во 2006 год.

Според тоа, сите активности кои во границите на НП „Пелистер“ ги вршат други субјекти (физички и правни лица), а може на било кој начин да влијаат врз заштитата на природата, биолошката разновидност и природното наследство, треба да бидат претходно најавени, контролирани и одобрени од ЈУ НП „Пелистер“.

Во согласност со методологијата за изработка на просторни планови, во Нацрт-ППНПП опфатени се следните содржини:

- Вовед,
- Појдовни основи за изработка на Планот,
- Оценка на постојната состојба, вредности и потенцијали,
- Досегашни просторно плански решенија,
- Погодности и ограничувања во просторниот развој (SWOT анализа),
- Простор на концептен развој и уредување на Паркот,
- Спроведување на Просторниот план,
- Динамика и активности за реализација на Планот.

Во поглавјата од Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ презентирани се постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканиите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на нацрт ППНПП.

Исто така, нацрт-ППНПП содржи и акционен план кој опфаќа активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППНПП, носители на активностите, придобивки и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).

Со цел да се предвиди идниот развој на Паркот во ПП за НП „Пелистер“ даден е осврт на реализацијата на досегашните плански решенија врз основа на кои е разработен и концептот за просторен развој и уредување на Паркот, кој детално е прикажан во продолжение.

■ **Концепт на просторниот развој и уредување на Паркот**

Концептот на заштита на Националниот парк „Пелистер“, во согласност со Законот за природа, Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк и Планотот за управување со НП „Пелистер“, се остварува на три нивоа, односно три зони на заштита, утврдени според природните вредности и потребата за управување со истите. Зоните на заштита се посебни и препознатливи единици во кои, врз основа на воспоставениот режим на заштита, се контролираат активностите во различни делови од националниот парк.

Просторите со високи природни вредности се наоѓаат во зона на строга заштита. Зоната на активно управување зафаќа простори кои треба да подлежат на активни мерки за управување како би се сочувале вредностите во истата. Просторите со ниски природни вредности и поблаг режим на заштита се наоѓаат во зоната на одржливо користење.

Зоната за строга заштита опфаќа простори кои се наоѓаат во добро сочувана или изворна состојба. Таа зафаќа површина од 5187,47 ха или 30% од површината на Паркот. Во рамките на оваа зона се вклучени простори на кои се среќава висока концентрација на матични популации на видовите кои се наоѓаат на IUCN - црвената листа на видови, кои се под закана на глобално и европско ниво, Бернската Конвенција, како и матични популации на ендемични видови. Во зоната за строга заштита се дозволени научно-истражувачки активности и мониторинг на биолошката разновидност, доколку не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето. Заради одржување на карактеристиките на зоната, субјектот кој управува со заштитеното подрачје е должен да обезбеди постојан мониторинг. Се очекува со примена на соодветен режим на заштита, а во интерес на заштита на подрачјето, просторот во овие граници и понатаму да ја задржи својата изворна состојба и намена. Може да се организираат и рекреативни посети без поддршка на инфраструктура и со контролиран режим.

Зоната за активно управување зафаќа површина од 5598,84 ха или 33 % од површината на Паркот. Оваа зона вклучува простори со значајни компоненти на биолошката разновидност, застапени со помалку бројни популации. Во оваа зона се применуваат мерки и активности за реставрација, ревитализација или рехабилитација на екосистемите кои се под закана. Во зоната за активно управување се дозволени рекреативни активности со незначителни влијанија врз природата, кои се поддржани со наједноставна инфраструктура.

Зоната за одржливо користење претставува значаен дел од заштитеното подрачје во кој се сместени инфраструктурните објекти, објектите на културното наследство и типови на шумски насади кои не се карактеристични за подрачјето. Зоната на одржливо користење во НП „Пелистер“ зафаќа површина од 6383,98 ха или 37% од површината на Паркот.

Во оваа зона влегува и единственото населено место во границите на Националниот парк, селото Маловиште.

Во следниот период треба да се спроведе ревалоризација на вредностите во Националниот парк и при тоа да се утврди состојбата со локалитетите кои во согласност со Студијата за заштита на природното наследство, изработена за потребите на Просторниот план на Република Македонија, се заштитени или се предложени за заштита, во насока на утврдување на планираниот туристички развој кој треба да биде насочен кон зоната на одржливо користење и зоната на активно управување во Паркот. Уредувањето на патеките и обележувањето на значајните геоморфолошки вредности, културни и други обележја на Паркот може значително да придонесе во искористување на едукативниот потенцијал на подрачјето.

Со цел да се добие претстава за планираниот просторен развој и уредување на Паркот, условен од постојната состојба, расположливите природни ресурси, законските обврски кои произлегуваат од националното и меѓународното законодавство за користење на просторот и заштита на животната средина и сл., во следната табела е даден сумарен преглед на предвидениот просторен развој и уредување на просторот во рамките на границите на заштитеното подрачје.

Табела 2 Просторен развој и уредување на просторот до 2030 година

Просторен развој и уредување на просторот
Тема: Заштита на природните реткости и вредности
Заштита на пределската разновидност
Пределите во НП „Пелистер“ во планскиот период ќе бидат подложни на промени, кои треба да бидат прифатливи во одредени граници. Заштитата на пределската разновидност треба да биде насочена кон воспоставување и спроведување на систем од мерки и активности за зачувување и одржување на карактеристичните вредности на пределите во Паркот, кои произлегуваат од нивната природна конфигурација и/или од видот на антропогените влијанија и активности кои се реализираат или ќе бидат реализирани во периодот што следува.

Имајќи го предвид планираниот социо-економски развој на селото Маловиште, како и населбите кои се во непосредна близина на границата на Националниот парк, како индиректна движечка сила но и потенцијална закана за пределската разновидност, превентивните мерки треба да бидат вклучени во следните насоки:

Шумарство-Шумските предели во Националниот парк треба да се развиваат природно, со минорни интервенции во шумскиот фонд, главно преку интродукција на автохтони видови.

Градежништво-Во периодот што следува треба да се обезбедат субвенции за обнова на постојните активни, напуштени но и ново предвидени градби во традиционалните архитектонски и градежни стилови карактеристични за подрачјето, како белег на Националниот парк. Напуштените објекти треба да бидат вклучени во туристичката понуда на паркот. Поголеми инвестициски развојни проекти не се дозволени.

Туризам-Во планскиот период треба да се надополни постојната мрежа на атрактивни туристички дестинации, врз основа на претходно изработена Студија за пределската разновидност во Националниот парк, со што би се овозможила покомплетна и разновидна туристичка понуда.

Земјоделство-Иако во Националниот Парк има многу мали земјоделски површини, нивното управување може да одигра значајна улога во креирањето на пределската разновидност во Паркот. Затоа, во периодот што следува треба да се поддржат иницијативи за развој на одржливи земјоделски практики во зоната на активно управување и зоната на одржливо користење.

Развојот на земјоделството и сточарството во паркот да се одвива примарно заради задоволување на потребите на локалното население и населението кое живее во селата во контактната зона на Паркот, но и заради заштита и одржување на пределската разновидност.

Заштита на биолошката разновидност и живеалиштата

Во планскиот период до 2030 год., организацијата на активностите на територијата на НП „Пелистер“ треба да обезбеди ублажување или целосно отстранување на влијанието на индиректните и директните двигатели на промени во бројноста на популациите и видовиот диверзитет кој се среќава на територијата на Паркот. Економските активности да се прилагодат и развиваат на начин кој ќе обезбеди заштита на биолошката разновидност и живеалиштата и одржливо користење на природните ресурси и екосистемски услуги во Паркот, без при тоа да претставуваат закана за заштитеното подрачје.

Во насока на ублажување на влијанијата од климатските промени да се преземат мерки за конзервација и реставрација на шумите, како површини со исклучително висок капацитет за абсорпција на големи количини на јаглерод диоксид. Да се инвестира во „природна инфраструктура“² и планирање на географските поместувања на видовите и заедниците преку одржување и зајакнување на еколошката поврзаност на пределите и копнените водени екосистеми.

Заштита на природното наследство

Имајќи предвид дека границата на НП „Пелистер“ е проширена со последното репрогласување на Паркот во 2007 год. и при тоа не е направена ревалоризација на подрачјето, потребно е да се изврши ревалоризација на вредностите на Паркот. При тоа, треба да се утврди дали предложените локалитети за заштита како научно-истражувачки природни резервати, согласно Просторниот план на Република Македонија, кои влегуваат во границите на заштитеното подрачје, но и заштитените локалитети со одделни растителни и животински видови, кои со новата граница влегуваат во границите на НП „Пелистер“, ги задржале карактеристиките заради кои се заштитени, односно се предлагаат за заштита. Доколку нивните вредности се зачувани треба да бидат означени како енклави во просторот со посебна категоризација и утврден режим на заштита повисок од режимот дефиниран за зоната во која просторно припаѓаат, освен за оние локалитети кои се веќе вклучени во зоната на строга заштита. До периодот на ревалоризација на подрачјето за предложеното и заштитено природно наследство во Паркот како и останатите локалитети со природни вредности и реткости важат режимите на заштита утврдени со Просторниот план на Република Македонија.

Тема: Користење и заштита на шумите и шумското земјиште

План за користење и заштита на шумите

Во рамките на НП „Пелистер“ не се предвидуваат главни сечи со оглед на намената на шумите. Вкупниот годишен сечив етат во шумите на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 14379 m³, а ако се има

² Природни области и отворени простори кои ги зачувуваат основните вредности и функции на екосистемот, го одржуваат квалитетот на воздухот и водата и обезбедуваат широк спектар на бенефиции за човекот и природата

предвид дека годишниот тековен прираст изнесува 28554 m³ тоа значи дека предвидено е да се користи околу 50% од прирастот. Ваквиот начин на планирање е во функција на акумулација на поголема количина на дрвна маса во шумите, зголемување на шумскиот фонд и подобрување на неговата структура. Во рамките на Паркот предвидена е изградба и одржување на шумски комуникации. Со Планот за одгледување на шумите, се определува местото, видот и обемот на работите за одгледување на шумите.

Овој план се состои од: план за одржување, план за обнова, план за прашење и плевене на културите. За подобрување на квалитетот на насадите уште од најраната возраст на истите, треба да се спроведуваат соодветни одгледувачки мерки, а воедно да се спроведува заштита од биотски, абиотски и зоо-антропогени штети.

План за заштита на дивечот

Сите активности, кои треба да се изведуваат во шумата, треба да бидат во насока на што помали нарушувања на природните живеалишта на видовите животни. Главните цели за заштита на дивечот се постигнување нормална бројна состојба и негова заштита. Со оглед на фактот што дивечот е најсензибилен индикатор на состојбата на животната средина, потребно е преземање мерки за опстанок на сите видови од дивата фауна кои го населуваат овој простор, односно за зачувување на нивните живеалишта со примена на мерки за заштита, одгледување и управување со дивечот, од кои најелементарни се: организирање на постојана чуварска служба, одржување на неопходен мир, здравствена заштита на дивечот и мерки за уредување на просторот.

План за заштита од ерозија

Согласно Законот за водите, секоја Единица на локална самоуправа и водостопанска подружница е должна на територија под нивна надлежност да ги определи границите на ерозивното подрачје и подрачјето загрозувано од ерозија и да ги утврди мерките и активностите за заштита на земјиштето од ерозија и уредувањето на пороите, врз основа на техничка документација.

За НП „Пелистер“ со оглед на распределбата на територијата оваа обврска ја делат: ЕЛС Битола, ЕЛС Ресен, ЈВП Стрежево и АД Водостопанство на Македонија.

Тема: Социоекономски аспекти

Проекција на население

Во согласност со проекциите на населението пресметано е дека во планскиот период бројот на население во населените места ќе изнесува: Маловиште: 99 (94), Дихово: 314 (298), Кажани: 75 (73), Магарево: 87 (85), Нижеполе: 187 (178), Ротино: 116 (109), Цапари: 496 (475), Трново: 276 (266).

Развој на населбите

Селото Маловиште и населбите, кои се на граница од НП (с. Дихово, с. Кажани, с. Нижеполе, с. Ротино, с. Цапари, с. Магарево и с. Трново), претежно се од аграрен карактер, а нивниот развој е условен од можностите и погодностите за развој на полјоделството поточно сточарството, градинарството и шумарството, како и туризмот. Најголем приоритет во планскиот период имаат мерките и активностите кои треба да се превземаат за „задржување“ на популацијата, односно намалување на миграцијата на населението настаната како резултат на лошата социо - економска политика во минатото.

Основната определба врз која се базира просторниот развој на населбите е задржување на населението во населбите и нивна ревитализација, како и зачувување на природните вредности на Паркот. Основен предуслов за плански развој на населбите е постоење на актуелна планска документација.

Од планската документација за населбите во предметниот простор, во тек е изработка на урбанистички планови за с. Дихово и с. Нижеполе и општи акти за селата Кажани, Ротино и Цапари. Селата Магарево и Трново се уредуваат во согласност со постојните општи акти.

Планскиот развој на селото Маловиште треба да се одвива во постојните граници, а за подобрување на туристичката понуда на селото со постојниот УПВНМ на површина од 1,37 ха на м.в. Св. Ѓорѓија, се предвидува изградба на кампинг во етно стил, со 10 бунгалови и други пропратни содржини (санитарији, ресторан и други содржини) врз принципот на јавно-приватно партнерство.

Во сите населби, на границата од НП „Пелистер“, архитектонското обликување на објектите ќе се базира на функционалните потреби, климатските, геомеханичките, сеизмичките како и другите микролокациски услови, додека при изборот на материјалите за градба треба да се има предвид специфичноста на природните локални градежни материјали и традиционалните вредности и културата во градењето.

Во планинската населба Маловиште во планскиот период приоритетна активност ќе биде реконструкција на постоечкиот станбен фонд кој е детерминиран како субстандарден и амортизиран. При изградба на објектите треба да се задржи препознатливиот стил на традиционалната архитектура. Во населбите лоцирани на границата на НП „Пелистер“ (с.Нижеполе, с. Магарево, с. Трново, с. Ротино) кои во планскиот период треба да се развијат во поголеми туристички населби (поради близината на скијачките терени), акцентот треба да биде кон понатамошно организирање и опремување со функции кои ќе одговараат на задоволување на потребите на туристите како и задоволување на потребата за изградба на викенд куќи преку формирање на точно утврдени со урбанистичка документација викенд зони.

Во планскиот период до 2030 год. најголеми потреби од замена на субстандардниот станбен фонд со нов ќе имаат населбите: Дихово (22 стана), Цапари (17 стана), Трново (17 стана) и Нижеполе (15 стана). Најмали станбени потреби ќе имаат Магарево (8 стана), Ротино (8 стана), Кажани (5 стана) и Маловиште (7 стана). Станбените објекти, кои ќе се градат до 2030 год, ќе имаат просечна големина од 61 - 76 m².

Тема: Јавни функции

Основно образование

Предвидувањата за организација на јавни функции во населбите во предметното подрачје е во директна зависност од демографските процеси и промени. Согласно препораките од ППРМ, во планскиот период основни училишта треба да постојат во сите населби. За населбите, каде не постојат потребни услови (потенцијален број на корисници, градежен фонд и сл.), образованието ќе се организира во најблиската населба каде има настава од областа на основното образование. Радиус на гравитација за основни четиригодишни училишта е 1500 m, а за осумгодишни училишта 2500 m. За дистанци поголеми од овие задолжително е обезбедување на превоз по пат на организирање школски автобуси или јавен превоз.

Здравство

Мрежата на здравствени објекти, која ја сочинуваат приватните амбуланти во с. Цапари, с. Дихово, и с. Нижеполе, не е доволна за опслужување на целиот простор. Во планскиот период потребно е да се зголеми нивниот број доколку постои економска оправданост за нивно функционирање. Мобилни здравствени служби треба да функционираат во сите населби во кои има жители. Бројот на лекари во примарната здравствена заштита во планскиот период потребно е да го задоволи нормативот од 2 лекари/1000 жители.

Природната атрактивност и постоечката клима нуди поволни услови за креирање на идни здравствени и рехабилитационски содржини на планината Баба со врвот Пелистер. Оттука се појавува потреба во планскиот период да се изградат и центри за рехабилитација, доколку има можности и интерес од страна на приватни инвеститори.

Култура

Во планскиот период мрежата на библиотеки треба да ги опфати сите населби со постигнување на норматив 2000 книги/1000 жители, односно 2 книги/жител. Домови за култура треба да има во сите населени места, а таму каде што има постојни објекти (с. Кажани, с. Маловиште, с. Дихово и с. Цапари) истите да се обноват и реконструираат.

Во однос на одржување на културните манифестации и понатаму треба да се негува традицијата на одржување на културни манифестации во сите населени места.

Спорт и рекреација

Природните погодности на подрачјето овозможуваат развој на различни видови спортски активности: во лето прошетки и планинарење, планински велосипедизам, јавање на коњи, параглајдеризам; во зима спортови на снег: алпско и нордиско скијање, слалом, санкање, скијачко трчање и др. Секоја од населбите во Националниот парк во планскиот период треба да има отворени, уредени простори, погодни за различни видови спортски активности со минимални барања за одржување. Нормативот за потребната површина по жител за спортски терени изнесува 2,0029 m²/жител.

Економски аспекти

Насоки и определби на развој на економските дејности

Организацијата и намената на просторот на Националниот парк, во функција на поттикнување на економскиот развој на селото Маловиште и пограничните села во следните 15 години, се насочува кон

понатамошен развој на постојните дејности: шумарството, традиционалното земјоделство во кое доминира сточарството и особено динамизирање на развојот на угостителството, туризмот, трговијата и занаетчиството.

Во економската структура на Националниот парк, како носечки дејности во планскиот период, остануваат шумарството и туризмот. Се предвидува интензивирање на активностите за подинамичен развој на туризмот и угостителството со максимална примена на принципите за одржлив развој.

Овие економски дејности сеопфатно се разработени во посебни секторски области во рамки на Просторниот план. Исто така перспективна дејност во Националниот парк претставува традиционалното земјоделство, насочено кон подинамичен развој на сточарството и зголемување на обемот на производството на градинарски растенија и овоштарството. Со соодветни мерки на аграрната политика, без нарушување на основните принципи на заштита и правичност, треба да се стимулираат селските домаќинства во Маловиште и останатите села.

Постојат објективни можности за инвестирање во искористувањето на сточното губриво и сите останати видови на биоразградлив отпад, за производство на компост со примена на најдобри достапни технологии кои се во согласност со определбите за заштита на животната средина. Потенцијалот за искористување на биоразградливиот отпад во границите на Паркот треба да се утврди преку изработка на Физибилити студија која треба да ги посочи и можностите за изградба на индивидуални компостари во границите на Националниот парк или изградба на објекти за колективно компостирање надвор од границите на Паркот.

Со поттикнување на економските активности, урбанизацијата на периферните села на Паркот, развојот на туризмот и развивање на гранките на земјоделството, ќе се поттикне развојот на занаетчиството, прилагодено на потребите на корисниците со цел квалитетно задоволување на барањата за видот и структурата на производите и услугите што ги нуди.

Значајно внимание во развојот на занаетчиството во наредниот период треба да се посвети на зачувување и развивање на старите занаети карактеристични за овој крај кои сведочат за креативните традиции во овие простори.

Просторен економски модел на развој: Во рамките на предвидените простори за стопанска намена, дефинирани со постојните урбанистички планови и документации на населените места од блиското подрачје на Паркот, се препорачува лоцирање на мали капацитети со чисти технологии без негативни влијанија врз водата, воздухот и почвата. Основен критериум за видот на производството треба да биде квалитетот и структурата на користените горива, видот на предложената технологија, и индустриско производство без генерирање отпад или во многу мали количини.

Просторна организација на производните дејности

1. Локации со стопанска намена, кои се предвидени со постојната планска урбанистичка документација и со урбанистичката документација која ќе биде усвоена во периодот до 2030 год. во селата дисперзирани во непосредното окружување на Националниот парк,
2. Локација за изградба на една зелена економска зона. Можности за лоцирање на зелена зона во атарот на едно од следните села: Цапари или Нижеполе.
3. Сервисно-техничка зона

За потребите на Националниот парк, се предлага организирање и изградба на Сервисно-техничка зона која се препорачува да се лоцира вон границите на Националниот парк, во негова непосредна близина. Во оваа зона се предвидуваат градби кои ќе бидат во директна функција на опслужување на Паркот: складишта, гаражи и сервис за специјалните возила на службите на Националниот парк, работилници и други комплементарни содржини како сервис кој ќе овозможи реализација на активностите на Управата на паркот за функционирање на Националниот парк и едновременно зачувување на неговите природни и создадени вредности.

Стопански активности во зоните на управување

Со ревалоризација на подрачјето на Националниот Парк „Пелистер“ ќе се утврдат заштитни зони, во рамките на кои, во зависност од режимот на заштита, се определува и видот на економските активности:

1. Зона за строга заштита, 2. Зона за активно управување, 3. Зона за одржливо користење и 4. Заштитен појас.

Во Зоната за строга заштита може да се изведуваат само научно-истражувачки активности. Во одделни делови од оваа зона дозволено е пешачење по однапред обележани патеки, под строго регулирани

услови кои се во функција на развој на туристичката дејност и тоа: прошетка по одредени патеки со цел посета на специфични локалитети, други прошетки организирани од Управата на НПП, искачување на врвовите и посета на глацијалните езера.

Во Зоната за активно управување дозволените економски активности се во функција на развој на туризмот.

Во Зоната за одржливо користење дозволени се следните економски активности и дејности: туристички и угостителски активности; собирање на лековити растенија, габи и полжави кои не се под режим на заштита; традиционално земјоделско производство; трговија и занаетчиство; микро и мали семејни бизниси во функција на развој на прехранбена индустрија; други комплементарни незагадувачки дејности.

Во Заштитниот појас примарна цел на управувањето е заштита на зоните од заканите што потекнуваат надвор од подрачјето на природното наследство, а при вршењето на стопанските дејности во рамките на заштитниот појас задолжително се применуваат мерките за заштита утврдени Законот за заштита на природата.

Поларизација на економскиот простор и оски на развој

Со Просторниот план на Република Македонија дефинирани се пет оски на развој од кои релевантна за просторот на Националниот парк е „Јужната развојна оска“ која досега е ретко споменувана, но во иднина со ефектуирањето на сите претпоставки за развој, ќе го потврдува своето значење. Оваа развојна оска ги поврзува градовите: Струга - Охрид - Ресен - Битола - Прилеп - Кавадарци - Неготино - Штип – Кочани - Делчево и продолжува кон Благоевград во Р. Бугарија, а на запад продолжува кон Елбасан во Р. Албанија.

Развојните оски имаат значајна улога во просторната организација, а во прв ред за модернизацијата на патиштата, за изградбата на далекуводи, гасоводи итн., со што ќе се создадат предуслови за поттикнување на развојот на економија на подрачјето на Националниот парк и неговото опкружување и интегрален просторен развој на Државата.

Тема: Туризам

Се предвидува реконструкција на постојниот планинарски дом Копанки и отворање на три нови ски центри кај локалитетите Скрково и Муза, кои влегуваат во границите на Националниот парк и локалитетот Црна Стена, во контактната зона на паркот.

Исто така, отпочнати се активности за планирање на викенд зони на две локации во Паркот (во зоната за одржливо користење). Новите содржини во викенд зоните треба да бидат изградени согласно стандардите за заштита на животната средина, што подразбира користење на обновливи извори на енергија и пречистување на отпадните води пред испуштање.

Како туристичка атракција се предвидува активирање на некогашниот каменолом во близина на селото Магарево во функција на туристичка атракција преку активно вклучување на туристичките посетители во изработка на камени коцки и нивно симболично вградување во одредени туристички локации.

Со оглед на тоа што во оваа фаза од изработката на Планот не постојат расположливи точни податоци за ноќевањата на подрачјето на Паркот, освен оние кои индивидуално ги воделе сместувачките капацитети, кои се сепак застарени односно до 2002, не може да се направи проекција за бројот на ноќевања до 2030 год. на територијата на НП „Пелистер“.

Мерки за одржлив туризам: Во насока на заштита на животната средина и промоција на Паркот, како атрактивна туристичка дестинација, туристичко сместувачките капацитети имаат можност преку исполнување на сет од задолжителни и изборни критериуми да се здобијат со еколошка ознака. Исто така се предвидуваат мерки за одржливо искористување на ресурсите и енергијата, управување со отпадните води, отпад и сл.

Тема: Инфраструктура

Сообраќај

Во планскиот период од аспект на сообраќајна инфраструктура, а во функција на Националниот парк „Пелистер“, се предвидува развој на основната патна мрежа на РМ, односно основните патни правци преку кои е предвидено сообраќајно поврзување, односно:

- Експресен патен правец АЗе – крстосница Требениште (врска со А2) – крстосница Подмоље – Охрид – Косел – Ресен – Прилеп – Велес – Штип – Кочани – Делчево – граница со Република Бугарија (граничен премин “Рамна Нива”), односно делница од истиот Ресен – Битола. За овој патен правец се предвидува реконструкција и модернизација, а во пост-планскиот период и подигнување на категоријата на истиот со реализација на автопатско решение.
- Регионален патен правец Р1101 – Прилеп (врска со А1 и А3) – Битола – Макази – Царев Двор (врска со Р1307), делница Битола – Макази, кој со клучки во две нивоа (Кажани и Ротино) и крстосници во ниво (Битола и Макази) се поврзува со АЗе. За подигнување на нивото на услуга на овој патен правец потребна е реконструкција и дооформување на сообраќајниот профил.
- Регионален патен правец Р1308 – Макази (врска А3) – Претор – граница со Република Грција (граничен премин Маркова Нога). За подигнување на нивото на услуга на овој патен правец е потребно реконструкција и дооформување на сообраќајниот профил со развој на активно поврзување на граничен премин Маркова Нога.
- Регионален патен правец Р2331 Битола (врска со Р1101) – Нижеполе – Пелистер – Брајчино – Љубојно (врска со Р-1308). Овој патен правец во планскиот период се предвидува целосна реконструкција и дооформување на сообраќајниот профил на реализираните делови (Брајчино и Нижеполе) и реализација на нереализираниот дел од km11+709,00 – km36+300,00 (Брајчино - Нижеполе).
- Регионален патен правец Р29372 врска А3 – Ротино – Детско одмаралиште – Бегова Чешма (Пелистер) – 7,875 km. Истиот се предвидува на реализираните делови, реконструкција и дооформување на сообраќајниот профил, а на нереализираниот дел од Ротино до врска со локален пат Магарево, целосна изградба.

Со реконструкција, модернизација и реализирање на деловите на нереализираните делови на овие патни правци, кои се дел од патната мрежа на РМ, ќе се овозможи зголемено ниво на услуга и достапност на моторниот сообраќај кон просторот на Националниот парк „Пелистер“. Особено преку АЗе, Р1101 и Р29372 ќе биде скратено времетраењето на патувањето – достапност во однос на воздушниот сообраќај, односно поврзување со аеродром Св. Апостол Павле (74 km) и железничкиот сообраќај, поврзување со железничка станица Битола (16 km).

Локалните патни правци: Врска Р2331 (Дихово) – Трново – Магарево – врска со Р29372 (5,72 km), Врска Р1101 – Цапари (1,81 km), Врска Р1101 – Маловиште (4,21 km) е неопходно да се реконструираат со проширување на сообраќајните профили, со што ќе се овозможи безбедно одвивање на моторниот сообраќај до овие населени места кои гравитираат кон Паркот.

За подобра поврзаност во границите на НП „Пелистер“ потребно е: Патната врска од северна страна, преку Р29372 Ротино – Бегова Чешма (која е поставена во зона на одржливо искористување), односно до детско одмаралиште, хотел „Молика“ со пристапност до ски-центар Копанки да се осовремени со комплетно инфраструктурно преуредување и модернизирање; од јужната страна преку Р2331 Љубојно – Брајчино – Нижеполе – Битола, поврзување на Преспанскиот Регион со Националниот парк „Пелистер“ и со Битолскиот Регион. Со овој регионален патен правец се овозможува пристапност до јужните делови на Националниот Парк и опслужување на новопредвиден ски-центар Орлови Бари – Големо Езеро – Ветерница – Мало Езеро – врв Пелистер – Широка (вон зоната за строга заштита) и од исток пристап до ски-центар Нижеполе (вон зоната за строга заштита). Р2331 поминува низ зона на строга заштита и во таа зона се неопходни посебни мерки за заштита..

Исто така постои можност Паркот да се поврзе од западната страна со Преспанскиот регион со доизградба на патниот правец Р29376 кој се одвојува од Р1308. Од тука со изградба на жичара ќе се овозможи пристап до границата на зоната на строга заштита (во близина на врвот Кодра), а преку планинарски спортско-рекреативни патеки пристап во внатрешноста на Паркот.

Движењата во Паркот се предвидуваат преку планински спортско-рекреативни патеки, планински велосипедски и спортско-рекреативни патеки со високо ниво на заштита на животната средина. Условите и режимот на сообраќајните движења во границите на опфатот треба да бидат утврдени и под контрола на Управата на Националниот Парк.

Управување со води

За зафатите во сливовите на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река за водоснабдување на Битола и на околните села дефинирани се заштитни зони и режим на заштита, но не и за зафатите за Маловиште и за селата во пограничниот појас.

Широката заштитна зона на зафатите на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река делумно навлегува во границите на зоната на строга заштита и во зоната на одржливо искористување на Паркот. Зафатите за селата Ротино и Нижеполе се наоѓаат во зона на одржливо искористување.

За селата Магарево и Трново, зафатите се наоѓаат во зона на строга заштита, додека за селата Цапари, Кажани и Ѓавато, во зона на активно управување.

Една од приоритетните задачи за зачувување на природните вредности на Паркот е изработка на „План за управување во НП „Пелистер“ со кој ќе се дефинира и режимот на заштита во зоните.

При дефинирањето на режимот на заштита во зоните во Паркот, потребно е да се има предвид местоположбата на изградените зафати за водоснабдување, нивните заштитни зони и режими на заштита и соодветно на тоа да се предвидат (не)дозволените активности кои ќе обезбедат сигурност во зачувувањето на квалитетот на водата за пиење и зачувувањето на природните вредности на Паркот.

За зафатите за водоснабдување на селата треба да се пропише и да се почитува режимот за заштита кој е дефиниран за потесната заштитна зона (зона на строг санитарен надзор) и широка заштитна зона (зона на санитарно ограничување) на зафатите на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река.

За заштита на квалитетот на водата за пиење потребно е да се почитува режимот на заштита за хидролошки значајни подрачја, дефиниран со експертскиот елаборат „Природни вредности и реткости“, кој е составен дел на Просторниот план на НП „Пелистер“.

Енергетска инфраструктура

Основни цели на развојот се воспоставување на поквалитетни услови за работа и развој во производство и потрошувачката на енергија, кој ќе го поттикнува стопанскиот развој, притоа незагрозувајќи ја животната средина.

Обновливи извори на енергија: Од обновливите извори на енергија во Паркот не се предвидува енергетско искористување на ветерот, бидејќи се создава високо ниво на бучава. Имајќи предвид дека националните паркови се вбројуваат во подрачја со I степен за заштита од бучава, изградбата на ветерните електрани несомнено ќе има негативни импликации, особено за биолошката разновидност во Паркот.

Исто така во согласност со Законот за заштита на природата, забрането е користење на природата на начин кој предизвикува загадување и промена на режимот на водата. Бидејќи изградбата на малите хидроелектрични центри предизвикува промена на режимот на водата, во Паркот не се предвидува изградба на нови МХЕЦ.

Огривно дрво и дрвени отпадоци: Во наредниот период постојат реални можности за зголемено производство на огривно дрво (во границите на дефинираниот годишен етат) и дрвени отпадоци. Понатамошното зголемено користење на дрвната биомаса за енергетски потреби бара зголемување на ефикасноста на печките на дрво и премин на поефикасни облици на биомаса (пелети). Користењето на дрвната маса треба да се врши под строга контрола на службите од Националниот парк.

Сончева енергија: Искористувањето на сончева енергија во фотоволтаични електрани бара зафаќање на големи површини што во Националниот парк е отежнато заради ограничувањата на користење на просторот, но и влијанието на сенката која би се создала од поставените електрани врз биолошката разновидност во Паркот. Локациите на кои ќе се поставуваат фотоволтаичните електрани треба да бидат надвор од границите на Националниот парк.

Природните услови во Националниот парк „Пелистер“ нудат можности за користење на сончевата енергија преку поставување на сончеви колектори на крововите и фасадите од објектите.

За пресметка на бенефитот од искористувањето на сончевата енергија во сончевите колектори за добивање на топлинска енергија во Националниот парк, треба да се создаде реална база на податоци, да се ревидираат податоците за траењето и јачината на сончевиот сјај и осончаност.

Преносна електроенергетска мрежа: Снабдувањето со електрична енергија треба да биде безбедно и доволно за сите објекти во Националниот парк. Од постојната преносна мрежа на Република Македонија, преносниот вод ТС Битола4 - ТС Ресен минува со многу мала должина во северниот дел на Паркот. Северно од него и надвор од Паркот, се планира градба на нов преносен 400kV вод од ТС Битола-2 кон границата со Р. Албанија, со што ќе се создадат услови за проток и размена на електрична енергија во правец исток-запад, меѓу Албанија, Македонија и Бугарија. Основни проблеми на електроенергетската инфраструктура се староста на инфраструктурата, што бара зголемени вложувања

во одржувањето на енергетските системи. Голем дел од дистрибутивната мрежа е изграден на дрвени импрегнирани столбови кои треба да се заменат со армирано бетонски столбни места. Среднонапонските и нисконапонските надземни водови се со големи должини што доведува до пад на напонот.

Тема: Комуникациска инфраструктура

Електронско-комуникациска мрежа

Со планот за развој на електронско-комуникациската мрежа се планира поставување на комуникациски вод (оптички кабел) за интернет, телевизија и телефонија во северниот дел од Националниот парк.

Радиокомуникациска мрежа и антенски системи

Овој регион, не е целосно покриен е со сигнал на мобилна телефонија на мобилните оператори. Се очекува до крајот на планскиот период целосна покриеност со 2G мобилен сигнал на целокупната територија на Националниот парк. За обезбедување на преносна мрежа на РТВ сигнал до секој корисник со соодветен квалитет на прием потребна е доградба и модернизација на техничката мрежа и опрема, доградба на основната и мрежата за дополнително покривање, ТВ и радио репетитори. Градбата на нови антенски столбови треба да биде ограничена во зоната на одржливо користење.

Поштенска мрежа

До крајот на планскиот период во НП „Пелистер“ не се очекува отворање на нова поштенска единица или шалтери.

Тема: Заштита на животната средина

Мерки за заштита на медиумите и областите на животната средина

При планирањето и изградбата на новите објекти и содржини, во рамките на дозволените режими на зоните на Националниот парк, неопходно е да се почитува законската и подзаконската регулатива од областа на заштита на животната средина. При воспоставување на заштитниот појас околу НП „Пелистер“ да се има предвид состојбата во медиумите и областите на животната средина и близината на населените места во кои се сместени капацитети со потенцијално негативно влијание врз животната средина, како што е градот Битола.

Во планскиот период потребно е да се воспостави континуиран мониторинг на медиумите и областите во животната средина, со цел да се добие претстава за трендот на промени и да се преземат мерки за ублажување на негативните влијанија. Анализата на постојната состојба и трендот на промени ќе се оценуваат преку споредба на квантитативната вредност на индикаторот со референтните вредности пропишани со подзаконските документи.

Во планскиот период потребно е да се направи анализа на состојбата со водотеците на кои се изградени малите хидроелектрани и истите да се имаат предвид при ревалоризацијата на вредностите во Националниот парк.

Потребно е да се дефинира биолошкиот минимум на водотеците во Паркот, кој е различен за различни водотеци и зависи од хидролошките, биолошките, геолошките и други фактори. Исто така, потребно е да се предвидат соодветни мерки за заштита на водните ресурси од прекумерна експлоатација, меѓу кои и обезбедување на минимални количини на вода (биолошки минимум) на реките каде се изградени малите хидроелектрични центри, со цел да се заштити водниот екосистем (флора, фауна).

Контролата на емисијата на отпадни води во површинските води во планскиот период ќе зависи од степенот на изграденост на колекторскиот систем, прирастот на населението и примената на принципите на штедење на потрошувачката и намалување на количествата на отпадни води. Со цел да се елиминира загадувањето на водите се предвидува доизградба на колекторскиот систем од локалитетот Бегова Чешма до пречистителната станица во близина на селото Трново и третман на отпадните води од селото Маловиште и селата кои се лоцирани на контактниот појас со Националниот парк.

Со цел да се подобри плодноста на почвата на обработливите површини, иако истите се малку застапени на подрачјето на Националниот парк, потребно е да се изврши стручна анализа на составот и квалитетот на почвата, врз основа на што треба да се направи избор на ѓубрива и потребната количина која треба да се аплицира на единица површина. Исто така, во планскиот период се очекува минералните (вештачки) ѓубрива да се заменат со органско ѓубриво.

Во подрачјата со I степен на заштита од бучава, во кои спаѓа и Националниот парк Пелистер, треба да се воспостават најмалку 5 мерни места за следење на бучавата, лоцирани на начин со кој целокупната површина на Националниот парк ќе биде рамномерно зафатена. Надминувањето на граничните вредности за основните индикатори за бучава во животната средина предизвикани од различни извори за подрачја од I степен, би се сметало како нарушување на мирот на населението кое живее во границите на Националниот парк како и животинскиот свет во непосредната околина.

На територијата на Паркот не треба да има депонии и претоварни станици. Потребно е во планскиот период да се спроведат активности за подигање на јавната свест и едукација на јавноста за правата и обврските во насока на заштита на животната средина.

Во насока на навремено и превентивно дејствување потребно е да се воспостави систем за проценка на ризиците од евентуални еколошки катастрофи. Зајакнувањето на административните капацитети за контрола на антропогеното влијание врз животната средина, како и регионалната, локалната и прекуграничната соработка се неопходен предуслов за превенција од негативни импликации врз населението и животинскиот свет.

При евентуално настаната еколошка штета неопходно е да се предвидат соодветни мерки за ремедијација (примарна, комплементарна, компензаторска), со цел враќање или компензација на оштетените природни ресурси и/или оштетените услуги во или кон почетната состојба.

Мерки за адаптација кон климатските промени

Користењето на обновливите извори на енергија, кои немаат негативно влијание врз здравјето на луѓето и животната средина, ќе допринесе за намалување и ублажување на климатските промени. Во границите на Националниот парк „Пелистер“ има потенцијал за користење на обновливите извори на енергија (сончева енергија).

Во планскиот период потребно е да се искористат сите можности за ублажување на климатските промени преку конзервација и реставрација на шумите како површини со исклучително висок капацитет за абсорпција на големи количини на јаглероден диоксид. Да се преземат мерки за прилагодување кон климатските промени преку инвестирање во „природна инфраструктура“ и планирање на географските поместувања на видовите и заедниците преку одржување и зајакнување на еколошката поврзаност на пределите и копнените водени екосистеми. Анализата на влијанијата, ранливоста и капацитетот за адаптација на одделните сектори: шумарство, водни ресурси, земјоделство и сточарство, биолошка разновидност и културно наследство, кон климатските промени, посочува на примена на мерки за адаптација.

Тема: Намена и користење на земјиште

Со оглед на специфичниот карактер на подрачјето на НП „Пелистер“, каде сите управувачки мерки и активности пред се се насочени кон заштита на природата, природните вредности и биолошката разновидност, во планскиот период не се предвидуваат и очекуваат големи промени во намената на земјиштето кои би имале било какви ефекти врз рамнотежата на природните системи. На подрачјето на Паркот се наоѓа само едно населено место за кое во планскиот период се предвидува развој во постојните граници, без зафаќање на нови површини. Не се предвидуваат ниту некакви големи инвестициски активности, кои би резултирале со пренамена на продуктивното земјиште во непродуктивно, што значи дека и билансот на намена на земјиштето во планскиот период нема да има значителни промени. Она што е особено значајно и неопходно за почитување е сите активности да се одвиваат во согласност со режимот и мерките за заштита пропишани соодветно за заштитната зона во која се одвиваат. И во планскиот период, на подрачјето на Паркот, главен корисник на земјиштето ќе биде продуктивниот сектор, во најголем дел шумите и шумското земјиште (со околу 48% од вкупната површина на Паркот) и високопланинските пасишта (20,2%). Непродуктивното земјиште нема да се зголемува и понатаму ќе зафаќа незначителна површина од 0,1% од вкупната површина на Паркот.

Површината на заштитната зона на реките Црвена Река, Сапунџица, Лак Поток и Стара Бука во границите на Националниот парк изнесува 3606,40 ha и истата комплетно навлегува во пошироката заштитна зона на акумулацијата Стрежево, чија површина во границите на Паркот изнесува 10 8637,52 ha.

Може да се заклучи дека, во рамките на заштитната зона на акумулацијата Стрежево, најголем дел од земјиштето (48,4%) по намена припаѓа на шумите и шумското земјиште, додека во заштитните зони на реките доминираат површините под пасишта (46,11%).

3.2 Предмет и главни цели на Планот

Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со кој се дефинираат насоките, мерките и условите за обезбедување хармоничен, рамномерен и одржлив просторен развој.

Просторниот план треба да овозможи усогласување на интересите на различните корисници на просторот и да ја оформи рамката за дефинирање на стратегијата на севкупниот развој. Планските поставки треба да создадат основа за меѓусебно усогласување на развојните интереси на управувачките структури, до донесување на конечни одлуки за користењето на просторот.

Поставките и решенијата на овој план ќе се операционализираат преку изработка на планови од пониско ниво, урбанистички планови за селата, урбанистички планови во населени места и друга планска документација. Овие планови треба да бидат усогласени со поставките на Просторниот план на Република Македонија, како највисок просторно-плански документ, и со овој План, како негова разработка, особено во доменот на: користење и уредување на просторот, просторна разместеност на населението и стопанските активности, концепт на урбанизација и систем на населби, просторна разместеност на инфраструктурните системи, заштита на животната средина, природните вредности и културно-историското наследство.

Визија

Националниот парк „Пелистер“ и понатаму е област со висока вредност, познат по исклучително убавиот и недопрен предел и место каде природните процеси, функции, циклуси и животот свет непречено се одвиваат и еволуираат; Неговите посетители уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови.

БИОЛОШКАТА РАЗНОВИДНОСТ на сите нивоа на организација е зачувана и продолжува да претставува главна одлика на Паркот.

Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми во Паркот поддржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено загрозените, 26 ендемски и другите автохтони видови, а бројот на внесени и инвазивни видови е намален во однос на претходниот период.

ПРЕДЕЛОТ и понатаму е мозаик од природни шуми, каде што доминираат моликовите шуми и високо-планински пасишта. Ледничките езера, камените реки и мориња, другите геоморфолошки формации и водите го надополнуваат мозаикот на пределот. Натомошната урбанизација на земјиштето е органичена, а инфраструктурните објекти се со размер, дизајн и местоположба што не го нарушуваат природниот карактер на Паркот. Културните елементи на пределот поврзани со селото Маловишта се со зачуван традиционален изглед.

ЗА ПОСЕТИТЕЛОТ е место кое и понатаму предизвикува восхит и чувство на слобода, со бројни можности за рекреација во природно и неурбанизирано опкружување. За да се има пријатно доживување и за да се заштити Паркот бројот на посетители не го надминува капацитетот на неговата издржливост и тие ги почитуваат природните вредности на просторот. Посетителите имаат низа можности да го запознаат и разберат Паркот вклучувајќи ги и неговите културни и историски вредности. Постои едноставна инфраструктура неопходна за поддршка на посетителите и нивниот престој во Паркот.

ЗА ЛОКАЛНИТЕ ЗАЕДНИЦИ на село Маловишта и соседните села, Паркот е област што нуди услови за традиционално сточарење и други можности за придобивки. Алтернативниот туризам е во подем, заснован на принципите на одржливиот развој и во силна спрегра со целите на Паркот.

ЈУ НП „ПЕЛИСТЕР“ има разновиден, мотивиран и професионален кадар кој овозможува ефикасно, сигурно и одговорно управување. Видот на активности и нивниот обем се во согласност со зонирањето на Паркот и ги исполнуваат критериумите во поглед на

одржливоста и заштитата на природното, културното и духовно наследство. Паркот има развиена научно-истражувачка и воспитно-образовна дејност. Сите чинители во општеството споделуваат длабоко разбирање и ги ценат вредностите на Паркот и заеднички работат со цел да ги одржат и унапредат.

Цели

Целите за изработка на просторниот план на НП „Пелистер“ може да се дефинираат како општи и посебни.

▪ **Општи цели**

Општите цели на Планот се:

- зачувување и заштита на природните и други вредности заради создавање на услови за одржлив развој;
- економска валоризација на најзначајните вредности и нивно активирање во туристички цели, како и повисок степен на промоција на валоризираните вредностите во насока на развој на одржлив туризам;
- создавање услови за унапредување на социо-економската состојба на населението во подрачјето и непосредното окружување на Националниот парк, во рамките на актуелниот и планиран контекст на заштита.

▪ **Посебни цели**

Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дефинирани и посебни цели. Во продолжение е даден приказ на посебните цели за секоја област која е предмет на анализа во Планот, како и предвидените активности за постигнување на истите, дефинирани во акциониот план.

Табела 3 Главни цели за користење на просторот за секоја област која е предмет на анализа во Нацрт-ППНПП и активности за постигнување на целите

Област	Посебни цели	Предвидени активности во акциониот план до 2030
Природни реткости и вредности	Ц1- Заштитена природна убавина на подрачјето и зачувани значајни растителни и животински видови присутни во Паркот	Ц1:Ревалоризација на Националниот парк „Пелистер“ и (ре)валоризација на одделните локалитети, заштитени или предложени за заштита, во границите на Паркот Ц1:Воспоставување на систем за евиденција, мапирање и мониторинг на видовиот диверзитет во Паркот Ц1:Утврдување и картографско прикажување на биокоридорите и рути за движење на закрилни видови Ц1:Усогласување на мерките за зачувување и заштита на видови и живеалишта во НП „Пелистер“ со соседните земји Ц1:Мерки за заштита на загрозени, ендемски, ретки и реликтни видови во Паркот Ц1:Воспоставување/ажурирање на систем за евиденција на видовите кои се собираат за комерцијални цели Ц1:Поставување на набљудувачници на птици и други видови животни, видиковци и настрешници на поважни локации и врвови и места за одмор

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

		<p>Ц1: Едукација на собирачите на комерцијални видови растенија и животни и подготовка на прирачници</p> <p>Ц1: Да се подготват прирачници за традиционалните архитектонски и градежни стилови карактеристични за Националниот парк</p> <p>Ц1: Едукација, подигање на јавната свест и одговорност на населението и посетителите на паркот за значењето на природното наследство</p>	
Шуми, шумско земјиште и заштита од ерозија	<p>Ц1-Проширување, подобрување на квалитетот и заштитата на шумскиот фонд, во согласност со Просторниот План на Република Македонија, посебните планови за одгледување и заштита и Планот за заштита на шумите</p> <p>Ц2-Одгледување и одржување на дивечот, во согласност со Планот за одгледување и заштита на дивечот</p> <p>Ц3-Заштита од штетно дејство на водата</p> <p>Ц4-Развој на шумски активности</p>	<p>Ц1, Ц4: Кампања за валоризација на еколошките и социјалните аспекти на вегетацијата во Паркот</p> <p>Ц1: Следење на реализација на оперативниот план за спречување на настанување на пожар</p> <p>Ц3: Подготовка на планови и проекти за заштита од ерозија и порои</p> <p>Ц1, Ц3: Дефинирање заштитни шуми и спроведување на одгледувачки активности</p> <p>Ц2: Организирање на ренцарска служба</p> <p>Ц2: Изградба на одгледувачки (хранилишта и солишта) и технички објекти (набљудувачници)</p> <p>Ц4: Изноаѓање на национални и меѓународни фондови за поддршка и развој на шумарските активности</p>	
Социо-економск и аспекти	Население	<p>Ц1-Висок степен на усогласеност на политиката на демографски развој со тенденциите за поттикнување на економскиот развој на просторот на Националниот парк</p> <p>Ц2-Перманентно подобрување на структурните, територијалната разместеност и другите белези на населението</p> <p>Ц3-Стимулирање на пораст на наталитетот на населението</p> <p>Ц4-Зголемување на степенот на економската активност на работоспособното население</p>	<p>Ц1, Ц2, Ц3, Ц5: Изработка на Програма за демографска обнова</p> <p>Ц2, Ц4: Изработка на Програма за јакнење на образовните капацитети во корелација со потребите на пазарот</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

		Ц5 -Ревитализација на демографски најзагрозените и подрачја	
Населби	<p>Ц1-Подигнување на нивото на покриеност на населбите со планска документација во функција на остварување порамномерен просторно-физички и функционален развој на селото и уредување на селските подрачја</p> <p>Ц2-Зголемување на нивото на комунална и инфраструктурна опременост, функциите од општествениот стандард и терцијарни дејности и намалување на разликите во однос на урбаните населби</p> <p>Ц3-Приоритетен развој на активности и дејности, базирани на активирање на локалните ресурси прифатливи од еколошки аспект и активности за кои е приоритетна незагадена животна средина</p>	<p>Ц1: Изработка на урбанистички планови за руралните населби (ревизија на постојните)</p> <p>Ц2: Изработка на локална програма за дефинирање на инфраструктурни проекти за потребите на населбите</p> <p>Ц3: Воспоставување на систем за финансирање на активности во населбите кои имаат туристички потенцијал</p>	
Домување	<p>Ц1-Подигнување на стандардот на домување во поглед на градежни карактеристики и комунална опременост на становите преку обнова, реконструкција и ревитализација на стариот станбенфонд; замена на субстандардниот станбен фонд со целосно запазување на архитектонското обликување на објектите карактеристично за локалното поднебје</p> <p>Ц2:Изградба на нови станови за задоволување на идните потреби за секундарно домување како дополнителни туристички капацитети</p>	<p>Ц1, Ц2: Изнаоѓање на нови начини на станбена и викенд изградба (субвенционирање, државни и локални фондови, грантови)</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	<p>Јавни функции</p>	<p>Ц1-Обезбедување на порамномерен распоред на јавните функции за постигнување на воедначен квалитет на пружените услуги</p> <p>Ц2-Обновување и реновирање на постојните и изградба на нови капацитети и усогласување со новите нормативи за проектирање и градење на објектите во однос на квалитетот, лесното одржување употребата на соодветни материјали и опрема</p> <p>Ц3-Поттикнување на локална самоиницијатива, активно учество на граѓаните и квалификуваните носители на програми во организацијата на работата на јавните функции и воведување на системот на е-управа преку обука на вработените</p>	<p>Ц1 и Ц2: Изградба на нови и реконструкција на постојни училишни згради</p> <p>Ц1 и Ц 2: Изградба на центри за рехабилитација</p> <p>Ц1 и Ц2: Проширување на капацитетите на објектите од секундарна здравствена заштита</p> <p>Ц1 и Ц2:Изградба и реконструкција на домови за култура во руралните населби</p> <p>Ц2: Изградба на објекти од областа на спортот и рекреацијата</p> <p>Ц3: Унапредување на работата на јавните служби и воведување на системот на е-управа преку обука на вработените</p>
	<p>Економски аспекти</p>	<p>Ц1-Економски развој врз одржливи основи</p> <p>Ц2-Развој на зелена економија</p> <p>Ц3-Зголемен обем, квалитет и стандард на услугите</p> <p>Ц4-Пораст на вработеноста и повисок стандард и квалитет на живеење</p>	<p>Ц1 и Ц4: Изработка на студија за развој и изградба на капацитети за преработка на сточарските и полјоделските производи и шумските плодови</p> <p>Ц1: Изработка на програма на мерки и активности за обезбедување поддршка (техничка, финансиска, развој на претприемнички вештини и др.) на домородното население во отпочнување мали бизниси</p> <p>Ц4: Изработка на програма за времени (сезонски) вработувања на месното население во активностите за управување со Паркот</p> <p>Ц1 и Ц2: Изработка на студија за организирање зелена зона и развој на зелената економија</p> <p>Ц1 и Ц4: Поддршка на малото стопанство во руралните населби за развој на цвеќарство, пчеларство, печуркарство, производство и преработка на млеко и млечни производи, градежна столарија итн.</p> <p>Ц3: Изработка на програма на мерки и активности за поддршка на руралното</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

			население за развој на трговијата и занаетчиството.
Туризам		<p>Ц1-Промоција на подрачјата со констатирани природни или создадени туристички вредности</p> <p>Ц2-Интензивирање на маркетиншките активности за афирмација на НП „Пелистер“ како туристичка дестинација од меѓународен карактер</p> <p>Ц3-Подигање на квалитетот, обемот и стандардот на туристичките услуги</p>	<p>Ц3:Изработка на планско-проектна документација за реконструкција и реновирање на застарените туристички сместувачки капацитети</p> <p>Ц3:Изработка на урбанистичко-планска документација за нови сместувачки и угостителски капацитети</p> <p>Ц1,Ц3:Изработка на физибилити студии за ски центри во областите Муса, Скрково, Неолица и Црн Камен</p> <p>Ц2, Ц3:Систематизација, категоризација, координација и промоција на приватните сместувачки капацитети</p> <p>Ц2, Ц3:Организирање на карактеристични пакет туристички понуди</p> <p>Ц1:Брендирање и промоција на регионални производи</p> <p>Ц1, Ц2:Изработка на промотивни материјали за туристичките вредности на НП „Пелистер“ и нивна дистрибуција во и надвор од границите на Република Македонија</p> <p>Ц1:Изградба на Авантура парк, по пат на концесионирање и јавно-приватно партнерство</p> <p>Ц1, Ц2, Ц3:Изградба на мали информативни пунктни точки, на места кои се најпосетувани од страна на туристите</p> <p>Ц1, Ц2, Ц3:Поставување на набљудувачници на птици и други видови животни, видиковци и настрешници на поважни локации и врвови и места за одмор</p> <p>Ц3:Изготвување програма за содржини за нескијачката популација во зимскиот период (изградба на парк за санкање и snow-tube парк)</p> <p>Ц1,Ц3: Ставање на некогашниот каменолом во близина на селото Магарево во функција на туристичка атракција, преку активно вклучување на туристичките посетители во изработка на камени коцки и нивно симболично вградување во одредени туристички локации.</p>
Инфраструктура	Сообраќај	<p>Ц1-Обезбедување подобра пристапност до НП „Пелистер“;</p> <p>Ц2-Обезбедување подобра пристапност во границите на НП „Пелистер“;</p>	<p>Ц1:Реконструкција и модернизација, а во пост-планскиот период и подигнување на категоријата до автопатско решение на експресниот патен правец А3е</p> <p>Ц1 и Ц2:Реконструкција и дооформување на сообраќајните профили на регионалните и локалните патни правци кои овозможуваат подобра поврзаност на Паркот со патната</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

		<p>мрежа во границите на Паркот и непосредното окружување</p> <p>Ц2:Изработка на експертска анализа за дореализација на патниот правец Р2331 од аспект на заштитата на животната средина, природното наследство и економска оправданост (cost benefit анализа).</p>
Управување со водите	<p>Ц1-Заштита на природните вредности на изворите, водотеците, природните езера и нивните крајбрежни простори</p> <p>Ц2-Континуирано обезбедување на потрошувачите со квалитетна вода</p>	<p>Водоснабдување</p> <p>Ц1:Проценка на можностите за каптирање на изворите и изградба на водоснабдителни системи за туристичките локалитети и населените места во и надвор од НП „Пелистер“</p> <p>Ц2:Примена на современи технички решенија во управувањето со водоснабдителните системи</p> <p>Ц1, Ц2:Дефинирање на заштитни зони и режим на заштита на зафатите за водоснабдување на селата Маловиште, Нижеполе, Магарево, Трново, Цапари и Ротино</p> <p>Ц1:Изработка на План за управување во НП „Пелистер“</p> <p>Заштита на водите</p> <p>Ц1: Изградба на колекторски систем од локалитетот Бегова Чешма до пречистителната станица</p> <p>Ц1:Третман на отпадните води од селото Маловиште, туристичките локалитети и објекти</p> <p>Ц1:Мониторинг на квалитетот на водите во водотеците и езерата</p> <p>Ц1: Изработка на студии за одржливо користење на крајбрежниот појас на езерата и водотеците во функција на развој на туристичко рекреативни содржини</p> <p>Ц1: Изготвување План за управување со речниот слив на Црна Река, вклучувајќи површински и подземни води</p>
Енергетска инфраструктура	<p>Ц1-Користење на обновливите извори за локално производство на топлинска и електрична енергија</p> <p>Ц2-Децентрализација на енергетскиот систем преку локално производство на обновлива енергија</p>	<p>Ц1, Ц2: Изградба на фотоволтаични електрани и соларни колектори</p> <p>Ц1, Ц2: Изработка на Студија за анализа и проценка на можностите, трошоците и придобивките за користење на сончевата енергија и енергијата од биомаса</p>

	Комуникациска инфраструктура	<p>Ц1-Поквалитетна комуникациска покриеност;</p> <p>Ц2-Безбедност во комуникациските мрежи и заштита на личните податоци</p>	<p>Ц1:Зголемување на користење на широкопојасни услуги</p> <p>Ц1: Изградба на нови антенски столбови</p> <p>Ц2: Спроведување на кампања за поголема информираност на граѓаните за заштита на личните податоци</p>
Животна средина	<p>Ц1-Заштита и зачувување на квалитетот на воздухот, водите и почвата</p> <p>Ц2-Одржување на нивото на бучава во границите на максимално дозволените нивоа за подрачја со I степен на заштита од бучава</p> <p>Ц3-Воспоставување на систем за управување со отпадот</p> <p>Ц4-Адаптација и ублажување на влијанијата на климатските промени</p>	<p>Ц1-Ц2: Воспоставување на континуиран мониторинг на медиумите и областите во животната средина</p> <p>Ц1: Поставување на мерни станици за мониторинг на минимум проток на вода, особено за водотеците коишто се експлоатираат</p> <p>Ц1: Хидролошка студија за загрозеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера</p> <p>Ц1, Ц3: Санирање на септичките јами, и нивна замена со канализациони системи и пречистителни станици</p> <p>Ц3: Спроведување на пилот проекти за селекција и повторна употреба на отпадот</p> <p>Ц3: Организација на информативен систем за управување со отпад и воспоставување на мониторинг</p> <p>Ц1,Ц3: Воспоставување на катастар на загадувачи на животната средина и континуирано ажурирање на податоците</p> <p>Ц1,Ц4: Спроведување на кампањи од областа на заштита на животната средина</p>	
Природни непогоди и технолошки хаварији	<p>Ц1-Приоритетната цел е одбегнување на жртвите и минимизирање на штетите од природните непогоди и технолошките хазарди.</p>	<p>Ц1: Означување на локалитетите каде постои опасност од непогоди (на информативните табли на кои се претставени патеките и другите содржини во Паркот)</p>	

3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Пелистер е прв, односно најстар Национален парк, за прв пат прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина³ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на

³ Пелистер, всушност е одомаќено име за планината Баба, инаку тој е нејзин највисок врв.(Панов М., 1976)

Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк“.

Во 2007 год. е извршено проширување на границите на Националниот парк за нови 5150 ha, така што вкупната површина, во согласност со новиот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), е вкупно 17150 ha, односно 171,5 km².

Во согласност со чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е да се изврши повторна проценка на вредностите на Националниот парк „Пелистер“ и да се донесе нов акт за прогласување од Собранието на Република Македонија.

Главни причини за изработка на просторниот план е создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење во согласност со принципите на одржливиот развој. Ова станува појасно и зачајно, доколку се има предвид дека Просторниот план за подрачјето на НП „Пелистер“ е донесен пред повеќе од 30 години, во кој период се случија значајни општествени, економски и други промени во државата и соодветно во просторот, кои имаат значително влијание врз највредните и најчувствителни делови на природното добро. Во овој период се случија и бројни промени во законската регулатива во областите планирањето, изградбата и заштита на животната средина и природата.

Актуелната просторно-планска документација за користење, заштита и уредување на овој простор ги опфаќа следните плански документи:

- Просторен план на Република Македонија донесен во 2004 год, изработен од ЈП за просторни и урбанистички планови;
- Просторен план на општина Битола, од 1978 год, Дирекција за просторно планирање, Охрид;
- Просторен план на Охридско-преспанскиот регион, донесен во 2010 год, изработен од Агенција за планирање на просторот;
- План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год, изработен од Институт за просторно планирање, Скопје;
- План за управување со Националниот парк „Пелистер“ од 2006 год, изработен со финансиска поддршка на Владата на Швајцарската конфедерација, преку Проектот за зачувување на планината Пелистер.

Во сите погоре наведени документи, Националниот парк „Пелистер“ е посебно нагласен како најзначајно природно богатство, и основните определби се однесуваат на заштита и зачувување на автентичната состојба на природната средина.

За секоја од зоните е утврден соодветен режим на заштита, кој обезбедува спречување на дејствија кои може да предизвикаат нарушување на вредностите на природната средина, како и определување на развојни можности на секоја зона.

Освен просторно-планската документација, за Националниот парк „Пелистер“ и поширокото окружување (регионот), изработени се низа стратешки документи, програми, студии, проекти и извештаи, главно фокусирани на проблематиката на заштита на животната средина, природата и биолошката разновидност.

Новата категорија на Просторен план за Националниот парк „Пелистер“, како подрачје од посебен интерес за Републиката, претставува разработка на Просторниот план на Македонија, во согласност со чл.8, ст. 3 од Законот за просторно и урбанистичко планирање.

Основен правен акт во Република Македонија со кој се уредува заштитата на природата и зачувувањето на биолошката и пределската разновидност е Законот за заштита на природата.

Со овој закон се дефинирани категориите на заштитени подрачја, како и начинот на управување и основните документи за управување со заштитените подрачја. Во согласност со член 103 од Законот, за категоријата-Национален парк задолжително се донесува просторен план.

Во Нацрт-ППНПП дефинирани се цели и активности за планско и одржливо користење на земјиштето во Паркот, како и мерки за заштита на животната средина.

За уредувањето на просторот за населените места во и околу НП „Пелистер“, изработена е урбанистичко планска документација или истата е во фаза на изработка, односно:

- село Маловиште: изработена е УДНМ 2001 – 2011 год.,
- село Дихово: УП за с. Дихово (во изработка),
- село Кажани: во изработка е Општ акт,
- село Магарево: изработен е Општ акт, кој е усвоен во март 2015 год.,
- село Нижеполе: во изработка е УП,
- село Ротино: во изработка е Општ акт,
- село Цапари: во изработка е Општ акт,
- село Трново: изработен е и усвоен Општ акт за с. Трново, март 2015 год.

Во табелите подолу даден е приказ на корелацијата (усогласеност/неусогласеност) на целите за развој и целите за заштита на животната средина во постојните национални, регионални и локални стратешки и плански документи, со целите и активностите од Нацрт-ППНПП.

Под усогласеност на целите се подразбира како имплементацијата на целите и активностите, предвидени во Нацрт-ППНПП ќе придонесат за постигнување на целите на веќе донесените стратешки и плански документи и повратно, дали целите дефинирани во Нацрт-ППНПП ќе придонесат за остварување на стратешките цели, дефинирани во секој стратешки (плански) документ, посебно.

Под неусогласеност на целите се подразбира дека имплементацијата на дел од целите и активностите дефинирани во Нацрт-ППНПП, заради нивната природа и трендови за развој, не може во целост да се усогласат на ниво на стратешки документ (што претставува и самиот ППНПП), туку тоа ќе се постигне на пониско ниво на плански документ во процесот на имплементација на ППНПП или пак на проектно ниво. Исто така, неусогласеност е дефинирана за активности и цели доколку истите не се земен предвид во Нацрт-ППНПП.

Табела 4 Корелација на целите на Планот со целите на релевантните национални плански документи

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Национални стратешки/плански документи		
<p>Просторен план на Република Македонија (2002-2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зголемување на вработеноста и постојано подобрување на материјалните, културните, општествените и другите услови за живот и работата на граѓаните; -Остварување на порамномерен регионален развој, со побрз развој на стопански недоволно развиените краишта; -Остварување на рационално користење, организирање и уредување на просторот со рационално разместување на производните сили; -Подобрување на степенот на искористеноста на енергетскиот систем и зголемување на неговата флексибилност и сигурност; -Подобрување на енергетската ефикасност-употреба на поквалитетни горива и пречистување на гасовите пред испуштањето во средината; -Заштеда на енергија од индустриско производство, аграр, енергетика и комунални дејности; -Користење на депониски и биогаз и рециклажа како заштеда на сировини, природни ресурси и енергија; -Пошумување на терените и порационално користење на дрвната маса преку зголемување на техничкото за сметка на огревното дрво и отпадот од сеча; -Обезбедување доволно количини квалитетна вода за пиење и ревитализација и модернизација на системите за наводнување и водоснабдување; -Транспортен систем со минимални штетни влијанија на транспортот врз животната средина; 	<p><i>Усогласеност:</i> Изработката на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се темели на основните принципи, развојни цели и одредби, дефинирани во Просторниот план на Република Македонија во однос на просторниот и социо економскиот развој, користењето и намената на земјиштето, искористувањето на ресурсите, заштита на просторите кои располагаат со природни вредности, заштита на животната средина и сл.</p> <p>Имплементацијата на Планот ќе придонесе за исполнување на законските обврски за просторно планирање на заштитени простори, создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење кои ќе се темели на принципите на одржливиот развој.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Предвидената инфраструктура во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“, поконкретно реализацијата на регионалниот патен правец Р2331 се темели на планирањата на сообраќајната инфраструктурата од Просторниот план на РМ, што произлегува како законска обврска при изработка на просторни планови. Како резултат на изменетите услови и состојби во подрачјето на Паркот, поточно со новедефинираните граници на Паркот утврдени со закон донесен во 2007 година, просторот на Паркот се проширува за 5150 ha, со што трасата на предвидената траса на патот поминува низ зоната на строга заштита. Ова не е во корелација со законските одредби и цели за заштита на животната средина, односно заштита на природата и биолошката разновидност.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Утврдување на програмски индикатори и мониторинг за следење на здравствената состојба на населението, во релација со квалитетот на средината;</p> <p>-Зачувување и заштита на сите простори (места) со исклучиви и неповторливи природни вредности од значење за научната, културно образовната, воспитната, рекреативната и други функции.</p>	
<p>План за управување со Националниот парк Пелистер, (2006-2015)</p>	<p>Управувањето со Националниот парк „Пелистер“ во наредниот десетгодишен период ќе биде насочено кон исполнување на следните цели:</p> <p>-Биолошката разновидност, пределот, културното и гео-наследството во Паркот се заштитени за добробитта на сегашните и идните генерации;</p> <p>-Посетителите имаат низа можности да ги запознаат и разберат природните и културните вредности на Паркот, без нарушување на природните услови и процеси;</p> <p>-Националниот парк „Пелистер“ придонесува кон социјалниот и економскиот развој на локалните заедници во и околу Паркот;</p> <p>-Паркот има развиена научно-истражувачка дејност.</p> <p>За постигнување на овие цели Управата на Паркот ќе го унапреди својот капацитет за управување и ќе работи на подигнување на поддршката од пошироката општествена заедница.</p> <p>Во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ од 2006 година, како обврска од Законот за заштита на природата за ревалоризација на подрачјето на Паркот, даден е предлог за ново зонирање, односно поделба на територијата на паркот на 4 зони: зона за строга заштита, зона за активно управување, зона за одржливо користење, заштитен појас.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Изработката на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се темели на основите и насоките за управување со Паркот, дефинирани во Планот за управување со НП „Пелистер“, во однос на просторниот и социо економскиот развој, одржливиот развој, користењето и намената на земјиштето, искористувањето на ресурсите, заштита на животната средина и сл. Иако истиот е со помината важност, дел од општите насоки се важечки и применливи за просторен и економски развој на Паркот.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Моментално во Паркот се воспоставени три зони на заштита на природното наследство, односно зона за строга заштита, зона за активно управување, зона за одржливо користење. Исто така во Нацрт-Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ идниот просторен развој е дефиниран во рамките на овие зони на заштита, но недостасува заштитен појас кој ќе обезбеди заштита од заканите што потекнуваат надвор од границите на Паркот, како и разграничување на управувањето и режимот во зоните во рамките на Паркот.</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>Стратегија за регионален развој на Република Македонија (2009-2019)</p>	<p>Главните стратешки цели на Стратегијата се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Конкурентни плански региони што се одликуваат со динамичен и одржлив развој; -Поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија помеѓу и во рамките на планските региони во Република Македонија. <p>За постигнување на овие цели дефинирани се приоритети:</p> <p>Стратешка цел 1:</p> <p><i>Приоритет 1.1.</i> Поттикнување на економскиот раст во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.2.</i> Развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.3.</i> Препознавање и искористување на иновативниот потенцијал и подигнување на техничко-технолошката основа на носечките индустрии во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.4.</i> Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските Региони,</p> <p><i>Приоритет 1.5.</i> Креирање на конкурентски предности на планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.6.</i> Оптимално користење и валоризација на природните ресурси и енергетските потенцијали во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.7.</i> Заштита на животната средина во планските региони</p> <p>Стратешка цел 2:</p> <p><i>Приоритет 2.1.</i> Демографска ревитализација и порамномерна дистрибуција на населението помеѓу и внатре во планските региони,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Одредбите и целите на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“, како и предвидените мерки и активности ќе допринесат за економски развој, заштита и оптимално користење на природните ресурси, односно одржив развој на Пелагонискиот Регион.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p><i>Приоритет 2.2.</i> Градење на функционално-просторни структури за подобро интегрирање на урбаните со руралните средини во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 2.3.</i> Зголемување и порамномерна дисперзија на инвестициите и вработеноста помеѓу и во рамките на регионите,</p> <p><i>Приоритет 2.4.</i> Подигнување на степенот на социјален развој во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 2.5.</i> Поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби,</p> <p><i>Приоритет 2.6.</i> Развивање на прекугранична и меѓусебна соработка на планските региони,</p> <p><i>Приоритет 2.7.</i> Подигнување на капацитетите за планирање и реализација на развојот во планските региони.</p>	
<p>Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030)</p>	<p>Основни цели на Стратегијата за одржлив развој се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Да се користи механизмот за чист развој според протоколот од Кјото како дополнителна алатка за спроведување на проекти за намалени емисии на стакленички гасови и поттик на руралниот развој. <p>Исто така, во Стратегијата е ставен акцент на:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Обезбедување заштита на природата во Македонија базирана на принципите на „Натура 2000“ мрежата преку засилена имплементација на Стратегијата за биолошка разновидност и Акциониот План; -Промовирање нова мрежа за мониторинг на животната средина; -Контрола на квалитетот на воздухот и да се намалат законите по човековото здравје и функционирањето на екосистемите; 	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидува ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој во Паркот, а истовремено и заштита на животната средина.</p> <p>Во Просторниот план земен е предвид прифатениот концепт на Република Македонија за одржлив развој како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина.</p> <p>Во Планот се предвидени активности кои ќе придонесат за заштита на биолошката разновидност, екосистемите, водите, шумите и сл., што е во корелација со целите на Стратегијата.</p> <p>Во Планот се дадени насоки, одредби и мерки за одржлив развој на Националниот парк во планскиот период до 2030 година, кои треба да бидат земени предвид при изработка на Планот за управување</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Да се воведат управување со водните ресурси и да се намали загубата на вода и влијанието од загадувањето како основа за развој на планови за управување со речни корита;</p> <p>-Да се поддржат шумскиот, земјоделскиот и руралниот развој, како основни економски активности во синергија со Планот за зачувување и управување на природните ресурси.</p>	<p>со Паркот, како и при изработка на документација од понизок ранг за користење на просторот и земјиштето.</p>
<p>Национална стратегија за консолидација на земјоделското земјиште во Република Македонија (2012-2020)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е надминување на неповолната структура на земјоделското земјиште како основен ресурс за економските активности, подобрување на условите за живот во руралните средини и обезбедување на одржлива употреба на природните ресурси.</p> <p>Специфични цели на Стратегијата се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Намалување на расцепаноста на земјишните парцели во насока на нивно групирање и подобрување на локацијата на земјишните имоти во однос на поставеноста на земјоделското стопанство; -Подобрување на неправилната форма на земјишните парцели заради примена на посовремените техники и технологии на производство; -Зголемување на просечната големина на малите земјишни посеи; -Обезбедување пристап на парцелите до новите или рехабилитирани системи за наводнување и обновената или новоизградена рурална патна инфраструктура; -Намалување на површините на необработено и напуштено земјоделско земјиште; -Минимизирање на негативните ефекти по оптималната земјишна структура при изведба на објекти од јавен интерес (патна, социјална или друга инфраструктура) или паралелно 	<p><i>Усогласеност:</i> Земјоделското земјиште во границите на Паркот е со незначителна застапеност. Во овој простор не е застапено значајно земјоделското производство и нема изведено зафати за наводнување на обработливото земјиште. Иако има многу мали земјоделски површини, нивното управување може да одигра значајна улога во креирањето на пределската разновидност во Паркот. Затоа, во Планот се препорачува во планскиот период да се поддржат иницијативи за развој на одржливи земјоделски практики во зоната на активно управување и зоната на одржливо користење. Покрај ова се предвидуваат мерки за адаптација на земјоделството кон климатските промени.</p> <p>Селото Маловиште и преостанатите населби кои се на границата од НП (с. Дихово, с.Кажани, с. Нижеполе, с. Ротино, с. Цапари, с. Магарево и с. Трново), претежно се од аграрен карактер, а нивниот развој е условен од можностите и погодностите за развој на полјоделството поточно сточарството, градинарството и шумарството.</p> <p>За поттикнување на економскиот развој на село Маловиште и воопшто на останатите населени места организацијата и намената на просторот се насочува кон традиционално земјоделство во кое доминира сточарството, односно зголемување на обемот на производството на градинарски растенија и овоштарството, притоа да се стави акцент на органското производство. Исто така, во</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>просторно реорганизирање на земјишните парцели заради подобрување на постојната неповолна структура;</p> <p>-Подобрена еколошка заштита и одржливо управување со природните ресурси.</p>	<p>планскиот период се очекува минералните (вештачки) ѓубрива да се заменат со органско ѓубриво</p>
<p>Национална Стратегија за земјоделство и рурален развој (2014-2020)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е зголемување на конкурентноста на македонското земјоделско производство и прехранбената индустрија, развој на руралните средини и одржливо управување со природните ресурси.</p> <p>Ориентација кон потребите на потрошувачите и пазарните сигнали, да ја зголеми својата ефикасност во работењето, економијата на обем и адаптивност на промените во насока на обезбедување на производ со поголема додадена вредност кој е атрактивен и квалитативно поразличен од конкуренцијата.</p> <p>Во следниот период органското производство треба да ја подобри својата препознатливост на домашниот пазар и да ги зголеми капацитетите за пласман на надворешните пазари. Одржливото искористување на ресурсите и условите во шумарството во развојот на руралните заедници и зачувување и унапредување на шумскиот фонд, како и зголемување на аквакултурното производство во земјава особено од автохтоните видови, одржливото рибарење и заштита на рибите, ќе бидат дел од целите во одржливото управување и унапредување на природните ресурси и живиот свет.</p>	
<p>Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006)</p>	<p>Главните насоки/цели утврдени со Стратегијата се:</p> <p>-Мултифункционално стопанисување со шумите и одржлив развој на шумарството;</p> <p>-Зголемување на придонесот на шумите и на другите поврзани добра и услуги во квалитетот на животот во руралните области;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во концептот за просторен развој и уредување на Паркот, поточно за заштита на пределската разновидност се препорачува шумските предели во Националниот парк да се развиваат природно, со минорни интервенции во шумскиот фонд, главно преку интродукција на автохтони видови.</p> <p>За да се постигне добар квалитет и континуирана обнова на старите моликови шуми во Националниот парк, се препорачува да се</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Зголемување на јавните и социјалните функции на шумите и шумарството преку заедничка стратегија за развој, со севкупна валоризација на нејзините општокорисни и социјални функции;</p> <p>-Подобрување на можностите за изнаоѓање на национални и меѓународни фондови за поддршка на развојот на секторот</p> <p>-Подигнување на свеста за еколошките и социјалните вредности на шумите;</p> <p>-Усогласување на шумарското законодавство со националните интереси и меѓународните обврски;</p> <p>-Преземање потребни економски, фискални, финансиски и институционални мерки со цел да се подобри ефикасноста на стопанисувањето со шумите;</p> <p>-Создавање потребни организациски структури за соодветен капацитет, заради обезбедување интегрирано управување со просторот;</p> <p>-Да се осигура соодветно јавно финансирање на активностите поврзани со одржливото стопанисување на шумите, одржувањето на заштитните и јавните функции на шумите;</p> <p>-Изработка на програми за адаптација на шумарство на климатските промени.</p>	<p>преземат мерки за да се поттикне создавањето на моликовите шуми на празнините и на местата каде се среќаваат папрати и капини.</p> <p>Исто така во Планот се предвидени мерки за адаптација на шумарството кон климатските промени, како и мерки за подобрување на насадите уште од најраната возраст преку спроведување на спроведуваат соодветни одгледувачки мерки, заштита на дивечот, развој на шумски активности, и сл.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Имплементацијата на планските активности, односно идната урбанизација и користењето на земјиштето во Паркот ќе допринесе за пренамена на шумско земјиште во градежно и отстранување на дрвна маса, што не е во корелација со целите на Стратегијата.</p>
<p>Национална Стратегија за води (2011-2041)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречување на хидро-морфолошките промени и рехабилитација на статусот на водата каде што е нарушен.</p> <p>Посебните цели кои треба да се постигнат со интегрираното управување со водите во Република Македонија се:</p> <p>-Доволен квалитет на водата за пиење за јавно снабдување;</p> <p>-Потребни количини на вода со соодветен квалитет за разни комерцијални цели;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот се предвидени мерки и активности во однос на управувањето со водите, односно активности за водоснабдување, одведување и третман на отпадните води, следење на квалитетот на површинските и подземните води, заштита на водите и сл.</p> <p>Поконкретно, предвидено е каптирање на извори и изградба на водоснабдителни системи со цел подобрување на водоснабдувањето на туристичките локалитети и населените места, дефинирање на заштитни зони околу зафатите за водоснабдување на селата и усогласување на нивниот режим на заштита и режимот</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Заштита на луѓето и материјалните добра од штетните ефекти на водата;</p> <p>-Да се постигне и да се зачува добар статус на водата на површинските и подземните водни тела;</p> <p>-Заштита на водата и екосистемите зависни од вода;</p> <p>-Усогласување на мерките на управување со водите со корисниците на просторот од другите сектори;</p> <p>-Одржливо управување со водите со рационално и одржливо користење на водните ресурси.</p>	<p>на заштита согласно актот за прогласување на заштитеното подрачје“, изградба на системи за собирање и третман на отпадните води од селото Маловиште и туристичките објекти во границата на Паркот, третман на отпадните води во населените места околу Паркот, мониторинг на водотеците и езерата, изготвување на План за управување со речниот слив на Црна Река, вклучувајќи површински и подземни води и др.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Имплементацијата на планските активности, односно идната урбанизација и користењето на земјиштето во Паркот може да допринесе за нарушување на состојбата на водите, бидејќи дел од предвидените инфраструктурни објекти поминуваат во близина на изворишта/бунари или низ веќе воспоставените заштитни зони на извориштата кои се користат за водоснабдување на населението, што не е во корелација со целите на Стратегијата.</p>
<p>Стратегија за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020 со визија до 2030</p>	<p>Обезбедување сигурно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија.</p> <p>Во Стратегијата е поставена цел, до 2020 година, во однос на 2006 година, да се:</p> <p>-намали енергетската интензивност за минимум 30%,</p> <p>-зголеми учеството на обновливите извори на енергија до износ повисок од 20% од вкупната потрошувачка на финална енергија,</p> <p>Учеството на биогоривата во вкупната потрошувачка на горива во сообраќајот во Македонија е планирано да изнесува 10% до 2020 година.</p> <p>Други мерки кои ги предвидува Стратегијата се:</p> <p>-Одржување, ревитализација и модернизација на постојната и изградба на нова, современа инфраструктура за потребите на производство и користење на енергијата,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ предвидени се активности за локално производство на енергија од обновливи извори, поточно се планира изградба на фотоволтаични електрани и соларни колектори, како и производство на енергија од биомаса, врз основа на претходни анализи и утврдување на изводливоста и исплатливоста од имплементацијата на овие мерки.</p> <p>Во концептот за просторен развој на Паркот се предвидува подобрување и одржување на преносната електроенергетска мрежа, како и изградба на нов преносен вод. Поконкретно, постојниот преносен вод ТС Битола4 – ТС Ресен минува со многу мала должина во северниот дел на Паркот. Северно од него и надвор од Паркот, се планира градба на нов преносен 400kV вод од ТС Битола-2 кон границата со Р. Албанија, со што ќе се создадат</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Подобрување на енергетската ефикасност во производството, преносот и користењето на енергијата,</p> <p>-Користење на домашните ресурси (резервите на лигнит, хидро-енергетскиот потенцијал, ветерната и сончевата енергија) за производството на електрична енергија,</p> <p>-Зголемување на користењето на природниот гас,</p> <p>-Зголемување на користењето на обновливите извори на енергија.</p>	<p>услови за проток и размена на електрична енергија во правец исток-запад, меѓу Албанија, Македонија и Бугарија.</p>
<p>Стратегијата за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија</p>	<p>Главна цел на оваа стратегија е да се добијат информации за потенцијалот и можната експлоатација на обновливи извори на енергија во Република Македонија.</p> <p>-Заштита на животната средина и намалување на емисиите на стакленички гасови, намалување на увозната зависност на Македонија од енергија, како и потребата за обезбедување на поголема разновидност и со тоа и сигурност во снабдувањето со енергија што неминовно наметнуваат зголемено учество на обновливите извори во финалната потрошувачка на енергија.</p>	
<p>Стратегија за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија</p>	<p>Стратегијата за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија до 2020 година превидува рамка за забрзано усвојување на практики за енергетска ефикасност на одржлив начин и преку намалување на зависноста од увозот, енергетската интензивност, непродуктивното користење на електричната енергија, подготовка на добра клима за да се максимизира вклученоста и можностите на приватниот сектор, обука и подигање на јавна свест.</p> <p>Финалниот резултат на постигнувањето на оваа цел треба да биде реализација на заштеди на енергија во 2018 година во износ од над 9% од просечната потрошувачка во петгодишниот период 2002-2006, со континуирана промоција на енергетската ефикасност и мониторинг и верификација до 2020 година.</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)</p>	<p>Дел од општите и посебни стратешки цели во управувањето со отпадот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за обезбедување на целосно покривање на трошоците за одржување на интегрираниот систем за управување со отпад; -Воспоставување систем за собирање податоци/информации за изворите, природата, количествата и судбината на тековите на отпадот, како и за капацитетите за обнова на материјали/енергија и за депонирање на отпадот и обезбедување на потребниот пристап на јавноста до истиот; -Воспоставување на технички современ систем за управување со отпад; -Примена на ефикасни и исплатливи техники за управување со посебните текови отпад; -Воведување на депонии за опасен и за неопасен отпад и други капацитети за депонирање на отпадот во согласност со современите стандарди; -Постапно затворање и/или санирање на постојните комунални одлагалишта за отпад и/или индустриски еколошки жаришта. 	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидени активности, односно спроведување на пилот проекти за селекција и повторна употреба на отпадот, искористување на отпадната биомаса за производство пелети, производство на компост од отпад од сточарството и биоразградлив отпад.</p> <p>Во Планот е нагласено дека на територијата на Националниот парк не треба да има депонии и претоварни станици.</p>
<p>Национален план за управување со отпад (2009-2015)</p>	<p>Управување со отпад е да се обезбеди соодветна политика за заштита на животната средина, рамка за одлучување, економска основа, учество на јавноста и постепено воспоставување на техничка инфраструктура за спроведување на активностите на управување со отпад, со цел да се реализира системот за управување со отпад во согласност со законската регулатива на ЕУ и со Акционата програма за животна средина на ЕУ, земајќи ги предвид нејзините приоритети во управувањето со отпадот. Планот ги наведува</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	основните, меѓусебно поврзани мерки за сопирање или за ублажување на последиците врз животната средина предизвикани од сегашното управување со отпадот, од една страна и за изградба на рамка за постепено воспоставување на современ и одржлив систем за управување со отпад, преку оптимална комбинација на различни законски, економски и комуникациски механизми и инструменти, од друга страна.	
Национална стратегија за транспорт на РМ (2007-2017)	<p>-Промоција на економскиот раст со градење, подобрување, управување и одржување на транспортните служби, инфраструктура и мрежи за добивање на максимална ефикасност;</p> <p>-Промоција на интегрираната и интерконектирана транспортна мрежа која воспоставува ефективни услуги за корисниците;</p> <p>-Промоција на социјалниот фактор со поврзување на далечните и неразвиени заедници и пристапноста на транспортната мрежа;</p> <p>-Промоција на заштита на животната средина и подобрување на здравството со градење и инвестирање во јавниот транспорт и другите видови ефикасен и постојан транспорт кој ја намалува емисијата и потрошувачката на ресурси и енергија;</p> <p>-Подобрување на безбедноста на патувањето со намалување на несреќите и подобрување на личната безбедност на пешаците, велосипедистите, возачите, патниците.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат активности и мерки за обезбедување подобра пристапност до и во самиот парк, реконструкција и дооформување на трасите на планираната основна патна мрежа на Република Македонија, постигнување поголема ефикасност во сообраќајниот систем, подобрување на безбедноста, одржливост на сообраќајните решенија, контрола на сообраќајните движења.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Предвидениот патен правец Р2331 поминува низ зоната на строга заштита на Паркот што не е во корелација со целите на Стратегијата и начелата за заштита на животната средина и природата.</p>
Стратегија за демографски развој на РМ, 2008-2015	<p>Целта на Стратегијата е обезбедување одржлив демографски развој на Република Македонија преку подобрување на квалитетот на човечкиот капитал и социјална кохезија.</p> <p>Специфични цели:</p> <p>-Забавување на стапката на намалување на населението и создавање услови за одржлив демографски развој на земјата;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки и активности кои треба да се имплементираат во планскиот период, со цел да се постигне демографски развој, односно отворање на нови работни места, намалување на миграцијата, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Намалување на регионалните демографски нееднаквости и креирање одржлива територијална дистрибуција и квалитетен живот на населението;</p> <p>-Намалување на постоечките разлики и нееднаквости помеѓу населението, со цел зголемување на социјалната кохезија.</p>	
<p>Национална стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија 2010-2020</p>	<p>Намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија, преку подобро користење и зајакнување на расположливите човечки и материјални ресурси, подобрување на условите за живот, за работа и на општествените услови на сите граѓани, системско и институционално содејство во функција на побрз развој, повисок стандард, поквалитетно живеење и развој на механизмите за социјално вклучување на ранливите категории граѓани во локален контекст.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки и активности кои треба да се имплементираат во планскиот период, со цел да се намали сиромаштијата, односно отворање на нови работни места, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.</p>
<p>Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013)</p>	<p>Градење на имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и препознатлива по производите со висок квалитет инкорпорирано во заедничко име – туристички производ на Македонија.</p> <p>Развој на производи и услуги (препознатливи производи, категоризација на сместувачките капацитети, вински туризам, рурален туризам, култура и занаети, бањи), соодветен пристап и инфраструктура (патна инфраструктура, воздушен пристап);</p> <p>Управување и заштита на животната средина и културното наследство, развој на туризмот преку јавно-приватно партнерство, како и подобрување на туристичката инфраструктура и туристичката понуда.</p>	<p>Усогласеност: Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се предвидени активности за подобрување на условите во постојните туристички локалитети, преку реконструкција на постојните објекти за сместување, зголемување на нивната атрактивност и конкурентност на пазарот во земјата и пошироко. Се предвидува реконструкција на постојниот планинарски дом Копанки и отворање на три нови ски центри кај локалитетите Скрково и Муза, кои влегуваат во границите на Националниот парк и локалитетот Црна Стена, во контактната зона на Паркот. Исто така, отпочнати се активности за планирање на викенд зони на две локации во Паркот. Како туристичка атракција се предвидува активирање на некогашниот каменолом во близина на селото Магарево.</p>
<p>Национална Стратегија за рурален туризам (2012-2017)</p>	<p>Идентификување на концептот и стратегијата за развој, поставување на рамка за поттикнување на развојот како дел од севкупната туристичка понуда на Република Македонија,</p>	<p>За центар на зимскиот туризам со Планот се предлага да стане с. Нижеполе во кое ќе се одвиваат зимско спортски активности, дел од туристичките функции на Паркот да ги понесе и с. Ротино, како и да</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	евиденција на сместувачки и угостителски објекти, зголемување на капацитетите, вработувањата и туристичката понуда во руралниот туризам.	се изградат куќи за одмор и рекреација на потезот од с. Нижеполе до с. Цапари. Со Планот се предвидува стимулирање на изградба на објекти од областа на здравствениот туризам, изградба на спортско – рекреативен центар, развој на руралниот туризам.
Предлог Национална стратегија за биолошка разновидност со акционен план, 2015	Главна цел на Стратегијата е: -Намалување на директните и индиректните притисоци врз биолошката разновидност; -Подобрување на статусот на биолошката разновидност преку зачувување на екосистемите, видовите и генетската разновидност заради зголемување на придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги.	<i>Усогласеност:</i> Просторниот план за Националниот Парк „Пелистер“ претставува плански документ кој има за цел уредување и заштита на просторот кој се карактеризира со богата пределска и биолошка разновидност, односно уредување на просторот кој има особена важност како заштитено подрачје не само на национално туку и на меѓународно ниво. Во Планот се предвидени директни и мерки и активности за подобрување на состојбата на пределската и биолошката разновидност, поточно на природното наследство, како и индиректни активности и мерки за подобрување на медиумите и областите од животната средина кои ќе придонесат намалување на притисоците врз биолошката разновидност и постигнување заштита и унапредување на истите.
Национална стратегија за заштита на природата, 2017-2027 (нацрт)	Во Националната стратегија за заштита на природата, дефинирани се следните национални цели за заштита на природата: НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 1: Геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) соодветно да се идентификуваат, истражуваат, мониторираат и инвентаризираат. НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 2: Да се заштитат, зачуваат и мониторираат компонентите на геодиверзитетот, геонаследството, биолошката и пределската разновидност. НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 3: До 2022 година да се вгради политиката за заштита на природата во стратегиите, плановите и програмите во другите сектори. НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 4: Да се воспостави и практикува одржливо користење на геодиверзитетот, геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) преку употреба на традиционални знаења,	Со Планот се предвидува во планскиот период до 2030 год., организацијата на активностите на територијата на НП „Пелистер“ да обезбеди ублажување или целосно отстранување на влијанието на индиректните и директните двигатели на промени во бројноста на популациите и видовиот диверзитет кој се среќава на територијата на паркот. Исто така се препорачува економските активности да се прилагодат и развиваат на начин кој ќе обезбеди заштита на биолошката разновидност и одржливо користење на природните ресурси и екосистемски услуги во паркот, без при тоа да претставуваат закана за заштитеното подрачје. Со цел да се обезбеди заштита на биолошката разновидност, односно природата во Планот е предвидена активност

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>иновации, најдобри практики и позитивни стимулации за зачувување и одржливо користење на природата.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 5: Да се унапреди законодавната рамка, согласно ЕУ легислативата и релевантните ратификувани меѓународни договори за заштита на природата и да се обезбеди соодветна институционална рамка преку зајакнување на административните капацитети.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 6: Да се подигне нивото на информираност, едукација и промоција за вредностите и значењето на геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност);</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 7: Да се обезбеди континуирано и зголемено финансирање на заштитата на природата од буџетски средства на централно и локално ниво, од инвестиции и други извори на финансирање, преку воспоставување на соодветни одржливи и ефикасни модели на финансирање на заштитата и одржливото користење на природата.</p> <p>За исполнување на Националната цел 5 предвидена е следната активност: Донесување на просторни планови за национални паркови <i>Пелистер</i>, Галичица и Маврово до крајот на 2020 година.</p>	<p>ревалоризација на вредноста на Паркот, бидејќи границата на НП „Пелистер“ е проширена со последното репрогласување на паркот во 2007 год. и при тоа не е направена ревалоризација на подрачјето.</p> <p>Покрај останатите цели, изработката на ППНПП е во директна корелација со националната цел 5 од Стратегијата за заштита на природата во која е предвидена активност за изработка на просторни планови на национални паркови, поточно за НП „Пелистер“.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Предвидениот патен правец Р2331 поминува низ зоната на строга заштита на Паркот што не е во корелација со целите на стратегиите. Исто така, изградбата на останатите инфраструктурни објекти, како и изградбата на два ски центри на локалитети кои се класифицирани како пасишта, не се во корелација со целите на стратегиите бидејќи нивната имплементација може да предизвика негативни влијанија врз биолошката разновидност, односно природата.</p>
<p>Национална стратегија за развој на културата за периодот 2013-2017</p>	<p>Општи цели и приоритети на Стратегијата се:</p> <p>-Да се поттикнува развојот на културата во сета нејзина комплексност на: (а) наследениот традициски и етнокултурен идентитет на македонскиот народ и на другите народи кои живеат во Република Македонија, (б) мултикултуралната реалност на македонското општество, (в) естетскиот плурализам на уметничките вредности и (г) хуманистичката, етичката, едукативната, забавната, економската,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во ППНПП се предвидуваат низа директни и индиректни активности кои ќе допринесат за постигнување на целите дефинирани во Стратегијата за развој на културата.</p> <p>Во Планот е предвидено развивање на посебни програми од областа на културата со акцент на поддршка на локалните културни друштва и групи, негување на духовните и материјални вредности на селото: етно-паркови и куќи, музеи, библиотеки, летни школи и колонии и сл.</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>производствената, кохезивната и другите димензии на културата;</p> <p>-Да се усогласат развојните културни политики во Република Македонија со релевантните развојни културни политики од меѓународен карактер (ОН, УНЕСКО, СЕ, ЕУ);</p> <p>-Да се негува комуникацијата на одделните културни идентитети, при што ќе се подига свеста за културата како сфера од посебен општествен и национален интерес;</p> <p>-Да се воспостави поволен финансиски и материјален амбиент за долготраен развој на културата со заложба за континуирано зголемување на буџетските средства наменети за финансирање на програмските активности во културата;</p> <p>-Да се стимулира креативниот уметнички потенцијал на сите граѓани на Република Македонија независно од нивната етничка, верска, идеолошка, политичка, социјална, родова и старосна припадност;</p> <p>-Да се создадат услови за соодветно образование на талантираните млади кадри, за едукација на граѓаните во областа на културата и уметноста и за примена на новите методи во културната едукација во образовниот систем во рамките на државните и приватните институции;</p> <p>-Да се воспостави и да се одржува цврста соработка меѓу секторот култура и секторите образование и наука, меѓународната политика и туризмот и другите сектори кои се имплементираат во културниот сектор како основа за развој на културата и на општеството;</p> <p>-Да се издвои посебен фонд за закуп на интернет-простори кои ќе ја афирмираат културата на Република Македонија во меѓународни рамки и ќе ја подобрат информираноста за културната историја на Република Македонија;</p>	<p>Покрај овие директни активности, подобрувањето на состојбите во медиумите и областите од животната средина ќе придонесе за подобрување и заштита на културното наследство.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Во Нацрт Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ не се предвидени конкретни цели и активности за заштита на културното наследство во границите на Паркот (недостасуваат заштитно-конзерваторски основи, неопходни за изработка на просторниот план, бидејќи истите се во фаза на изработка).</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Да се поддржи издавањето на референтно списание за култура и уметност, како и издавањето на публикации релевантни за одредени дејности од областа на културата (со меѓународен карактер);</p> <p>-Да се поддржуваат проекти за промоција и пласман на културата на Република Македонија во меѓународни рамки;</p> <p>-Да се остварува континуирана заштита на културното наследство независно од неговото историско, цивилизациско и етнокултурно обележје;</p> <p>-Да се дигитализира современото уметничко творештво како дел од современото културно богатство на Република Македонија;</p> <p>-Да се создадат услови за зголемување на бројот на културните добра под заштита на УНЕСКО како културни добра со исклучително светско значење;</p> <p>-Да се унапреди заштитата на интелектуалната сопственост во културата и во културното творештво.</p>	
<p>Трет Национален План на Република Македонија кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени (2014)</p>	<p>Зајакнување на базата на информации, аналитичкиот и институционалниот капацитет на клучните национални институции за интегрирање на приоритетите за климатските промени во националните стратегии за развој и релевантните секторски програми со обезбедување финансиска и техничка поддршка.</p> <p>Вклучување на Република Македонија во глобалните напори за ублажување на климатските промени и спроведување на обврските преземени од членството во Рамковната конвенција на Обединетите Нации за климатски промени и Кјото Протоколот.</p> <p>Исто така Планот вклучува:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Со Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се предвидени активности кои ќе допринесат за намалување на емисиите на стакленички гасови преку модернизирање и подобрување на практиките во секторите кои се главни извори на стакленички гасови, а исто така предвидува директни мерки за адаптација на секторите кои се ранливи на климатските промени.</p> <p>Имено, Планот предвидува мерки за производство на енергија од обновливи извори, третман на отпадните води и органскиот отпад што ќе допринесе за намалување на емисиите на стакленички гасови, потоа зголемување на површините под шуми и одржливо одгледување на шумите, подобрување на одржливото управување</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Воспоставување на национален фонд за тестирање мерки за адаптација и воведување на видови, отпорни на суша;</p> <p>-Формирање на национален центар за суша;</p> <p>-Утврдување техники и постапки за култивирање, користење вештачки губрива и рекламација на почвата за клучните култури во регионите погодени од климатските промени;</p> <p>-Воведување различни практики на орање за промовирање одржливи земјоделски практики;</p> <p>-Развивање техники за наводнување и водоснабдување;</p> <p>-Развивање критериуми и идентификација на начини на употреба на земјиштето и агроеколошки зони и сл.</p> <p>Исто така, една од целите на овој документ е спречување или намалување на загубата на биолошката разновидност, заради влијанијата од климатските промени. При тоа, планот ги идентификува следните потенцијални мерки за адаптација кон климатските промени:</p> <p>-Следење на состојбата со туѓите (и инвазивни) видови растенија;</p> <p>-Следење на состојбата со животинските видови-вектори на болести;</p> <p>-Елаборација на листата видови за кои е потребно „ex situ“ зачувување;</p> <p>-Донесување политички инструменти за промена на плановите за управување со коридори во националните и регионалните просторни планови;</p> <p>-Студија на случај за промена на концептот на еколошка мрежа во регионалното планирање врз основа на меѓусекторски пристап;</p>	<p>со почвата и практики за заштитата на почвата, вклучувајќи контрола на ерозија, поттикнување на спроведување на агро еколошките мерки и добри земјоделски практики во земјоделско производство, подобрување на квалитетот на медиумите и областите од животната средина и сл.</p> <p>Во насока на поддршка на развојот на локалната економија во населените места во Паркот и неговата непосредна околина се поттикнува развојот на мали индустриски капацитети и нови форми на економска активност кои ќе бидат компатибилни со примарната цел на заштита на подрачјето. Поголеми инвестициски развојни проекти во Паркот не се дозволени.</p> <p>Исто така во Планот се предвидени активности кои ќе допринесат за адаптација на биолошката разновидност и водните ресурси кон климатските промени.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Планираната изградба на инфраструктурните проекти во границите на Паркот ќе допринесе за отстранување на вегетација, генерирање емисии на стакленички гасови, загуба на видови, поместување на рутите на движење на видовите што не е во корелација со целите за <i>намалување на емисиите на стакленички гасови и адаптација кон климатските промени.</i></p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> -Приспособување на плановите за управување со шумите во главните шумски биокоридори со цел нивна подобра функционалност од аспект на ефектите од климатските промени; -Дефинирање можни рути (биокоридори) за движење и миграција на животинските и растителни видови под закана од климатските промени; -Утврдување на еколошки минимум за екосистемите во планинските води; -Хидролошка студија за загрозеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера; -Процена на ефектите од периодичните природни и наметнати хидролошки флукуации врз биолошката разновидност која живее во глацијалните езера, во контекст на климатските промени; -Процена на ефектите од периодичните природни и наметнати хидролошки флукуации врз биолошката разновидност која живее во ниските мочуришта и блата, во контекст на климатските промени; -Детална ревизија на системот на заштитени подрачја во Македонија во однос на адаптацијата на климатските промени; -Формирање меѓусекторско тело во администрацијата задолжено за управување со водните ресурси и биолошката разновидност, со стратегија за активности. 	
<p>Национална стратегија за животна средина и климатски промени, 2014, (нацрт)</p>	<p>Главната цел на Стратегијата од аспект на одржлив развој е насочена кон подобрување на целокупниот квалитет на живот и избегнување на трајни штети врз животната средина. Од аспект на заштита на животната средина, целта е да се зачува и подобри квалитетот на водата, воздухот и почвата во Република Македонија, да се зачува постојната биолошка</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	разновидност и природните ресурси. Од аспект на климатските промени целта на Стратегијата е да се намалат нивните негативни влијанија.	
Национална стратегија за Механизмот за чист развој (2008-2012)	Една од целите на Националната стратегија за Механизмот за чист развој е олеснување на трансферот на инвестиции и технологии преку механизмот за чист развој за имплементација на проекти кои ги намалуваат емисиите на стакленички гасови (ревитализација на големи електрани, замена на гориво со природен гас, когенеративна постројка за централно греење, хидроцентрали, геотермална енергија).	<i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки кои ќе ги подобрат состојбите во земјоделството, шумарството, користењето на земјиштето, искористување на потенцијалот за производство на енергија и топлина од обновливи извори на енергија и сл. кои се идентификувани како едни од главните извори на стакленички гасови, што влијаат врз климатските промени. Исто така во Планот се дадени намени на просторот за индустриски/зелени зони во кои ќе се применуваат стандардите за заштита на медиумите во животната средина.
Стратегија за приспособување на здравствениот сектор кон климатските промени (2011-2015)	Општата цел на оваа Стратегија е да се планираат мерки за адаптација кон климатските промени во здравствениот систем, со цел да се спречат и/или надминат постојните и идните ризици и веднаш да се одговори на ризиците и проблемите за здравјето и благосостојбата на луѓето кои се очекуваат како резултат на климатските промени во државата. Главните цели на Стратегијата се: -Обезбедување на координиран природ и функционална соработка во насока на ефективно и ефикасно искористување на расположивите ресурси помеѓу секторите и релевантните институции; -Зголемување на свесноста кај луѓето за климатските промени и нивното влијание врз здравјето; -Градење на интегриран ефикасен и ефективен пристап за превенција, рано предупредување, справување и надминување на последиците од климатските промени од топлотни бранови;	<i>Усогласеност:</i> Со Планот се планира просторниот развој и уредување на Паркот да се темели на мерките за адаптација кон климатските промени што директно или индиректно ќе придонесе за подобрување на здравјето и благосостојбата на населението. Во Нацрт-ППНПП не се предвидени директни мерки за приспособување на населението кон климатските промени.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Надминување на последиците врз здравјето на луѓето од климатските промени поврзани со аерозагадувањето и ладното време во зима со воспоставување на мерки за контрола и превенција;</p> <p>-Градење на интегриран ефикасен и ефективен пристап за превенција, рано предупредување, справување и надминување на последиците од климатските промени настанати како резултат на зголемена УВ-радијација;</p> <p>-Контрола и превенција на алергиските болести предизвикани од полени во контекст на климатските промени;</p> <p>-Градење на интегриран, ефикасен и ефективен пристап за превенција, рано предупредување, справување и надминување на последиците од климатски промени поврзани со поплави и пожари;</p> <p>-Заштита од појава на заразни болести кои се очекува да бидат здравствен проблем при климатски промени.</p>	
<p>Национален план за заштита на амбиентниот воздух (2013-2019)</p>	<p>Главни цели на Планот се:</p> <p>-одржување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што не се надминуваат граничните вредности на квалитет;</p> <p>-подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што се надминуваат граничните вредности за квалитет;</p> <p>-преземање на мерки за намалување на емисиите од определени стационарни извори на загадување;</p> <p>-усвојување на неопходни мерки за минимизирање и целосно отстранување на негативните ефекти врз квалитетот на амбиентниот воздух.</p> <p>Во однос на управувањето со загадувањето во животната средина, Планот вклучува:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се препорачува во рамките на предвидените простори за стопанска намена дефинирани со постојните урбанистички планови и документации на населените места од блиското подрачје на Паркот, да се лоцираат мали капацитети со сосема чисти технологии на производство, кои нема да го загорат квалитетот на водата, воздухот и почвата. Основен критериум за видот на производството треба да биде квалитетот и структурата на користените горива, видот на предложената технологија, и индустриско производство кое генерира незначителни количини отпад.</p> <p>Исто така во Планот се предвидени мерки (за кои дополнително треба да се изработуваат пилот проекти) за искористување на отпадната биомаса за производство пелети, производство на</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>Отпад: Примарна цел во Република Македонија е да се воспостави систем на соодветно управување со сите видови отпад заради намалување на емисиите на стакленичките гасови од распаѓањето на отпадот, усвоена е технологија за собирање и согорување на метанот, така што метанот од депонискиот гас се претвора во CO₂. Постојат планови за изградба на управувани депонии за цврст отпад во Македонија, кои ќе ја зголемат емисијата на метан од секторот отпад. Зголемување на емисиите на метан може да се очекува и со воведување на постројки за третман на резеденцијалните/комерцијални и индустриски отпадни води.</p> <p>Закиселување и еутрофикација: За остварување на целите за редукција на емисиите на загадувачките супстанции кои предизвикуваат закиселување, а воедно и деградација на животната средина, материјалите, како и негативниот ефект врз здравјето на луѓето потребно е донесување на сите планирани документи во согласност со Националната програма за приближување на правото кон Европската унија.</p> <p>Земјоделство: Во моментот во Република Македонија не постои политика за агро-екологија и единствената тековна активност е шемата за органско производство управувана од страна на Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство. Исто така, до сега нема пропишано ограничување на емисиите на амонијак од употребата на цврсти вештачки ѓубрива базирани на карбамид.</p>	<p>компост од органски отпад, потоа да се стави акцент на органското производство, примена на органски ѓубрива и сл.</p>
<p>Стратегија за мониторинг во животната средина (2004)</p>	<p>Целта на Стратегијата е мониторирање и известување за состојбата на сите медиуми на животната средина.</p>	<p>Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки за воспоставување мониторинг со кој ќе се следи состојбата на медиумите од животната средина, ќе се обезбедат податоци и нивна достапност, што ќе помогне во идните процеси на планирање и користење на просторот.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Стратегија и акционен план за имплементација на Архуската конвенција (2005)	Владината политика за оваа Стратегија е да спроведе детална анализа за статусот на имплементација на Конвенцијата, да обезбеди насоки и препораки за надминување на проблемите кои произлегуваат од имплементацијата на Конвенцијата и да препорача акционен план за спроведување на предложените мерки и следење на дадените насоки.	Во постапката на усвојување на Планот и подготовката на Извештајот за СОЖС ќе биде обезбедено учество на јавноста што ќе придонесе во процесот на одлучување и донесување на одлуки.
Регионално ниво		
Просторен план за Охридско преспанскиот регион за период 2005-2020	<p>Целите на Планот за просторен развој на Регионот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Обезбедување на просторни услови за изградба, реконструкција, опремување и заштита на Регионот; -Утврдување на оптимална дистрибуција на активностите, физичките структури и населението во Регионот, со почитување на економските, техничкотехнолошките, еколошките и просторно – функционалните критериуми; -Обезбедување услови за оптимално функционирање на постојните и планираните инфраструктурни системи, населби, производни капацитети и други системи; -Иницирање на соработка на трилатерално ниво во сите сегменти на развојот и поставување на основи на одржлив економски и социјален развој и интегрална заштита на просторот од трите страни. <p>Покрај останатото, Просторниот план со планските концепции, решенија и насоки за примена треба да обезбеди интегрална заштита на природната просторна целина на Националните паркови и Спомениците на природата (Јабланица, Охридско Езеро, Галичица, Преспанско Езеро; Пелистер).</p> <p>Како приоритет за заштита на биолошката и пределската разновидност, и заштита на природното наследство со примена</p>	<i>Усогласеност:</i> Изработката на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ претставува исполнување на целите за просторен развој на регионот, заштита на биолошката и пределската разновидност, односно природното наследство. Концепцијата за просторно планирање на Паркот се темели на основните принципи, развојни цели и одредби, дефинирани во Просторниот План за Регионот.

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	на нови методи и сознанија се препорачува да се изработи на Просторен План за Националниот парк Пелистер.	
<p>Програма за развој на Пелагонискиот плански регион (2015-2019)</p>	<p>Во согласност со резултатите од извршените анализи и севкупните потреби на Регионот, дефинирани се следните стратешки цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Поттикнување на одржлив и рамномерен економски развој на Регионот, -Развој на Пелагонија како конкурентна туристичка дестинација и промоција на регионалниот културен идентитет, -Унапредување на квалитетот на социјалните и здравствените услуги, спортот и образованието на регионално ниво, -Подобрување на меѓусебната и меѓународната поврзаност за подобрување на квалитетот на животот на граѓаните и привлекување инвеститори, -Поконкурентно земјоделство и одржлив рурален развој, -Заштита и унапредување на животната средина во насока на одржлив развој. <p>Пелагонискиот плански регион туризмот го смета како една од приоритетните гранки за развој, и заради тоа огромен дел од напорите се насочени кон инвестирање во развивање и промоција на туристичките потенцијали и атракции на овој регион. Прекрасното и богато природно наследство со националните паркови Пелистер и Галичица, заштитените подрачја, ледничките езера, Преспанското езеро, пештерите и многу други атрактивни и интересни локалитети нудат одлична можност за развивање на одржлив туризам.</p> <p>Еден од приоритетите на Регионот е валоризација на биолошката разновидност во насока на регионален развој. За исполнување на овој приоритет се предвидени следните мерки:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Ефикасното урбанистичко планирање и уредување на просторот, креирање на ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа, социоекономски развој, подобрување на квалитетот на живот на населението и животниот стандард, одржливо управување со природните и културните ресурси и сл. ќе допринесе за исполнување на целите дефинирани во Програмата. Урбанистичкото планирање на НП „Пелистер“ ќе допринесе за подобрување и збогатување на туристичката понуда во Регионот, со подобрување на севкупната инфраструктура и промоција на природното богатство во пошироки рамки, стимулирање на традиционалните занаети, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди, што е во корелација со целите на Програмата. Со изработката на Планот и дефинирањето на границите на Паркот ќе се создадат услови за повторна валоризација на биолошката разновидност и ќе се предвидат мерки за заштита и зачувување на истата.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Предвидениот патен правец Р2331 поминува низ зоната на строга заштита на Паркот што не е во корелација со целите на Програмата за развој на Регионот. Исто така, изградбата на останатите инфраструктурни објекти и мрежи може да предизвика негативни влијанија врз биолошката разновидност, шумарството, односно животната средина и природата.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> -Заштита на ендемската флора и фауна, -Зголемување на зелени површини и пошумување, -Идентификација на нови и промоција на постојни заштитени подрачја, -Континуирано унапредување на ЗОО градина, -Унапредување на прекуграничната соработка во делот на заштита на биодиверзитетот, -Надградба на човечките капацитети во однос на заштитата и унапредување на биодиверзитетот во регионот. 	
<p>Програмата за работа на Интегрираната мрежа за регионален развој (ИМРР) на Пелагонискиот плански регион 2016-2018 и Акциониот план за 2016-2017 година</p>	<p>Основна цел на ИМРР е зголемување на соработката и вмрежување на релевантните чинители во Пелагонискиот плански регион, а со цел целокупен развој на Пелагонискиот плански регион.</p> <p>ИМРР дефинира 13 стратешки цели поделени во четири приоритетни области:</p> <p>Економско опкружување</p> <p>СЦ1.1: Да ја унапреди соработката помеѓу засегнатите страни од Регионот;</p> <p>СЦ1.2: Да се посвети на креирање на соодветно опкружување за развој на различни видови туризам;</p> <p>СЦ1.3: Да придонесе кон препознатливост и брендирање на производите од Регионот;</p> <p>СЦ1.4: Да обезбеди поддршка за јакнење на локалните бизниси;</p> <p>СЦ1.5: Да направи усогласување на побарувачката и понудата на работен кадар согласно потребите на Регионот.</p> <p>Социјално опкружување</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Ефикасното урбанистичко планирање и уредување на просторот, креирање на ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа, социоекономски развој, подобрување на квалитетот на живот на населението и животниот стандард, одржливо управување со природните и културните ресурси и сл. ќе допринесе за исполнување на целите дефинирани во Програмата</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>СЦ2.1: Активно да учествува во делот на креирање на регионални политики и одржливи модели за унапредување на социјалното опкружување;</p> <p>СЦ2.2: Да врши идентификација и обезбедување на неопходни социјални услуги за економски раст.</p> <p>Животна средина</p> <p>СЦ3.1: Да ја зголеми свеста кај населението за одржливо управување со природни ресурси, енергетска ефикасност и животна средина;</p> <p>СЦ3.2: Одржливо урбанистичко планирање и уредување на просторот и инфраструктурата</p> <p>Интерно зајакнување на мрежата</p> <p>СЦ4.1: Зајакнување на капацитетите на членките на ИМРР;</p> <p>СЦ4.2: Воспоставување на ефективна и ефикасна соработка, и заеднички иницијативи помеѓу членките;</p> <p>СЦ4.3: Обезбедување на одржливост на организацијата и нејзина препознатливост.</p>	
<p>Регионална Програма со предлог акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во Пелагонискиот Плански Регион (2016-2020)</p>	<p>Главна цел на Програмата е подобрување на состојбата на приватниот сектор во Пелагонискиот плански регион преку развивање план за поддршка на приватниот сектор од страна на Бизнис Центарот на Пелагонискиот плански регион. Оваа Регионална програма произлегува како резултат на разбирањето на потребите на засегнатите страни и клучните чинители во конкретниот регион.</p> <p>Специфичните цели на Регионална програма со предлог-акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во Пелагонискиот плански регион (2016 – 2020) вклучуваат:</p> <p>-Јакнење на капацитетите на приватниот сектор од Пелагонискиот плански регион,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Целите на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се во корелацијата со целите на Програмата. Поконкретно, концепцијата за економски развој на просторот на Националниот парк се базира на определбите за одржлив развој преку интегрирање на политиката за заштита на животната средина во локалната економија на Паркот и околните населби и унапредување на кооперативниот пристап во уредувањето и организацијата на просторот врз економски критериуми со вклучување на сите учесници во процесот на користење на просторот (локалната и централната власт, Јавната установа НП „Пелистер“, приватниот сектор, бизнис, заедницата, граѓаните).</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> -Поттикнување градење на релации и доверба, -Вмрежување на компаниите, -Развој на претприемништвото и покренување на претприемничкиот дух. 	<p>Со просторниот модел на развој на малите бизниси, се посочуваат можностите за зголемување на производниот потенцијал на подрачјето на Националниот парк.</p> <p>Во Планот се предвидува изработка на програма на мерки и активности за обезбедување поддршка (техничка, финансиска, развој на претприемнички вештини и др.) на домородното население во отпочнување мали бизниси.</p>
<p>Регионален план за управување со отпад во Пелагонискиот плански регион, 2017</p>	<p>Целите на Регионалниот план за управувањето со отпадот во Регионот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Намалување на количеството отпад коешто се создава (минимизација на отпад); -Намалување на количеството отпад кое завршува на депонија и претставува опасност за животната средина и човековото здравје; - Искористување на материјалната и енергетската вредност на отпадот; -Управувањето на отпадот да се спроведува на начин со кој ќе се намалат влијанијата врз животната средина и човековото здравје; -Одредување на начин на кој ќе бидат санирани постоечките депонии (нерегуларните и диви) кои претставуваат опасност за животната средина и човековото здравје. 	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот се предвидени активности, односно спроведување на пилот проекти за селекција и повторна употреба на отпадот, искористување на отпадната биомаса за производство пелети, производство на компост од органски отпад.</p>
<p>План за управување со сливот на Преспанско Езеро</p>	<p>Во Планот се дефинирано цели за заштита на површинските и подземните води, како и за заштита на заштитените подрачја, односно:</p> <p><i>За површинските водни тела:</i></p> <p>Еколошка цел 1: Подобрување на условите во животната средина, да се обезбеди добар квалитет на водите и почвите,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот се предвидени мерки и активности во однос на управувањето со водите, односно водоснабдувањето и заштита на квалитетот на водите. Поконкретно, предвидено е капирање на извори и изградба на водоснабдителни системи со цел подобрување на водоснабдувањето на туристичките локалитети и населените места, дефинирање на заштитни зони околу зафатите за водоснабдување на селата и усогласување на нивниот режим на заштита и режимот на заштита согласно актот за</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>да се обезбеди здравјето на луѓето и екосистемите до 2025 година (долгорочни)</p> <p>Еколошка цел 2: Да се контролира нивото на водата (да се спречат загуби) и да се промовира одржливо користење (краткорочно и континуирано)</p> <p>Еколошка цел 3: Да се обезбеди одржлив риболов (среднорочно)</p> <p>Еколошка цел 4: Намалување на оптоварувања од пестициди / вештачки ѓубрива, отпадот од нивните пакувања и притисок од земјоделието (краткорочно и континуирано)</p> <p>Еколошка цел 5: Намалување на физички притисоци (краткорочно и континуирано)</p> <p><i>За подземните води тела:</i></p> <p>Исто како и целите на животната средина 1, 2, 4 и 5 погоре, како и дополнителни:</p> <p>Еколошка цел 6: вода за пиење да се заснова на чиста подземна вода, без потреба од дополнителен третман (долгорочни), да се осигура дека водата доставена до населението содржи нитрати во природни концентрации (краткорочно и постојано);</p> <p>Еколошка цел 7: подземните ресурси мора да бидат заштитени од прекумерно користење (среднорочно);</p> <p>Еколошка цел 8: подземните води треба да се заштитени од контаминација (краткорочно и континуирано); пестициди и други опасни материи не смеат да бидат присутни во подземните води кои се користат за вода за пиење (краткорочно и постојано);</p> <p><i>За заштитените подрачја (ЗП):</i></p>	<p>прогласување на заштитеното подрачје“, изградба на системи за собирање и третман на отпадните води од селото Маловиште и туристичките објекти во границата на Паркот, мониторинг на водотеците и езерата, изготвување на План за управување со речниот слив на Црна Река, вклучувајќи површински и подземни води и др.</p> <p>Исто така во Планот се предвидени мерки за одржливо земјоделско производство, заштита на шумите, заштита од ерозија и сл. плански урбан развој на Паркот што ќе допринесе за исполнување на целите на планот за управување со сливот.</p> <p>Изработката на Планот претставува директно исполнување на целите на планот за управување со сливот, бидејќи главна цел и на двата плана е подобро користење и управување со земјиштето, како и заштита на биолошката разновидност и живеалиштата.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Изградбата на предвидената инфраструктура во Паркот (патишта, телекомуникациска мрежа, ски центри и сл.) може да предизвикаат негативни влијанија врз животната средина.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>Еколошка цел 9: Да се постави процена на постоечките институционални и регулаторни системи за управување со езерото на национално и прекугранично ниво. Унифицирана методологија за следење. Оценка на спроведување на законите за заштита на животната средина во сите земји (краткорочно).</p> <p>Еколошка цел 10: Подобрување на планирање и управувањето со земјиштето (среднорочно)</p> <p>Еколошка цел 11: Да се зачува биодиверзитетот и живеалиштата (краткорочно и континуирано)</p> <p>Еколошка цел 12: Да се обезбеди одржливо шумарство (краткорочно и континуирано)</p> <p>Целите за животната средина 1 и 2, како најрелевантни се земени како насоки за понатамошна елаборација на Планот за управување со сливот на Преспанското Езеро и како основа за развој на Програмата на мерки и 6-годишен план за имплементација.</p>	
Локално ниво		
<p>Стратегија за локален развој на општина Битола за периодот 2014 -2018</p>	<p>Стратешки цели за развој на општина Битола се:</p> <p><u>Економски развој</u></p> <p>Стратешка цел 1. Подобрување на социо-економската положба на населението,</p> <p>Стратешка цел 2. Подобрени јавни и приватни инфраструктурни системи кои придонесуваат за развој на општината,</p> <p>Стратешка цел 3. Развивање на меѓусебна соработка на општините, регионите и прекугранична соработка.</p> <p><u>Туризам</u></p> <p>Стратешка цел 4. Формирање на систем за управување со туризмот во општина Битола,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Целите на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се во директна врска со целите на Стратегијата, бидејќи истите се темелат на основните принципи за економски развој и заштита на животната средина. Имплементацијата на активностите за просторен и урбанистички развој на Паркот ќе допринесат за подобрување на инфраструктурната мрежа, развој и унапредување на туристичката понуда, а пред се заштита на медиумите од животната средина и природното наследство.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Изградбата на предвидената инфраструктура во Паркот (сообраќајна и телекомуникациска инфраструктура, ски центри, викенд зони и сл.) може да предизвикаат негативни влијанија врз животната средина.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>Стратешка цел 5. Битола - препознатлива туристичка дестинација. <i>Социјална заштита</i></p> <p>Стратешка цел 6. Еднакви можности, социјална инклузија и нулта дискриминација. <i>Заштита на животна средина</i></p> <p>Стратешка цел 7. Подобрување на квалитетот на животната средина на сите медиуми, Стратешка цел 8. Одржлив развој на системи за заштита на животната средина. <i>Организациска поставеност</i></p> <p>Стратешка цел 9. Организирање и работа на проектно одделение за изработка и спроведување на проекти.</p>	
<p>План за управување со отпад за општина Битола 2014 – 2019</p>	<p>Целта на Планот е постигнување на одржливо функционирање на структурите кои се надлежни за управување со отпадот (вклучувајќи ги сите фракции на отпад).</p> <p>Програмата како дел од Планот за управување со отпад претставува основен документ за предвидување на сите активности во една календарска година заедно со пресметани буџетски средства кои се одвојуваат за спроведување на проектите.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се предвидени активности, односно спроведување на пилот проекти за селекција и повторна употреба на отпадот, искористување на отпадната биомаса за производство пелети, производство на компост од органски отпад.</p>
<p>Стратегија на локалната акциска група за рурален развој-Пелагонија (2015-2020)</p>	<p>Стратешките цели од Стратегијата на ЛАГ-от Пелагонија се во согласност со специфичните цели на земјоделската политика за периодот 2014-2020 година во следниве области на интервенција:</p> <p>СЦ1. Реструктурирање и модернизација на земјоделско-прехранбениот сектор;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се препорачува во планскиот период да се поддржат иницијативи за развој на одржливи земјоделски практики во зоната на активно управување и зоната на одржливо користење. Покрај ова се предвидуваат мерки за адаптација на земјоделството кон климатските промени.</p> <p>Исто така, со Планот се планира селото Маловиште и преостанатите населби кои се на граница од НП за поттикнување на</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>СЦ2. Уредување на пазарите, организација на прехранбениот синџир и подобрување на квалитетот на земјоделските производи;</p> <p>СЦ3. Подобрување на условите за живот и за одвивање на економските активности во руралните средини;</p> <p>СЦ4. Континуиран пристап до знаењето и инвестирање во човечкиот капитал во земјоделството;</p> <p>СЦ5. Комплетирање на функционалноста на системот за безбедност на храната и</p> <p>СЦ6. Одржливо управување со природни ресурси и ублажување на влијанието на климатските промени на земјоделството.</p>	<p>економскиот развој намената на просторот да се насочува кон традиционално земјоделство во кое доминира сточарството, односно зголемување на обемот на производството на градинарски растенија и овоштарството, притоа да се стави акцент на органското производство.</p>
<p>Стратегија за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Битола 2014 - 2018</p>	<p>Во Стратегија за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Битола 2014 - 2018 дефинирани се 7 стратешки цели:</p> <p>СЦ 1. Подобрување на социо-економската положба на населението,</p> <p>СЦ 2. Подобрени јавни и приватни инфраструктурни системи кои придонесуваат за развој на општината,</p> <p>СЦ 3. Развивање на меѓусебна соработка на општините, регионите и прекугранична соработка,</p> <p>СЦ 4. Формирање на систем за управување со туризмот во Општина Битола,</p> <p>СЦ 5. Битола, препознатлива туристичка дестинација,</p> <p>СЦ 6. Еднакви можности, социјална инклузија и нулта дискриминација,</p> <p>СЦ 7. Подобрување на квалитетот на животната средина на сите медиуми,</p> <p>СЦ.8 Одржлив развој на системи за заштита на животната средина,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дадени насоки за ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, развој на туризмот и други дејности кои ќе допринесат за одржлив развој во Паркот што истовремено ќе допринесе за развој и на Општината и постигнување на целите на Стратегијата.</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Изградбата на предвидената инфраструктура во Паркот може да предизвика негативни влијанија врз животната средина.</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	СЦ.9 Организациска поставеност.	
<p>Пилот Програма за подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во Битола</p>	<p>Цел на оваа програма е да се подобри квалитетот на воздухот во Битола така да здравјето на луѓето е заштитено согласно законодавството за квалитет на воздухот. Во Програмата се дефинирани долгорочни краткорочни цели за заштита на воздухот.</p> <p><i>Долгорочни стратешки цели</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Концентрациите на PM_{10} да не ги надминуваат дневните или годишните гранични вредности, -Концентрациите на O_3 да не ги надминат долгорочните целни вредности за заштита на човековото здравје. <p><i>Краткорочни стратешки цели</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Концентрациите на PM_{10} постепено да започнат да се намалуваат. <p><i>Специфични цели за намалување на концентрациите на PM_{10} се:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Намалување на емисиите на прашина PM_{10}, $PM_{2.5}$, азотни оксиди (NO_x), оксиди на сулфурот (SO_x), испарливите органски соединенија ($VOCs$) амонијак (NH_3). <p>Краткорочни мерки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подобрен надзор на регулативите за согорување на отпад, горење на земјоделски остатоци и шумски пожари; 2. Јавно информирање за загадувањето предизвикано од согорување на отпад горење на земјоделски остатоци и шумски пожари; 3. Информирање на јавноста за прашањата поврзани со квалитет на воздухот; 4. Упатство за согорување на дрва во мали печки; 	<p><i>Усогласеност</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се препорачува во рамките на предвидените простори за стопанска намена дефинирани со постојните урбанистички планови и документации на населените места од блиското подрачје на Паркот, да се лоцираат мали капацитети со сосема чисти технологии на производство без било какво загрозувачко дејство врз водата, воздухот и почвата. Основен критериум за видот на производството треба да биде квалитетот и структурата на користените горива, видот на предложената технологија, и индустриско производство кое генерира незначителни количини отпад.</p> <p>Исто така во Планот се предвидени мерки (за кои дополнително треба да се изработуваат пилот проекти) за искористување на отпадната биомаса за производство на пелети, производство на компост од органски отпад, потоа да се стави акцент на органското производство, примена на органски ѓубрива, искористување на сончевата енергија, примена на мерки за енергетска ефикасност и сл. Исто така во Планот се предвидени мерки за намалување и контрола на пожарите.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>5. Подобрено отстранување на прашината на градежните локации;</p> <p>6. Подобрено чистење на улиците;</p> <p>7. Промоција на енергетската ефикасност.</p> <p><i>Долгорочни мерки</i></p> <p>1. Ажурирани гранични вредности на емисија на национално ниво при тоа земајќи ги во предвид и барањата на директивата за индустриски емисии за малите и средни претпријатија;</p> <p>2. Примена на НДТ и НДП;</p> <p>3. Редовен мониторинг на емисиите и известување и надгледување на поголемите индустриски постројки и електрани;</p> <p>4. Примена на централно греење во Битола;</p> <p>5. Промоција на користењето и достапноста на чисти горива;</p> <p>6. Промоција на хидро-енергија, соларна енергија, геотермална енергија и енергија од ветерот;</p> <p>7. Имплементација на мерки за енергетска ефикасност;</p> <p>8. Еколошки сообраќаен систем во центарот на градот Битола;</p> <p>9. Дигестија или согорување на биоразградливиот отпад и согорување на сувиот отпад кој не може да се рециклира.</p> <p><i>Заеднички мерки</i></p> <p>1. Интеграција на подобрувањата на квалитетот на воздухот во останатите политики;</p> <p>2. Подобрено одржување и подобрување на мерките за квалитет на воздухот;</p> <p>3. Прецизни и ажурирани инвентари за емисии;</p> <p>4. Пресметки од дисперзионото моделирање за секој сектор на емисија;</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	5. Вклучување на оцената за влијание врз животната средина (ОВЖС) во процесите за користење на земјиштето и планирање на сообраќајот.	
Локален еколошки акционен план за општина Ресен (2017-2022)	Целите на ЛЕАП за општина Ресен се: -Воспоставена структура за соработка помеѓу сите чинители на локално ниво; -Информирана јавност за проблемите од областа на животната средина и мерките за нивно надминување; -Зголемена јавна свест за прашањата поврзани со животната средина; -Успешно развиени стратегии за решавање на проблемите од областа на животната средина; -Создадени услови и локални капацитети за идни инвестиции за решавање на проблемите од областа на животната средина.	<i>Усогласеност:</i> Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дадени насоки за ефикасна организација и користење на просторот, кои ќе допринесат за заштита и унапредување на животната средина. <i>Неусогласеност:</i> Изградбата на предвидената инфраструктура во Паркот може да предизвика негативни влијанија врз животната средина.
Стратегија за развој на општина Ресен, 2016 -2021	Стратешките цели на Стратегијата се: <i>Подобрување на социо-економската положба на населението</i> <ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување на развојот на руралниот туризам, • Конкурентно земјоделско производство и преработувачки сектор, • Поттикнување на претприемништвото и занаетчиството и развој на МСП. <i>Унапредување на заштитата на животната средина</i> <ul style="list-style-type: none"> • Воведување на агроеколошки мерки, • Унапредување на системите за интегрирано управување со отпад, • Искористување на ОИЕ и промовирање на ЕЕ, • Заштита и валоризирање на биодиверзитетот. 	<i>Усогласеност:</i> Во ППНПП се дадени насоки за ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, развој на туризмот и други дејности, како и претприемништвото кои ќе допринесат за одржлив развој во Паркот што истовремено ќе допринесе за развој и на Општината и постигнување на целите на Стратегијата. Во ППНПП се планирани активности одржливо земјоделско производство со ставање акцент на органското производство и примена на агроеколошки мерки, искористување на сончевата енергија, како и низа мерки и активности за заштита и подобрување на состојбата на биолошката разновидност. <i>Неусогласеност:</i> Изградбата на предвидената инфраструктура во Паркот може да предизвика негативни влијанија врз биолошката разновидност, односно животната средина и природата.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p><i>Да се придонесе кон унапредување на руралниот и социјалниот развој</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобрување на условите за живот во општина Ресен, • Активно вклучување на ранливите групи на граѓани, • Создавање на можности за неформално образование. <p><i>Унапредување на соработката меѓу различните институции на територијата на општина Ресен и надвор од неа</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Развивање на мрежи и партнерства, • Регионална, национална и меѓународна соработка. 	
<p>План за управување со отпад во општина Ресен (2014-2018)</p>	<p>Примарната цел на Планот е обезбедување на најдобро еколошко управување со сите видови на отпад, вклучувајќи спречување и минимизирање на создавањето на отпад онаму каде е практично возможно. Целта на Планот за управување со отпад на општинско ниво е да го промовира спречувањето и намалувањето на отпадот преку изворно намалување на отпадот, зголемување на одговорноста на создавачите на отпад и подигањето на јавната свест, како и да обезбеди преработка, повторно искористување, рециклирање и безбедно отстранување на отпадот создаден на регионално ниво.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот се предвидени активности, односно спроведување на пилот проекти за селекција и повторна употреба на отпадот, искористување на отпадната биомаса за производство на пелети, производство на компост од органски отпад.</p>
<p>Туризам-Трилатерална стратегија и Акционен план за Сливот на Преспанското Езеро 2012-2016</p>	<p>Една до целите во Стратегијата во однос на Националните паркови е да се развие заеднички тематски предлог за финансирање на националните паркови со кој би се обезбедиле финансии за наредните три години.</p> <p>Следните области се предлагаат како приоритетни, идеално во поширокиот контекст на препорачаниот биосферен резерват:</p> <p>-Да се надградат одбраните установи во рамките на Паркот погодни за туристичко сместување, согласно со меѓународните стандарди;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот се предвидени активности за развој на туризмот, како и поврзување на селата во непосредна близина на Паркот од страната на Преспа.</p> <p>Исто така постои можност Паркот да се поврзе од западната страна со Преспанскиот регион со доизградба на патниот правец Р29376 кој се одвојува од Р1308. Од тука со изградба на жичара ќе се овозможи пристап до границата на зоната на строга заштита (во близина на врвот Кодра), а преку планинарски спортско-рекреативни патеки пристап во внатрешноста на Паркот.</p>

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Да се продолжи со развој на патеки за пешачење, возење велосипеди и јавање со коњи во Преспа, со тоа што предност да се даде на патеките кои ги поврзуваат местата за сместување.</p> <p>-Надгадување на крајбрежните зони со цел да се подобри конзервацијата, интерпретацијата и пристапот на посетители. Предвидени акции во Стратегијата се:</p> <p>-Истакнување на трилатерланата област како прекуграничен резерват на биосферата и пристапување кон помош под Човекот и биосферата (МАБ) програмата на Организација на Обединетите нации за животна средина, култура и општество (УНЕСКО).</p> <p>-Помагање на националните паркови да обезбедат финансиски средства за клучните продукти и развој на трилатерални тематски насоки.</p> <p>-Воспоставување на високо квалитетна мрежа на туристички информативни центри за Преспа паркот, која ќе ги приближи постоечките и планираните постројки.</p> <p>-Воспоставување на меѓународна Академија за екотуризам во Преспа за обучување на водичи и други во екотуризмот.</p> <p>-Развој на водечки Центар за откривање на Преспанското езеро.</p> <p>-Подигање на одбрани плажи до стандардите на Плажи со сино знаме.</p> <p>-Развој на туристичко гледиште со комерцијални и комунални туристички капацитети во Албанска Преспа.</p> <p>-Презентирање на постоечките предлози за назначување на Преспа како Ворлд Херитиџ сајт (споменик на светското наследство, културен и на природата);</p>	<p>Исто така е предвидено од јужната страна преку Р2331 Љубојно – Брајчино – Нижеполе – Битола, поврзување на Преспанскиот Регион со Националниот парк Пелистер и со Битолскиот Регион. Со овој регионален патен правец се овозможува пристапност до јужните делови на Националниот парк и опслужување на новопредвиден ски-центар Орлови Бари – Големо Езеро – Ветерница – Мало Езеро – врв Пелистер – Широка (вон зоната за строга заштита) и од исток пристап до ски-центар Нижеполе (вон зоната за строга заштита).</p> <p><i>Неусогласеност:</i> Предвидената траса на регионалниот патен правец Р2331 поминува низ Паркот во зоната за строга заштита, која всушност претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Преспа“.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во ППНПП или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> -Развој на висококвалитетно манастирско туристичко искуство. -Обезбедување на поддршка за развој на туристички активности за мали и средни претпријатија (МСП). -Развој на споредни и настани и конференции надвор од сезоната. -Испорака (заедно со партнери) на детална маркетинг стратегија за подигање на свеста за Преспа и привлекување на селектирани целни пазари. -Воспоставување на континуирана поддршка за обука во туризмот за приватниот и јавниот сектор. 	

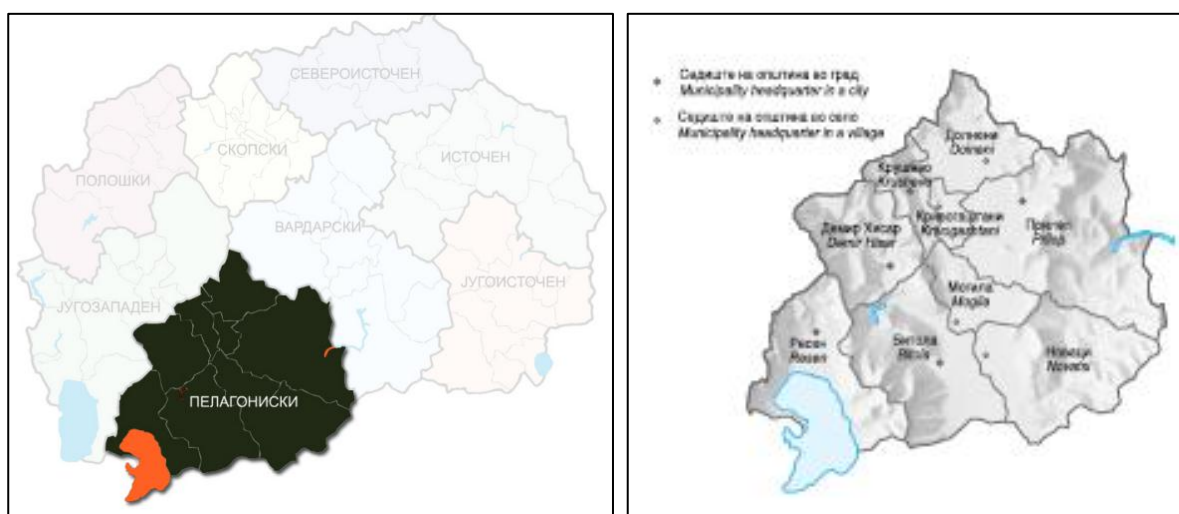
4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

4.1 Општи и демографски карактеристики

Пелагонискиот плански регион се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија и се граничи со Република Грција на југ, Република Албанија на југозапад, Вардарски плански регион на југоисток и Југозападниот регион на северозапад. Главен административен центар на регионот е градот Битола. Пелагонискиот плански регион ги опфаќа басените на Пелагониската и Преспанската котлина. Името на областа е добиено според Пелагониската котлина која зазема најголем дел од територијата на целиот плански регион.

Пелагонискиот плански регион го сочинуваат 9 (девет) општини и тоа: Битола, Прилеп, Крушево, Демир Хисар, Могила, Долнени, Кривопаштани, Ресен и Новаци.

Регионот генерално е составен од рурални подрачја. Петте града во Пелагонискиот регион (Битола, Прилеп, Крушево, Ресен и Демир Хисар) зафаќаат урбана површина од 80 km² или 1,7%, од вкупната површина на Регионот, на која е сконцентрирано 67,6% од вкупното население. Руралните подрачја зафаќаат 98,7% (4.637 km²) од вкупната површина на Регионот и се сочинети од 338 рурални населби. Општина Битола и општина Прилеп се најголеми општини, каде се сконцентрирани најголем број од населението и економските активности.

Слика 4 Територијална организација на Регионот

Според процените на Државниот завод за статистика во 2014 год. (состојба 30.06.2014) во Пелагонискиот регион живееле вкупно 231 806 жители, со густина на населеност 49.1 жители на km².

Во 2016 година бројот на живородени деца изнесува 1820, додека бројот на умрени 1767. Природниот прираст изнесува 53.

Во Регионот има континуиран тренд на намалување на бројот на населението, што е резултат на намалениот наталитет и високата стапка на смртност. Стапката на наталитет од 9,7‰ е меѓу најниските во Државата и е далеку под националниот просек (пониска стапка имаат само Источниот и Југозападниот регион). Пелагонискиот плански регион претставува регион со најстаро население каде процентот на население над 65 е години далеку над државниот просек.

На почетокот на учебната 2016/2017 година, во Пелагонискиот регион се регистрирани најмалку ученици по училиште.

Бројот на отселени лица од Регионот за 2016 изнесува 10 лица, додека бројот на доселени лица е 154. Концентрација на населението во урбаните центри изнесува 67,6 % од вкупниот број

жители во Пелагонискиот плански регион. Во градовите Битола и Прилеп во 2002 година биле сконцентрирани 89,6% односно 144.254 жители од вкупното урбано население на Регионот.

Развојниот индекс на Пелагонискиот плански регион за периодот 2008-2012 изнесува 0,73 и е за 27% под просекот на Државата. Вредноста на развојниот индекс на Пелагонискиот регион за периодот 2013-2017 изнесува 91,2 и е за 8,8% под просекот на Државата.

Пелагонискиот плански регион има позитивен тренд во однос на активност, вработеност и невработеност на населението во анализираниот период. Во 2016 година, стапката на активност на населението изнесува 64,9%, стапката на вработеност за истата година изнесува година изнесува 52,5% , додека стапката на невработеност изнесува 19%.

Општина Битола

Општина Битола на север се граничи со општините Демир Хисар и Могила, на исток со општина Новаци, на запад со општина Ресен, а на југ со Република Грција. Општината зафаќа површина од 794.53 km². Со новата територијална поделба на Република Македонија од 2004 година, подрачјето на општина Битола опфаќа 65 села. Вкупното население во општина Битола изнесува 95.385 жители, од кои 45% ја сочинуваат расположливата работна сила што е една од категориите со особено значење за развојот на стопанските активности во подрачјето.

Во Агенцијата за вработување на Република Македонија, за 2014 во Битола се евидентирани 6.699 невработени лица кои активно бараат работа. Според местото на живеење на невработените лица, од вкупниот број на невработени, 5.244 се невработени лица кои потекнуваат од град, додека од селата како невработени се пријавиле 1.455. Мажите во вкупниот број на евидентирани невработени се застапени со 51% или 3.412 лица, во споредба со жените кои во вкупната невработеност учествуваат со 49% или 3,287. Анализата на старосната структура на евидентираниите невработени лица, во Агенцијата за вработување на Република Македонија, укажува дека со најголем процент од невработените лица заземаат оние со возрастна структура од 60 и повеќе години, по нив следат лица со возраст од 25 до 29 години и 50 до 59 години.

Во општина Битола мошне неповолни се состојбите во однос на природното движење на населението кое се карактеризира со подпросечен наталитет, натпросечен морталитет и стапка на природен прираст со негативен предзнак од – 0,16. Стапката на тотален фертилитет во Општината во 2008 година изнесува 1,48 и не обезбедува обновување на населението. Ваквата состојба првенствено е детерминирана од обемните преселнички движења во странство во последните четири децении кои условија значително стеснување на репродуктивната основа на населението во Општината. Според податоците за надворешните миграции, реална е претпоставката дека денес во странство е најмалку една третина од вкупното население на овој регион. Во последната деценија забележливи се доселувања од странство (повратни текови). Што се однесува на внатрешните миграции преовладуваат меѓу општинските преселби.

Општина Ресен

Територијата на Општина Ресен опфаќа 44 населени места, 43 села и градот Ресен кој претставува територијален и општински центар. Градот Ресен лежи во северниот дел на Преспанската Котлина, од двете страни на Голема Река, на надморска височина од околу 880 m. Во селата се забележува постојано намалување на бројот на жители како резултат на намалениот природен прираст, лошата старосна структура и особено присуството на емиграционите движења кои биле карактеристични во минатото во овој печалбарски крај.

Вројот на невработени од старосната група 30 - 34 години која изнесува 190 лица или приближно 12%, додека бројот на невработени со старост 25-34 години изнесува приближно 30% од вкупниот број невработени.

Национален парк „Пелистер“

Територијата на Паркот, административно припаѓа на општините Битола и Ресен. Според статистичките податоци од Пописот во 2002 год, во границите на Паркот и непосредното

околување живеат вкупно 1640 жители, од кои 98 жители во едно населено место во рамките на Паркот (с. Маловиште) и 1542 жители во населените места кои граничат со Паркот (с. Кажани, с. Ротино, с. Цапари, с. Магарево, с. Трново, с. Дихово и с. Нижеполе).

Споредбата на податоците за анализираниот период (1961-2002) укажува на опаѓање на вкупното население за 2743 жители, односно околу 63%. Трендот на опаѓање на вкупниот број на население е присутен во сите населени места, а најдрастичен е во с. Ротино (80%), Маловиште (71,5%), Цапари (69,5 %) и Нижеполе (67,7%). Според основните старосни контингенти карактеристично е високото учество на зрелото население (од 20 - 59 години) со 46% во однос на вкупното и старото население (60-< години) со 33,4%, додека младото население (0-19 години) учествува со 20,4%, во согласност со податоците од Пописот на население, домаќинства и станови од 2002 год. Од возрастните групи, со најголемо учеството е групата од 65-69 години со 10,48% односно 172 лица.

Апсолутниот број на работоспособното население изнесува 980 лица и истото учествува со 59,7% во вкупното население во ова подрачје. Од анализата може да се согледа дека поголемиот дел од населението, кое живее во населените места, припаѓа на младото и зрелото население што е мошне значајно за развој на просторот во секаков поглед, а најмногу за туризмот, бидејќи овој простор претставува атрактивно туристичко подрачје во Република Македонија.

Од вкупно 1640 жители во границите на Националниот парк „Пелистер“ и населените места со кои се граничи, 1403 жители се на возраст од над 15 години. Околу 45% (738 жители) од вкупното население во Паркот и населените места во непосредното околување, спаѓаат во категоријата на економски активно население.

Туризмот, услужните дејности и занимањата, поврзани со употреба на земјишните површини (сточарство, шумарство и слично), преовладуваат во економијата во границите на Паркот.

Од вкупниот број население (1640 жители) економски активни се 738 лица (45%), додека во категоријата на економски неактивно население припаѓаат 665 лица.

Во поглед на општествената организираност, миграциските движења и печалбарството извршиле свои влијанија на овој простор кои довеле до постепена депопулација на населбите особено карактеристична за с. Маловиште, с. Кажани и с. Магарево.

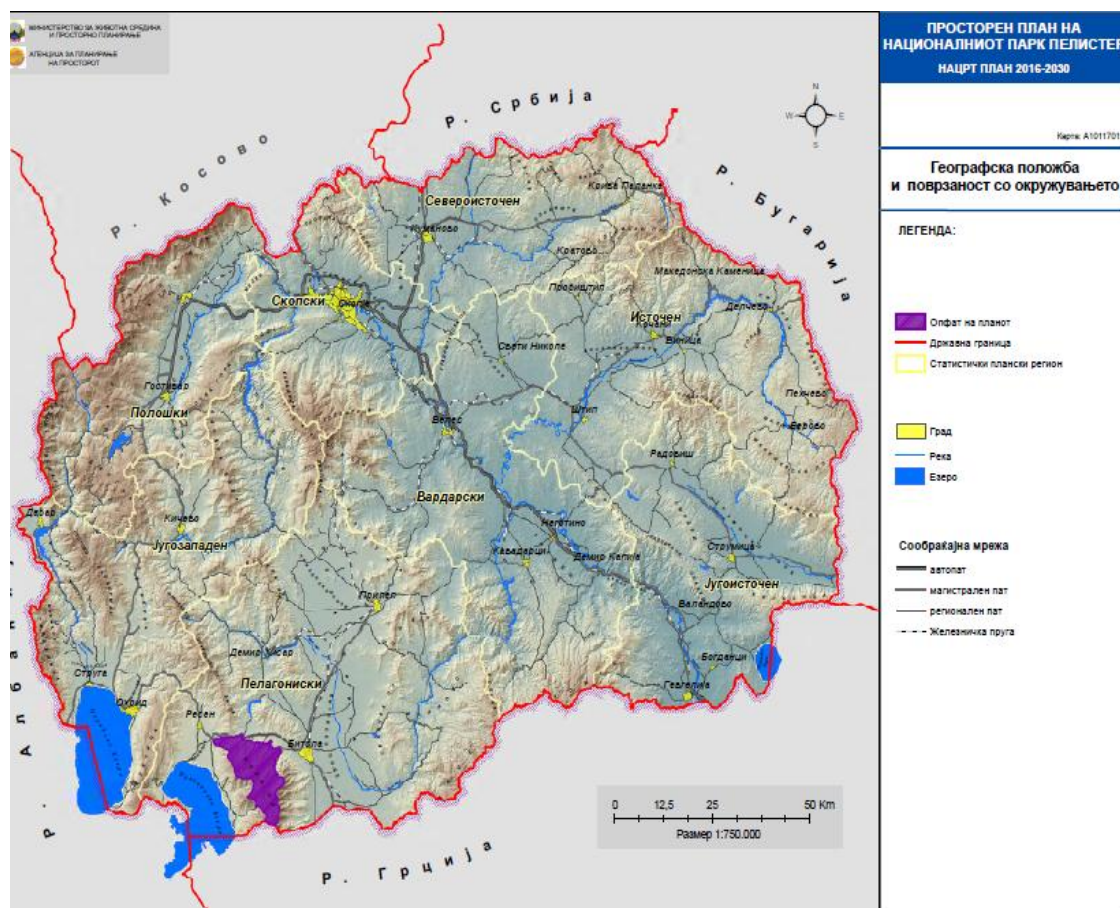
Просечниот број на лица/стан на ниво на НП „Пелистер“ изнесува 1,3 лица и е помал од републичкиот просек кој изнесува 2,9 лица/стан. Најмал број на лица/стан има с. Магарево, а најголем с. Цапари со 2,21 жители/стан. Бројот на лица/стан во с. Маловиште овој просек изнесува 1,15 лица/стан.

Во сите населени места има појава на станбен суфицит или вишок на станбен фонд кој изнесува 726 станови или 58% од вкупниот број на станови.

Најголем станбен суфицит има во с. Дихово, с. Трново и с. Нижеполе, што се должи на голем број на ненаселени станови и станови наменети за одмор и рекреација (викенд куќи). Најмал станбен суфицит има с. Кажани (5% од вкупниот број станови). Во село Маловиште станбениот суфицит изнесува 47 станови или 6% од вкупниот број на станови. Станови за одмор и рекреација има во с. Дихово, с. Цапари, с. Нижеполе, и с. Магарево.

На подрачјето на НП „Пелистер“ јавните функции се застапени со објекти од областа на образованието, културата, здравството, спортот и рекреацијата, додека објекти од социјална заштита не се застапени.

Најголем број на објекти од јавните функции евидентирани се во населбите на самата граница од Националниот парк (с.Цапари, с.Нижеполе, с. Магарево, с. Ротино, с. Трново, с. Дихово).

Слика 5 Географска положба и поврзаност со окружувањето

4.2 Економски развој

Главни столбови на економијата на Пелагонискиот плански регион се производството и преработката на земјоделски производи и експлоатацијата на минерални сировини. Регионот меѓу другото е најголем производител на јаболка, тутун и млеко.

Бројот на активни деловни субјекти во Регионот во 2016 година изнесувал 8 061, бројот на новосоздадени деловни субјекти е 928, додека бројот на згаснати деловни субјекти во 2015 изнесува 758. Пелагонискиот плански регион е трет во државата според бројот на активни деловни субјекти на 1000 жители, после Скопскиот и Вардарскиот плански регион. Од вкупниот број на активни деловни субјекти во Пелагонискиот плански регион дури 91,7% отпаѓаат на микро компаниите (компаниии до 9 вработени).

Микро и малите компании во Пелагонискиот плански регион, како и поголемиот дел од Државата, се движечка сила на економскиот развој на регионот. Во периодот од 2012 до 2014 година се забележува намалување на бројот на активни деловни субјекти како на национално ниво, така и на ниво на Пелагонискиот плански регион, каде бројот на активни деловни субјекти се намалил за 341 субјекти (извор: Државен завод за статистика на Република Македонија). Во Регионот, БДП по жител за 2014 година изнесува 304 140.

Општина Битола

Битолската економија игра значајна улога во економијата на Република Македонија. Од расположивите податоци произлегува дека во Државата егзистираат следните видови на деловни субјекти: 67.026 претпријатија, 72.749 трговски друштва; 20.917 трговци поединци и 14.865 останати, или вкупно 175.557 субјекти. Со компарација на бројот на субјектите во стопанството во Битола и со таквите во Државата, се доаѓа до показател дека во Битола се сконцентрирани 6,31 % од вкупниот број на овие субјекти. Во развојот на битолската економија

значаен фактор претставуваат природните услови кои се очекува да обезбедат забрзан развој на Битола во наредниот период. Ваквите можности се темелат на: земјоделството, шумарскиот потенцијал, минералното богатство и др. Битолското поле го опфаќа најголемиот дел од Пелагониската котлина, со вкупна обработлива површина од околу 70.000 ha. Аграрот во битолскиот регион дава големи можности за развој на стопанството, со отворање на нови работни места, остварување на финансиски ефекти и добар стандард на населението во руралните средини. Шумското богатство, исто така, претставува солидна основа за подинамичен развој на севкупната економија на општина Битола, околните планини Баба – Пелистер, Кајмакчалан и останатите шумски простори располагаат со големи шумски комплекси од огревно и индустриско дрво. Значајни индустриски капацитети во општина Битола се: РЕК Битола, хидромелиоративниот гигант Стрежево. Како резултат на поволните природни можности, во подем е искористување на сировини и ресурси и развој на: металната, текстилната, прехранбената, тутунската, графичката индустрија, производството на млеко и млечни производи, алкохолни и безалкохолни пијалоци, шеќер, квасец, шпиритус и др. Во стопанскиот развој на Битола учествуваат угостителството и туризмот, пред се заради атрактивното културно и природно наследство, многубројните културни манифестации кои имаат долгогодишно искуство, како и препознатливите туристички атракции.

Општина Ресен

Значаен придонес во локалната економија во општина Ресен главно има лесната индустрија со шест индустриски гранки: прехранбена, текстилна, металопреработувачка, дрвна, градежна и хемиска, претежно средни претпријатија. Од малото стопанство како посебни области на дејност се производство на мед и производи од мед, изработка на дрвна амбалажа, производство на градежна столарија, одгледување на полжави, одгледување на риби, собирање и преработка на шумски плодови и билки и друго.

Врз стопанскиот развој на Ресен големо влијание имаат угостителство и туризмот. Туризмот во Општината претставува посебна и многу значајна гранка. Развиен како зимски, летен, манастирски, здравствен и еко-туризам, како посебни видови на алтернативниот туризам, ја претставува идната перспектива за развој на Општината.

Туристичката понуда ја сочинуваат два меѓусебно издвоени комплекси: едниот е во туристичката населба „Отешево“ сместена на западниот брег на Езерото, а вториот е на источниот брег и го сочинуваат туристичките населби Асамати, Претор и Крани.

Национален парк „Пелистер“

Неповолната демографска состојба, која е резултат на намалувањето на бројноста на жителите и влошената старосна структура на населението, негативно се рефлектира врз крвката економија во Националниот парк и во населбите во непосредна околина.

Покрај трите доминантни дејности, шумарството, туризам и сточарство, во помал обем застапени се и трговијата, сообраќајот, а во енергетскиот сектор во доменот на производство на електрична енергија од обновливи извори, во функција се три мали хидроелектрични централи.

Шумарството е единствената дејност која со децении бележи одржлив развој, поставена врз долгорочните и среднорочни плански стопански основи.

Земјоделството, поточно сточарството отсекогаш било развојна определба на Паркот. Тоа го задржало обележјето на недоволно развиена и екстензивна стопанска дејност кај која е присутен исклучително неповолен тренд на намалување на активностите и осетен пад на бројот на грлата на добиток.

Материјално-производните дејности на овој простор се надополнуваат со услужните дејности издвоени во терцијарниот сектор во кој туризмот, кој во минатото претставувал економска дејност со перспективи за подинамичен развој, не ги оствари очекувањата. Транзициските промени и нерешените сопственички односи за одредени туристички објекти, неповолно се одразија врз развојот на туризмот во Паркот. Туристичките активности се манифестираат со

доминација на зимскиот туризам, кој се остварува во ограничен број на сместувачки капацитети: хотелот Молика, детското одмаралиште, планинарските домови и мотелите и приватните објекти во пограничните населби на Националниот парк. Летниот туризам со разновидни активности е присутен во туристичките локалитети во рамки на Паркот, од кои со својата атрактивност се издвојуваат „планинските очи“, односно Големото и Мало глацијално езеро, архитектурата на селото Маловиште, со изобилие на природни визури во неговата околина, рекреативните простори, планинарските домови, манастирите.

Развојот на трговијата и занаетството се карактеризира со мал обем на промет на стоки и услуги. Во услужниот сектор на подрачјето на Националниот парк занаетството е маргинално застапено. Останатите економски дејности остваруваат незначителен удел во вкупната економија на Националниот парк и околните села, каде вработеноста и можноста за вработување на населението е неповолна.

4.3 Туризам

Во Пелагонискиот плански регион постои богато културно-историско наследство од различен вид. Посебно се издвојуваат архелоскиот локалитет Хераклеја, градската архитектура на Битола, традиционалната архитектура на Крушево, како и бројните цркви, манастири, урбани и рурални споменички целини, итн.

Разновидноста и богатството на културно-историското и природно богатство даваат висок потенцијал за развој на различни видови туризам (езерски, планински, манастирски, авантуристички, селски, итн.). Во Пелагонискиот плански регион постои богата и разновидна туристичка понуда од различни видови на туризам, а посебна улога и значење има авантуристичкиот туризам.

Во периодот од 2009 до 2013 година сместувачките капацитети во Пелагонискиот регион бележат тенденција на благо зголемување. Бројот на соби во 2013 година е зголемен за 7,09% во однос на 2009 година, а вкупниот број на легла е зголемен за 11,1%. Во однос на вкупниот сместувачки капацитет на Република Македонија, Пелагонискиот плански регион учествувал со 11,76 %.

Бројот на туристи во Пелагонискиот плански регион во 2013 година изнесува 70.312, од кои 70,6% се домашни туристи, а 29,4 % се странски туристи. На државно ниво пак преовладуваат странските туристи кои оствариле 57% од вкупните регистрирани посети.

📍 Општина Битола

За развојот на туризмот во општина Битола допринос даваат планинарските патеки на Баба планина (Маловишта-Два гроба-Мало Езеро-Големо Езеро-Орлови води-Нижополе или Брајчино), Националниот парк „Пелистер“, како и сместувачките капацитети во манастирите и сл.

📍 Општина Ресен

Врз стопанскиот развој на Ресен големо влијание имаат угостителство и туризмот. Туризмот во Општината претставува посебна и многу значајна гранка. Развиен како зимски, летен, манастирски, здравствен и еко-туризам, како посебни видови на алтернативниот туризам, ја претставува идната перспектива за развој на Општината.

Туристичката понуда ја сочинуваат два меѓусебно издвоени комплекси: едниот е во туристичката населба „Отешево“ сместена на западниот брег на езерото, а вториот е на источниот брег и го сочинуваат Туристичките Населби Асамати, Претор и Крани.

📍 Национален парк „Пелистер“

Просторот на Националниот парк Пелистер се карактеризира со исклучително вредни природни ресурси, пејзажни и амбиентални вредности, кои го прават паркот атрактивен за посета и престој како домашни, така и странски туристи. Во Националниот парк „Пелистер“, како подрачје богато

со природни вредности, постојат предуслови за развој на екотуризам, како алтернатива на масовниот туризам.

Од постојните туристички локалитети, најмногу се посетени излетничките места Голема Ливада над с.Магарево, излетничко место на влезот на с.Маловиште, Бегова Чешма, Мала Ливада и излетничкото место Кај печурката, ски-центрите Копанки и Нижеполе, селските населби со викенд куќи како туристички локалитети, велосипедските планинарски патеки со вкупна должина од 127,5 km и планинарско-рекреативните патеки со вкупна должина од 151,6 km.

Во рамките на Националниот парк „Пелистер“ постојат мал број сместувачки капацитети од типот на хотели и планинарски домови. Активни хотелски капацитети во Паркот се: хотел Молика, хотел Шумски Фенери и хотел Шатор. Планинарски дом има на локалитетот Големо Езеро, додека планинарскиот дом Копанки, кој беше во функција и доста атрактивен за посети, во близина на локалитетот Бегова Чешма, не е во функција поради целосното опожарување.

4.4 Здравје на населението

Во согласност со статистичките податоци во Пелагонискиот плански регион од малигни заболувања во 2014 година починале 498 лица, во Вардарскиот и во Југозападниот плански регион починале по 298 лица, а во Источниот – бројот на починати за истата година е 355 лица. Битола, Демир Хисар, Кривогаштани, Крушево, Прилеп, Ресен се општините каде што во 2014 година најмногу луѓе починале од рак.

Највисоки стапки на морбидитет во 2015 година, се регистрирани во Југозападниот плански регион (303,6‰), Скопскиот (245,5,8‰), Пелагонискиот (140,2 лекувани болни на 10 000 население).

Во дистрибуцијата на умрени од болести на циркулаторниот систем по статистички региони во Република Македонија во 2012 година, највисоки стапки на морталитетот на 100000 жители утврдени се во Пелагонискиот регион (740,9‰).

🚩 Национален парк „Пелистер“

Нема податоци за здравствената состојба на населението кое живее во Паркот и во населените места кои граничат со Паркот.

4.5 Климатски карактеристики и квалитет на воздухот

4.5.1 Климатски карактеристики

Во Пелагонискиот регион преовладува умерено-континентална клима со големи климатски влијанија од север, кои се причина во текот на зимата климата да наликува на континентална.

Просечните врнежи во Регионот изнесуваат 640 mm/m². Релативната влажност на воздухот изнесува: во зимските месеци 81,3%, во пролетните месеци 67%, во летните месеци 57,7%, а во есенските месеци 71,7%, или 69,42% на годишно ниво.

Регионот се одликува со неповолни топло - климатски специфичности, односно во зимските месеци со доста ниски температури, а во летните со прилично високи. Најстуден месец е јануари, со просечна месечна температура од 0,6°C, но со апсолутна минимална температура од -30,4 °C. Најтопол месец е јули, со средна месечна температура од 22.2 °C и со апсолутно максимална температура од 41,2 °C. Апсолутното годишно варирање на температурата на воздухот изнесува 71,6 °C што е специфика на подрачјата со континентална клима. Температурата има специфика на континентална клима, додека врнежите на сушна изменето-медитеранска или степска клима која, на моменти, има пробиви и на жешки воздушни маси од Северна Африка-Сахара. Во зимските месеци просечниот процент на сончеви денови изнесува 12,3%, во пролетните месеци изнесува 28,3%, во летните месеци 43%, а во есенските 24,3%. Пелагониската котлина се карактеризира со сили ветрови кои се најсилно изразени во насока на север.

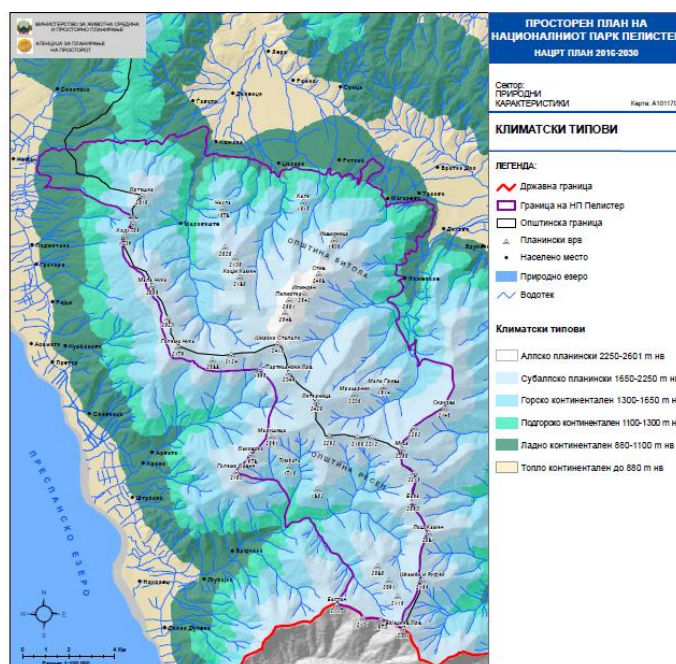
На високите планини климата е планинска т.е. тука има ладни зими и ладни лета, врнежи околу 1000 mm кои во текот на зимата се врнежи од снег. Снегот е често присутен и започнува од

ноември се до мај. Во однос на инсолацијата може да се каже дека просечното годишно траење на сончевото зрачење изнесува 2321 часа, и тоа најдолго во месец Јули со просечно 11 часа дневно. Пелагониската котлина се одликува и со присуство на слана, како во претпладневните така и во попладневните часови од денот т.е. од септември до мај или роса во потоплите денови главно од март до ноември.

Национален парк „Пелистер“

На планината Баба, каде се наоѓа Националниот парк „Пелистер“, се чувствува влијанието на континенталната и планинска клима. Влијанието на планинската клима е зголемено бидејќи станува збор за висока планина од над 2000 m. Врз климатските карактеристики на планината Баба влијаат повеќе фактори, како, географската широчина, надморската височина, правецот на протегање на планинските сртови, вегетацијата и сл. Западните делови на планината, особено оние на помала надморска височина, се под силно климатско влијание од водните басени на Охридското и Преспанското Езеро. Во Националниот парк „Пелистер“ не постои мерна станица за следење на температурите на воздухот. Во најниските подрачја на Паркот, просечната годишна температура изнесува околу 9,1°C, а во највисокото алпско подрачје таа е 1,9°C. Просечните температури во јануари, февруари и декември се негативни во сите подрачја. Во субалпското подрачје просечна негативна температура се јавува и во месец март, а пак во алпското, во месеците март и ноември. Според П. Ристески⁴ иако нема мерни податоци, максималната очекувана просечна годишна сума на врнежи во ова подрачје не би требало да биде поголема од 1200 mm, на ката околу 1650 m.n.v. За утврдување на врнежите во НП „Пелистер“ за периодот 1991-2000 год. се користени соодветни податоци од станиците Битола и Кажани. Според податоците, просечните врнежи во оваа декада и кај станицата Битола (590mm > 607mm) и кај станицата Кажани (805mm > 800mm) се многу блиску до просечните врнежи за повеќегодишен период (1951-1990 год.), со тоа што кај Битола се со помали, а кај Кажани со поголеми вредности.

Особено сушни години се 1993 и 2000 год. Како повлажна година се издвојува 1996 год. Другите се во близина на просечните вредности. За подрачјето на НП „Пелистер“ не постојат податоци за мерење на релативната влажност на воздухот, правецот и јачината на ветровите.

Слика 6 Климатски типови

⁴ Филиповски и сор. „Карактеристики на климатско-вегетациско-почвените зони (региони) во Република Македонија, МАНУ, 1996 г., Скопје

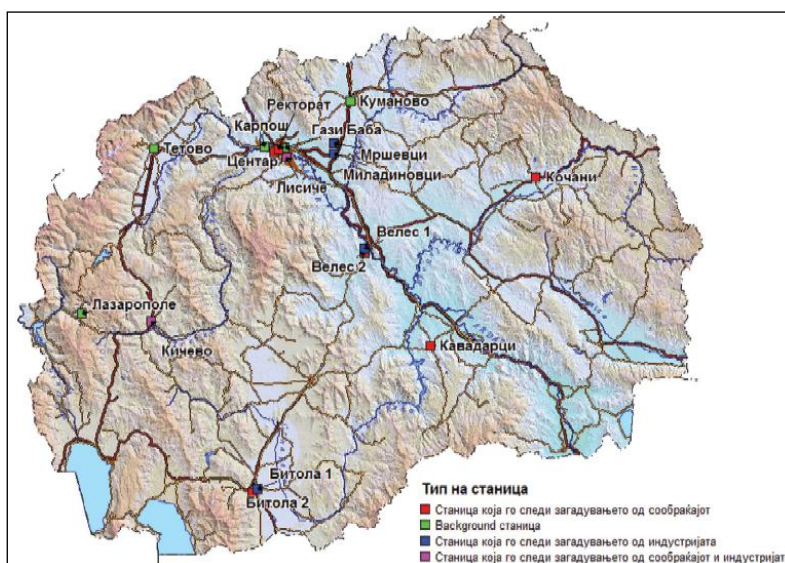
4.5.2 Квалитет на воздухот

Во Пелагонискиот плански регион постојат две мониторинг станици во општина Битола кои го мерат квалитетот на воздухот.

Општина Битола

Следењето на квалитетот на воздухот во Битола се врши преку две фиксни мониторинг станици од Државната мониторинг мрежа поставени во градот на две локации (во 2004) и една станица на УХМР. Станиците следат еколошки и метеоролошки параметри: јаглерод моноксид CO (mg/m³), сулфур диоксид CO₂ (µg/m³), озон O₃ (µg/m³), суспендирани честички со големина на честичките од 10 микрони PM₁₀ (µg/m³), брзината и насоката на ветерот, температура, притисок, влажност на воздухот, глобална радијација и др. параметри. Едната станица е поставена во урбана средина, а другата во приградска средина.

Станицата поставена во дворот на управната зграда на Стрежево претежно го следи загадувањето од сообраќајот и од затоплувањето од административните установи и домовите, како и влијанието на емисиите од индустриските објекти, додека пак станицата поставена на самиот влез на Градот, во дворот на Метеоролошката станица на УХМР го следи загадувањето од индустријата.

Слика 7 Поставеност на станиците за мониторинг на квалитетот на воздухот

Главни извори на загадувањето на воздухот во Општината и градот Битола имаат стационарните и мобилните извори на загадување и тоа: производство и трансформација на енергија, согорување на горива, производство на топлина за индустрија и затоплување на индивидуалните домови и административни установи.

Производството на енергија од термоцентралите (РЕК Битола произведува околу 75% од вкупната побарувачка на електрична енергија на државно ниво) е сектор чишто активности сериозно го загрозуваат квалитетот на воздухот.

Во согласност со Извештајот за оцена на квалитет на воздухот за период од 2005 до 2010 година - Квалитет на животната средина на Република Македонија, подготвен од страна на МЖСПП (2012 година), може да се согледа следната состојба поврзана со квалитетот на воздухот во Битола:

- ✓ Не се забележани надминувања на критичните нивоа на SO₂ во Битола 2. Концентрациите на SO₂ во Битола 1 се повисоки, заради емисиите од околните термо-електрични центри. Врз основа на просечните годишни концентрации на NO₂, се забележува надминување на UAT во Битола 2 за 2005 и 2006 година. Во мерната станица Битола 1 не се забележани надминувања на концентрациите на NO₂.

- ✓ Просечните годишни концентрации на PM_{10} , за годишната гранична вредност од $40 \mu g/m^3$ е надмината во двете мерни станици во Битола. Највисоките вредности на PM_{10} се регистрирани во зимскиот период. За време на мирните студени зимски денови, метеоролошката ситуација наречена инверзија, предизвикува епизоди на високи концентрации на оваа загадувачка супстанца во амбиентниот воздух.
- ✓ Битола 2 претставува мерно место каде се забележани најголеми концентрации на CO , со надминувања на максимално дозволените во периодот 2005–2007 година. После тоа, концентрациите се под граничните вредности.
- ✓ Максималните 8-часовни средни вредности за O_3 во мерните места Битола 1 и Битола 2, долгорочните цели за заштита на човековото здравје се надминати.

Најважен податок при анализата на вредностите на загадувачките супстанции во воздухот е податокот дали постои пречекорување на граничните едночасовни и дваесет и четири часовни вредности за заштита на човековото здравје и колку пати во текот на месецот и годишно овие вредности се надминати.

Во следната табела се прикажани гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год.

Табела 5 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год

Гранична вредност	SO_2 $\mu g/m^3$	NO_2 $\mu g/m^3$	PM_{10} $\mu g/m^3$	CO mg/m^3	O_3 $\mu g/m^3$
Праг на алармирање	500	400			240
Гранична 1h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	350	200	-	-	-
Колку пати е надмината 1h гранична вредност во 2014 година	0	0	-	-	-
Гранична 24h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	125		50	10 осумчасовна	
Колку пати е надмината 24h гранична вредност за 2014 год.	0		136 (Битола 1)	0 осумчасовна	
Целна вредност за човековото здравје					120
Колку пати е надмината целната вредност за 2014 год.					8

Податоците покажуваат пречекорување на граничните вредности за заштита на човековото здравје во Битола во 2014 год. во поглед на концентрации на суспендирани честички со големини од 10 микрони (136 пати во текот на 2014), но нема пречекорувања во однос на другите супстанции.

Општина Ресен

Територијата на Општина Ресен, не е вклучена во Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух, со кој управува МЖСПП на РМ. Генерално земено, од досегашните забелешки во однос на квалитетот на воздухот на општина Ресен, може да се каже дека Општината претставува релативно чиста средина во која се забележани периодично покачени концентрации на загадувачки матери од индустријата.

Национален парк „Пелистер“

Во границите на Националниот парк „Пелистер“ нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на амбиентниот воздух, заради што не може да се утврди состојбата со квалитетот на воздухот.

4.5.3 Климатски промени

Македонија влегува во редот на земји кои не спаѓаат во Анекс I, односно во земји кои немаат квантифицирани обврски за редуција на емисиите на стакленички гасови, меѓутоа како земја кандидат за членство во ЕУ ќе мора да биде вклучена во заедничките европски напори и цели во врска со климатските промени.

Република Македонија изработи национален инвентар на антропогени емисии според извори и понори на сите стакленички гасови (GHG). Целта на инвентарот е да се идентификуваат главните извори и понори на стакленички гасови со поголема сигурност и ускладување на целите и информирање на донесувачите на одлуки. Инвентарот опфаќа база на податоци за шест директни гасови: CO₂, CH₄, N₂O, PFCs, HFCs и SF₆, и четири индиректни гасови: CO, NOx, NMVOC и SO₂. Петте најголеми клучни категории на извори на емисии во Македонија се:

- Емисии на CO₂ од индустриите за енергетика (јаглен, лигнит) (49,5%);
- Емисии на CH₄ од депониите за цврст отпад (11,7%);
- Емисии на CO₂ од мобилни извори, вклучувајќи ги и патните моторни возила (11,6%);
- Производствените индустрии и градежништвото (8,8%); и
- Емисии на CH₄ од ентеричната ферментација на домашните животни (3,9%).

Анализата на клучните извори на емисии по подкатегории покажува дека подсекторот енергетски индустрии е најдоминантниот извор на емисии во целиот период на инвентаризацијата, со просечно учество од 50,2 % во 1990 година и 49,5 % во 2012 година, потоа следува потсекторот градежништво со просечен удел од 13,6 % во 1990 година 8,82 % во 2012 година. Емисиите од потсекторот производство имаат тренд на опаѓање, што се должи на намалената индустриска активност во земјата, што делумно се објаснува со затворањето на производствените погони за алуминиум, олово и цинк во 2003 година.

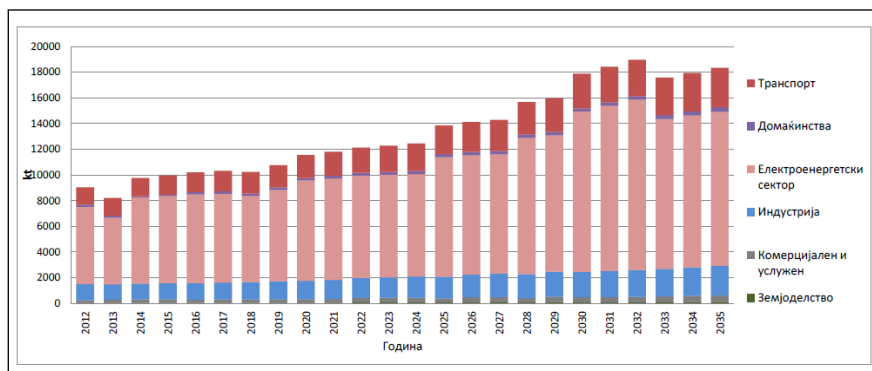
Емисиите од потсекторот патен сообраќај имаат значителен пораст во однос на севкупните национални емисии во периодот 1990-2012 година, со тоа што просечното учество во емисиите на овој потсектор во 1990 година беше 6,2% од вкупните национални емисии или 760,85 Gg на CO₂-eq., а во 2012 година овој потсектор беше одговорен за 11,6% од вкупните национални емисии или 1415,14 Gg на CO₂-eq.

Слично на тоа, емисиите од потсекторот за одлагање на цврст отпад значително се зголемени во периодот 1990-2012 година, поради зголемувањето на населението, што допринесува за поголема потрошувачка и создавање на отпад.

Во категоријата на користење на земјиштето и промените во користењето на земјиштето и шумарството, емисиите се релативно непроменети, освен во 2007, 2008 и 2012 година кога јаглеродните понори се значително намалени, поради големите шумски пожари.

Во земјоделскиот сектор, најголем дел од емисиите на CH₄ (89 %) се произведени со ентерична ферментација на домашните животни и овие емисии се во постојано опаѓање паралелно со намалувањето на популациите на добиток. На емисиите од арско ѓубре отпаѓаат 8% од емисиите на стакленички гасови, додека останатите емисии доаѓаат од оризовите полиња и горењето на остатоците.

Во согласност со Првиот двегодишен ажуриран Извештај за климатските промени, вкупните емисии на стакленички гасови ќе се зголемат од 9,030 kt во 2012 година на 18,340 kt во 2035 година, односно за 100 %, според сценариото без мерки.

Слика 8 Емисии на стакленички гасови според сценариото без мерки

За намалување на емисиите на стакленички гасови, кои потекнуваат од различни сектори, предвидени се мерки.

Во Третиот национален план за климатски промени (2014), предвидувањата за климатските промени од главните климатски елементи (температура и врнежи) се направени за 2100 година, односно за периоди од 1996-2025 (етикетирани за 2025), 2021-2050 (етикетирани за 2050), 2050-2075 (етикетирани за 2075) и 2071-2100 (етикетирани за 2100) во споредба со 1961-1990 (етикетирани за референтниот период за 1990).

Според резултатите, просечниот пораст на температурата е помеѓу 1,0°C во 2025, 1,9°C во 2050, 2,9°C во 2075, и 3,8°C во 2100, додека просечните намалувања на врнежите се во опсег од -3% во 2025, -5% во 2050, -8% во 2075 до -13% во 2100 во споредба со референтниот период.

Најголеми зголемувања на температурата во Република Македонија се очекуваат во летните сезони, поврзани со силно намалување на врнежите. Речиси нема да има промени на врнежите во зимскиот период, но се очекуваат промени во другите сезони.

Според резултатите од емпириската скала и директните GCM резултати, локалните предвидувања покажуваат многу поинтензивни зголемувања на температурите во зима и пролет. Дополнително, локалните предвидувања покажуваат помалку намалувања на врнежите во летниот период. Предвидените температурни промени се интензивни во трите климатски подтипови во северно-западниот дел на земјата кој е под алпско климатско влијание, прикажани од метеоролошките станици на Лазарополе, Попова Шапка и Солунска Глава.

Во Вториот двегодишен извештај за климатските промени, 2017 година е констатирано дека Секторот Земјоделство, шумарство и користење на земјиште е од огромно значење затоа што овде е најголемиот потенцијал за апсорбирање на CO₂ емисии. Од сектор кој вообичаено има негативни емисии, по 2020 година се предвидува дека количеството на CO₂ коешто се емитира од дрвената маса од шумите ќе биде поголемо од количеството на CO₂ коешто шумите ќе го апсорбираат. Тоа значи дека шумите нема да бидат одржливи, односно повеќе ќе има сеча на дрвена маса, отколку што е годишниот прираст. Проценето е дека вкупните емисии од овој сектор во 2035 година ќе бидат еднакви на 2.000 Gg CO₂-eq. Гледано по категории, во категоријата Сточарство во наредните 20 години, се очекува намалување од 10% на емисијата на стакленички гасови кои произлегуваат од активностите поврзани со сточарското производство (од 673,65 Gg CO₂-eq во 2014 на 603,15 Gg CO₂-eq во 2035). Причините за ова намалување лежат во претпоставките дека број на добиток по видови ќе се намали, а воедно ќе се зголеми продуктивноста по единица грло во сточарското производство. Во категоријата Користење на земјиште се предвидува дека емисијата на стакленички гасови од 290,08 Gg CO₂-eq во 2014 година би се зголемила на 514,52 Gg CO₂-eq во 2035 година, каде за појдовни основи земени се динамиките на користење во периодот од 2000 до 2014 година.

За да се намалат емисиите на стакленички гасови, во Секторот Земјоделство, шумарство и користење на земјиште се предложени 8 мерки. Во категоријата **Шумарство** предложени се две мерки кои се однесуваат на подобро управување со шумите, односно на пошумување на

транзитивни шумски површини и намалување на оштетената површина на шуми од пожари. Со помош на овие две мерки се овозможува одржливост на шумите.

Во категоријата **Сточарство** разработени се 3 мерки за ублажување на емисијата на стакленички гасови кои се поврзани со активностите во сточарското производство. При дефинирањето на овие мерки, основни цели беа истите лесно да се применат, да не се базираат на посебни стратегии и политики и долгорочни субвенции. Како резултат од реализација на овие мерки вкупната емисија на гасови во 2035 година би изнесувала 590,52 Gg CO₂-eq.

Во категоријата **Земјиште за намалување** на емисиите на стакленички гасови се предвидени три мерки кои имаат за цел намалување на земјишната ерозијата и зголемување на органската материја во почвата. Со нивна соодветна примена се очекува да се постигне намалување на предвидената емисија во 2035 година за 20% (410,05 Gg CO₂-eq).

Во секторот **Отпад** се предвидува дека вкупните емисии на стакленички гасови ќе се зголемат за 97% во 2035 година (4.944 Gg CO₂-eq) во однос на 2012 година, каде на најголеми остануваат емисиите од подкатегијата Депонии за цврст отпад со учество од 97,4% во 2035 година (94,3% во 2012 година). За намалување на емисиите во овој сектор предложени се три мерки кои се однесуваат на отворање на нови регионални депонии, затворање на постојните со согорување на метанот и селектирање на отпад. Со помош на овие мерки се предвидува дека емисиите на стакленички гасови во 2035 година ќе се намалат за 7% споредено со емисиите во WOM сценариото.

Национален парк „Пелистер“

Заради комплексната орографија која влијае на плувиометрискиот режим во текот на месеците, годишните времиња и годините, врнежите, генерално, се карактеризираат со нерамномерни просторни и временски распределби низ земјата. Таквата распределба е придружена со променливи периоди со долги суши и многу интензивни врнежи од дожд. Овие драстични промени придонесуваат за ерозија на почвата и деградација на земјиштето. Една од областите со најмногу врнежи е областа на планината Баба со врвот Пелистер.

Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели.

4.5.4 Бучава

Општина Битола и општина Ресен

Главни извори на бучава во Општините се сообраќајните средства, опремата и машините кои се користат во индустриските капацитети и земјоделските машини. Мерењето на комуналната бучава врз експонираното население во Битола е опфатено со мрежата на Центарот за јавно здравје – Битола.

Во согласност со Одлуката за утврдување во кои случаи и под кои услови се смета дека е нарушен мирот на граѓаните од штетна бучава („Службен весник на Република Македонија“ бр.1/09) и Правилникот за гранични вредности на нивото на бучава во животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08), мирот на граѓаните се нарушува од штетна бучава кога граничните вредности на бучавата во животната средина, предизвикана од различни извори, се повисоки од оние прикажани во следната табела:

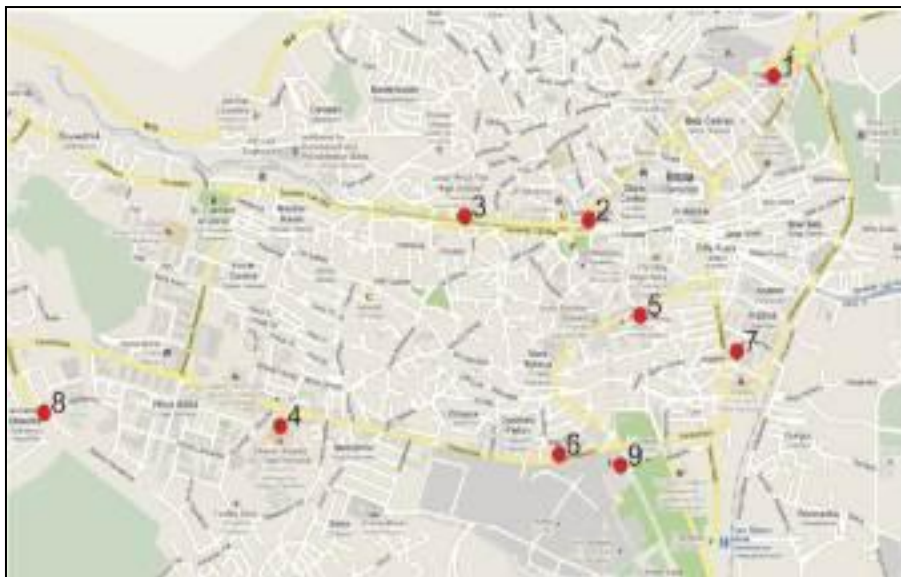
Табела 6 Нивоа на бучава над чии вредности се смета дека е нарушен мирот на граѓаните

Подрачје според степенот на заштита од бучава	Ниво на бучава изразено во dB(A)		
	L _d	L _v	L _n
Подрачје од прв степен	50	50	40
Подрачје од втор степен	55	55	45
Подрачје од трет степен	60	60	55
Подрачје од четврт степен	70	70	60

Лд - ден (период од 7 до 19 часот), Лв – вечер (период од 19 до 23 часот), Лн – ноќ (период од 23 до 7 часот)

Во периодот од 2010 до 2014 година, во согласност со Правилникот за локациите на мерните станици и мерните места, нивоата на бучава се мерени на девет мерни места прикажани на следната слика.

Интензитетот на бучавата е прикажан преку основните индикатори за бучавата, во текот на денот Лд, во текот на вечерта Лв и во текот на ноќта Лн, изразено во dB (A), дефинирани во согласност со Правилник за примената на индикаторите за бучава, дополнителни индикатори за бучава, начинот на мерење на бучава и методите за оценување со индикаторите за бучава во животната средина. На секое мерно место вршени се четири пати по 50 мерења во текот на едно деноноќие.

Слика 9 Диспозиција на мерни места во Битола во периодот од 2010 до 2014 година

Интензитетот на комуналната бучава во животната средина, во Битола, за индикаторот Лд, на пет мерни места има тренд на благо опаѓање за разгледуваниот период, додека на останатите четири мерни места има тренд на постојаност. Од податоците може да се забележи дека на 5 мерни места нивото на бучава не ја надминува ГВ, на останатите мерни места нивото на бучава ја надминува ГВ за тоа мерно место и надминувањето се движи од 0.75 до 5.62 dB(A) за индикаторот Лд.

📍 Национален парк „Пелистер“

Подрачјата наменети за туризам и рекреација, подрачјата во непосредна близина на здравствени установи за болничко лекување и подрачјата на **национални паркови** или природни резервати се вбројуваат во подрачја со I степен на заштита од бучава. Во оваа група спаѓа и НП „Пелистер“. На територијата на НП „Пелистер“ нема мониторинг станици за мерење на интензитет на бучава и нема соодветна база на податоци врз основа на која би се направила анализа на постојната состојба и трендот на промени на бучавата во животната средина.

Главни извори на бучава во животната средина се превозните средства по сообраќајниците и бучава предизвикана од активностите на населението кое живее во засегнатата област. Поради малиот број на постојани жители, нивните активности и начинот на живот, не претставуваат значаен извор на бучава што може да предизвика влијание врз животната средина. Поголемите сообраќајници кои водат до НП „Пелистер“, се надвор од границите на Националниот парк, поради што и влијанието од сообраќајот врз нивото на амбиентална бучава е занемарливо.

4.6 Вода

4.6.1 Хидрологија

Хидролошкиот потенцијал во Пелагонискиот плански регион го сочинуваат реката Црна со притоците Блато, Шемница, Драгор и Елешка Река. Сливот на Црна Река претставува дел од егејското сливно подрачје.

Црна Река е главниот и најголем речен тек во Пелагонискиот плански регион. Вкупната должина изнесува 207 km и целиот тек е во Република Македонија. Сливното подрачје на Црна изнесува 5.890 km² што претставува 28,68% од сливното подрачје на реката Вардар.

Како хидролошки потенцијал, Преспанското Езеро претставува посебен природен и географски туристички мотив и дестинација за развој на езерскиот туризам во овој регион.

Од поголемите вештачки акумулации за наводнување на обработливите површини во Регионот посебно се значајни акумулациите Стрежево и Прилепско Езеро, како и вештачката акумулација Суводол.

Стрежевското Езеро или само Стрежево е вештачка акумулација во средниот тек на реката Шемница, десна притока на Црна Река. Стрежевското Езеро се користи за водоснабдување на градот Битола и поголем дел од Пелагонискиот регион. Стрежевското Езеро исто така претставува и основен воден ресурс за наводнување на земјоделските површини во Пелагонија, како и извор на технолошка вода за потребите на РЕК Битола.

Во водостопанското подрачје „Пелагонија“, регистрирани се вкупно 660 извори од кои 4 се регистрирани како извори со значајна штедрост. Најголема штедрост има изворот на Црна Река – Црна Дупка со штедрост од 1170 l/s.

Општина Битола

Општина Битола ги опфаќа подрачјата на поголемите водотеци Шемница и Драгор со своите притоки (Диховскиот Драгор и Братиндолскиот Драгор), како и водотеците од Баба Планина: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска и Стара Река, кои припаѓаат на сливот на Црна Река. Во близина на врвот на планината Баба-Пелистер се наоѓаат две леднички езера, повеќе познати како „Пелистерски очи“ – Големо и Мало Езеро. Низ градот Битола тече реката Драгор, која извира на падините на Пелистер во должина од 4,5 km.

На 22 km од Битола се наоѓа вештачкото акумулационо езеро „Стрежево“ кое е значаен хидрографски објект за Битола и околината. Со изградбата на хидросистемот „Стрежево“ е овозможено обезбедување на потребните количини на вода за наводнување на дел од Пелагонија, надополнување до потребните количини на непреработена вода за потребите на ЈП „Водовод“, Битола, обезбедување на потребите од технолошка вода за дел од индустријата. Зафаќањето на водите од водотеците на Баба Планина и нивно внесување во сливот на реката Шемница се врши со помош на алиментационен канал со вкупна должина од 61.5 km.

Општина Ресен

Хидрографијата на Котлината ја сочинуваат подземните води, изворите, природните водотеци, изградените од човекот водни објекти и природната акумулација Преспанско Езеро. Преспанското Езеро е природно езеро, кое го делат три држави. Географски, Езерото се наоѓа во југозападниот дел од земјата и припаѓа на Пелагонискиот плански регион. Република Македонија зафаќа најголем дел од површината, останатиот дел припаѓа на Република Грција и Албанија.

Речната мрежа е претставена со неколку поголеми и повеќе помали реки. Сите главни водни текови се формираат на подножјето од планините Пелистер, Бигла и Плакенска Планина. Голема Река, вклучително и нејзината притока Лева Река, примаат води од Плакенска Планина и Бигла. Бидејќи Голема Река има најголемо сливно подрачје, таа има значајна улога во водниот баланс на Езерото. Од источната страна на Езерото, од планината Пелистер, се вливаат три

постојани речни текови од Македонија (Брајчинска, Кранска и Курбинска Река) еден од Грција (Стара Река), како и неколку помали водни текови од планината Пелистер.

Најголемо стопанско значење имаат четирите поголеми реки и тоа: Голема, Брајчинска, Преторска Река и Шара, додека останатите Јанинска, Болнска, Источка, Еличка и некои други помали реки, поради тоа што во поголем дел од годината пресушуваат во средното и долното течение, немаат големо стопанско значење. За северниот дел на Котлината најголемо значење има Голема Река. Во југоисточниот дел на Котлината се наоѓаат трите останати поголеми реки: Брајчинска, Шара и Преторска Река.

Национален парк „Пелистер“

Планината Баба е богата со извори и поголем број постојани и повремени водотеци. Изворите се распределени низ целата територија на планината. Дел од изворите во границите на Националниот парк се каптирани и на нив се изградени чешми. На планината Баба се регистрирани 45 извори.

Поголемиот дел од нив се наоѓаат во сливот на Црна Река (32 извори). Во сливот на Преспанското Езеро се забележани 13 извори, но вистинскиот број сигурно е поголем. Поголемиот дел од изворите не пресушуваат во текот на годината и имаат изедначена издашност, која е помала од 1 l/s. Но, има и извори чија издашност достигнува до 5 l/s. Покрај големиот број извори, планината Баба е богата и со водотеци. Реките се формираат од двете страни на главниот гребен кој претставува вододелница помеѓу Егејскиот и Јадранскиот слив. На исток истекуваат водотеците кои се вливаат во Црна Река, најголема притока на реката Вардар, а на запад, површинските води се вливаат во Преспанското Езеро кое припаѓа на сливот на Црни Дрим, односно на Јадранскиот слив.

На просторот на НП „Пелистер“ поминуваат Брајчинска Река, реките Боројца, Губишица и Дрмишар, Езерска Река, реките Зли Дол и Крива Кобила, Кранска Река, Маловишка Река, Магаревска Река, Манастирска Река, реките Марушица и Мала Корија, Ржанска Река, реките Станишар, Стара Бука и Сапунџица, Црвена Река, реките Тапо Боте и Шемница, Цапарска Река и Ротинска Река.

Од хидрографските појави во Националниот парк „Пелистер“ на планината Баба евидентирани и проучени се 8 планински езера, од кои 3 се постојани, 3 периодични и 2 повремени. Според времето на нивниот настанок тие можат да се вбројат во редот на постгласијални езера, додека според факторите кои довеле до создавање на нивните езерски базени, можат да се поделат на: ерозивни, акумулативни и комбинирани.

Во групата на постојани езера се вбројуваат Големото и Малото Пелистерско Езеро и Димитровото Езеро. Во периодични езера се вбројуваат: Орловото Езеро, езерото „8“ и езерото Болници. Овие езера имаат вода во своите езерски базени само за време на влажниот период од годината, додека за време на сушниот период нивните базени се потполно суви и безводни. Во групата на повремени езера се вброени двете помали езера што се наоѓаат јужно од езерото Болници, односно јужно од Големото Пелистерско Езеро. Овие езера вода во своите базени имаат само за време на интензивното топење на снегот и снежниците во текот на пролетта и за време на појава на интензивни врнежи од дожд.

Дел од сливот на акумулацијата Стрежево, изградена на реката Шемница, преку сливовите на Маловишка, Цапарска, Ротинска и Манастирска Река се наоѓа во границите на НП „Пелистер“.

Во границите на Паркот се горните сливови на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река, од кои се зафаќа вода за водоснабдување на населението во Битола и околните села.

4.6.2 Квалитет на површинските води

Квалитетот на површинските води во Република Македонија се следи од страна на Управата за хидрометеоролошки работи преку RIMSYS (River Monitoring System) програмата преку анализа на хидролошки параметри, физички и органолептички индикатори, минерализација, кислородни

индикатори, показатели на еутрофикација и штетни материи. Во рамките на оваа програма Црна Река се следи во поглед на хидролошките параметри во станицата Ногаевци, а другите параметри кои го дефинираат квалитетот на водата и нејзината класификација според Уредбата за категоризација на водотеците, езерата, акумулациите и подземните води („Службен весник на Република Македонија“ бр. 18/99 и 71/99) се следат во станицата Скочивир на која се дадени сите мерни станици опфатени во програмата.

Слика 10 Преглед на мониторинг станиците за следење на квалитетот на површинските води

Податоците од 2006 год. кои се обработени од страна на Македонскиот информативен центар при Министерството за животна средина и просторно планирање покажуваат отстапување на квалитетот на водата на реката Црна во поглед на квалитет пропишан со Уредбата (II класа на малку загадена, мезотрофична вода). Отстапувањата се во поглед на вредностите на растворен кислород, БПК 5, концентрацијата на нитрити и вредноста на сапробиот индекс кои ја класифицираат реката Црна во III класа (умерено еутрофична вода која има оптоварување со штетни супстанции и микробиолошко загадување). Во однос на содржината на тешките метали Fe, Mn, Zn, Cd како и јоните на Ni, Cu, Cr⁶⁺ и Pb реката Црна е со олиготрофен – мезотрофен карактер и припаѓа на вода со класа I и II. Карактеристично е дека од сите мерења извршени во 2006 год. на мерното место Скочивир во однос на биомониторингот 75% од примероците покажуваат квалитет со водата од II класа, а 25% од примероците се со квалитет на III класа.

Реката Драгор од градот Битола до утоката во Црна Река кај с. Добромир како реципиент на отпадните индустриски води е многу загадена (мртва река–без жив свет). Реката е претворена во отворен канал што ги одведува комуналните отпадни води, отпадните води со отпадоци од домаќинствата и отпадните води од индустриските капацитети. Дobar хемиски квалитет и голема биолошка разновидност има само горниот тек на Драгор.

Во согласност со горенаведената Уредба, квалитетот на водата од Петтиот Канал од Битола до Црна Река одговара на III категорија. Квалитетот на водите од Велушка Река, Граешка и Кристоарска Река одговара на II категорија.

Квалитетот на водата во Преспанското Езеро се подобрува поради подобрувањето на хидролошката состојба, односно зголемувањето на нивото на водата, како и преземените активности за заштита на езерските води од загадување.

🚩 Национален парк „Пелистер“

Во границите на Националниот парк „Пелистер“ нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на водите.

4.7 Почва

■ Релјефни карактеристики

Пелагонискиот регион припаѓа на две големи геотектонски единици Вардарска зона и Пелагониските хорстни антиклинали. Во областа на Баба планина и Бушева на запад, Даутица на северо-запад, Бабуна на северо-исток, Селечка и Нице на исток, теренот минува низ ридско-планински предели, благо рамни терени и слабо ридести терени. Теренот се карактеризира со наизменична промена на високите ридови и длабоките долини и суводолици со променливи височини со многу стрмни страни, во потоци и долови. Поголемиот дел од Регионот се карактеризира со рамно-ридест терен со привременни долини и клисури.

✚ Општина Битола

Релјефот на општината Битола се карактеризира со планински и низински дел. На западната страна се протега Баба планина, а на исток Општината го зафаќа централниот дел од котлинското дно на Пелагонија.

✚ Општина Ресен

Преспанската Котлина од источната страна граничи со Пелагониската Котлина, од западната со Охридската Котлина, од северната со Охридската и Демир Хисарската Котлина и од јужната со Костурската, Билиштанската и Корчанската (Горичката) Котлина. Котлинската рамка е повисока од котлинското дно, нивото на езерото, од 1548 метри на Баба Планина, до 25 метри на превалот во клисурата „Грло“, на крајниот југозапад на Малото Преспанско Езеро (МПЕ). Иако има висока рамка, преку превалите „Гавато“ 1.167 мнв., „Превал“ 1.035 мнв, „Грло“ 875 мнв, „Превтис“ (Свезда) 1.085, „Полце“ (Пресека) 1.568 мнв и „Буково“ 1.207 мнв.

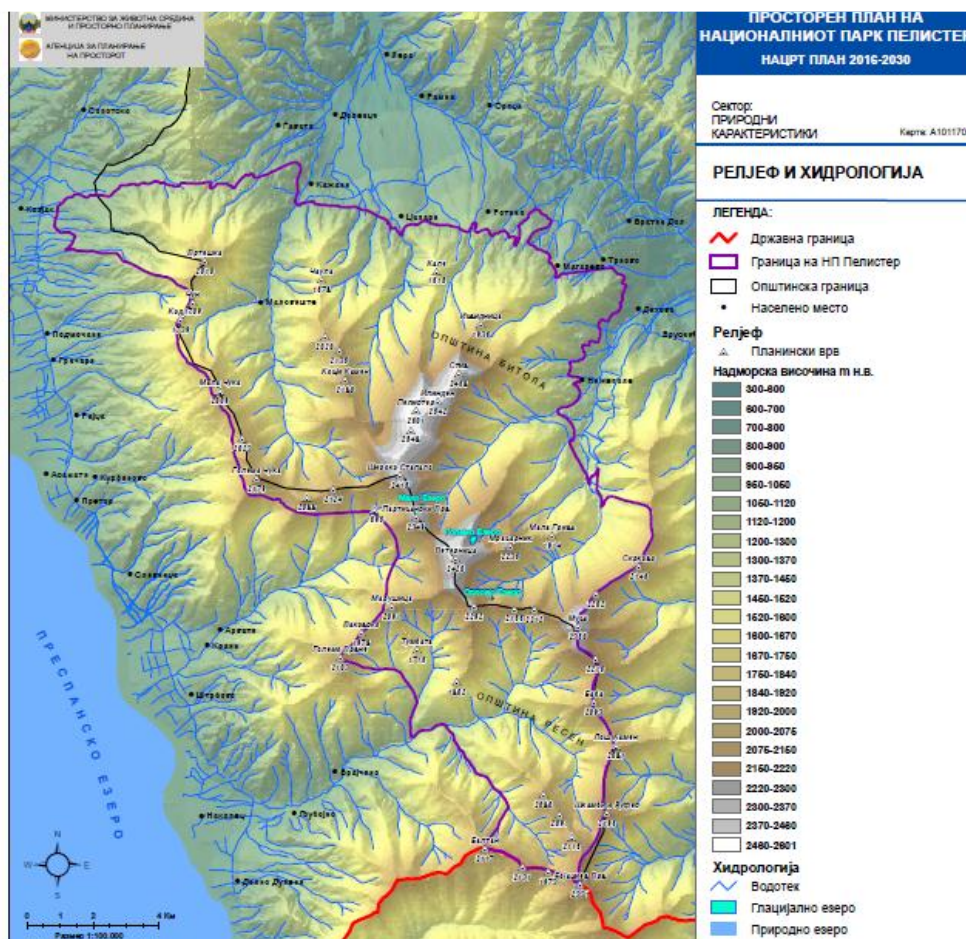
✚ Национален парк „Пелистер“

Во НП „Пелистер“ има вкупно 79 врвови, од кои 38 со надморска височина над 2000 м. Доминантна морфолошка појава од структурниот релјеф на планината Баба претставува главниот планински гробен, кој воедно е и водораздел помеѓу Јадранскиот и Егејскиот Слив. Високите делови на планината Баба биле зафатени со локална (планинска) глацијација. Реликтни остатоци во релјефот на планината, како резултат на плеистоцената глацијација се неколкуте циркови и наталожените моренски наслаги. На планината Баба, за време на Würm глацијалот најмаркантно била изразена периглацијалната морфогенеза. Нејзините граници во северниот, североисточниот и источниот дел на планината се движеле помеѓу 1000 и 2000 м височина, додека на западната страна оваа зона започнувала од 1200-1300 м, а достигнувала височина над 2200 м.

Од периглацијалните релјефни појави на Пелистер, највпечатливи се т.н. камени реки. Тие се најизразени на северната страна на возвишението Црвена Стена и над месноста „Копанки“.

Како последица од плеистоценската глацијација и наталожените морени со текот на времето се формирале таканаречени камени мориња.

Североисточно од врвот Пелистер, кон врвот Стив (2468 м) се забележува класична појава на камено море, сочинета од раздробени гранитни блокови, расфрлани на површина со мал наклон.

Слика 11 Релјеф и хидрологија

■ **Геолошки карактеристики**

Пелагонискиот басен граничи со два непрекинати геолошки слоести системи, кои одговараат на две главни епизоди во неговата еволуција: крајот на миоценот и плиоценски. Продолжувањето на плеистоценот на басенот резултирал во развојот на неколку под-басени, од кои едниот е во басенот Битола.

Пелагонискиот масив се појавил на крајот на миоценот. Северно-јужно протегање на Пелагонискиот масив е ~ 100 km во должина (вклучувајќи дел во Северна Грција) и до 25 километри во широчина. Тој е комплексен масив развиен на камбриумски гнајсеви и шкрилци и палеозојски шкрилци и гранит на пелагониската тектонска единица. Во масивот постојат мали хортсови и еден внатрешен гребенски хортс што го дели главниот масив во северните и јужните делови кои содржат седименти на 450-500 и 700-800 m. Масивот граничи од сите страни со нормални неправилности. По должината на источната страна на масивот најмладите наталожените слоеви се раселени до 70 m.

Основните единици во Пелагонискиот басен се пројувивални-алувијални седименти утврдени врз основа на податоци кои се базираат на извршени дупчења. Сеизмичките истражувања укажуваат дека овие седименти се депонирани во тесни речни долини, наместа со неправилно контролирани масиви. Палеонтолошките податоци од повисоки стратиграфски нивоа укажуваат на масив инициран кон крајот на миоценот и по природа одговараат на средина од крајот на миоценот до крајот на плиоценот и плеистоценот. Сметајќи дека таму е веројатно повеќе од 1000 m во јужниот дел на масивот, може да се смета дека овој дел од масивот може е започнат за време на средниот миоцен (Badenian-Sarmatian). Миоценот-плиоценскиот дел е покриен со 5-15 m плеистоценски алувијални-пројувивални седименти, освен во југоисточниот дел на масивот, каде горните миоценски слоеви се изложени на издигнување и ерозија. Во оваа област, дел е

добро проучен во Суводол (отворен рудник за јаглен) и во пробни бунарски дупнатини. Редоследот е поделен во две формации и недиференцирани квартерни слоеви.

Пелагониската формација (PIF) се состои од ~ 600 m кластични јагленови слоеви кои можат да бидат поделени во три литографски единици, депонирани во седиментни циклуси II и III.

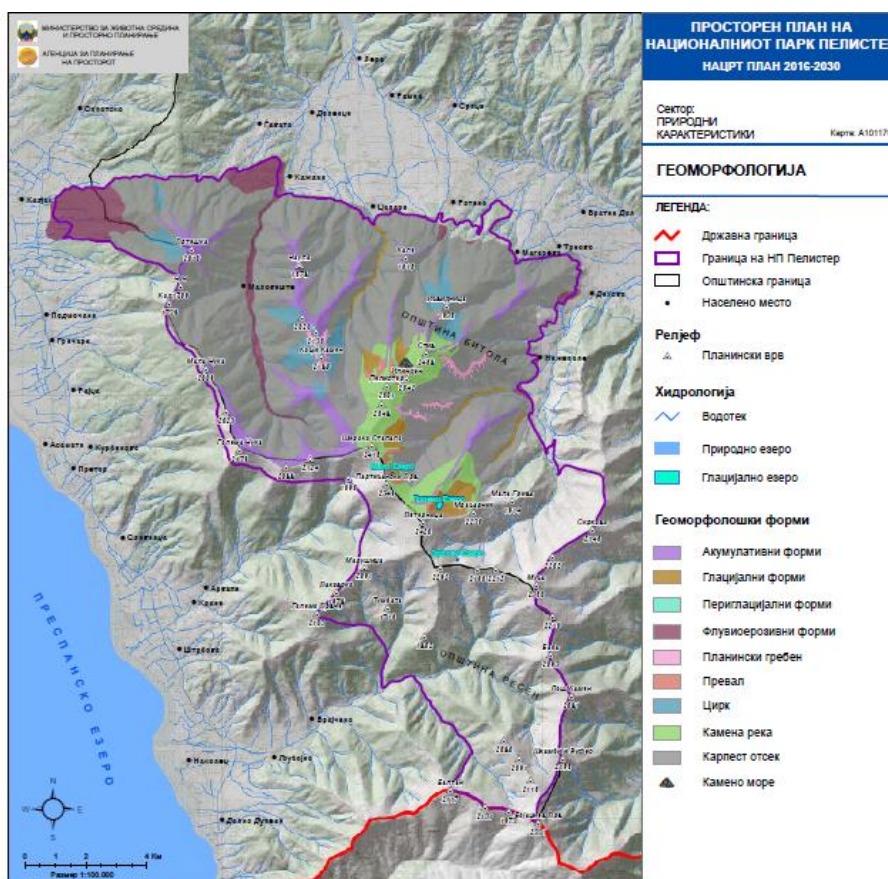
🌍 Национален парк „Пелистер“

На планината Баба, и пошироко, се среќаваат палеозојски шкрилести карпи. Нивниот однос кон постарите предкамбриски карпи, од Пелагонискиот Масив, не може да се утврди поради покриеноста на теренот. Помладите карпи (тријаски и неогени) лежат трансгресивно преку палеозојските шкрилести карпи.

Палеозојските карпи на планината Баба имаат разновиден литолошки состав, а според теренските опсервации и лабораториските испитувања се издвоени: серија на кварц-серицитски и зелени шкрилци и филоитидна серија. Покрај нив, и разните гранитоидни карпи се со палеозојска старост.

Гранитите на Баба го градат магматското јадро. Се протегаат и северно од планината, се до Црна Река. Откриени се на површина од околу 27000 ha, од кои околу 11000 ha се на планината Баба. Гранитната маса е издолжена во правец север - југ, во должина од околу 40 km и широчина од 5 до 10 km.

Покрај палеозоикот, како втора основна стратиграфска компонента на планината Баба се тријаските формации. Тие се незначително помалку присутни од претходните, постари палеозојски членови. Во рамките на тријас се издвоени: габрот (пироксенско и амфиболско), дијабази, долерити, како жилни еквиваленти на габродијабазната магла и најмладите меркеитски гранити.

Слика 12 Геоморфологија

■ Педолошки карактеристики

Основен тип на генетско земјиште во Пелагонија се смолниците, кои настанале на езерската тиња по истекувањето на некогашното Пелагониско Езеро. Количеството на хумусот се движи од 2 до 4,5%. Овие почви се искористуваат за житни индустриски и градинарски култури.

✚ Општина Битола

Наслагите од алувијални почви се движат од десеттина сантиметри до неколку метри. Хумусот содржат 0,42-3,62 %. На алувијалните почви е концентрирано производство на градинарски и индустриски култури. Делувијалните почви се наоѓаат на периферијата на градот. Тоа се млади почвени типови со мал процент на хумус 1-2 % на кои им е потребно ѓубрење. Црвениците се раширени по периферијата и тоа најповеќе спрема селата Брусник, Лавци, Буково, Крстоар, помалку кон Дихово и Братиндол. Содржината на хумусот се движи од 1,18-3,96 % и се одликуваат со помала плодност.

✚ Општина Ресен

Алувијални почви (флувисоли) се дел од Квартерните седименти и истите се наоѓаат на полињата во Ресенско, додека делувијални почви се сретнуваат на падинските делови каде се преоѓа од планини кон полињата.

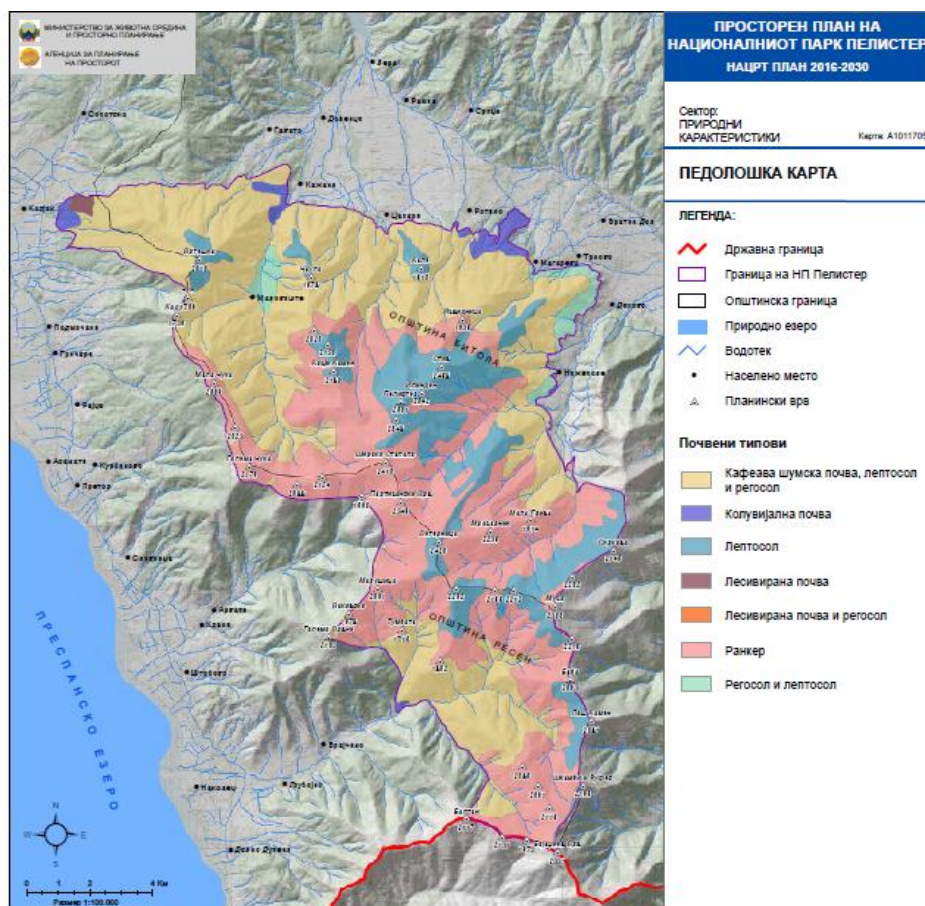
Во Ресенско поле се сретнуваат и илимеризирани кисели кафеави почви. Кај сите подтипови на овие почви реакцијата е од слабокисела до кисела. Во зависност од конфигурацијата на теренот и степенот на еродираност на 30-80 см длабочина се јавува крупен скелет (камења од различна големина) како резидиум од матичниот супстрат.

✚ Национален парк „Пелистер“

Во Националниот парк Пелистер на падинските релјефски форми, во вид на серија наносни конуси „ладала“ се застапени колувијалните почви. Зафаќаат површина од 271,80 ha или 1,58 % од површината на паркот. На брановидно-ридските релјефски форми и езерски тераси се среќаваат површини под лесвирани почви. Лесвираните почви, како самостоен почвен тип во границите на паркот зафаќаат површина од 41,90 ha или 0,24%. На многу мала површина во паркот од 1,23 ha се среќаваат како комплекс со регосолите.

На планинските релјефски форми се среќаваат ранкери, лептосоли, комплекс од кафеава шумска почва, лептосол и регосол и комплекси од лептосоли и регосоли. Ранкерите зафаќаат површина од 6421,60 ha или 37,4% од вкупната површина на паркот. Лептосолите, како самостоен почвен тип се среќаваат на површина од 2537,61 ha или 14,78% од вкупната површина на паркот. Во комплекс со регосолите се среќаваат на површина од 345,96 ha или 2,01%, а во комплекс со кафеавите шумски почви и регосолите се среќаваат на површина од 7548,65 ha и 43,96 %.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Слика 13 Педолошки карактеристики

■ Користење на земјиштето

Пелагонискиот плански регион има добри климатски услови за развој на земјоделството, а особено за одгледување на индустриски култури. Во Регионот се наоѓаат 17,7% од вкупно 650.000 ha обработливо земјоделско земјиште во Република Македонија.

Во следната табела претставена е застапеноста на земјоделски површини по категории. Од податоците може да се забележи дека најзастапени се обработливите површини (53%) и пасиштата (47%).

Табела 7 Категорија на земјоделска површина во Пелагониски плански регион изразена во хектари

Година	2010	2011	2012	2013
1.Обработлива повр.	/	112.078	111.987	115.191
1.1 Ораници и бавчи	46.182	92.839	92.712	95.858
1.2 Овоштарници	2.762	3.821	3.862	3.865
1.3 Лозја	744	942	931	980
1.4 Ливади	6.897	14.476	14.482	10.149
2.Пасишта		159.454	150.416	150.404
Вкупна земјоделска површина	56.585	383.610	374.390	376.447

Во Пелагонискиот регион се наоѓаат 14,54% од вкупниот број на земјоделски стопанства во Република Македонија. При тоа, во овој регион се користи 97% од вкупното земјоделско земјиште, што е за 5% повеќе од искористеноста на национално ниво.

Од рудните наоѓалишта во Регионот најважно економско значење имаат лежиштата на јаглен (лигнит) во Пелагонија и Мариово кои денес се искористуваат во трите блока на РЕК Битола и неметалните лежишта на дијатомејска земја во Манастир-Мариово и белите мермери во Прилепско. Посебен минерален ресурс претставуваат ладните минерални извори кај селото Меџитлија, битолско, кои подолг временски период се во експлоатација.

Општина Битола

Во согласност со Локалниот економски развој на општина Битола, земјоделското производство е од големо значење за битолскиот регион. Имајќи го предвид рамничарскиот и ридско планинскиот релјеф, со кој во голема мера се одредува карактерот на земјоделското производство во кое преовладува: сточарството, живинарството и пчеларство и поделството во кое се застапени: житните култури, индустриските и фуражните култури, градинарските култури, овоштарството, лозарството, собирање печурки, природни ливади и пасишта.

Шумското богатство, исто така, претставува солидна основа за подинамичен развој на севкупната економија на општината Битола, околните планини Баба – Пелистер, Кајмакчалан и останатите шумски простори располагаат со големи шумски комплекси од огревно и индустриско дрво. Битола и пошироката околина се познати и со своето разновидно минерално богатство. Ова особено е однесува на големи количества од лигнит и други неметали.

Општина Ресен

Општина Ресен располага со 24.042,64 ha шуми (од кои 6.118,35 ha необраснати), 20.235 ha земјоделска област од која обработена површина е 11.739 ha: 7.327 ha ораници и градини, 3.500 ha овоштарници, 280 ha лозја и 1.278 ha ливади, како и пасишта 8.246 ha.

На обработливите површини под ораници се одгледуваат житни и индустриски култури, но во многу мали количини. Површините засадени со лозја се мали и претежно се произведува грозје за домашна потреба. Истото се однесува и за градинарските култури, меѓу кои најзастапени се компирите, доматиите и пиперките.

Во непосредна близина на Преспанското Езеро, односно на дел од неговата брегова линија се наоѓаат и два национални парка НП „Пелистер“ и НП „Галичица“.

Најголемиот процент од земјиштето во Преспанската Котлина е наменет за земјоделство. Помал дел е урбано или индустриско земјиште, а шумите се застапени само на маргините на котлината.

Национален парк „Пелистер“

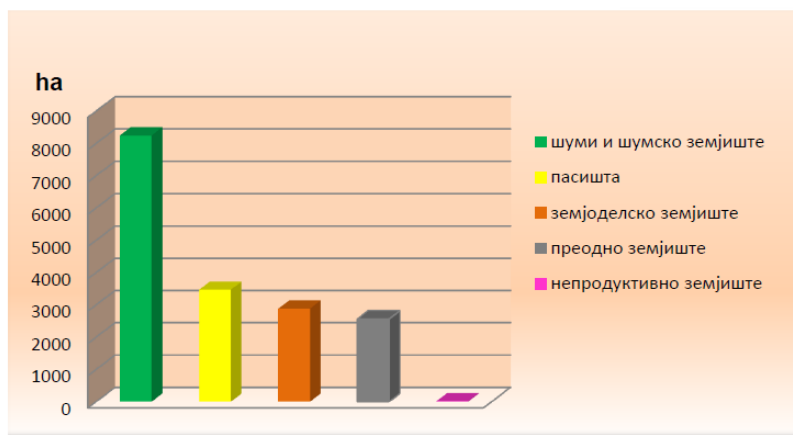
Анализата на намена на површините на територијата опфатена со границите на НП „Пелистер“, упатува на заклучокот дека главен корисник на земјиштето е продуктивниот сектор, од кој со најголема застапеност (48,02% од вкупната површина на Паркот) се шумите и шумското земјиште и високопланинските пасишта (20,2%). Земјоделското земјиште опфаќа површина од околу 16,8 % од вкупната територија на Паркот и во структурата на истото со повеќе од 90% се присутни трстици и мочуришта, како плодно необработливо земјиште. Непродуктивното земјиште опфаќа незначителна површина од 0,1% од вкупната површина на Паркот и тоа главно се однесува на површините во планскиот опфат на единствената населба во границите на Паркот-село Маловиште. Остатокот од околу 15% е опфатен со горенаведените категории земјиште од преоден карактер.

Разликата во површината под шуми и шумско земјиште, кое го третира земјиштето опфатено со шумите (8569,82 ha), е резултат на методолошкиот пристап при изработка на плановите за одгледување и заштита на шумите. Имено, при селектирање на обраснатото земјиште, се користат подлоги во крупен размер, бидејќи најмалите детали кои се издвојуваат според шумските стандарди изнесуваат 1 ha (за разлика од CORINE методологијата, каде основната единица е со површина од 25 ha).

Оваа минимална разлика исто така може да е резултат на додадено преодно земјиште кон шумите, или пак на заокружување на мали површини при графичката презентација. Во секој случај, разликата од 3,7% во површината под шуми добиена како податок од CORINE проектот

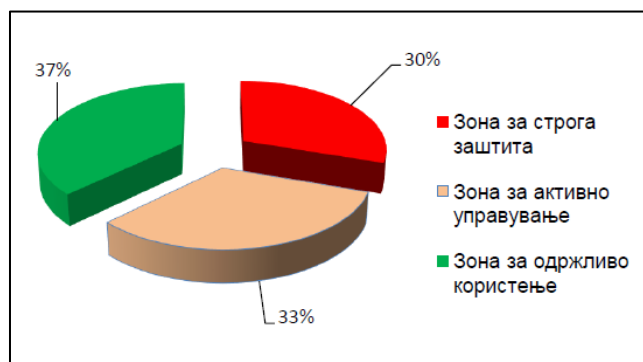
(8247,70 ha) и површината под шуми превземена од плановите за одгледување и заштита на шумите (8569,82 ha), е во рамките на дозволеното законско отстапување од 5%.

Анализата на подрачјето на Паркот, во однос на степенот на заштита, укажува на речиси поддеднаква распределба на просторот. Со незначителни разлики во површината, доминира зоната за одржливо користење, а најмала по површина е зоната под строга заштита.

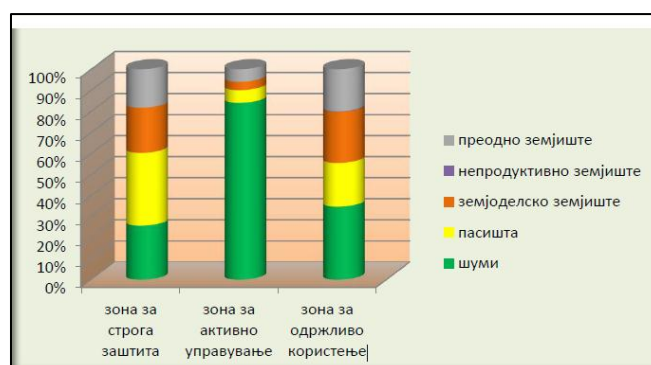
Слика 14 Биланс на површините по намена (ха)

Анализата на подрачјето на Паркот, во однос на степенот на заштита, укажува на речиси поддеднаква распределба на просторот. Со незначителни разлики во површината, доминира зоната за одржливо користење, а најмала по површина е зоната под строга заштита.

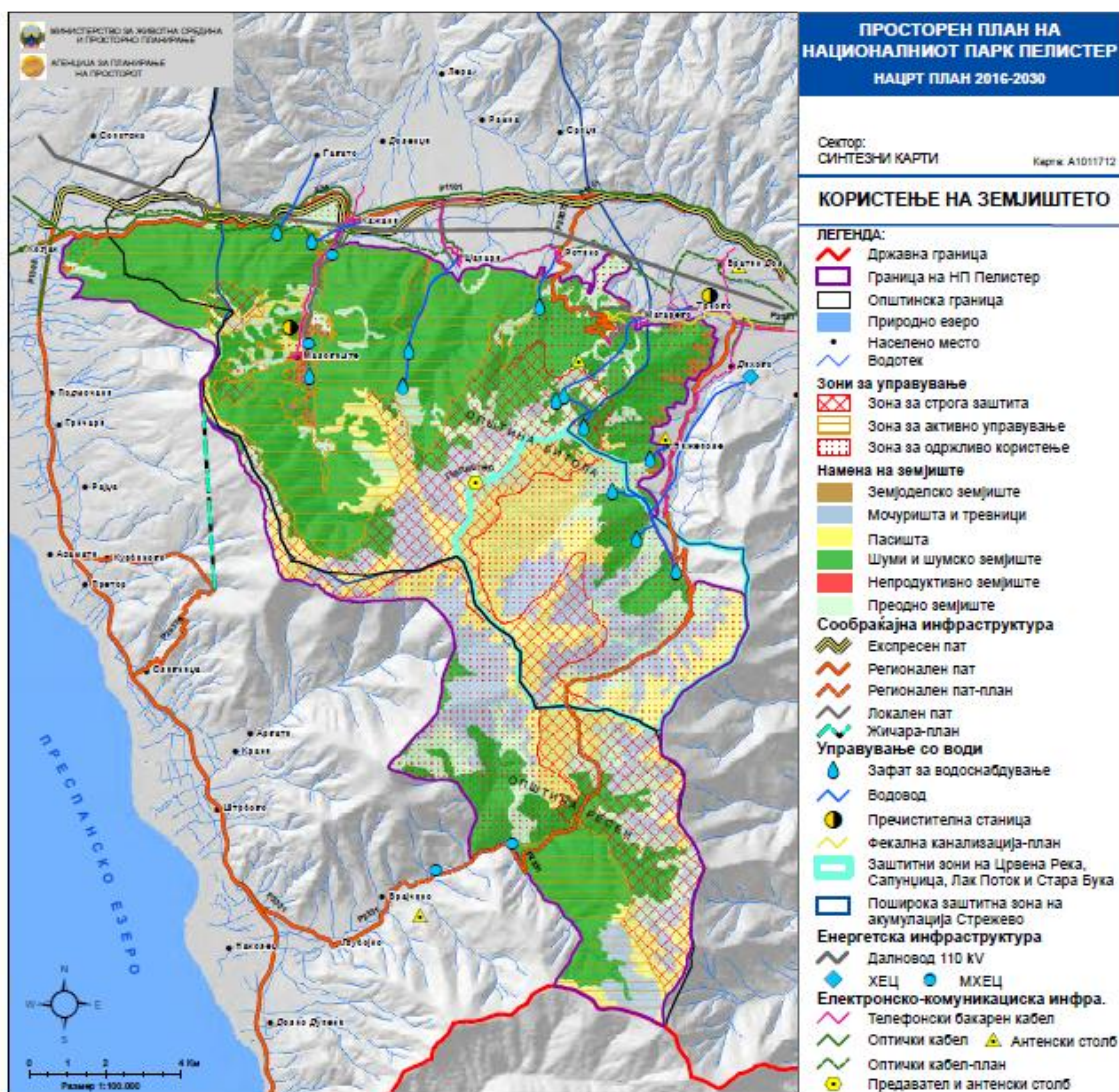

Слика 15 Структура на просторот според режимот на заштита

Може да се заклучи дека во сите три зони на заштита, доминираат шумите и шумското земјиште, а најзастапени се во зоната на активно управување (со околу 84% од вкупната површина на зоната). Пасиштата се процентуално најзастапени во првата зона на строга заштита (околу 35% од вкупната површина на зоната), а најмалку во зоната на активно управување (околу 6%).

Слика 16 Процентуална застапеност на намените на земјиштето во рамките на заштитните зони

Слика 17 Користење на земјиштето

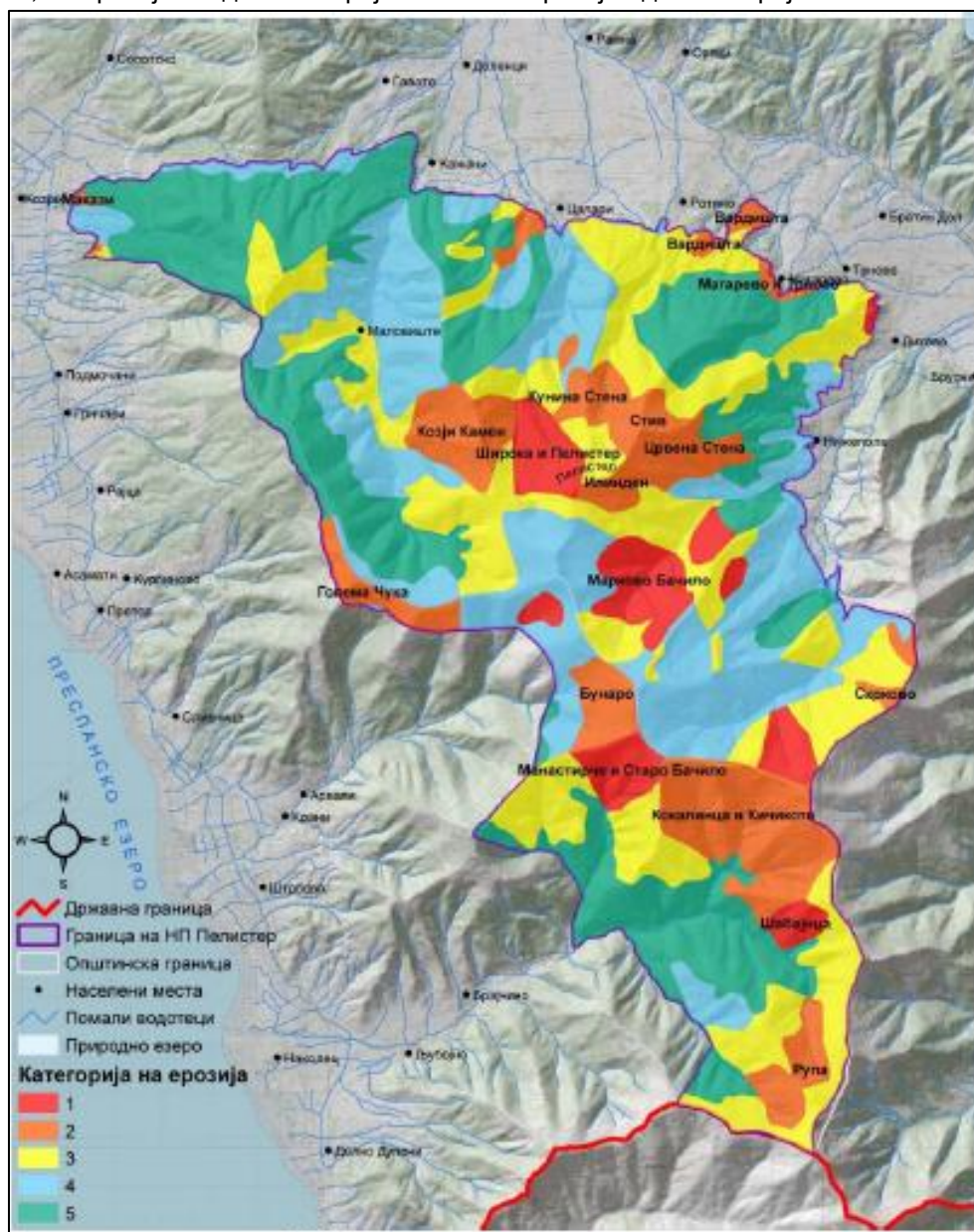
■ Ерозија на почвата

Во Пелагониската котлина, особено на подрачјето на општина Битола, проблемот со ерозија е многу застапен. Се манифестира во вид на површинско излевање на земјиштето како и продлабочување на поројните корита, суводолици, ровови, бразди и слично. Пелагонија како езерска котлина и бочните езерски долини се поволни терени за штетно дејство од ерозија и порои. На преминот на падините и котлината, се наоѓаат езерски и речни тераси, низ кои усекуваат пороите и го однесуваат тој нанос со кој се затрупува плодното земјиште. Во Битола многу голем проблем е површинската ерозија. Падините се стрмни и на нив растителната покривка е деградирана или уништена. Подрачјето на Битола, се одликува со големи температурни разлики од -35°C до $+45^{\circ}\text{C}$, кои исто така влијаат врз ерозивните процеси. Со цел, да се заштити подрачјето од ерозивни процеси во периодот од 1960 година до 1975 година, се вршело пошумување како мерка за заштита од ерозија. Исто така, на подрачјето на Битола во близина на регионалниот пат Прилеп-Битола-Ресен, кај месноста „Бајро“ се забележуваат знаци на појава на ерозија. Сливното подрачје на Преспанското Езеро се вбројува во IV категорија на ерозија изразено преку просечниот коефициент на ерозија $Z_{sr} = 0,33$.

✚ Национален парк „Пелистер“

Ерозијата е посебен тип на закана во рамките на Националниот парк „Пелистер“. Конфигурацијата на теренот, наклоните и геолошката подлога особено во највисоките делови од единицата даваат предуслов за средни до силни рецентни ерозивни процеси. По голем дел од

единиците се обраснати со шумска вегетација со добар склоп што ги минимизира ерозивните процеси. Но, на деловите каде има тревна покривка заштитата е лимитирана, а на голите места ерозијата е многу интензивна. Генерално, најсилните процеси на ерозија (I и II категорија) се јавуваат во повисоките делови на сливовите на водотеците каде нема шумска вегетација. Според Картата на ерозија на РМ од 1993, просечниот интензитет на ерозијата изнесува $Z = 0,45$, при што во рамките на паркот 22% од територијата е под силни и многу силни процеси, 25% под средни процеси на ерозијата, а 53% под прифатливи слаби и многу слаби процеси на ерозијата. Како позначајни се издвојуваат распадините во повисоките делови кои генерираат значително количество на материјал, како и јаругите во пониските делови, каде во минатото се вршени противерозивни активности. Од вкупната површина во границите на Паркот која е опфатена со ерозија, најзастапена е ерозијата од V категорија со 28 %, потоа следуваат со III и IV категорија со по 25 %, па ерозијата од II категорија со 15 % и ерозија од I категорија со 7%.

Слика 18 Карта на ерозија

■ Мониторинг на квалитетот на почвата

Во Пелагонискиот плански регион не се врши испитување на квалитетот на обработливите површини пред апликација на ѓубривата, односно средствата за хемиска заштита на растенијата.

Испитувањето на составот на почвата, генерално се врши самоиницијативно, или како предуслов за субвенционирање на подигнување на земјоделски култури.

Општина Битола

На територијата на општина Битола направени се испитувања, со цел да се утврди влијанието на работата на РЕК Битола, која се наоѓа во близина на градот Битола и продуцира околу еден милион тони пепел годишно кој се депонира на отворено во близина на централата. Оваа постројка ги загадува почвите со Pb и Zn (Stafilov et al., 2011, 2014c, 2015b, Dimovski et al., 2014a), како и воздухот со радиоактивен пепел кој содржи U и Th (Barandovski et al., 2008) As, Pb и Zn (Dimovski et al., 2014a, 2014b)⁵.

Намалената употреба на агротехничките мерки во земјоделството во општина Битола, како последица на економските прилики, се смета за позитивен фактор при зачувување, односно намалување на загадувањето на почвите од минералните ѓубрива и пестицидите.

Во општина Битола не постојат документирани податоци за квалитетот на почвата, но земајќи ја во предвид близината на РЕК Битола како и наводнувањето на дел од земјоделските површини со загадени води од Петтиот канал, може да се заклучи дека голем дел од почвата е со нарушен квалитет.

Општина Ресен и Национален парк „Пелистер“

Нема достапни податоци за квалитетот на почвата во општина Ресен и Националниот парк.

4.8 Шуми и шумско земјиште

Во Пелагонискиот плански регион, вкупната површина под шуми во 2009 година изнесува 128.386 ha, а во 2012 година изнесува 133.010 ha или 13,25 од вкупните шуми во земјата што претставува 28,23 % од вкупната територија на Регионот. Дрвната маса изнесува околу 12 милиони m³ или 15% од вкупната дрвна маса во Република Македонија.

Општина Битола

Релативно поволните природни услови овозможиле и подрачјето на Битола, Битолско и пошироко во далечното минато да има големо богатство во *шумски фонд*.

Најголемите и најквалитетните шумски комплекси во битолската општина се протегаат во подрачјето на планинскиот врв Кајмакчалан на Ниџе Планина и врвот Пелистер со Баба Планина, како и делови до Бигла Планина. Најзастапени видови на дрвја се: белиот бор, црниот бор, моликата, буката, дабот, елата и јасиката. Реонот на Кајмакчалан зафаќа површина од 14.800 ha со резерват на квалитетни шуми (црн бор, бор, ела, бука и др.). Реонот на Баба Планина со врвот Пелистер, со исклучок на регионот на Националниот парк „Пелистер“ зафаќа површина од 10.400 ha (од кои борот-молика автохтониот ендемичен петтоиглен бор - *Pinus peuce* откриен од австрискиот ботаничар August Grisebach 1839, во т.н. строго заштитена зона зафаќа еден комплекс од 1.600 ha). По источните падини на Баба Планина има исклучително нискостеблести шуми и тоа даб 8.180 ha, бука 2.067 ha и други видови шуми 840 ha или вкупно 11.087 ha.

Општина Ресен

На територијата на Општина Ресен има 3 специјални шумски резервати, и тоа:

1. Резерват од ела (*Abies alba* Mill.). Резерватот се наоѓа на планината Баба во месноста „Рупа“. Сопственост е на Шумско-индустриското претпријатие „Преспа“ од Ресен, а се наоѓа во состав на стопанската единица Брајчино I, оддел 28 и 29. Површината на резерватот изнесува 7,6 ha и претставува крајна граница на простирање на овој дел од Балканскиот Полуостров.
2. Резерват од бреза (*Betula verrucosa* Ehrh.). Резерватот се наоѓа на планината Баба кај месностите „Непртка“ и „Калојзана“, а е сопственост на Шумско-индустриското претпријатие

⁵ Геохемиски атлас на Република Македонија, Стафилов.Т и Шајн.Р, 2014 год

„Преспа“ од Ресен. Резерватот го чинат две состоини кои го заземаат најјужниот ареал на простирање во нашата република.

3. Резерват од бука (*Fagus moesiaca* Ozeczott). Овој резерват се наоѓа на планината Баба во месноста „Калојзана“, а е сопственост на Шумско-индустриското претпријатие „Преспа“ од Ресен. Се наоѓа во состав на стопанската единица Брајчино I. Во однос на таксационите елементи, составот и живописната убавина од особен интерес е оваа букова состоина да биде зачувана во изворна состојба. Површината на резерватот изнесува 5 ha. Општина Ресен располага со 2.319.501 m³ дрвна маса.

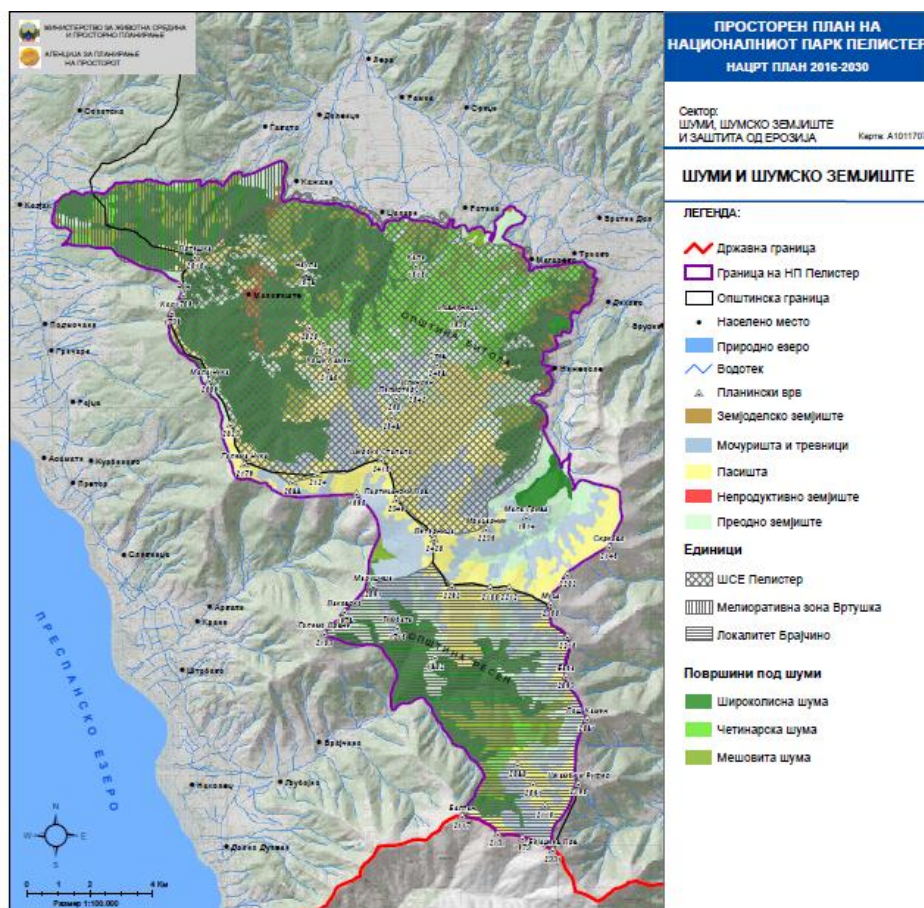
Заначаен дел од шумите за стопанска намена ги обавуваат специјални функции и намени: заштита на земјиштето од ерозија, поројни надоаѓања и поплави, како и заштита на инфраструктурни објекти и системи и друго.

Национален парк „Пелистер“

Вкупната површина на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17150 ha од кои 50 % или 8569,82 ha се шуми и шумско земјиште. Во рамките на Националниот парк Пелистер шумите се дистрибуирани во три единици ШСЕ „Пелистер“, локалитет „Брајчино“ и мелиоративна зона „Вртушка“, во понатмошниот текст означени како единици: Пелистер, Брајчино и Вртушка.

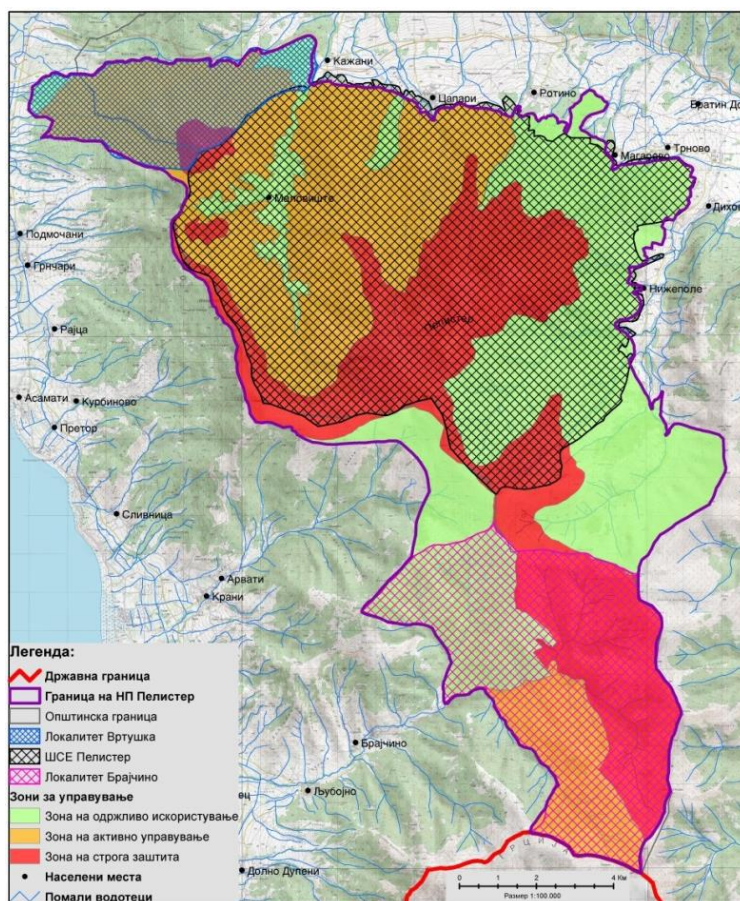
Со шумите во НП „Пелистер“ се стопанисува согласно локацијата каде што се наоѓаат и нивното еколошко заштитно значење.

Со плановите за одгледување и заштита за наведените единици се опфатени вкупно 14640,55 ha од вкупните 17150 ha. Од изнесените податоци се гледа дека од вкупната површина од 8569,82 ha под шума, 4916,04 ha (57%) се високостеблени, од кои 2644,26 ha (31%) се високостеблени едновозрасни, 2271,78 ha (26%) се високостеблени разновозрасни, 3489,24 ha (41%) се нискостеблени (изданкови) и 164,54 ha (2%) се шибијаци.

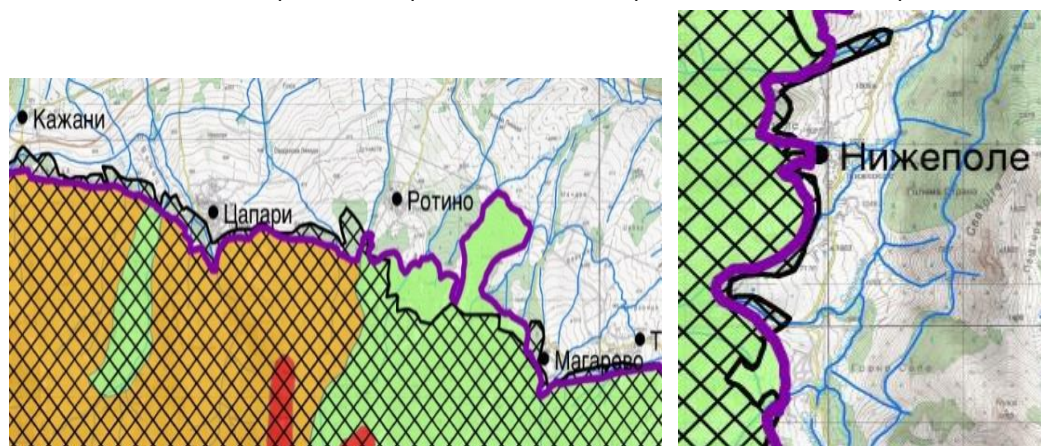

Слика 19 Шуми и шумско земјиште

При изработка на документациската основа на Планот која опфаќа и анализа на шумското земјиште, извршена е споредба на границите на Националниот парк со границите на шумско стопанските единици. При тоа, констатирано е дека единствено границата на локалитетот Брајчино, превземена од Прегледната карта на насадите на локалитетот Брајчино од Јавната Установа Национален парк „Пелистер“, за период од 2010 до 2019 год. ја следи границата на Националниот парк „Пелистер“, додека помеѓу границите на ШСЕ Пелистер и локалитет Вртушка⁶ постои неусогласеност со границата на Паркот.

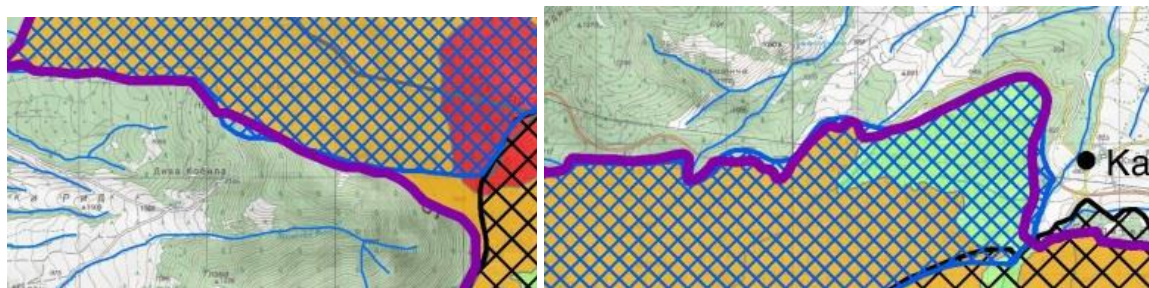

Слика 20 Преклопени граници на ШСЕ со граници на НП „Пелистер“

Слика 21 Разлика во границите на НП „Пелистер“ и ШСЕ Пелистер

⁶ Границата на локалитетот Вртушка е преземена од Прегледната карта на насадите на локалитетот Вртушка од Јавната Установа Национален Парк Пелистер-Битола, за период од 2010 до 2019 год.

Слика 22 Разлика во границите на НП Пелистер и локалитет Вртушка

За остварување на интегралното управување со подрачјето на Националниот парк и управувањето со шумските единици логично е границата на шумските единици да ја следи границата на Паркот.

Овие неусогласености треба да се надминат во процесот на ревалоризација и повторно прогласување на подрачјето на Националниот парк за заштитено подрачје.

Во однос на присуството на дивеч⁷, во рамките на Паркот, се регистрирани 91 вид на птици, 35 видови цицачи, 10 видови водоземци и 15 видови на влечуги. Позначајни видови цицачи се: волк (*Canis lupus*), срна (*Capreolus capreolus*), шумски полв (*Dryomys nitedula*), рис (*Linx linx*), куна златица (*Martes martes*), куна белка (*Martes foina*), јазовец (*Meles meles*), верверичка (*Sciurus vulgaris*), мечка (*Ursus arctos*), дива мачка (*Felis silvestris*), невестулка (*Mustela nivalis*), лисица (*Vulpes Vulpes*), дива свиња (*Sus Scrofa*), обичен елен (*Cervus elaphus*), дива коза (*Rupicapra rupicapra*), див зајак (*Lepus europaeus*), див коњ (*Equus ferus*) и други. Некои од видовите како што се мечката, рисот, срната, дивокозата се трајно заштитени според Законот за ловство.

4.9 Биолошка разновидност и природно наследство

Пелагонискиот Регион има 4 заштитени подрачја и тоа: Националниот парк „Пелистер“, Националниот парк „Галичица“, „Езерани“ (Парк на природата) и „Охрид-Преспа“ биосферен резерват, кој е 14-тиот по ред светски преку-граничен биосферен резерват заштитен од УНЕСКО.

Преку граничниот биосферен резерват „Охрид-Преспа“ ги опфаќа сливните подрачја на Охридското и Преспанско Езеро, со површина од 446.244 ha на албанска и македонска страна.

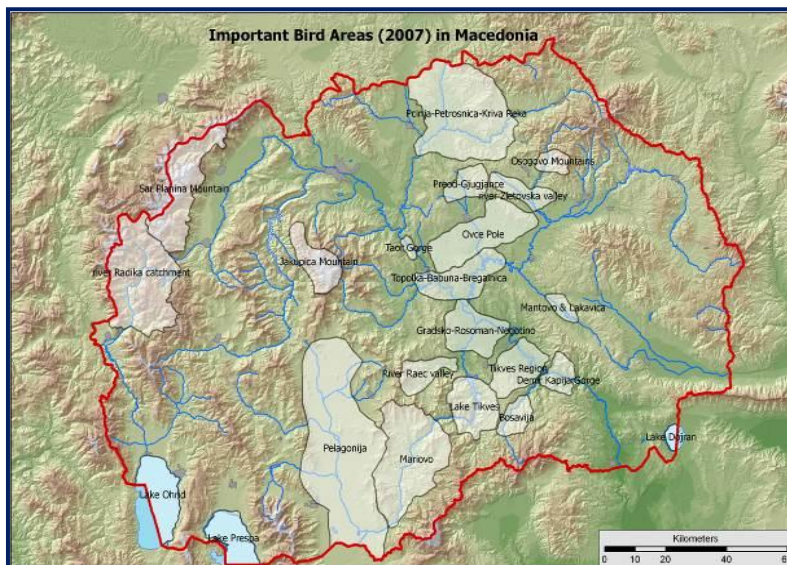
Согласно дефинираната Емералд мрежа на подрачја со посебен интерес за зачувување, од идентификуваните 35 локалитети во Пелагонискиот регион спаѓаат: Езерани, Преспа, Пелистер, Пелагонија, Маркови Кули.

Во Пелагонискиот регион се наоѓаат два национални парка, Националниот парк „Пелистер“ и Националниот парк „Галичица“. Присуството на голем број реликтни и ендемични видови на флора и фауна се меѓу најпечатливи одлики на Националниот парк „Пелистер“. Ендемичните видови главно се регистрирани кај без’рбетниците. Бројноста на дивечот во Националниот парк „Пелистер“ е застапен со 44 вида од кои 14 видови се трајно заштитени. Во Националниот парк „Галичица“ се наоѓаат 61 видови диви животни кои се трајно заштитени.

Значајното подрачје за птици Пелагонија (МК0024) ја покрива низината Пелагонија, која е тектонска депресија сместена во јужна Македонија (продолжува во Грција), се протега во правец север-југ и зафаќа површина од вкупно 1200 km². Подрачјето е назначено како значајно подрачје за птици поради присуството на: *Falco naumanni*, *Coracias garrulus*, *Ciconia ciconia*, *Aythya nyroca*, *Burhinus oedipnemus*, *Lanius minor*, *Circus pygargus*, *Falco vespertinus*, *Pelecanus crispus*, *Anas strepera*, *Circaetus gallicus*, *Buteo rufinus* и *Falco biarmicus*.

⁷ Терминот „дивеч“ се употребува во согласност со точка 1 од член 3 од Законот за ловство (Сл. весник на Р.Македонија бр.26/09, со сите измени): „1. Дивеч се одредени видови на животни и птици кои живеат слободно во природата или во оградени површини во кои интензивно се одгледуваат, размножуваат, заштитуваат и ловат“

Подрачјето вклучува многу мало строго заштитено подрачје (Локви), и дел од споменикот на природа-Маркови Кули. Најзначајните делови од подрачјето се вклучени во Емералд мрежата („Горна Пелагонија“, МК000034). Програмите за зачувување и унапредување на разновидноста на пасиштата се од големо значење за птиците во Пелагонија. Практиката на одгледување на автохтони сорти од домашни животни (пр. биволи, овци, буши и коњи) е значаен предуслов за зачувување на пелагониските пасишта (Velevski et al. 2010).

Слика 23 Значајни подрачја за птици (IBA)

✚ Национален парк „Пелистер“

На територијата на Националниот парк „Пелистер“ се присутни најразлични глацијални и периглацијални геоморфолошки форми, некои и ретки на Балканот, зачувани во природна состојба. Благодарение на геолошкиот состав, специфичниот релјеф и локалната планинска клима, во Паркот се образувале различни типови живеалишта кои поддржуваат богата и значајна биолошка разновидност. Меѓу нив, особено се издвојуваат пространите шуми на македонскиот петоигличест бор - молика, како најзначаен тип на живеалиште од овој вид на Балканот, кој е најзаслужен за добивање на статусот Национален парк. Не помалку значајни се и ледничките езера и високопланинските тревни заедници. Подрачјето на Паркот е специфично и по богатството со високи планински врвови од над 2000 m меѓусебно пресечени со длабоки речни долини. Највисок е врвот Пелистер, со 2601 m н.в. Покрај присуството на локални ендеми, се среќаваат и значајни популации од неколку десетици ретки и засегнати растенија и животни со интернационално значење.

Геолошките, геоморфолошките и хидролошките карактеристики на Националниот парк „Пелистер“ во комбинација со климатските услови (температурата и врнежите) придонесуваат за големата разновидност на живеалиштата и видовите во паркот. Составот на почвите и разликите во надморската височина се важни фактори кои влијаат врз дистрибуцијата на видовите во паркот. Во НП „Пелистер“ се застапени шумски, планински, суви тревести и водни екосистеми, односно главните видови на екосистеми карактеристични за Република Македонија.

На подрачјето на НП „Пелистер“, според UNIS класификацијата на живеалишта, се регистрирани околу 32 типови на природни живеалишта, од кои, 4 се загорени типови на живеалишта (букови шуми, оромедитерански борови шуми, термофилни и субмедитерански дабови шуми и врштини со *Bruckenthalia*, согласно Листата на Резолуција бр. 4 на Конвенцијата за заштита на дивиот свет и природните живеалишта во Европа-Бернска конвенција). Разновидноста на живеалиштата во Во НП „Пелистер“ поддржува и богата видова разновидност (од флората, фунгите и фауната).

Националниот парк „Пелистер“ претставува класично наоѓалиште за повеќе од 20 растителни видови, од кои 2 се локални ендемити. Од рбетниците се среќаваат: 10 видови водоземци, 15 влечуги, 91 вид птици и 35 видови цицачи. Од рибите, значајно е да се истакне присуството на пелистерската ендемична поточна пастрмка (*Salmo trutta pelistericus*) и пелагониската поточна пастрмка (*Salmo trutta pelagonicus*).

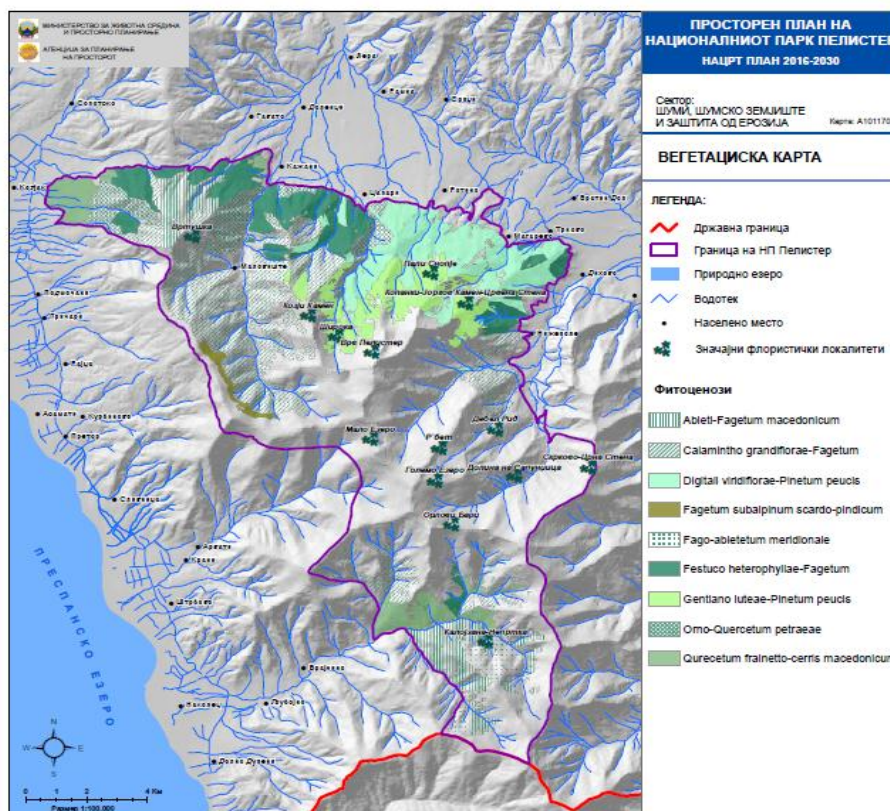
Националниот парк „Пелистер“ се карактеризира со особено богатство на нижи растенија, со повеќе од 388 видови, што претставува 18,4% од сите нижи растенија во Република Македонија.

Од алгите најдобро се проучени дијатомеите, односно типот Bacillariophyta. Според поновите истражувања во Паркот се среќава околу 61 вид дијатомеи, што претставува 11,9% од сите таксони во земјата.

Другите видови алги се слабо проучени и се неопходни комплексни истражувања за секој тип алги поодделно, како и натамошно истражување на дијатомеите. На подрачјето на Паркот се регистрирани 973 видови виши растенија, што претставува околу 26,3% од сите видови во земјата.

На Листата на *Corine* видови од подрачјето се среќаваат видовите: пелистерска качунка (*Crocus pelistericus*), жолта линцура (*Gentiana lutea*) и точкеста линцура (*Botrychium lunaria*). На Светската црвена листа на загроени видови на IUCN, од подрачјето на Паркот се вклучени 9 видови, помеѓу кои попознати се: моликата (*Pinus peuce*), пази-куќата (*Sempervivum octopodes*) и полегнатиот каранфил (*Dianthus myrtinervius*). Најзначајни флористички локалитети во Паркот се: *Врвот Пелистер*, *Големото Езеро*, *Малото Езеро*, *Рбет*, *Дебел Рид*, *Копанки-Јоргов Камен-Црвена Стена*, *Пали Снопје*, *Козји Камен*, *Широка*, *Вртешка*, *Калојзана-Непртка*, *долината на реката Сапунџица*, *Орлови Бари* и *Скрково-Црна Стена*. Интересот за истражување на подрачјето е присутен и во домашните, но и во надворешните научни кругови и разновидноста на флористичките елементи постепено се разоткрива.

Во Паркот се застапени сите главни типови на екосистеми кои типично се среќаваат во Македонија: шумски, суви тревести екосистеми, планински и водни екосистеми. Во рамките на овие екосистеми присутни се живеалишта од различен тип, од врштини и шибјаци преку широколисни листопадни (дабови и букови) и зимзелени (моликови) шумски заедници до суви, субалпски и алпски тревни заедници, како и крајпоточни заедници и разни водни живеалишта.

Слика 24 Вегетациска карта

Националниот парк „Пелистер“ исто така е значаен по богатството на видови животни.

Безрбетните животни во Паркот се претставени со 587 видови, што претставува 6,7% од сите безрбетници во Република Македонија. Од копнените полжави, кои се среќаваат во Паркот, вкупно 5 видови се балкански ендемити.

На Европската црвена книга на пеперутки се вклучени 3 вида (*Erebia medusa euphrasia*, *Euphydryas aurinia bulgarica* и *Polyommatus eroides eroides*) а 3 вида пеперутки од Паркот се вклучени и на прилозите на Бернската конвенција.

Тврдокрилните инсекти (*Coleoptera*) во паркот се претставени со фамилија тркачи (*Carabidae*) која опфаќа 61 вид, од кои 16 се балкански ендеми. Од видот *Carabus intricatus macedonicus*, кој се среќава низ моликовата шума во паркот е вклучен на Листата на *Corine* видови. Од редот *Coleoptera* во паркот е застапена и фамилијата на чурулкарите (*Curculionidae*) со 109 видови, од кои, 4 се пелистерски ендеми, а 2 вида се балкански ендеми. На Листата на Резолуција бр. 6 од Бернската конвенција, од фамилијата на чурулкарите се вклучени видовите *Lucanus cervus* и *Rosalia alpina*.

На подрачјето на Паркот, во горниот тек на Диховска, Злокуќанска и Ротинска Река, се среќава ендемичниот вид на поточна пастрмка (*Salmo relagonicus*). Во преспанскиот слив, жител на Кранска и Брајчинска Река е еден друг вид на ендемична поточна пастрмка (*Salmo peristericus*). Овие два вида на риби се вклучени на Листата на глобално загрозувани видови.

На подрачјето на планината Баба и нејзината поширока околина, вклучително и во границите на Паркот, класата на водоземци е претставена со 10 видови, што претставува околу 66,7% од диверзитетот на овие животински видови на ниво на државата. Големиот мрморец и жолтиот мукач се вклучени на Листата на Бернската конвенција, односно истите се Емералд видови, додека 5 видови се на Листата на *Corine* видови, а сите водоземци кои се среќаваат во Паркот се вклучени на прилозите на Бернската конвенција. Класата на влекачи во пошироката околина

на планината Баба, вклучувајќи го и Паркот е застапена со 16 видови, што претставува половина од вкупниот број на регистрирани видови во Република Македонија.

Ридската желка (*Testudo hermanni*) е вид вклучен во прилог II на Конвенцијата за меѓународна трговија со загрозувани диви животински и растителни видови (CITES) и на Листата на Бернската конвенција, односно истата е емералд вид.

На Листата на Corine видови се вклучени 4 вида на влекачи од Паркот. Сите видови влекачи од паркот се наоѓаат на прилозите на Конвенцијата за заштита на дивиот свет и природните живеалишта во Европа. Најкарактеристични видови влекачи во шумскиот појас на Паркот се: ридската желка, планинскиот смок и шумскиот смок.

Од рбетните животни на подрачјето на паркот и неговата поширока околина најголема бројност и разновидност на видови е регистрирано кај класата на птиците. За засегнати видови во Европа од подрачјето на Паркот се сметаат: еребицата камењарка (*Alectoris graeca*), еребицата полка (*Perdix perdix*), потполошката (*Coturnix coturnix*), црвеноклуната галка (*Pyrhocorax pyrrhocorax*), шумската чучулига (*Lullula arborea*), полската чучулига (*Alauda arvensis*) и јужниот сокол (*Falco biarmicus*).

На територијата на Паркот класата на цицачите е застапена со 41 вид, што претставува околу 50% од севкупниот диверзитет на цицачите кај нас. Во шумскиот појас најкарактеристични претставници од класата на цицачите се: зајакот, верверицата, куната белка, јазовецот, лисицата, дивата мачка, балканскиот рис, кафеавата мечка, волкот, обичниот елен, срната и дивата свиња, додека во високопланинскиот појас тоа се реликтниот крт, иглолисната полјанка, слепото куче и балканската дивокоза.

На Листата на Резолуција бр. 6 на Бернската конвенција се вклучени 10 видови, кои се среќаваат на подрачјето на НП „Пелистер“ и тоа: балканскиот рис (*Lynx lynx*), балканската дивокоза (*Rupicapra rupicapra balcanica*) кафеавата мечка (*Ursus arctos*), волкот (*Canis lupus*), долгопрстиот ноќник (*Myotis capaccinii*), остроушестиот ноќник (*Myotis blythii*), големиот потковичар (*Rhinolophus ferrumequinum*), малиот потковичар (*Rhinolophus hipposideros*), јужниот потковичар (*Rhinolophus euryale*) и бласиевиот потковичар (*Rhinolophus blasii*).

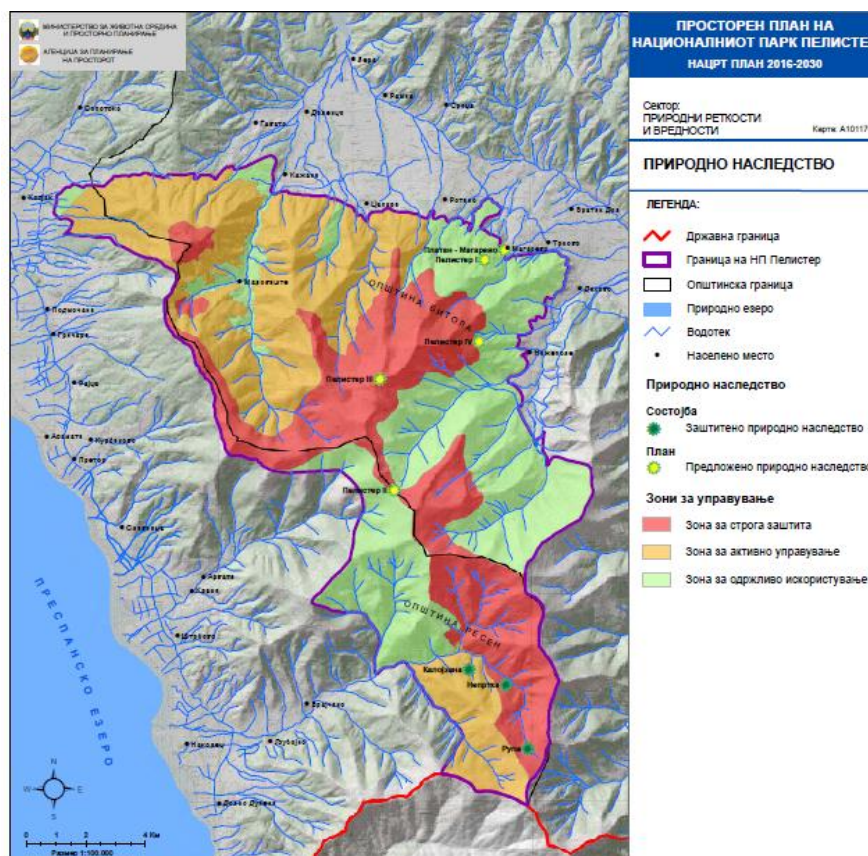
Видови, вклучени на CORINE листата, а живеат на подрачјето на Паркот се: волкот, видрата, кафеавата мечка, дивата мачка, рисот и дивокозата. Се среќаваат и видови кои се сметаат за глобално засегнати видови во Европа, како слепото куче, волкот, дивата мачка, видрата, бласиевиот потковичар, малиот и големиот потковичар и долгопрстиот ноќник. Поедини видови од класата на цицачите, чиј ареал на распространување е на планината Баба, се вклучени на прилозите на Конвенцијата за меѓународна трговија со загрозувани диви животински и растителни видови (CITES) и на Конвенцијата за заштита на дивиот свет и природните живеалишта во Европа.

Согласно податоците од Просторниот план на Република Македонија, во границата на Националниот парк „Пелистер“ усвоена во 2007 год, влегуваат три заштитени локалитети и четири локалитети кои се предлагаат за заштита како природно наследство.

Табела 8 Значајни локалитети во НП „Пелистер“

Име на локалитет	Категорија на заштита	Статус на подрачјето	Поставеност на локалитетите во однос на зоните во НП „Пелистер“
Пелистер I	Научно-истражувачки природен резерват	Предлог за заштита	Зона за одржливо користење
Пелистер II	Научно-истражувачки природен резерват	Предлог за заштита	Зона за одржливо користење
Пелистер III	Научно-истражувачки природен резерват	Предлог за заштита	Зона на строга заштита
Пелистер IV	Научно-истражувачки природен резерват	Предлог за заштита	Зона за одржливо користење
Калојзана	Одделни растителни и животински видови	Заштитен	Зона на активно управување
Непртка	Одделни растителни и животински видови	Заштитен	Зона на строга заштита
Рупа	Одделни растителни и животински видови	Заштитен	Зона на строга заштита

Заштитените локалитети Калојзана и Непртка се земено предвид при зонирањето во Паркот и за нив важи режимот за заштита кој се однесува на заштитните зони во Паркот.

Слика 25 Природно наследство

4.10 Пределска разновидност

Пределот во НП „Пелистер“ претставува мозаик од природни шуми, каде што доминираат моликовите шуми и високо-планински пасишта.

Урбанизацијата на земјиштето е ограничена, а инфраструктурните објекти се со размер, дизајн и местоположба што не го нарушува природниот пејзаж во Паркот. Културните елементи на пределот, поврзани со селото Маловишта, се со зачуван традиционален изглед.

Ледничките езера, камените реки и мориња, другите геоморфолошки формации и водите го надополнуваат мозаикот на пределската разновидност. Од периглацијалните релјефни појави на Пелистер, најпечатливи се т.н. *камените реки*. Тоа се наклони на релјефот, исполнети со дробински материјал, составен од блокови на гранити, долерити, габрови и кварцни шкрилци, натрупани едни врз други, без никаква ориентација. Тие се создадени во времето кога во највисоките делови на планината владеела снежна клима, со лизгање на блоковскиот материјал по подлогата, поради нејзиното наизменично замрзнување и одмрзнување. Почетоците на камените реки го надвишуваат шумскиот предел и се протегаат надолу сè до надморска височина од 1.200 m.

Некои од нив се долги и до 2 km и 100-300 m широки. Оваа појава укажува на тоа дека тие биле особено активни во текот на плеистоценот (пред 1,8 милиони до 800 000 години). Камените реки во Паркот се сè уште слабо активни, а голем дел од нив се прекриени со брзото ширење на моликовата шума. Камените реки се најизразени на северната страна на возвишението Црвена Стена и над месноста „Копанки“.

Слика 26 Камени реки (автор: Никола Милановски)

Во високопланинските предели на Пелистер, присутна е уште една интересна појава. Тоа се *камените мориња*. Овие маркантни периглацијални релјефни форми настануваат со мразно раздробување на карпестата подлога, која што обично е со благ наклон, така што разорениот карпест материјал останува на самото место на создавањето. Североисточно од врвот Пелистер (2.601 m), кон врвот Стив (2.468 m) се забележува класична појава на камено море—периглацијална форма сочинета од раздробени гранитни блокови, расфрлани на површина со мал наклон. Од другите периглацијални форми во Паркот се среќаваат нивациони циркови, камени јазици, тревни тераси и ползечки (слизнати) блокови. Ползечките блокови се изградени од палеозојски алкални гранити и се забележани на источната, североисточната и северната страна на масивот Баба. Особено карактеристични се неколкуте слизнати блокови во циркот на Малото Езеро. Овие појави го збогатуваат спектарот на природни реткости на Пелистер.

На планината Баба постојат зачувани траги и од дилувијалната планинска глацијација. Тие се изразени во вид на морени и циркови. Од четирите цирка, колку ги има на Пелистер, два се исполнети со вода и егзистираат како глацијални езера. Планинските езера во Паркот се наоѓаат во североисточниот високопланински дел од планината Баба, во изворишните делови на реките Сапунчица, Езерска Река и Црвена Река, на височина помеѓу 2039 и 2218 m.

Големото Езеро лежи на надморска височина од 2218 m. Тоа е едно од највисоките глацијални езера во Македонија. Се протега во правец север-југ). Формирано е во цирк ограден со моренски биедем во времето на плеистоцената глацијација која траела од пред 70 000 до пред 12 000 години. Зафаќа површина од 4,2 ha. Долго е 223 m, широко 162 m, со длабочина од 14,5 m и провидност поголема од 10 m.

Слика 27 Големо Езеро на Пелистер

Малото Езеро лежи на 2180 м. н. в. и се наоѓа во изворишната челенка на Црвена Река. Долго е 79 м, широко 68 м, со длабочина од 2.6 м. Оддалечено е околу 2 м од Големото Езеро, во северозападен правец.

Слика 28 Мало Езеро на Пелистер

4.11 Културно наследство

Во рамки на Пелагонискиот плански регион прогласени се вкупно 16 споменици на културата, 5 музеи, 9 галерии, 1 кино и 4 театри. Во Регионот има повеќе од 150 цркви, 6 џамии повеќе од 25 манастири кои се градени во сите различни историски периоди почнувајќи од рано христијанство, па сè до периодот на новото време. Регион е особено богат и со археолошки наоѓалишта кои ги има околу 145, од кои најголемиот дел, околу 140, се лоцирани во делот на Преспа. Преку текот на целата година во рамки на регионот се организираат бројни културни манифестации.

🚩 Општина Битола

Општина Битола располага со големо културно и природно наследство. Градот Битола спаѓа во онаа категорија на градови во кои и денес е видливо напластувањето на вековните градителски искуства со сите елементи на различни цивилизациски влијанија. Зачуваната архитектура од крајот на 19 и почетокот на 20 век, остава впечатлив одраз на градската слика на Битола. Објектите во Битола, временски датирани во периодот кој ја заокружува Македонската преродба, низ своите стилски карактеристики ги сублимираат тогашните локални градителски идеи и влијанијата на западноевропската архитектура.

Најпознати културни споменици во Битола се: Саат кулата која е најпрепознатливиот споменик со кој се идентификува Битола; Безистенот, кој е еден од највредните и најсочуваните стари градби, со препознатливи архитектонско-естетски и други вредности; црквите „Св. Димитрија“, „Пресвета Богородица“ и „Св. Недела“; „Исак џамија“, „Јени џамија“, „Зандан куле“, Археолошки

локалитет „Тумба“, Археолошки локалитет „Гургур Тумба“ и остатоците од античкиот град Хераклеа Линкестис кој изобилувал со монументални раскошни градби, театар, базилики, прекрасни мозаици, епископска резиденција, портик на судница, градска чешма од времето на Јустинијан и др. градби кои пленат со својата убавина и говорат за животот на нашите предци во античкиот период.

✚ Општина Ресен

На подрачјето на Преспа регистрирани се 130 археолошки локалитети од различни периоди од развојот на материјалната култура, потоа 1000 археолошки експонати, 500 монети, како и 450 експонати од етнолошко наследство. Регистрирани се 95 цркви и манастирски комплекси, како и 1024 икони. Како позначаен споменик од сакралната архитектура претставува црквата „Св. Ѓорѓи“ во селото Курбиново изградена во 1191 година. Други значајни цркви и манастири се следните: „Св. Илија“ во с. Грнчари (XIII век), „Св. Петар“ – Остров Голем Град (XIV век), Сливнички манастир (XVII век), „Св.Петка“ во с. Брајчино (XVII век) и други.

✚ Национален парк „Пелистер“

Согласно Археолошката карта на Република Македонија (1996), која ги проучува предисториските и историските слоеви на човековата егзистенција, од најстарите времиња до доцниот среден век, евидентирани се следните археолошки локалитети:

1. Во село Дихово:

- Локалитет *Братиндолска Река*, населба од римско време: откриени се фрагменти од керамички садови, питоси, тегули и друг градежен материјал;
- Локалитет *Варвара*, средновековна некропола, во месноста Лековита Вода: откриени се камени плочи од гробни конструкции, а најдени се и крстови од камен;
- Локалитет *Ограѓе*, населба и некропола од римско време: откриени се гроб сидан од тули поврзани со варов малтер, а исто така откриени се и сидови градени од кршен камен и варов малтер, на површината се најдени и фрагменти од керамички садови и покривни ќерамиди;
- Локалитет *Св.Недела*, средновековна црква и некропола.

2. Во село Кажани:

- Локалитет *Студена Чешма - Јашарова Кула*, населба од римско време: откриени фрагменти од керамички садови, питоси и друг градежен материјал.

3. Во село Маловиште:

- Локалитет *Маркова кула*, утврдена населба од железно време: на околу 3 km северозападно од селото, на рамнината на стрмниот рид Вртешка сместен на падините на Пелистер се гледаат остатоци од помала утврдена населба, а на површината фрагменти од керамички садови;
- Локалитет *Попова Нива*, средновековна населба: во непосредна близина на шталите, оддалечени 1.5km југозападно од селото Кажани, пронајдени се темели од сидови, а по површината се среќаваат фрагменти од тули, покривни ќерамиди и друг градежен материјал.

4. Во село Нижеполе:

- Локалитет *Горно Село*, средновековна населба: на околу 1.5 km селото Кажани се гледаат остатоци од населба обрасната во густа вегетација;
- Локалитет кај Црквата, средновековна населба и некропола: на 1.5 km западно од селото, откриени се сидови, а исто така и камени плочи од конструкција на гробови.

5. Во село Ротино:

- Локалитет *Арнаутски пат*, пат од римско време: се претпоставува дека овој сегмент е дел од трасата на *Via Egnatia*, но при изградбата на овоштарникот на стопанството „Овоштарство“ уништен е поголем дел од овој пат.

- Локалитет *Манастирска црква - Св.Илија*, средновековна населба: на 200-300 m јужно од селото, во месност Мала Корија забележани се темели од стари објекти. Во поново време овде е изградена црква врз темели на стар објект;

- Локалитет *Стара Црква*, средновековна црква и некропола. Кај месноста Дабот, се гледаат остатоци од црква, во чија близина се откриени гробови градени од камени плочи;

- Локалитет *Старо Село*, населба од римско време: се наоѓа на 700 m североисточно од селото, во месноста Старо Село, каде се најдени фрагменти од керамички садови, имбрекси, питоси и градежен материјал.

6. Во село Трново:

- Локалитет *Кале*, утврдена населба од железното време и доцноантичкото време: на околу 1 km источно од селото на падините на Пелистер, на тешко пристапна височинка со зарамнето плато кое опфаќа површина од 70x80 m се гледаат траги на одбранбен бедем;

- Локалитет *Трновски Лозја*, некропола од римско време: откриени се гробови градени од четвртести римски тули.

7. Во село Цапари:

- Локалитет *Кале*, утврдена населба од доцноантичко време и среден век: се наоѓа на 2.5 km јужно од селото, на висок рид со надморска височина од 1615 m. На зарамнетиот врв обраснат од шума се гледаат контури од бедем;

- Локалитет *Патрица - Герани*, некропола од римско време: откриени се повеќе гробови градени од тегули;

- Локалитет *Шума*, некропола од доцноантичко време: откриени се големи тегули, веројатно од гробни конструкции.

Националниот парк „Пелистер“ е богат со културно наследство во кое спаѓаат и верските локалитети и градби. Регионот е богат со културно и религиозно наследство и тој секако претставува уникатен простор како туристичка понуда.

Најголем дел од црквите се изградени во XIX век, период кога руралната архитектура во Македонија го достигнува врвот.

4.12 Материјални добра

■ Сообраќајна инфраструктура

Од вкупно 14.395 km патна мрежа во Република Македонија, на територијата на Пелагонискиот регион поминуваат 2.031,5 km или 14,32% со што може да се заклучи дека Регионот е добро комуникациски поврзан. Сепак дел од регионалните патишта не се изградени или довршени. Од локалните патишта 654 km или 50% се асфалт или коцка (макадам) што е задоволителен податок. Најлоша ситуација е во руралните средини, потпелистерските села и Мариово.

Во подрачјето на Регионот од северната страна поминува магистралниот патен правец М5 (Е-65) крстосница Требениште (врска со А2)-крстосница Подмоље-Охрид-Косел-Ресен-Прилеп-Велес-Штип-Кочани-Делчево-граница со Република Бугарија (граничен премин Рамна Нива), односно делница од истиот Ресен-Битола, реализиран како експресен пат А3е.

Паралелно на трасата на експресниот пат А3е, води трасата на регионалниот патен правец (Р1) Р1101-Прилеп (врска со А1 и А3)-Битола-Макази-Царев Двор (врска со Р1307), делница Битола-Макази, кој со клучки во две нивоа (Кажани и Ротино) и крстосници во ниво (Битола и Макази) се поврзува со А3е.

Поврзаноста на Пелагонискиот регион со железничка инфраструктура е на завидно ниво. Вкупната должина на железничка пруга во Регионот изнесува 114 km, додека просечната густина 57,18 km/km² што е далеку над просекот во Република Македонија од 27 km/km². Железничкиот транспорт во Пелагонискиот регион, како и железничкиот транспорт на ниво на целата држава бележи континуиран пад. Трендот се однесува како за патничкиот, така и за товарниот превоз.

Можностите за подобро поврзување на Пелагонискиот регион е возможно со реконструкција на железничка линија Битола-Кременица (граница со Република Грција).

Во околината на Битола и Прилеп се лоцирани два спортски аеродроми од класата А, кои се на тревна подлога. Постојат и три леталишта за стопанска авијација од кои две се лоцирани во околината на Битола, „Логоварди“ и „Даме Груев“, а едно во околината на Прилеп „Сарандиново“. Дел од општините во Регионот имаат релативно добар пристап до аеродромот „Св. Павле“ во Охрид во Југозападниот плански регион, кој после реконструкцијата има оптимални услови и капацитет кој може да придонесе во развојот на околните региони.

✚ Национален парк „Пелистер“

Подрачјето на Националниот парк „Пелистер“ сообраќајно е поврзано со главните урбани центри во Република Македонија, како: Скопје (173 km), Охрид (72 km) и Битола (11 km). На растојание од само 15 km од Битола се наоѓа граничниот премин Меџитлија, кој го доближува подрачјето на Паркот до соседна Грција, на растојание од 191 km до главниот град Солун. Најблизок граничен премин со соседна Албанија е Св. Наум во Охрид и Кафасан во Струга.

Просторот, кој го зафаќа Националниот парк „Пелистер“, од запад граничи со Охридско–Преспанскиот Регион, односно делот од Регионот на Преспа кој е поврзан со основната патна мрежа на Република Македонија, преку регионалниот патен правец (P1) P1308-Макази (врска АЗ)-Претор-Граница со Република Грција (граничен премин Маркова Нога). На овој регионален патен правец се приклучуваат делови од: (P29) P-29376-врска со P1308-Манастир Св.Ѓорѓија (Курбиново)-Манастир Св.Богородица (Сливница)- врска со P1308 (нереализиран дел Манастир Св.Ѓорѓија-Манастир Св.Богородица и делови од (P2) P2331-врска со P1308-Љубојно-Брајчино-Пелистер-Нижеполе-Битола (врска со P1101), кој на овој дел е реализиран од врска со P-1308 - Љубојно до Брајчино.

Почетокот на P2331 (km 0+000,00) е утврден со крстосница во ниво со P1101 и е реализиран од северо-источната страна на Националниот парк, со траса која води преку Дихово и Нижеполе до km 11+790. Делот од km 11+790 до km 36+300 не е реализиран.

Од северната страна со клучката Ротино е поврзан регионалниот патен правец (P29) P29372 врска АЗ-Ротино-Детско одмаралиште-Бегова Чешма (Пелистер) во должина од 7,87 km. Овој регионален правец не е реализиран на делот од Ротино до врска со локален патен правец Магарево.

Локални патни правци кои гравитираат кон Националниот парк „Пелистер“ се: врска P2331 (Дихово)-Трново-Магарево-врска со P29372 (5,72 km), врска P1101-Џапари (1,81 km), врска P1101 -Маловиште (4,21 km).

Достапност преку железничкиот сообраќај до НП „Пелистер“ се обезбедува преку магистралната железничка линија Скопје-Велес-Прилеп-Битола-граничен премин со Република Грција. Растојанието од железничка станица Битола до Бегова Чешма (хотел „Молика“) изнесува 16,0 km’.

Поврзувањето на НП „Пелистер“ со воздушен сообраќај е можно преку аеродромот Св.Апостол Павле, лоциран помеѓу Охрид и Струга, на оддалеченост од 74 km.

На просторот на НП „Пелистер“ постојат некатегоризирани земјени патишта (патеки), со неоформени сообраќајни профили и истите опслужуваат пешачки (планинарски, спортско-рекреативни) и велосипедски патеки (планински велосипедизам).

Дел од сообраќајната инфраструктура, која ги опслужува посетителите на Паркот, е жичарницата и ски лифтот на патеката за скијање Копанки. Жичарницата се наоѓа во непосредна близина на хотелот „Молика“ и истата го поврзува со планинарскиот дом Копанки и продолжува до локалитетот Ливада како ски-лифт. Жичарницата е со должина од 680 m. Ски лифтови се изградени и во зимскиот центар, во близина на селото Нижеполе.

■ Управување со отпад

Најнаселена општина во Пелагонискиот регион е општина Битола која опфаќа околу 46 % од целокупниот продуциран отпад во Пелагонискиот плански регион. Потоа следува општина Прилеп со 35 %. Чисто руралните општини создаваат многу помалку отпад за разлика од урбаните средини што резултира и со мало учество во целокупното создавање на отпад на регионално ниво. Просечното дневно количество продуциран отпад по жител за Пелагониски регион изнесува 304 kg/год.

Пелагонискиот плански регион, во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање, веќе презема активности за интегриран регионален систем за управување со цврст отпад.

✚ Општина Битола

За собирање на отпадот во градот Битола се грижи комуналното претпријатие ЈП „Комуналец“, кое врши изнесување, транспортирање и депонирање на комуналниот отпад од индивидуални корисници и правни субјекти на територијата на општина Битола.

Организирано собирање на комуналниот отпад е застапено само во градот Битола и најблиските населби од 12 реони. Во сите останати рурални населби во Општината нема организирано собирање и одведување на комуналниот отпад.

Комуналниот отпад кој организирано се собира од општина Битола, се носи на депонијата Мегленци, која се наоѓа на 16 km североисточно од Битола во непосредна близина на РЕК во Новаци. Дадената локација ги задоволува критериумите за депонирање на комунален отпад за период од над 15 години.

✚ Општина Ресен

Услугите за собирање на отпадот во општина Ресен примарно ги обезбедува Јавното Комунално Претпријатие „Пролетер“. Системот за постапување со отпадот (собирање, транспортирање, депонирање) е активен шест дена во неделата (понеделник - сабота) и опслужува околу 13.638 жители. Овој систем ги опслужува жителите на градот Ресен (8748 жители) и 22 населени места од руралниот дел на Општината (8077 жители). Комуналниот отпад кој организирано се собира од општина Ресен, се носи на локалната депонијата Алчеви Кошари на оддалеченост од 2.5 km од Градот. Се проценува дека моменталната количина на депониран отпад изнесува 250.000 m³

✚ Национален парк „Пелистер“

Јавното претпријатие „Комуналец“ од Битола е одговорно за собирање на цврстиот отпад од селото Маловиште, негов транспорт и одлагање надвор од границите на Паркот. Нема податоци за количеството и типот на отпадот што се собира од територијата на Националниот парк.

■ Водоснабдување

✚ Пелагониски регион

Од собраните информации во Пелагонискиот плански регион има околу 605 km водоводна мрежа, која во најголем дел ги покрива урбаните центри на општините. Врз основа на податоците од Пописот на населението од 2002 година 95,7% од домаќинствата во овој регион се снабдени со вода за пиење преку организирани системи за водоснабдување.

✚ Општина Битола

Водоснабдувањето во општина Битола се врши од системот Драгор (кој го сочинуваат Црвена Река, Река Лак Поток) и хидросистемот Стрежево. Сировата вода се преработува во станицата за хлорирање на вода за пиење „Дихово“.

✚ Општина Ресен

Општината Ресен се снабдува со вода за пиење од регионалниот водовод Крушје - Ресен - Сирхан, кој ги снабдува градот Ресен со околу 8.000 жители и 16 села со околу 4.000 жители. Од локалниот систем Курбиново-Претор-Асамати, се снабдуваат три села со 500 жители.

Сопствени водоводи имаат 16 села со околу 4.000 жители. Водоснабдувањето не е решено само во 1 село. Снабдувањето со вода од регионалниот водовод се врши од два каптирани извори во местото викано Спаса во Крушје, а во летен период, кога се намалува штедроста на изворите, вода се пумпа и од трите длабински бунари во близина на Царев Двор. Издашноста на изворите варира во текот на зимските и летните месеци.

✚ Национален парк „Пелистер“

Селото Маловиште, кое се наоѓа во границите на НП „Пелистер“, се водоснабдува од локални извори кои се наоѓат над селото. Во границите на Паркот изведени се зафати за водоснабдување на неколку села кои се наоѓаат во граничниот појас надвор од Паркот:

- за селото Нижеполе - во сливот на Црвена Река,
- за селата Магарево и Трново - над локалитетот Јоргов Камен во сливот на Магарешка Река,
- за селото Цапари - кај локалитетот Костов Кладенец во сливот на Манастирска Река,
- за селото Ротино и локалитетот Бегова Чешма - во сливот на Ротинска Река,
- за селата Ѓавато и Кажани - во сливот на на Шемница (Зли Дол).

Водоснабдувањето на туристичките локалитети: Хотелот Молика, Детското одморалиште, Планинарскиот дом на Копанки и Планинарскиот дом на Големо Езеро е од локални извори.

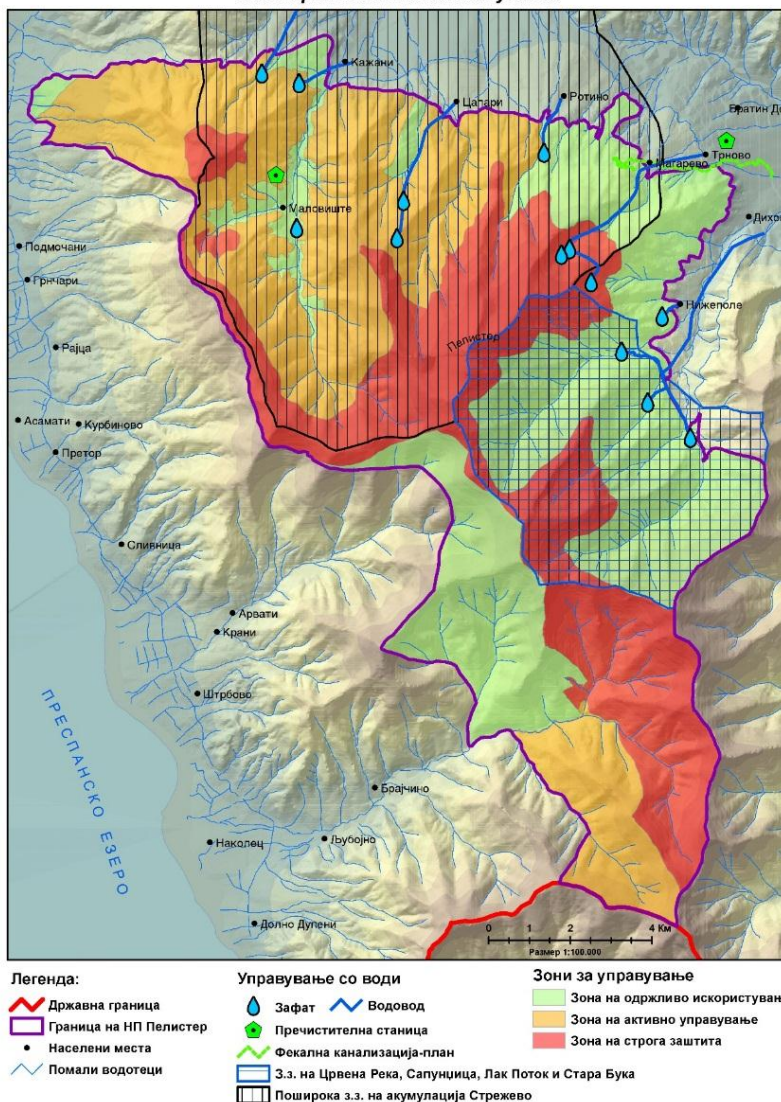
Во овој простор не е застапено земјоделското производство и нема изведено зафати за наводнување на обработливото земјиште.

За зачувување на квалитетот на водите во сливот на акумулацијата Стрежево донесена е „Одлука за воспоставување и одржување на заштитни зони и определување на услови за обработка на земјиштето, изградба и користење на објекти и вршење на други дејствија во заштитните зони на сливовите на реките: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Ореовска, Буковска, Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток, Црвена Река и сливното подрачје на акумулацијата Стрежево“ („Службен гласник на општина Битола“ бр. 16 од 11.06.1986) и измена и дополна на Одлуката (Службен гласник на општина Битола бр. 08 од 03.05.1989).

За акумулацијата Стрежево дефинирани се три заштитни зони: потесна заштитна зона (зона на строг санитарен надзор), широка заштитна зона (зона на санитарно ограничување) и поширока заштитна зона (зона на хигиенско епидемиолошко набљудување).

Во границата на НП „Пелистер“ навлегува пошироката заштитна зона (зона на хигиенско епидемиолошко набљудување) на акумулацијата. Со оваа зона се целосно опфатени заштитните зони на сливовите на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река.

Просторен план на Националниот парк Пелистер 2016-2030
Заштитни зони на акумулацијата Стрежево и изворите за водоснабдување

Слика 29 Заштитни зони на акумулацијата Стрежево и изворите за водоснабдување

■ Управување со отпадни води

Пелагонискиот плански регион располага со три пречистителни станици во Ресен, Кривогаштани и Могила, а во тек е изградбата на пречистителна станица во Прилеп и Битола.

Покриеноста на населението со пречистителни станици за отпадни води изнесува 5.4%, што е доста под националниот просек кој изнесува 12.5%.³⁹ Во најголем број случаи како решение за отпадните води се користат септичките јами.

За заштита на Преспанското Езеро предвиден е колекторски систем кој ќе ги прифаќа отпадните води од градот Ресен и селата околу Езерото до пречистителната станица во Езерани. Системот не е целосно изграден, односно изграден е само северниот колектор кој ги одведува отпадните води од градот Ресен и селата Јанковец, Царев Двор и Езерани. Пречистените отпадни води се испуштаат во Преспанско Езеро.

✚ **Национален парк „Пелистер“**

Квалитетот на водите во површинските водотеци е загрозен од директно испуштање на отпадните води од селото Маловиште и од објектите во границите на Паркот.

Во селото Маловиште нема изградена канализација. За хотелот „Молика“ има изградена пречистителна станица, која не е во функција со што се загадуваат водите во сливот на Магаревска Река.

Отпадните води од планинарскиот дом на Големо Езеро и несовесното однесување на посетителите (перење, капење и сл.) се закана за зачувување на квалитетот на водата во Езерото⁸.

Од локалитетот Бегова Чешма до детското одморалиште Пелистер изградена е фекална канализација, а во фаза на реализација (проект за инфраструктура) е колектор од локалитетот Бегова Чешма до пречистителната станица во близина на селото Трново.

■ **Снабдување со енергија и комуникации**

Количината на потрошена енергија во Регионот во 2008 година изнесувала 154 GWh додека во 2012 година потрошувачката изнесувала 169 GWh што е зголемување од 8,8%.

Инсталираниот капацитет за производство на електрична енергија во регионот е 712 MW, со континуиран доток на електрична енергија. РЕК „Битола“ со инсталиран капацитет од 3 блока x 225 MW, обезбедува 70% од целото производство во Република Македонија и 99% од производството во Пелагонискиот регион. Основниот ресурс на термо-електраната е лигнитот.

Во Регионот се проценети наоѓалишта на јаглен во Брод Гнеотино со 45 милиони тони и во Мариово 110 милиони тони. Во финална фаза на подготовка е техничка документација за искористување на топлинската енергија од термо-електраната на РЕК Битола преку вреловоди.

Во однос на енергетскиот хидро потенцијал, треба да се напомене дека на Црна Река е планирана изградба на две големи хидро центри, Чебрин и Галиште, кои и како инвестиција и како планиран инсталиран капацитет претставуваат огромен потенцијал за регионот.

Со своите 200 до 270 сончеви денови во годината, Пелагонискиот регион има огромен потенцијал за искористувањето на сончевата енергија. Во изминатиот период е изработена физибилити студија од ЕЛЕМ за економска исплатливост за изведба на соларна термодинамична централа со инсталирана моќност од 50 MW. Соларната централа би произведувала енергија колку што во моментот произведува еден блок од термоелектраната РЕК Битола.

Поради големиот потенцијал во земјоделството, како и количините на биомаса, која овој сектор ја произведува, може да се констатира дека производството на енергија од биомаса (биогаз) како обновлив извор на енергија има огромен потенцијал во Регионот. Во 2014 година веќе се издадени привремени решенија од страна на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија за производство на енергија од биогаз во Пелагонискиот регион со инсталирана моќност од 4.999 kW.

✚ **Национален парк „Пелистер“**

Регионот на Националниот парк „Пелистер“ располага со голем хидроенергетски потенцијал. За искористување на овој потенцијал изградени се четири мали хидроелектрични центри: Шемница (Маловиште) (26720), Кажани (20821), Брајчино-1 (37522) и Брајчино-2 (37623), кои ги зафаќаат водите на Брајчинска Река и р.Шемница.

Освен овие, во непосредна близина на НП „Пелистер“ е ХЕЦ Сапунчица, која е изградена во далечната 1952 год, има инсталирана моќност од 5,6 MW и производство од 23690 MWh/год.

На реката Шемница, во КО Маловиште, изградени се две мали хидроелектрични центри: Шемница (Маловиште) (267) и Кажани (208). Двете МХЕЦ се со еден водозафат, а збирно имаат електрична моќност од 1,9 MW.

На Брајчинска Река, во КО Брајчино, изградени се две мали хидроелектрични центри: Брајчино-1 (375) и Брајчино-2 (376). Двете МХЕЦ имаат по два зафати кои се лоцирани во Паркот. Машинската зграда (електраната) на Брајчино-1 е во Паркот, додека машинската зграда

⁸ План за управување со Национален парк „Пелистер“, февруари 2006 год.

на Брајчино-2 е надвор од границите на НП „Пелистер“. Збирно двете МХЕЦ имаат електрична моќност од 2MW.

Од преносните водови, на крајната северна граница од НП „Пелистер“ минува 110kV далновод ТС Битола4-ТС Ресен.

Дистрибутивната, среднонапонска и нисконапонска мрежа е воздушна, а изградена е во најголем дел на импрегирани дрвени столбови.

Во границите на НП „Пелистер“ минуваат оптички и бакарни кабли со кои се сервисираат електронско-комуникациските услуги. Оптичките кабли се поставени на самата северна граница на Паркот, додека бакарните кабли се поставени до корисниците во селото Маловиште и туристичките капацитети.

На подрачјето на НП „Пелистер“ нема инсталирано телефонски централи, но во непосредна близина на Паркот се инсталирани телефонските централи во селата Кажани и Дихово. Освен во фиксната телефонија, мрежата се користи за интернет, ТВ и пренос на податоци.

Македонската радиотелевизија своите програмски содржини ги емитува преку повеќе репетиторски предаватели, а еден од најважните е репетиторот „Пелистер“. На истиот антенски столб, Македонски Телеком има поставено базна станица, додека во непосредна близина на Паркот поставени се уште пет антенски столбови. Антенски столб со предавател на ТВ „Орбис“ е поставен до планинарскиот дом во Копанки, но овој предавател не е во функција.

Подрачјето на НП „Пелистер“ е покриено со сигнал на мобилните оператори М-Телеком и ВИП.

Пристапните патишта и селото Маловиште делумно се покриени со сигнал на мобилните оператори. Најчесто населението за комуникација ја користи фиксната телефонија, а за следење на телевизијата ги користи услугите на двата мобилни оператори.

4.13 Загрозеност од природни непогоди

Во општина Ресен се регистрирани три поплави, од кој најголеми се во 1942, 1962 и 1979 година. Најголемите поплавени површини се јавуваат во сливиот на Голема Река: низводно од Ресен, се до нејзиниот влив во Преспанското Езеро. Брајчинска Река има најголема деструктивна сила, носејќи со себе масивни блокови од Баба Планина, за разлика од Голема Река која носи повеќе еродиран материјал. Максималниот проток на Брајчинска Река ($Q_{max}=45,7m^3/s$), и на Голема Река ($36,7m^3/s$) се забележени во поплавата од ноември 1962.

Највисоко ниво на езерската вода и поплавување на населените места и земјоделските површини се случило во минатиот век во 1942/43 година и во 1963 година, поплавувајќи ги селата Наколец, Езерани, Перово и голем дел од земјоделските површини. При тоа Езерото го достигнало своето највисоко ниво од 851,93 m надморска висина. Најзначајни поплави од ваков тип се регистрирани во ноември 1961, ноември 1963 и ноември 1979.

За заштита од поплави во преспанскиот регион веќе се превземени активности во насока на чистење на речните корита и одводните канали, како и ревитализација на коритото на Голема Река.

Како систем за одводнување се користи Преспанското Поле со вкупна површина за одводнување од 1800 ha и детална каналска мрежа од 45 km.

Во општина Ресен често се случува намерно да се подметнат пожари, дури и во границите на НП Езерани, со цел добивање на нови обработливи површини.

Не постојат релевантни информации за загрозеност од природни непогоди во Пелагонискиот регион и општина Битола.

📍 Национален парк „Пелистер“

Пожари: Доминантна непогода, која се случува во Паркот, се пожарите. Опасноста од пожари е присутна во шумските предели и другите отворени простори, а причините вообичаено се гледаат во човечката негрижа, особено во летните месеци кога се комбинираат временските прилики и

зголемено присуство на посетители. Други причини за појава на шумски и пожари на отворени простори се невнимание, удар на гром, а регистрирано е и намерно палење и предизвикување на пожари. Во периодот 2006-2011 год. се регистрирани повеќе шумски пожари од кои настрадале: приземна вегетација, ела, црн бор, бел бор, ариш, смрча, а во најголемиот пожар од 2011 год., опожарени се 93,5 ха шума со молика.

Поплави: Во Паркот хидрографската мрежа не е многу разгранета, а присутните водотеци се со мали протоци. Евентуалното дејство на пороите е ублажено од присутната вегетација.

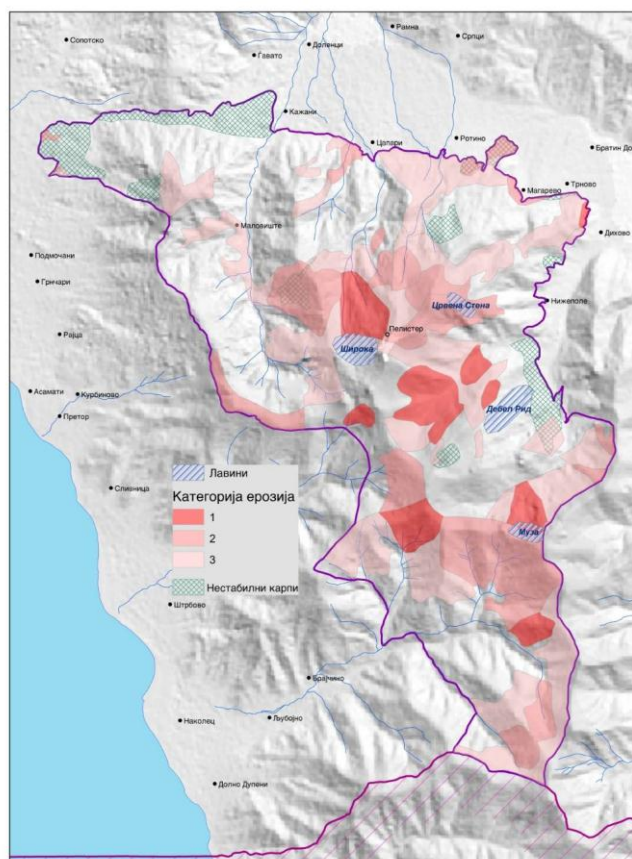
Суша: Сушата е вид на непогода која не го загрозува директно човекот, ниту изградената структура, туку влијае врз примарните дејности, пред сè земјоделското производство кое во Паркот е со незначителна застапеност.

Снежни намети, лавини и луњи: Снежната покривка на Пелистер се јавува веќе од средината на септември и трае до почетокот на јуни. Просечниот број на денови со снежна покривка над 15 cm е 120 - 180. На височините од над 2000 m надморска височина, времетраењето на снежната покривка се движи помеѓу 240 и 280 дена.

Лавини можат да настанат на Баба планина и тоа на местата викани Црвени Стени, Муза, Дебел Рид и Широка.

Одрони и свлечишта: Во Паркот, под Пелистер, во правец на Нижеполе, кај месноста Црвени Стени, е евидентиран голем одрон.

Ерозија и седиментација: Потенцијална опасност претставува ерозијата која е од прва, втора и трета категорија, застапени претежно во повисоките делови од Паркот, каде не е присутна вегетација. Поради природата и компактоста на матичниот супстрат, како и благодарение на растителната покривка и отсуството на човекова активност, појавата и последиците од ерозијата во Паркот се ублажени.

Слика 30 Извор. Карта на ерозија во М=1:50.000 (произведена во 1993 година, векторизирана во АПП)

Земјотреси: Историските податоци покажуваат дека на подрачјето на Паркот се регистрирани земјотреси со магнитуди $M=7$ степени по MCS.

Паркот припаѓа на регионот на Западна Македонија каде очекуван максимален интензитет на иден разорен земјотрес е 9° по MCS.

Загрозеност од технолошки хазарди – ризици: На територијата на Паркот нема капацитети кои со својата технологија би можеле да предизвикаат хазарди.

5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН ЗА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК ПЕЛИСТЕР

СОЖС област	Население
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Во текот на последните децении, Регионот беше соочен со бројни предизвици, поврзани со населението, како и социјални и економски услови, кои имаат директно влијание врз демографските трендови. Тие потекнуваат и се последица од следните услови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Економски разлики во Регионот; • Недостаток на промоција и можности за инвестирање во Регионот; • Неповолна демографска структура во делови од Регионот, со потенцијали за рурален развој; • Голема концентрација на населението во урбаните центри; • Намалување на процентот на население на возраст од 0-14 години, под националниот просек; • Процентот на население над 65-годишна возраст е далеку над просекот на државата и ова е регион со најстаро население; • Невработеност и низок животен стандард; • Одлив на високо квалитетен кадар; • Недостаток на анализа за потребите на пазарот на трудот; • Ниска еколошка свест; • Недостаток на здравствените и социјалните установи, особено во руралните средини; • Недостаток на база на податоци за социјален развој.
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во Паркот и околното опкружување се идентификувани следните состојби, трендови и закани:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Негативна стапка на природен прираст -3,4; • Константно намалување на вкупниот број жители; • Стареење на популацијата; • Нагорен тренд на миграции, односно емиграција на младата популација; • Неусогласеност на образовната структура со потребите на пазарот на трудот; • Низок животен стандард и неизвесна идна егзистенција на населението; • Недоволно развиени бизниси и нефункционални пазарни механизми; • Отсуство на планови за привлекување на нови инвестиции; • Слаба промоција на можностите за туризам; • Недостаток на маркетинг на локални производи; • Голем број на ненаселени станови (станбен суфицит); • Отсуство на население/домаќинства кои ќе се вклучат во развој на селскиот туризам; • Нефункционалност на постојната мрежа на основни училишта поради мален број на ученици; • Недоволна застапеност на објекти од здравствена заштита во однос на потребите на населението; • Недоволно развиена мрежа на спортски објекти; • Лимитираност на сообраќајните комуникации-недоволно квалитетна патна мрежа во и до Националниот парк; • Намалување на населението и депопулација на блиските села; • Невработеност; • Недостиг на инвестиции; • Сива економија; • Низок животен стандард во однос на државниот просек (куповна моќ); • Намалување на земјоделските активности особено во сточарството;

	<ul style="list-style-type: none"> • Згаснување на традиционалните занаети; • Недоволна диверсификација на земјоделските гранки; • Ниска додадена вредност на производите; • Ниска цена на работната сила; • Недоволно развиена и оштетена патна инфраструктура; • Низок степен на комунална култура и хигиена; • Непостоење на категоризирани пакет туристички понуди; • Неорганизираност на приватните сместувачки капацитети; • Недоволно одржување на скијачките патеки во зимскиот период; • Недостаток на туристичка понуда за нескијачи во зимскиот период; • Слаба финансиска моќ на локалната самоуправа и ЈУ НП „Пелистер“ за поголеми инвестиции за развој на туризмот; • Отсуство на регулатива со параметри за почитување и користење на традиционалните принципи.
--	---

СОЖС област	Здравје на населението
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Лошиот квалитет на енергетските ресурси, дивите депонии во близина на населените места, лошиот квалитет на воздухот, недостаток на канализациона мрежа и пречистителни станици за третман на комунални и индустриски отпадни води, несоодветно користење на земјиштето и негова урбанизација резултира со појава на емисии на загадувачки материи во воздухот, водите и почвата со надминување на дозволените вредности, предизвикувајќи закани за здравјето на луѓето. Постојните практики на отстранување на отпадот во Регионот не се во согласност со техничките и еколошките стандарди, т.е. дивите депонии претставуваат ризик во поглед на загадувањето на воздухот, почвата, површинските води и подземните води, како и потенцијални ризици за земјоделското земјиште и здравјето на луѓето.</p> <p>Нарушениот квалитет на воздухот во општина Битола е една од причините за зголемена појава на белодробни и канцерогени болести.</p> <p>Битола е еден од идентификуваните градови кој се карактеризира со висок степен на загроеност по животната средина и здравјето на населението.</p> <p>Здравјето на населението во општина Битола зависи од повеќе фактори, од кои особено значаен е квалитетот на животната средина.</p> <p>Согласно статистичките податоци во Битола се регистрирани најголем број на заболени од канцерогени болести. Најзагрозена е женската популација, која од оваа тешка болест двапати почесто заболува од мажите. Кај женската популација најприсутен е ракот на дојките, а кај мажите ракот на белите дробови. По ваквите заболувања Битола е меѓу првите градови во Државата.</p> <p>Во согласност со Националниот Акционен Еколошки План (2006, точка 5.5.2) идентификувана е директна корелација помеѓу честичките со мала димензија (PM2.5) во форма на прашина што потекнуваат од термоцентралата РЕК Битола и здравствените проблеми на респираторниот систем кај работниците, како и бронхитис кај детската популација, предизвикан од загаденоста во затворен простор, во станбената област во Битола.</p> <p>Согласно достапните податоци, најчести заболувања на населението во општина Ресен се: болести на срцето и крвните садови, карциноми, дијабетес и болести на црниот дроб и жолчката. Согласно статистичките податоци од овој вид на заболувања годишно умираат 240 луѓе.</p> <p>Според територијална дистрибуција, во Република Македонија, во 2007 година, најмногу ново регистрирани случаи на малигни неоплазми има во Ресен со</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	стапка од 495.0 на 100000 жители. Општина Ресен била во листата на десет најзагрозени општини во РМ според стапката на морталитет. ⁹
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	Нема евидентирани податоци за здравствената состојба на населението во Паркот.

СОЖС област	Воздух
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен	<p>Во однос на анализите на квалитетот на воздухот во Регионот се утврдени следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Висок степен на загаденост на воздухот; • Недостаток на мониторинг систем за следење на состојбата на животната средина; • Незадоволителни санитарно-технички стандарди за безбедно депонирање на цврст комунален отпад; • Постојење на загадувачи на воздухот: РЕК Битола (ТЕ Битола, рудникот Суводол, Брод-Гнеотино) и индустриски капацитети (текстилна индустрија, котлари, индустрија за производство на шеќер, прехранбена индустрија, леарница за алуминиум, печатници бетонски бази, тулани, композитни материјали, итн); • Отсуство на вработување на обучени и специјализирани кадри од областа на заштитата на животната средина во индустриските постројки; • Делумно организирани мерења кои не се систематизирано достапни; • Недостаток на студии за искористување на обновливите извори на енергија; • Непостоење на институционална поддршка за развој и спроведување на проекти со иновативни и оригинални решенија за зголемување на енергетска ефикасност. <p>Главни извори на загадувањето на воздухот во општина Битола и градот Битола имаат стационарните и мобилните извори на загадување и тоа: производство и трансформација на енергија (РЕК Битола произведува околу 75% од вкупната побарувачка на електрична енергија на државно ниво), согорување на горива, производство на топлина за индустрија и затоплување на индивидуалните домови и административни установи.</p> <p>Територијата на Општина Ресен, не е вклучена во Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух, со кој управува МЖСПП на РМ. Генерално земено, од досегашните забелешки во однос на квалитетот на воздухот на општина Ресен, може да се каже дека Општината претставува, релативно чиста средина, во која се забележани периодично покачени концентрации на загадувачки матери од индустријата.</p>
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и	Во границите на Националниот парк Пелистер нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на амбиентниот воздух, заради што не може да се утврди состојбата со квалитетот на воздухот, ниту пак да се воочи трендот на промени во изминатиот период.

⁹ Нацрт План на акција за развој и имплементација на Програма за превенција и контрола на незаразни заболувања во Македонија 2002-2007

социоекономските аспекти НП „Пелистер“	
---	--

СОЖС област	Климатски промени
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен	<p>Во Република Македонија, емисиите на стакленички гасови од секторите енергетика, сообраќај, индустрија, земјоделство, отпад се идентификувани како најголеми емитери кои придонесуваат кон климатските промени.</p> <p>Врз основа на резултатите од моделирањето на сценаријата за климатски промени за периодот до 2100 година, може да се заклучи следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Веројатно е дека ќе има постојано зголемување на температурата во периодот помеѓу 2025 и 2100 година; • Во споредба со периодот помеѓу 1961 и 1990, предвидените промени за периодот помеѓу 2025 и 2100 година ќе бидат најинтензивни во најтоплиот период од годината; • Можно е просечните месечни температури при преодот помеѓу зима и пролет да се израмнат во овој период; • За периодот помеѓу 2025 и 2100 година се предвидува пад во врнежите, во сите годишни времиња и на годишно ниво, а најголемо намалување ќе има во текот на летото; • Интензитетот на промените е најголем во најтоплиот дел од годината (во јули и август, можеби и воопшто нема да има врнежи); и • Во студениот период од годината се предвидува намалување во врнежите од дури 40% од просечните месечни количества. <p>Најранливи сектори од климатските промени се: водните ресурси, земјоделството, биолошката разновидност, шумарството, човековото здравје, културното наследство и туризмот.</p>
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	<p>Се претпоставува дека многу видови нема да можат да го следат темпото и обемот на предвидените климатски промени и како резултат на тоа ќе биде зголемен ризикот од нивно истребување, и на локално и на глобално ниво. Во целина климатските промени ќе бидат тест за издржливоста на екосистемите и нивниот капацитет за адаптација ќе биде значително под влијание на интензитетот на други притисоци кои продолжуваат да се наметнуваат.</p> <p>Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели. Може да се очекува губење на алпскиот појас, што за Паркот Пелистер се проценува за околу 50 години. Долната граница на моликата ќе се помести нагоре и таа ќе зафати дел од рецентниот појас на високопланинските пасишта и камењари, во кои сега се присутни значајни оромедитерански и арктопланински фаунистички елементи. На тој начин ќе бидат изгубени природните живеалишта за одредени високопланински видови и тие ќе исчезнат од рефугијалниот регион на Паркот (планинската гуштерица, шарка, водна трепетливка, снежното врапче, карполазачка, шареногущеста завирачка, жолтоклуна галка, црвенотлуна галка, планинска чучулига, дивокоза и др.).</p> <p>Најзагрозени растителни и животински видови од планинскиот појас во контекст на прогнозираните климатски промени ќе бидат: флора – <i>Crocus pelistericus</i> (пелистерска качунка), <i>Trollius europaeus</i>, фауна – планинска гуштерица (<i>Lacerta agilis</i>), шарка (<i>Vipera berus</i>), шареногущеста завирачка (<i>Prunella collaris</i>), планинска чучулига (<i>Eremophila alpestris</i>), балканска дивокоза (<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>), и реликтен крт (<i>Talpa stankovici</i>).</p> <p>Најзагрозени растителни и животински видови од низинскиот појас, во контекст на прогнозираните климатски промени, од флората е <i>Adiantum capillus-veneris</i> (венерина коса), додека од фауната е <i>Triturus vulgaris</i> (мал мрморец).</p>

СОЖС област	Води
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Загадувањето на површинските води на територијата на општина Битола е резултат на емитурање на индустриски и комунални отпадни води. Употребата на загадени површинските води за наводнување на земјоделски површини предизвикува долготрајно загадување на почвата и подземните води, што пак резултира во навлегување на полутантите во синџирот на исхрана.</p> <p>Реката Драгор од градот Битола до утоката во Црна Река кај с. Добромир како реципиент на отпадните индустриски води е многу загадена (мртва река–без жив свет).</p> <p>Реката е претворена во отворен канал што ги одведува комуналните отпадни води, отпадните води со отпадоци од домаќинствата и отпадните води од индустриските капацитети. Дobar хемиски квалитет и голема биолошка разновидност има само горниот тек на Драгор.</p> <p>Во општина Ресен најчесто во сферата на управување со квалитет на водите се јавуваат следните проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Испуштање на отпадни води од индустријата без претходен третман; • Несоодветна покриеност со канализациони мрежи во руралните населби; • Несоодветен мониторинг на квалитетот на површинските и подземните води; • Кон овие проблеми се приклучува и проблемот со загадените притоки на Преспанското Езеро, за чие што решавање ќе биде потребно вклучување на повисоки инстанци и ангажирање на значајни финансиски средства.
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во Паркот и населените места околу него не постои соодветен систем за управување со водите. За селото Маловиште не постои систем за одведување и пречистување на отпадните санитарни води и истите се одведуваат во септички јами, што несомнено влијае врз квалитетот на водите во реката Шемница и евентуално натамошно намалување на популацијата на пелагониската пастрмка (<i>Salmo pelagonicus</i>).</p> <p>Емисијата на отпадните води од хотелите и другите сместувачки објекти, во зоната Голема Ливада и планинарскиот дом на Големо Езеро, претставува потенцијална опасност за влошување на квалитетот на површинските води.</p> <p>Отпадните води од овие објекти видливо влијаат врз околните природни вредности и може да бидат една од причините кои предизвикуваат сушење на моликовата шума во близина на хотелот „Молика“.</p> <p>Изградена е канализациона мрежа од локалитетот Бегова Чешма до детското одморалиште Пелистер, додека во фаза на реализација е колектор од локалитетот Бегова Чешма до идната пречистителна станица во близина на селото Трново. Постојните зафати за искористување на хидропотенцијалот во Националниот парк, имаат влијание врз квалитетот и режимот на проток на водите.</p> <p>Други идентификувани закани во однос на управувањето со водите во Паркот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недоволна заштита на изворите за водоснабдување на селата (недефинирани заштитни зони и режим на заштита во зоните); • Користењето на водата како обновлив ресурс за изградба на МХЕ; • Нерационално користење и узурпација на крајбрежниот простор на водотеците од непланска и неодржлива градба на објекти.

СОЖС област	Биолошка разновидност и природно наследство
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и</p>	<p>Биолошката разновидност во Регионот е изложена на бројни директни и индиректни закани (загуба, модификација и фрагментација на живеалиштата и прекумерна употреба на биолошките ресурси преку лов; риболов; трговија со лековити и ароматични билки, полжави, желки, печурки; црпење вода, песок и чакал од езера, речни корита и крајбрежјето).</p>

<p>социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Нелегалното ловење, недостатокот на знаење за тоа како и кога да се собираат растителни видови, особено лековити растенија и шумски плодови, сушите и климатските промени, особено глобалните климатски промени во последната деценија, предизвикуваат нарушувања на биолошката разновидност во Регионот.</p> <p>Сектори кои влијаат на биолошката разновидност се: земјоделство, рибарство, транспорт (фрагментација на живеалишта), енергија (загадување, изградба на хидро - енергетски акумулации и особено производство на електрична енергија), индустрија и рударство (т.н. жаришта, напуштени рудници и депоа за отпад), туризам, градежништво (користење на земјоделско земјиште од висока катастарска класа за непродуктивни цели), шумарство (деградација на шумите, неконтролирано сечење на огревно дрво), како и несоодветно контролирано ловство, риболов и туризам.</p> <p>Забележани се нарушувања на природните процеси во екосистемите и направени штети во заштитените подрачја и објекти заради давање приоритет на други интереси и активности во насока на искористување на природните вредности на подрачјето обезбедувајќи директни придобивки, без да се земат предвид долгорочните последици врз биолошката разновидност.</p> <p>Масовното уништување на шумите ги намалува можностите за развој на сточарството, пчеларството, ја намалува можноста за задоволување на потребите на населението за дрво за греење и евентуалниот развој на дрвната индустрија, но е причина и за ерозивни дејствија. Неконтролираното незаконско ловење е исто така проблем, кој резултира со намалување на популациите на животинските видови и зголемување на степенот на загрозеност на одредени животински видови.</p>
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во однос на заштитата на природното наследство, во НП „Пелистер“ се идентификувани следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неспроведена ревалоризација на Националниот парк и одделните локалитети, заштитени или предложени за заштита, што е обврска од Законот за заштита на природата уште од 2004-та година; • Неспроведена детална анализа и разграничување на пределските типови присутни во паркот; • Непочитување на влијанието врз пределската разновидност при изградбата на нови содржини во просторот. <p>Најчести закани за биолошката разновидност во Паркот со тенденција да предизвикаат нарушување на природната рамнотежа во екосистемите се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - промени во природните живеалишта на видовите, - климатски промени, - интродукција на инвазивни туѓи видови, - загадување на животната средина и - прекумерна неодржлива експлоатација на природните добра и услуги. <p>Урбанизацијата во зоните, во кои е регистриран редок и ендемичен видов диверзитет, зоната на строга заштита и зоната на активно управување, преку изградба на нова инфраструктура и нови објекти, може да има значителни последици врз движењето, но и опстанокот на видовите.</p> <p>Како резултат на демографските и социо-економските промени во потесното и поширокото опкружување на Паркот евидентно е драстично намалување на бројот на овци кои се напасуваат на пасиштата во Паркот.</p> <p>Во однос на инвазивните видови, во НП „Пелистер“ посебен предизвик претставува справувањето со ширењето на зелената дуглазија (<i>Pseudotsuga menziesii</i>) во дабовиот и сè повеќе во буковиот регион.</p> <p>Во границите на Паркот е регистрирано испуштање на отпадни води во Магаревска Река (отпадни води од хотел „Молика“), реката Шемница (отпадни води од селото Маловишта) и отпадни води од планинарскиот дом во Големото Езеро.</p>

	<p>Релативно големата посетеност на Големо Езеро и несоодветното однесување на некои од посетителите претставуваат закана за екосистемот на Големото Езеро.</p> <p>Во доминантните закани по биолошката разновидност во Паркот се вбројува собирањето на кралскиот вргањ. Популацијата на пелистерската качунка (<i>Crocus pelistericus</i>) и жолтата линцура (<i>Gentiana lutea</i>) во Паркот се многу мали и постои реална опасност од натамошно намалување поради нивното собирање. Што се однесува до локалните ендемити и другите ретки видови наведени како клучни вредности се смета дека нивните популации во Паркот се витални, но основна закана е нивната мала застапеност и ограниченото распространување.</p> <p>Недоволната информираност на посетителите за важноста на контролата во собирањето на растенијата претставува реална закана за опстанокот на одредени видови.</p> <p><i>Ловот во Паркот е забранет освен санитарниот отстрел. Комерцијалниот и спортскиот риболов исто така се забранети на целата територија на Паркот.</i></p> <p>Во однос на шумите и шумското земјиште се идентификувани следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сушење на стари моликови насади; • Недоволно искористени потенцијали за недрвни шумски продукти; • Пошумување со алохтони видови во минатото; • Силни ерозивни процеси на одредени локалитети; • Недоволни одгледувачко-заштитни работи во зоните за заштита на зафатите за водоснабдување. <p>Најчеста закана за шумите во Паркот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сечење на шумите (особено стари и шупливи стебла, кои претставуваат идеално засолниште за голем број видови дивеч); • Недоволно напасување во однос на капацитетот на пасиштата; • Загуба на шумски површини како резултат на изградба на нова патна инфраструктура; • Пожари и ерозија; • Криволив.
--	--

СОЖС област	Почва
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен	<p>Намалената употреба на агротехничките мерки во земјоделието во општина Битола, како последица на економските прилики, се смета за позитивен фактор при зачувување, односно намалување на загадувањето на почвите од минералните ѓубрива и пестицидите.</p> <p>Како резултат на загадувањата од РЕК Битола со тешки метали, како и наводнувањето на дел од земјоделските површини со загадени води од Петтиот канал, може да се заклучи дека голем дел од почвата е со нарушен квалитет.</p> <p>Во Пелагониската котлина, особено на подрачјето на општина Битола проблемот со ерозија е многу застапен. Се манифестира во вид на површинско излевање на земјиштето како и продлабочување на поројните корита, суводолици, ровови, бразди и слично.</p> <p>Идентификувани проблеми во однос на квалитетот и искористувањето на земјиштето и квалитетот на почвата во општина Ресен се: интензивна урбанизација, диви градби, примена на пестициди и други агротехнички мерки во земјоделството, замена на органско со вештачко ѓубриво, со што се намалува квалитетот на почвата, отсуство на мониторинг на квалитетот на почвата, како и постоење на диви депонии.</p>
Состојби, трендови и закани	<p>Во однос на управувањето и квалитетот на почвите во Националниот парк „Пелистер“ се идентификувани следните состојби:</p>

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Националниот парк Пелистер**

поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	<ul style="list-style-type: none"> • Силни ерозивни процеси на одредени локалитети; • Неизградена канализациска мрежа и испуштање на непречистени отпадни води од туристичките локалитети и од селото Маловише.
--	---

СОЖС област	Предел
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во Регионот, постојат деградирани предели од неконтролираната урбанизација, сечење или опожарување на шуми, површинско ископување, транспорт на минерални сировини, одлагање на отпадот, итн.
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	<p>Во Паркот се идентификувани антропогени активности кои предизвикуваат негативно влијание врз пределот и неговата вредност. Активности со потенцијално негативно влијание врз пределите се:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неорганизиран посетителски туризам во Паркот; • Нарушување на визуелните аспекти во Паркот, заради невклопеноста на инфраструктурните содржини во пејзажите на Паркот; • Неконтролирано загадување на води за задоволување на потребите на човекот; • Неконтролирано собирање на растителни видови; • Намалување на сточниот фонд и испашата, што доведува до промени во тревниот состав на пасиштата и постепено резултира со промени во биолошката разновидност во Паркот и • Природни непогоди.

СОЖС област	Културно наследство
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен	Недостатокот на знаење за вредноста на културното наследство, нелегалните ископувања, незаконската урбанизација, дивите депонии, итн. се главните закани за културното наследство во Регионот.
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	Слабата финансиска моќ на локалната самоуправа и ЈУ НП „Пелистер“ за поголеми инвестиции за развој на туризмот, како и отсуство на регулатива со параметри за почитување и користење на традиционалните принципи претставуваат главна закана за културното наследство.

СОЖС област	Материјални добра
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Во Регионот постои недостаток на институционални, политички и технички информации, поврзани со расположливите материјални добра, нивното отсуство или проблеми поврзани со нив. Проблемите обично се јавуваат заради:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостаток на локални/регионални цевководи за снабдување со вода за пиење; • Недостаток од анализа на сообраќајна поврзаност во Регионот; • Недостаток на инфраструктура за развој на зимски туризам; • Недостаток на интегрирани пешачки и велосипедски патеки во ППР; • Управување и контрола на сообраќајот (недоволна вертикална и хоризонтална сигнализација); • Недоволни капацитети за одведување и пречистување на отпадните води (непостоење на системи за отпадна вода во руралните средини, непостоење на пречистителни станици, нефункционирање на постоечката инфраструктура за одведување на атмосферски води) и сл.
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во Паркот се идентификувани следните состојби, трендови и закани врз материјалните добра:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неразвиена сообраќајна мрежа; • Оштетена (запоставено одржување) регионална и локална патна инфраструктура; • Недоволна заштита на изворите за водоснабдување на селата (недефинирани заштитни зони и режим на заштита на зоните); • Неизградена канализациска мрежа и испуштање на непречистени отпадни води од туристичките локалитети и од селото Маловиште; • Отсуство на користење на обновливи извори на енергија; • Нецелосна покриеност на територијата со комуникациска мрежа.

5.1 Состојба во животната средина без имплементација на ППНПП

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и закани, поврзани со користењето и уредувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во Регионот, без имплементација на Просторниот План за Националниот парк „Пелистер“ ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Надмината временска рамка на постојниот План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год., односно непостоење на валиден плански документ врз основа на кој може да се дефинира просторниот развој на Паркот;
- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Паркот и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;

- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ

Со првото прогласување на Пелистер како заштитено природно наследство во категоријата Национален парк, во 1948 година („Службен весник на НРМ“ бр.38/48), заштитена е површина од 12 000 ha. Подрачјето е заштитено заради присуството на голема површина под македонски даб *Pinus peuce* (балкански ендемит) и присуството на двете глацијални езера, кои се остаток од глацијалниот период.

Подоцна, во текот на 1967 година заштитени се уште три локалитети на кои се среќаваат одделни растителни и животински видови, лоцирани јужно од тогашната граница на Паркот, на растојание 6-9 km. Локалитетот *Калојзана*, со површина од 5 ha, е заштитен во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на шума од бука кај месноста Калојзана, за специјален резерват“ (бр.04-1138-1/67). Локалитетот *Рупа* со површина од 7,6 ha, е заштитен во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на елова шума кај село Брајчино за специјален резерват“ (бр.04-1139-1/67). Локалитетот *Непртка* со површина од 8,7 ha, е заштитен во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на шума од бреза кај месноста Непртка за специјален резерват“ (бр.04-1140-1/67).

Во 2007 година е утврдено дека подрачјето низ годините ги задржало вредностите заради кои е заштитено во категоријата на национални паркови, но дека постои потреба од проширување на границите на паркот. Во 2007 година е донесен Законот за прогласување на планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), без претходно подготвена Студија за валоризација/ревалоризација на просторот, со кој вкупната површина на Националниот парк „Пелистер“ е зголемена на 17 150 ha.

Согласно податоците од ППРМ, во новата граница на НП „Пелистер“ усвоена во 2007 година, влегуваат трите заштитени локалитети и пет локалитети кои се предлагаат за заштита како природно наследство.

Во описот на подрачјата во прилог е наведена и зоната во која се лоцирани наведените локалитети.

ПЕЛИСТЕР I НИПР (предлог)

Во горскиот појас крај потоците кои се разливаат, на површина од 5 ha, се среќава шума од евла (*Alnus glutinosa*) но со необичен флористички состав: *Telekia speciosa*, *Silene asterias*, *Geum coccineum*, *Adenostyles orientalis*, *Caltha leta*, *Ranunculus serbicus*, *Laserpitium latifolium* и др. За овој предел е карактеристична асоцијацијата *Silene asterias* - *Alnetum glurinosae*.

Ваков тип на шуми од евла не се забележани на други места во Македонија и треба да бидат заштитени. При ова не смее водата да биде пренасочена или искористена. Најубавата состоина е уништена поради изградбата на долната станица на лифтоот кај Бегова Чешма.

Научно-истражувачки објект кој има посебно флористичко значење.

Добра состојба.

Меѓународен статус според IUCN: I b

Режим на заштита: 5

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.

ПЕЛИСТЕР II НИПР (предлог)

На површина од 5 ha, во алпскиот појас меѓу 2200-2500 m н.в. на местата каде што снегот долго време лежи (на пример над Големото и Малото Езеро) се развива посебен тип на вегетација во чиј состав се истакнува ендемичниот вид *Dianthus myrtinervius*, а се стекаваат со него и *Festuca kajmakalana*, *Geum montanum*, *Festuca picta*, *Potentilla chrysocraspeda*, *Veronica bellidifolia* и др.

Карактеристична асоцијација е *Diantho myrtinervii Festucetum*.

Научно-истражувачки објект кој има посебно флористичко значење.

Добра состојба. На споменатите места не би требало да се прават патишта или градежни објекти.

Меѓународен статус според IUCN: I b

Режим на заштита: 5

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита и во зоната на одржливо искористување.

ПЕЛИСТЕР III НИПР (предлог)

На највисокиот врв на Пелистер, на површина од 2 ha, каде е застапена асоцијацијата *Caricetum curvulae*, по каменитите гребени изложени на силни ветрови се среќаваат бореални видови: *Carex curvula*, *Juncus trifidus*, *Festuca supina*, *Cetraria isIndica*, *Gaphalium supnum* и др. Тие веројатно претставуваат глацијални реликти.

Објектот има ботаничка намена.

Се наоѓа во добра состојба.

Меѓународен статус според IUCN: I b

Режим на заштита: 5

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.

ПЕЛИСТЕР IV НИПР (предлог)

Тука се среќава асоцијацијата *Gentiano luteae - Pinetum piucis*. Во субалпскиот појас над 1600 m н.в., на површина од 500 ha, се појавуваат испретурени блокови на гранитни карпи. Меѓу шуплините во блоковите расте моликата (*Pinus peuce*), со ретки стебла а има уште и *Juniperus nana*, *Gentiana lutea*, *vacinium myrtillus*, *Zuzula luzulina*, *Daphne mezereum* и др.

Овде моликата расте на своите примарни станишта, т.е. без кокуренција од други шумски дрвја.

Објектот има ботаничка намена.

Се наоѓа во добра состојба. Состоините треба добро да се заштитат.

Меѓународен статус според IUCN: I b

Режим на заштита: 5

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.

КАЛОЈЗАНА ОРЖВ (заштитен)

Резерват од бука (*Fagus moesiaca*): се наоѓа на планината Баба, во месноста “Калојзана” - Ресен, во состав на Шумско-стопанската единица Брајчино I. Состоината завзема површина од 5 ha. Тука се издвојува асоцијацијата *Calamintho grandiflorae - Fagetum*. Оваа шума во однос на таксационите елементи, составот и живописноста на просторот во кој се наоѓа е редок примерок на балканската бука кај нас.

Локалитетот има дендролошко значење.

Меѓународен статус според IUCN: IV

Режим на заштита: 6

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на активно управување.

НЕПРТКА ОРЖВ (заштитен)

Резерват од бреза (*Betula verrucosa*): Резерватот го чинат две состоини кои се наоѓаат на планината Баба кај месностите “Непртка” и “Калојзана”. Овие состоини го завземаат најјужниот ареал на простирање во Република Македонија, со површина од 8,7 ha.

Локалитетот има дендролошко значење.

Иако на најстарите подебели стебла срцевината почнала да трупи, општо земено состоината се наоѓа во добра состојба.

Меѓународен статус според IUCN: IV

Режим на заштита: 6

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.

РУПА ОРЖВ (заштитен)

Се наоѓа во месноста Рупа - 28 и 29 оддел од шумско-стопанската единица “Брајчино”. Состоината завзема површина од 7,6 ha. Во нејзините рамки се издвојува асоцијацијата *Fago-Abietetum meridionale*. Таксационите елементи, надморската височина и живописноста на околината се елементи кои ја карактеризираат оваа шума. Карактеристично за овој простор е присуството на елата (*Abies alba*).

Локалитетот има дендролошко значење.

Има информации дека во резерватот е извршена сеча на дрвна маса.

Меѓународен статус според IUCN: IV

Режим на заштита: 6

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.

ПЛАТАН СП (предлог)

Платоновите стебла (*Platanus orientalis*) се наоѓаат во селото Магарево, во непосредна близина на патот за Пелистер. И двете стебла се со слични димензии-височина од 23 m.

Локалитетот има дендролошка намена.

Треба да се преземат мерки за конзервација.

Меѓународен статус според IUCN: III

Режим на заштита: 6

Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.

Согласно дописот од Министерство за животна средина и просторно планирање, заштитените локалитети Калојзана и Непртка се земени предвид при зонирањето во Паркот и за нив важи режимот за заштита кој се однесува на заштитните зони во паркот.

✚ Статус на заштитеното подрачје на меѓународно ниво

- *Емералд мрежа*

Националната Емералд мрежа во Република Македонија опфаќа 35 емералд подрачја кои зафаќаат површина од 752.223 ha или 29 % од нејзината територија. *Територијата на НП „Пелистер“ е целосно вклучена во Емералд мрежата како подрачје од посебен интерес за заштита „Пелистер“ под кодот МК0000004.*

- *Европски зелен појас*

Во рамки на активностите од Програмата на Светската Унија за заштита на природата (IUCN) за иницијативата за воспоставување на зелен појас на Балканот, во 2004 година воспоставен е македонскиот дел од зелениот појас, во пограничните региони на Македонија со Бугарија, Грција и Албанија.

Зелениот појас во Република Македонија вклучува 11 заштитени подрачја во кои се вбројува и НП „Пелистер“. *Националниот парк Пелистер е вклучен во Европскиот зелен појас под кодот МК002.*

Слика 31 Европски зелен појас

- **Значајни подрачја за пеперутките – Prime Butterfly Areas (PBAs)**

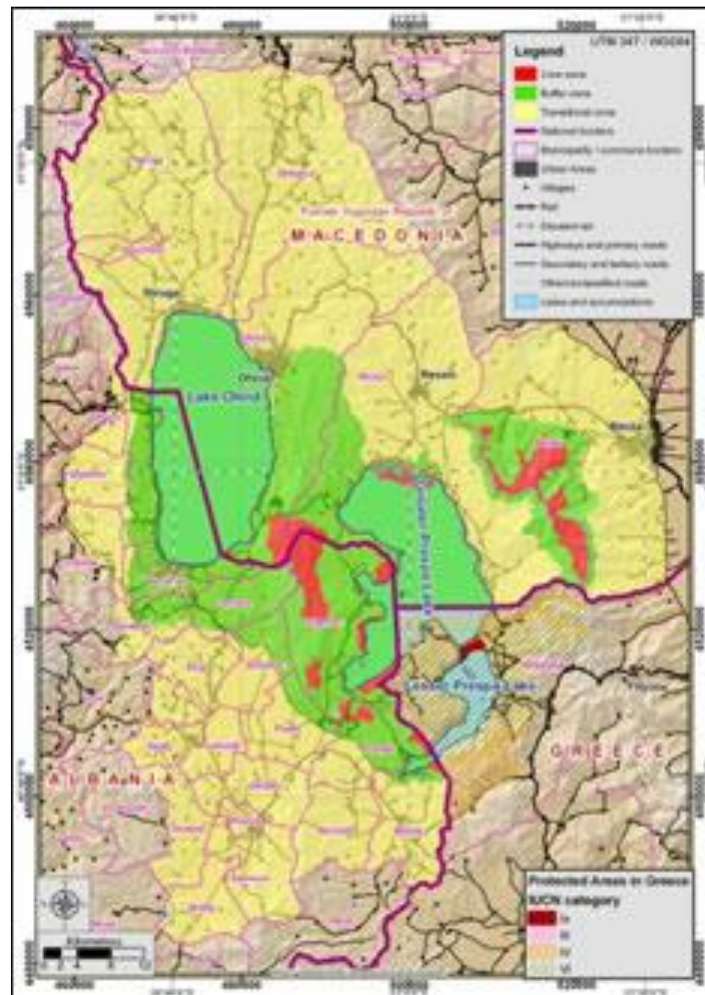
Во Република Македонија значајните подрачја за пеперутки не се вклучени во Законот за заштита на природата. Планината Баба, на која се протега НП „Пелистер“, се вбројува во значајните подрачја за пеперутки на меѓународно ниво под кодот МАК – 08.

- **Значајните подрачја за растенијата - Important Plant Areas (IPAs)**

НП „Пелистер“ се наоѓа на Листата на значајни подрачја за растенијата на национално ниво.

- **Биосферните резервати**

НП Пелистер е дел од прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Песпа“. Зоната на строга заштита на Националниот парк претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот резерват. Останатата површина во граници на националниот парк има улога на бафер зона.

Слика 32 Биосферен резерват “Охрид Песпа”.

- **Конвенција за пределот**

Во границите на Националниот парк „Пелистер“ сеуште не е направена валоризација на пределската разновидност.

7 ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

Специфични цели за заштита на животната средина:

- Подобрување на квалитетот на животот и здравјето и зголемување на животниот стандард;
- Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови;
- Заштита и подобрување на квалитетот на водата и на почвата;
- Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство;
- Заштита на карактеристиките на пределот;
- Заштита на материјалните добра;
- Заштита и унапредувањена културното наследство.

Правото на чиста и здрава животна средина е предмет на значителен број правни акти, стратешки, плански и програмски документи на национално ниво, како и на меѓународните договори и политики кои Република Македонија ги има ратификувано.

Прашањата за заштита на природата, обезбедувањето чиста и здрава животна средина и целите за заштита на животната средина се дефинирани во согласност со националната и меѓународната легислатива и истите се земени предвид при изработка на Извештајот за стратедиска оцена, а опфатени се и број други стратешки, плански и програмски документи.

Една од клучните меѓународни конвенции на кои Република Македонија е потписничка е Конвенцијата за биолошка разновидност, ратификувана и објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 54/97. Конвенцијата има три главни цели:

- Зачувување на биолошката разновидност;
- Одржливо користење на компонентите на биолошката разновидност; и
- Праведна и еднаква распределба на придобивките кои произлегуваат од користењето на генетските ресурси.

Други конвенции и протоколи, ратификувани од страна на Република Македонија за заштита на животната средина се:

- Картагенски Протокол за биосигурност кон Конвенцијата за биолошка разновидност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/05);
- Конвенција за заштита на водните живеалишта со меѓународно значење за заштита на водните птици (Рамсар) („Службен лист на СФРЈ“ бр. 9/77);
- Бонска Конвенција за заштита на миграторни видови диви животни („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99) и Договор за заштита на лилјациите во Европа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99 и 13/02);
- Бернска Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/97);
- Париска Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство („Службен лист на СФРЈ“ бр. 56/74);
- Рамковна Конвенција на ОН за климатски промени (Њујорк) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/97) и Кјото Протокол кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/04);
- Еспо Конвенција за оцена на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/99);
- Архуска Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесување на одлуки и правна заштита за прашања од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/99);
- Конвенција на Обединетите Нации за борба против опустинувањето во земјите што се соочуваат со сериозни суши и/или опустинување, особено во Африка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/02);
- Конвенција за заштита и користење на прекугранични водотеци и меѓународни езера (Хелсинки) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 117/15);
- Виенска Конвенција за заштита на озонската обвивка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 1/1990), ратификувана од Република Македонија на 10 март, 1994 година;
- Монреалски Протокол за супстанциите кои ја осиромашуваат озонската обвивка (Монреал, септември, 1987 година), ратификуван од Република Македонија на 10.03.1994 година;

- Дополнување на Монреалскиот Протокол (усвоен на вториот состанок на договорните страни одржан во Лондон, на 29 јуни, 1990 година) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/98);
- Дополнување на Монреалскиот Протокол (усвоен на четвртиот состанок на договорните страни одржан во Копенхаген, 25 ноември, 1992 година) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/98);
- Стокхолмска Конвенција за заштита на човековото здравје и животната средина од отпорни органски соединенија, потпишана од Република Македонија на 23 мај, 2001 година и ратификувана на 19 март, 1994 година;
- Комуникација од Комисијата за Европскиот Парламент, Советот, Економскиот и Социјален Комитет и Комитетот за регионите (Наше животно осигурување, наш природен капитал: ЕУ Стратегија за диверзитет до 2020 година);
- Рамковната конвенција за вредностите на културното наследство за општеството (Фаро 2005) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/11),
- Конвенцијата за заштита на архитектурното наследство на Европа (Гранада 1985);
- Конвенцијата за заштита на археолошкото наследство на Европа (Валета 1992) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 56/05).

7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Споредување на целите за животна средина со целите и активностите во планскиот документ е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот, односно идната имплементација на еден развоен плански документ, како што е во случајов ППНПП ќе биде во насока на поставените цели за животна средина (СОЖС). Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Во табелата, што следува, презентирани се целите на СОЖС во однос на целите дефинирани во Нацрт-ППНПП (нивната компатибилност и некомпатибилност).

Компатибилноста/некомпатибилноста на целите е разгледувана во однос на Нацрт- ППНПП (цели за намена на просторот и активности за нивно постигнување) и во однос на неговата идна имплементација во понизок ранг на плански документи или проектна документација.

Табела 9 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“

Општи цели дефинирани во ППНПП				
<ul style="list-style-type: none"> • Зачувување и заштита на природните и други вредности заради создавање услови за одржлив развој; • Економска валоризација на најзначајните вредности и нивно активирање во туристички цели, како и повисок степен на промоција на валоризираните вредностите во насока на развој на одржлив туризам; • Создавање услови за унапредување на социо-економската состојба на населението во подрачјето и непосредното окружување на Националниот парк, во рамките на актуелниот и планиран контекст на заштита. 				
Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Специфични цели на СОЖС	Цели во Нацрт-ППНПП (компатибилност/некомпатибилност)	Индикатори на СОЖС
T1:Население и здравје на населението	Унапредување на животните услови на населението	-Подобрување на медиумите и областите од животната средина; -Подобрување и заштита на здравјето на луѓето; -Подобрување на socioeconomicката состојба (вработување, зголемување на приходите, демографски развој, намалување на миграцијата); -Подобрување на инфраструктурата; -Подобрување на квалитетот на живот на луѓето.	Компатибилност: -Планирање на просторот во согласност со законските прописи за урбанизација и користење на земјиштето, како и во однос на планските документи од повисок ранг; -Креирање услови за урбано и хумано користење на просторот преку изработка на урбанистичка документација; -Развој на Паркот со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Одржливо искористување на земјоделските површини и шуми; -Имплементација на мерки за подобрување на состојбата на медиумите во животната средина; -Подобрување на инфраструктурата за водоснабдување, одведување на отпадните води, патната, телекомуникациската инфраструктура и сл. -Подобрување на условите за стимулирање и поттикнување демографски развој, нови вработувања и подобрување на стандардот и квалитетот на живот на населението;	-Трендови во намената и користењето на земјиштето; -% новоизградени или реконструирани објекти за домување и јавни функции; -Стапка на реализирани инфраструктурни објекти, во однос на планираните во ППНПП; -Број на изградени туристички локалитети; -Трендови на воспоставени бизниси; -Трендови во туристичката понуда (број на туристи; остварени приходи и сл.); -Број на повторно заживевани села; -Трендови на загадување во медиумите од животната средина;-Евидентирани ризици по здравјето и безбедноста на населението и посетителите;

			<p>-Подобрување на условите за домување и извршување на јавните функции;</p> <p>-Одржување на традиционалниот изглед на населбите и зачувување на природноста во руралните подрачја,</p> <p>-Подобрување на туристичката понуда;</p> <p>-Развој на нови бизниси;</p> <p>Подигнување на јавната свест на повисоко ниво за вредностите Паркот, за услугите кои ги даваат екосистемите и за чекорите што треба да се преземат за заштита и одржливо користење на природата и заштита на животната средина.</p> <p>-Некомпатибилност:</p> <p>-Предвидена урбанизација на дел од просторот кој влегува зоните на заштита, особено во зоната на строга заштита;</p> <p>-Урбанизација на простори кои располагаат со земјиште со висока бонитетна класа-пасишта;</p> <p>-Предвидена урбанизација на простори кои ќе ги користат природните ресурси, ќе ја деградираат природата и ќе бидат потенцијални извори на емисии во животната средина.</p>	<p>-Зголемена јавна свест и ставови на населението за вредноста на паркот и заштита неговата заштита;</p> <p>-Стапка на прираст на населението;</p> <p>-Стапка на вработеност;</p> <p>-Стапка на миграција.</p>
<p>T2:Биолошка разновидност и природно наследство</p>	<p>Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство</p>	<p>-Подобрување на состојбата со биолошката разновидност преку заштита на екосистемите/живеалиштата, видовите и генетската разновидност,</p> <p>-Подобрување на постојните деградирани живеалишта и нивна ревитализација,</p>	<p>Компатибилност:</p> <p>-Планирање на просторот во согласност со планските документи за заштита на биолошката разновидност, заштитеното природното наследство и предложените подрачја за заштита;</p> <p>-Просторен развој на Паркот со примена на принципите и стандардите за заштита на</p>	<p>- Трендови на усогласеност на просторниот развој на Паркот во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг за заштита на биолошката разновидност и природното наследство;</p> <p>-Трендови во заштитата на загрозувани и значајни видови и живеалишта;</p>

		<p>-Намалување на притисоците и заканите врз биолошката разновидност, -Воспоставување на комплексен мониторинг на биолошката разновидност (видови, живеалишта, екосистеми, значајни подрачја).</p>	<p>животната средина со што ќе се намалат притисоците врз биолошката разновидност; -Изградба на системи за собирање и третман на отпадните води; -Примена на мерки за подобрување на состојбата на почвите, водите, управувањето со отпад и сл.; -Примена на мерки за заштита на биолошката разновидност; -Одржливо управување и искористување на шумите и шумското земјиште сл. -Валоризација/Ревалоризација на биолошката разновидност во границите на Паркот; -Мапирање и мониторинг на биолошката разновидност; -Изработка на план за управување со НП „Пелистер“, како и други планови кои ќе допринесат за заштита на природното наследство; -Подигање на свеста за вредноста на биолошката разновидност и природното наследство. Некомпатибилност: -Урбанизација на просторот за изградба на капацитети и инфраструктура, во делови од Паркот кои располагаат со значајна биолошка разновидност (на пр. пасишта, значајни шумски површини и сл.), особено во зоната на строга заштита кои трајно ќе ги уништат живеалиштата и видовата разновидност и ќе го деградираат пределот; -Генерирање емисии во животната средина од идниот развој на Паркот и околните населени места (урбан и индустриски развој).</p>	<p>-Трендови во управувањето со водите, почвите, шумите, земјоделството и сл., -Трендови во пренамена на земјиште кое располага со значителни растителни видови, земјиште под шуми и пасишта во градежно земјиште, односно површина на пренаменето земјиште во градежно; -Стапка на загубени/загрозени и зачувани копнени и водени живеалишта и видови во однос на постојната состојба; -Трендови на применети компензациони мерки; -Површини покриени со шуми; -Извештај од валоризација/ревалоризација на биолошката разновидност во границите на Паркот и дефинирање на зоните на заштита врз основа на извршената ревалоризација; -Изработен План за управување со НП „Пелистер“. -Број на спроведени кампањи за подигнување на јавната свест.</p>
--	--	--	--	--

<p>T3:Води</p>	<p>Заштита и унапредување на состојбата со водите</p>	<p>-Одржливо управување и користење на водните ресурси, -Заштита, зачувување и подобрување на состојбата на крајбрежното земјиште, водните екосистеми и екосистемите зависни од вода, -Намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни материи и супстанции во водите. -Зачувување на биолошката разновидност во рамките на интегрираното управување со водите.</p>	<p>Компатибилност: -Планирање на просторот во согласност со планските документи за одржливо искористување и управување со водите; -Планирање на просторот во согласност со потребите на Паркот и околните села за одржливо искористување на водните ресурси; -Утврдување на можностите за изградба на нови водоснабдителни системи за туристичките капацитети и населените места; -Дефинирање на заштитни зони на изворите за водоснабдување; -Изработка на план за управување со сливот на Црна Река и подземните води; -Заштита на водните тела (површински и подземни) со изградба на системи за собирање и третман на отпадните води; -Развој на одржливо земјоделско производство и намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Имплементација на систем за управување со отпад; -Некомпатибилност: -Урбанизација на простор кој влегува во рамките на заштитни зони на изворите за водоснабдување; -Зголемени количини на отпадни води кои ќе се испуштаат во водните тела како крајни реципиенти, како резултат на идниот урбан развој на Паркот и околните населени места.</p>	<p>-Трендови во водоснабдувањето и искористувањето на водните ресурси; -Трендови на применети практики и техники за заштита и рационално искористување на водите; -Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води; -Тренд на воспоставени заштитни зони на изворите за водоснабдување; -Подобрен еколошки статус на водните тела; -Достапни податоци од мониторинг на површински и подземни води; -Тренд на одржани водни живеалишта; -Изработен план за управување со сливот на Црна Река и подземните води и негова имплементација.</p>
<p>T4:Почва</p>	<p>Заштита и унапредување на</p>	<p>-Заштита на почвата од деградација и губење на нејзината плодност,</p>	<p>Компатибилност: -Планирање на просторот во согласност со потребите на Паркот и околното земјиште со</p>	<p>-% на пренаменето земјоделско земјиште и</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	состојбата на почвата	<ul style="list-style-type: none"> -Заштита на геоморфолошките вредности на почвата, -Заштита на почвата од загадување; -Зачувување на агробиолошката биолошката разновидност. 	<p>цел одржливо искористување и намена на земјиштето;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Примена на мерки за одржливо управување и искористување на земјоделските површини и шуми; -Развој на Паркот и околните населени места со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Изградба на системи за третман на отпадни води; -Примена на мерки за заштита од ерозија; -Примена на мерки за намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Имплементација на систем за управување со отпад. <p><u>Некомпатибилност:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Пренамена на земјоделско и шумско земјиште и пасишта за градежни цели, -Урбанизација на простори со кои трајно ќе се нарушат геолошките и геоморфолошките карактеристики на почвата; -Генерирање емисии во животната средина од идниот урбан развој на Паркот и околните села. 	<p>земјиште под шуми и пасишта во градежно земјиште;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Стапка на применети компензациони мерки; -Трендови на применети добри практики во земјоделството, шумарството користењето на вода и заштита од порои и ерозија; -Трендови на ерозија; -Трендови на пошумување; -Трендови на емисии на загадувачки материи во животната средина; -Број на изградени системи за третман на отпадни води; -Воспоставен регионален систем за управување со отпадот.
T5:Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<ul style="list-style-type: none"> -Одржување и подобрување на квалитетот на воздухот, -Ограничување на загадувањето на воздухот до нивоа кои не ги загрозуваат природните системи, -Ограничување на емисиите на воздух во согласност со 	<p><u>Компатибилност:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Примена на мерки за подобрување на квалитетот на воздухот; -Производство на енергија од обновливи извори на енергија; -Изградба на системи за третман на отпадни води; 	<ul style="list-style-type: none"> -Тренд на емисии во амбиентниот воздух; -Тренд на производство и користење на енергија од обновливи извори. -Применети мерки за управување со отпадот; -Број на изградени системи за третман на отпадни води;

		<p>стандардите за квалитет на воздухот,</p> <ul style="list-style-type: none"> -Намалување на емисиите на стакленички гасови и зголемено искористување на обновливи извори на енергија, -Намалување на причините и последиците од климатските промени. 	<ul style="list-style-type: none"> -Имплементација на систем за управување со отпад; -Примена на мерки за одржливо искористување на земјоделските површини и шуми. <p>Некомпатибилност:</p> <p>Отстранување на шумска вегетација за изградба на инфраструктурни објекти и мрежи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Трендови на применети добри практики во производните активности, во земјоделството, шумарството и управување со отпадни води и отпад; -Површини на уништена шумска вегетација.
<p>T6:Материјални добра</p>	<p>Заштита на материјалните добра</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Намалување на количините на генериран отпад и негово одржливо управување, -Изградба, заштита и подобрување или санација на системите за водоснабдување, третман на отпадни води, -Подобрување и ефикасно користење на постојната и изградба на нова транспортна инфраструктура, -Подобрување и ефикасно користење на постојниот начин на снабдување со електрична енергија и изградба на нова електроенергетска инфраструктура и преносна мрежа. - Поставување на инфраструктура на локации кои не располагаат со значајни природни вредности. 	<p>Компатибилност:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Планирање на просторот во согласност со постојните материјални добра и потребите од изградба на нови со цел постигнување одржлив просторен урбан развој на Паркот и околните населени места; -Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води; -Утврдување на можности за каптирање на нови извори за водоснабдување на новите туристички капацитети; -Изградба на транспортна и комуникациска инфраструктура; -Воспоставување систем за управување со отпадот. <p>Некомпатибилност:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Урбанизација на просторот за изградба на инфраструктура, во делови од Паркот кои располагаат со значајна биолошка разновидност (на пр. пасишта, значајни шумски површини и сл.), особено во зоната на строга заштита кои трајно ќе ја уништат биолошката разновидност и ќе го деградираат пределот, како и во заштитни зони на изворите за водоснабдување. 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води и отпад; - Стапка на изградена транспортна и комуникациска инфраструктура; - Воспоставен регионален систем за управувањето со отпад.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

T8: Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	-Зачувување и подобрување на историските градби, археолошки наоѓалишта и други важни културни локалитети.	<p>Компатибилност:</p> <p>-Развивање на посебни програми од областа на културата со акцент на поддршка на локалните културни друштва и групи, негување на духовните и материјални вредности на селото: етно-паркови и куќи, музеи, библиотеки, летни школи и колонии и сл.</p> <p>Некомпатибилност:</p> <p>Во Нацрт Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ не се предвидени конкретни цели и активности за заштита на културното наследство во границите на Паркот (недостасуваат заштитно-конзерваторски основи, неопходни за изработка на просторниот план, односно истите се во фаза на изработка).</p>	-Тренд за заштита на културно наследство; -Број на објекти евидентирани како културно наследство; -Тренд на зачуваност на културното наследство во Паркот и надвор од него.
--------------------------------	---	---	--	---

Табела 10 Табела на компатибилност на целите на СОЖС и ППНПП¹⁰

Цели на СОЖС	Цели на ППНПП							
	Природни вредности	Шуми, шумско земјиште и заштита од ерозија	Социоекономски аспекти	Развој на туризмот	Инфраструктура	Управување со води	Заштита на животната средина	Заштита од природни непогоди и технолошки хазарди
Население и здравје на населението	+/-	+/-	++	++	+/-	++	++	++
Биолошка разновидност и природно наследство	++	++	-	--	--	+/-	++	++
Води	++	++	-	-	--	++	++	++

¹⁰ [++] Значителна компатибилност; [+] Можна компатибилност (мала, претежно индиректна); [0] Нема интеракција; [-] можен конфликт или некомпатибилност (мала, претежно индиректна); [- -] Можен конфликт или значителна некомпатибилност; [+/-] Несигурна интеракција (ги има двата елемента компатибилни и некомпатибилни)

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Почви	++	++	-	-	-	++	++	++
Воздух и климатски промени	++	++	-	-	-	++	++	+
Материјални добра	0	0	-	++	++	+	+	+
Културно наследство	++	++	-	++/--	-	++	++	++

8 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за просторен развој на Паркот во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на заканите и подобрување на состојбата со биолошката разновидност и природното наследство, подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната и општествената средина. Но, исто така идниот просторен развој на Паркот ќе придонесе за појава на нови состојби, можни извори на емисии и закани за животната и општествената средина.

За дел од планираните активности во Планот, дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина во извештаите за стратегиска оцена на ниво на конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина за секој проект/објект поединечно.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобрени, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина.

Влијанијата врз медиуми од животната средина и социо-економските аспекти кои ќе произлезат со имплементација на активностите за исполнување на целите за просторен развој на Паркот и мерките за намалување на влијанијата се прикажани во следните табели.

8.1 Влијанија предизвикани од имплементација на Просторниот план и мерки за намалување

Тема: Природни вредности и реткости									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Со предвидениот просторен развој и активностите за заштита на природните реткости и вредности, како и со имплементацијата на активностите, кои произлегуваат од акцискиот план, се очекува да се имплементираат директни и индиректни мерки кои ќе допринесат за заштита на природната убавина на Паркот, односно зачувување на пределот, растителните и животинските видови и живеалишта присутни во Паркот.</p> <p>Тековното управување со Паркот и активностите кои се спроведуваат во зоните на заштита се вршат врз основа на воспоставено зонирање, кое се базира на евидентирано присуството на значајни видови и живеалишта, заштитените подрачја и подрачјата кои се во предлог фаза на заштита, без претходно извршена валоризација/ревалоризација на видовите на целата површина на Паркот, кои во текот на изминатиот период постојано се менувале.</p> <p>Во однос на моменталното, како и идното зонирање на Паркот предложено во нацрт-ППНПП може да се заклучи дека се дефинирани три зони на заштита, меѓутоа недостасува заштитен појас, што произлегува како законска обврска од член 93 од Законот за заштита на природата, а исто така и од Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, донесен во 2006 година. Недостатокот од заштитен појас претставува ризик за директно преоѓање од една во друга зона и изведување на активности во Паркот и надвор од него кои може да го загорзат степенот на заштита.</p> <p>Имплементацијата на останатите активности предвидени во оваа тема ќе допринесе за креирање база на податоци за: видовиот диверзитет во Паркот, утврдување на вредноста на видовиот диверзитет, за нивната употреба за комерцијални цели, како и обезбедување заштита на видовиот диверзитет, особено на загорзени, ендемични и ретки видови.</p> <p>Со имплементација на активностите за поставување на набљудувачници, настрешници и видиковци, едукација на собирачите на растенија и животни, како и активностите за едукација, подигање на јавната свест и одговорност на населението и посетителите на Паркот ќе се постигне промоција на природното наследство во Паркот, подигање на степенот на информираност, знаење и свест на едуцираните групи за вредноста на Паркот и екосистемските услуги, што ќе придонесе за заштита на природните вредности и реткости.</p> <p>Имплементација на сите горенаведени активности, покрај заштита на природните вредности и реткости, ќе придонесе за позитивни влијанија во медиумите и областите од животната средина. Исто така предвидените активности ќе допринесат за отворање можности за вработување на населението во делот на научни истражувања, изработка на документи, обуки за подигнување на јавната свест и сл.</p> <p>Дел од површините од Паркот се во приватна сопственост и начинот на користење на ова земјиште ќе се врши во согласност со законските прописи за дозволени активности во зоните на заштита, што може да го засегне населението од економски аспект.</p>								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+	+	+	+	+	+	+

<p>Мерки за намалување на влијанијата</p>	<p>При ревалоризација на подрачјето на Паркот и негово репрогласување за заштитено подрачје, што како обврска произлегува од чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е да се направи уточнување на границите на Паркот, описно презентирани во Законот, со истите дадени во векторска форма.</p> <p>Покрај предложените мерки во Нацрт Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“, за подобрување на состојбите со природните вредности и реткости се препорачува примена на следните дополнителни мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изработката на финалната верзија на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“, да се одложи до подготовка на Студија за ревалоризација на Паркот (која ќе опфати и Извештај за пределска разновидност) и постапката за репрогласување на истиот. Покрај преиспитување на постојните зони на заштита, се препорачува да се предложи и заштитен појас, кој ќе обезбеди интегрална заштита на Паркот и дефинираните зони. • После направената Студија за валоризација/ревалоризација на НП „Пелистер“, дефинираната граница на Паркот и границите на заштитните зони, да се изработи План за управување со Националниот парк „Пелистер“, кој ќе даде основи за намена на земјиштето во Националниот Парк (земајќи ги предвид препораките од Просторниот План на Република Македонија); • При изработка на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, односно при идното зонирање на Паркот да се земат предвид видовите на кои им се заканува било каква опасност од загроеност или исчезнување како резултат на идниот урбанистички развој, природни непогоди или се идентификувани како ранливи на климатските промени, и за истите да се предвидат соодветни мерки за заштита и адаптација. • При идната валоризација/ревалоризација на Паркот, при дефинирањето на заштитните зони, како и идната урбанизација да се земе предвид чувствителноста на видовите во Паркот во однос на климатските промени и да се предвидат мерки за нивна заштита и адаптација, односно планирањето и управувањето на просторот и видовите да се врши врз основа на идентификуваната ранливост кон климатските промени. Досегашните анализи покажуваат дека алпската зона е најчувствителна на климатските промени, при што може да се очекува губење на алпскиот појас, така што долната граница на моликата ќе се помести нагоре и таа ќе зафати дел од рецентниот појас на високопланинските пасишта и камењари, во кои сега се присутни значајни оромедитерански и арктопланински фаунистички елементи. На тој начин ќе бидат изгубени природните живеалишта за одредени високопланински видови и тие ќе исчезнат од рефугијалниот регион на Паркот (планинската гуштерица, шарка, водна трепетливка, снежното врапче, карполазачка, шареногушеста завирачка, жолтоклуна галка, црвеноклуна галка, планинска чучулига, дивокоза и др.). Исто така да се земат предвид локациите каде се присутни најзагрозените растителни и животински видови од планинскиот појас во контекст на прогнозираните климатски промени (флора – <i>Crocus pelistericus</i> (пелистерска качунка), <i>Trollius europaeus</i>, фауна – планинска гуштерица (<i>Lacerta agilis</i>), шарка (<i>Vipera berus</i>), шареногушеста завирачка (<i>Prunella collaris</i>), планинска чучулига (<i>Eremophila alpestris</i>), балканска дивокоза (<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>), и реликтен крт (<i>Talpa stankovici</i>), како и најзагрозените растителни и животински видови од низинскиот појас, (флората; <i>Adiantum capillus-veneris</i> (венерина коса), додека од фауната е <i>Triturus vulgaris</i> (мал мрморец).
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • При идната урбанизација на Паркот да се избегнуваат локации кои располагаат со богата и вредна биолошка разновидност, заштитени локалитети и локалитети предложени за заштита, како и локации кои располагаат со шуми, шумско земјиште, пасишта; • Примена на мерките кои ќе произлезат од овој Извештај, за секоја тема поединечно.
--	---

Тема: Шуми, шумско земјиште и заштита од ерозија	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Со предвидениот просторен развој и активностите за користење и заштита на шумите и шумското земјиште, како и заштита на земјиштето од ерозија ќе отпочнат активности за валоризација на шумите, заштита на шумите и шумското земјиште, како и заштита на дивечот. Со предвидените активности ќе се постигне модернизирано управување со шумите и шумското земјиште, што е предуслов за одржлив развој на шумарството, потоа подобрување на целокупното управување со шумските ресурси, намалување на штетите и загубите во шумарството и сл.</p> <p>Поконкретно, валоризацијата на еколошките и социјалните аспекти на вегетацијата во Паркот, дефинирањето на заштитни шуми и спроведување на одгледувачки активности, како и организирање на ренџерска служба ќе придонесе за подигање на свеста за вредноста и улогата на шумите, избегнување на незаконското и неодржливо користење на шумите и дивечот, заштита од штетни дејства врз шумите и сл.</p> <p>Имплементацијата на предложените мерки во Просторниот план во Националниот парк „Пелистер“ ќе допринесе не само за подобрување на состојбите во управувањето со шумите и шумарството, туку истите ќе придонесат и за подобрување на медиумите и областите од животната средина, како и безбедноста и здравјето на населението. Изработката на планови и проекти за заштита од ерозија, порои, пожари и сл. ќе допринесе за решавање на проблемите кои настануваат како резултат на истите, подобрување на состојбите во шумарството, земјоделството, водостопанството, урбанизацијата и сл., односно за подобрување на состојбата со почвите, водите, биолошката разновидност, културното наследство, материјалните добра, а пред се заштита на населението и подобрување на здравјето и квалитетот на живот.</p> <p>Идентификацијата на подрачјата подложни на ерозија и порои ќе овозможи ефикасно урбанистичко планирање и користење на земјиштето, избегнување на локации кои се чувствителни на деградација на почвата, вградување на ефикасни мерки за заштита на почвата и сл.</p> <p>Исто така, имплементацијата на предложените мерки за користење и заштита на шумите и шумското земјиште ќе придонесе за намалување на емисиите на стакленичките гасови и ублажување на климатските промени, адаптација кон климатските промени, што позитивно ќе влијае врз сите медиуми и области од животната средина, идентификувани како ранливи на климатските промени.</p> <p>Имплементацијата на горенаведените активностите ќе придонесе за директни позитивни социо-економски влијанија кај населението, односно ќе допринесе за отворање можности за вработување, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата.</p> <p>Имплементацијата на мерките кои ќе произлезат од плановите и проектите за заштита од ерозија и порои и вметнувањето на одржливи мерки за заштита на шумите и шумското земјиште може да наметнат забрани или рестрикции за вршење одредени дејности или преземање активности, што ќе бидат причина за финансиски загуби, трошоци и издатоци.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност, природно наследство, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+	+	+	+	+	+	+

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Покрај предложените мерки во Нацрт-ППНПП, за подобрување на состојбите со шумите, шумското земјиште и заштита од ерозија се препорачува примена на следните дополнителни мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Заштита на земјиштето со висока бонитетна класа, шуми и пасишта, како и земјиште кое е подложно на ерозија и порои и сл. од урбанизација и пренамена во непродуктивни цели; • При идната урбанизација на Паркот за секоја локација, која треба да се пренамени во градежно земјиште и располага со значителна шумска вегетација, да се направи проценка на штетите и загубите од пренамената и загубата на шумска вегетација и шумско земјиште во однос на придобивките од урбанизацијата, од аспект на животната средина и социоекономски аспект; • Организирање информативни средби со различни групи корисници за примена на мерките за заштита на шумите и шумското земјиште, заштита од пожари, ерозија и порои, со што ќе се постигне заштита и одржливо искористување на земјиштето и шумите, а истовремено ќе се постигнат социо-економски придобивки.
---	---

Тема: Социо економски аспекти (население, населби, домување, јавни функции, економски аспекти)	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Предвидените активности за просторен развој и активностите, дефинирани во акцискиот план вклучуваат изработка на документи врз кои ќе се темели идниот социо економски развој во Паркот и околното опкружување, односно ќе ги дефинираат основите за економски развој врз основа на потребите, можностите, потенцијалите и целите за развој во планскиот период до 2030 година.</p> <p>Изработката на планираната документација (урбанистичка документација, програми, студии и сл.) ќе овозможи ефикасно користење на просторот, детална анализа на можностите за демографски, односно социо економски развој од кои ќе произлезат конкретни активности и насоки за искористување на земјиштето, расположливите ресурси, рамномерна дистрибуција на производните и услужните дејности, со што ќе се постигне одржлив динамичен економски развој на Паркот и околните населени места.</p> <p>Предвидените активности во акцискиот план ќе придонесат за создавање услови за квалитетно и урбано домување, како и обезбедување квалитетна инфраструктура, која е неопходна за едукативен, социјален развој и здрав живот на жителите во Паркот и околните населени места, а исто така и на посетителите на Паркот. За економски развој на Паркот и околните населени места се предвидува изработка на програми и студии од кои понатаму ќе произлезе организирање на зелена зона (во село Цапари или Нижеполе), изградба на сервисно техничка зона, ќе произлезат конкретни мерки за отпочнување со мали бизниси, потоа поддршка на малото стопанство за развој на цвеќарство, пчеларство, печуркарство, производство и преработка на млеко и млечни производи, градежна столарија, односно трговија, занаетчиство итн.</p>

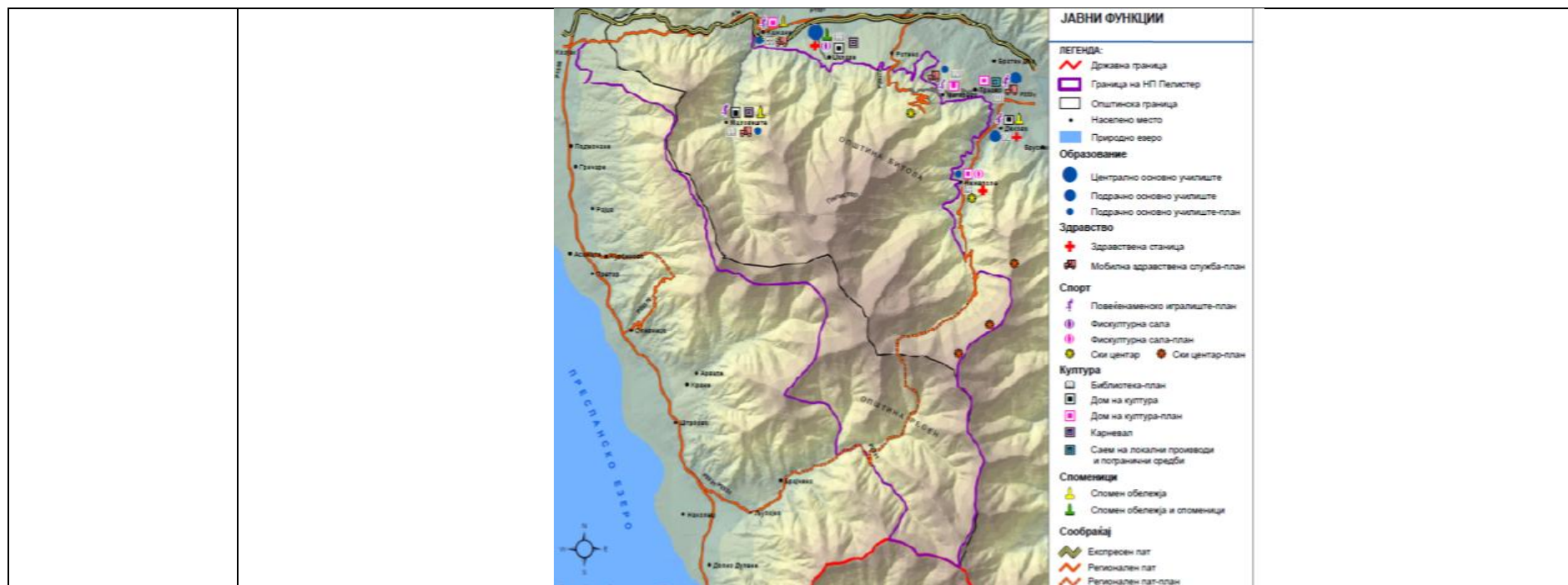
Сите предвидени активности ќе придонесат за демографски развој, отворање можности за вработување на локалното население, економски развој на средините, односно подобрување на квалитетот на живот на населението. Мерките за поддршка на руралното население за отпочнување сопствени бизниси, развојот на агроиндустрискиот сектор позитивно ќе се одрази врз развојот на руралните средини, задржување на локалното население во местата на живеење и сл. Отворањето на можностите и перспективите за започнување сопствени бизниси, обезбедувањето пласман на производите и можностите за вработување позитивно ќе се одразат врз демографската состојба во подрачјето.

Идната урбанизација на просторот за изградба на превидените објекти и инфраструктура ќе придонесе за пренамена на нови површини на земјиште, искористување на ресурсите, особено води, генерирање на емисии во медиумите од животната средина и сл. Интензитетот на влијанијата ќе зависи од намената и користењето на просторот и постојната состојба на локациите кои ќе бидат предмет на идната урбанизација.

Отворањето на можности за индивидуално производство или производни капацитети поединечно или во рамките на зелената зона ќе придонесе за генерирање на емисии во животната средина, кои доколку не се соодветно управувани, може да го загорат квалитетот на медиумите и областите од животната средина. Интензитетот на влијанијата ќе зависи од чувствителноста на локациите кои ќе бидат избрани за поставување на истите, нивното опкружување, типот на застапените дејности, квалитетот на медиумите од животната средина и сл.

Покрај останатите активности, за економски развој на Паркот и околното опкружување, во Планот се предвидува активност за производство на компост од сточно ѓубриво и сите останати видови на биоразградлив отпад, врз основа на претходно изработена физибилити студија со која треба да се утврдат можностите за изградба на индивидуални компостари во границите на Националниот парк или изградба на објекти за колективно компостирање надвор од границите на Паркот. Имплементацијата на оваа мерка ќе допринесе за соодветно управување со генерираните количини органски отпад и производство на компост со висок квалитет и висока пазарна вредност, како и отворање можности за финансиски придобивки за индивидуалните или колективните произведувачи на компост.

Покрај придобивките процесот на компостистање, доколку истиот не е контролиран, може да предизвика нарушување на медиумите од животната средина. Како резултат на процесот на распаѓање на органската фракција се генерираат емисии на N_2O , NH_3 , CH_4 , испарливи органски соединенија, CO_2 , бактерии, габи и мириси, кои може да предизвикаат негативни влијанија врз квалитетот на амбиентниот воздух и генерирање на непријатен мирис кој може да ги засегне локалните жители и посетителите на Паркот. Исто така при процесот на компостирање ќе генерира исцедок кој може да ги засегне површинските и подземните води.

Слика 33 Јавни функции

Имајќи предвид дека изградбата и оперирањето на сите предвидени објекти ќе се врши во урбанизираните подрачја во Паркот, каде како резултат на животните и стопанските активности се генерираат емисии во животната средина, имплементацијата на индустриските капацитети може да предизвикаат кумулативни влијанија врз воздухот, водите, почвата, како и врз биолошката разновидност.

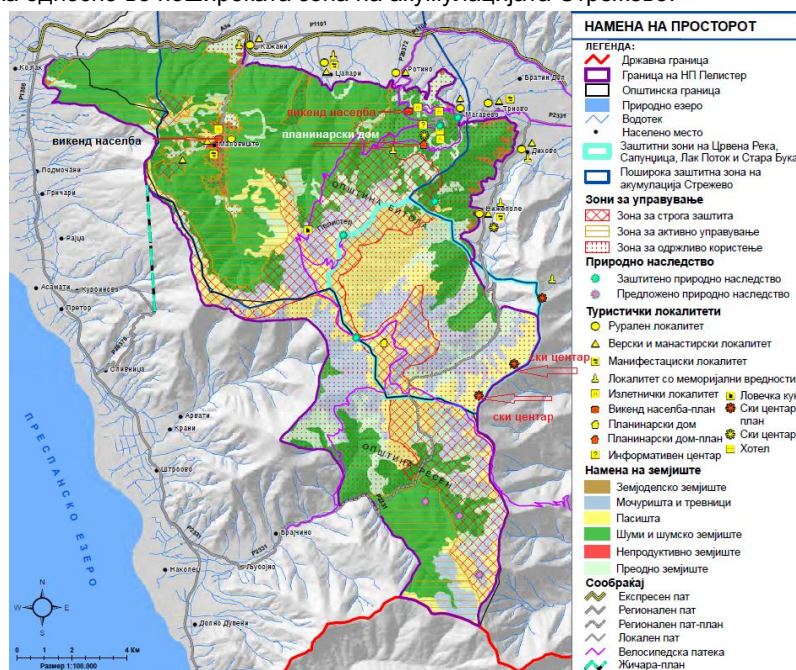
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
		+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-

<p>Мерки за намалување на влијанијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Идната урбанизација на нови простори да се врши во согласност со законските прописи, односно површините под шуми и пасишта не треба да се пренаменуваат во градежно земјиште, како и земјоделско земјиште со висока бонитетна класа (под IV категорија); • Избегнување локации за урбанизација на земјиште, кое: <ul style="list-style-type: none"> • располага со значајна биолошка разновидност, • влегува во заштитни зони на извори кои обезбедуваат вода за пиење и наводнување; • е подложно на поплави, ерозија и други видови деградација на почвата. • При изработката на студиите за развој и изградба на капацитети за производство и преработка на сточарски, земјоделски и шумски плодови, како и организирање на зелена зона, да се земат предвид можните емисии во животната средина кои може да произлезат од идното работење на производните капацитети и ризикот од можните влијанија врз медиумите и областите во животната средина; • При изработката на Физибилити студија која треба да ги посочи и можностите за изградба на индивидуални компостари во границите на Националниот парк или изградба на објекти за колективно компостирање надвор од границите на Паркот да се земат предвид можните влијанија врз животната средина и населението кои може да произлезат од процесот на компостирање, да се предложат алтернативни локации и врз основа на детална анализа да се одбере најсоодветниот начин за управување со овој вид на отпад,
--	--

<p>Тема: Туризам</p>	
<p>Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Предвидените активности во акциониот план кои вклучуваат изградба на нови или реконструкција на постојните сместувачки и угостителски капацитети, потоа зголемување на туристичката понуда со нови содржини како каменоломот во Магарево, изградба на авантура парк, поставување на набљудувачници за птици, брендирање на производи, изработка на промотивни материјали и сл., како и идното отворање на ски центри во областите Муса, Скрково (во границите на Паркот), Црн Камен (контакт зона на Паркот) ќе придонесат Паркот и останатите населени места да бидат добро промовирани и препознатливи туристички дестинации, кои ќе нудат високо квалитетни и препознатливи туристички услуги, зголемување на понудата во зимскиот туризам, креирање брендирани производи и сл.</p> <p>Покрај подобрувањето на туристичката понуда во Паркот и околните населени места, имплементацијата на предвидените активности за развој на туризмот ќе допринесат за зголемување на туристичкиот промет во Регионот, вработување на населението, отворање можности за заработка, подобрување на социоекономските состојби и трендови во општините Битола и Ресен, односно во Регионот.</p> <p>Покрај придобивките од подобрување и зголемување на туристичката понуда, сепак мора да се земе предвид фактот дека реконструкцијата/изградба на туристичките објекти и инфраструктура, зголемената посетеност на туристичките локалитети може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина, особено врз биолошката разновидност, врз водите во случај на непостоење соодветни системи за третман на отпадните води, воздухот, почвата, во случај на несоодветно управување со отпад, предизвикување пожар и сл. Локациите, предвидени за поставување туристички комплекси и инфраструктура, може да располагаат со високо квалитетно земјиште, шуми, пасишта, богата биолошка разновидност, културно наследство кои може да бидат значително засегнати при имплементација на планираните содржини.</p> <p>Со Планот се предвидува изградба на две викенд зони, од кои едната е кај на селото Маловиште, додека другата е кај на туристичко рекреативната зона Голема Ливада. Во оваа зона е предвидено и изградба на планинарски дом. Изградбата на предвидените содржини кај</p>

зоната Голема Ливада може да предизвикаат негативни влијанија врз биолошката разновидност, односно шумите и шумското земјиште, бидејќи земјиштето е со класа на намена шуми и шумско земјиште. Исто така, предвидените локации за изградба на викенд зони и планинарски дом се наоѓаат во пошироката зона на акумулацијата Стрежево. Имајќи предвид дека голем дел од постојните туристичките активности се изведуваат во овој дел во Паркот и истите предизвикале одредени нарушувања на медиумите од животната средина, како и нарушувањата предизвикани од животните и стопанските активности во село Маловиште, може да се заклучи дека изградбата на викенд зоните може да предизвика кумулативни влијанија врз водите, почвата, а особено врз биолошката разновидност.

Во ППНПП предвидена е изградба на два нови ски центри Муса, Скрково, кои се наоѓаат во границите на Паркот, на локации чие земјиште е класифицирано како пасиште. Покрај ова, оваа овие локалитети се наоѓаат и во заштитните зони (широка и поширока¹¹) на Црвена Река, Сапунџица, Лак Поток и Стара Бука односно во пошироката зона на акумулацијата Стрежево.

Слика 34 Карта на намена на земјиштето (обележани локации за изградба на нови ски центри, викенд зони и планинарски дом)

¹¹ Границата на широката заштитна зона (зона на санитарно ограничување) се совпаѓа со границата на пошироката заштитна зона (зона на хигиенско и епидемиолошко следење и набљудување).

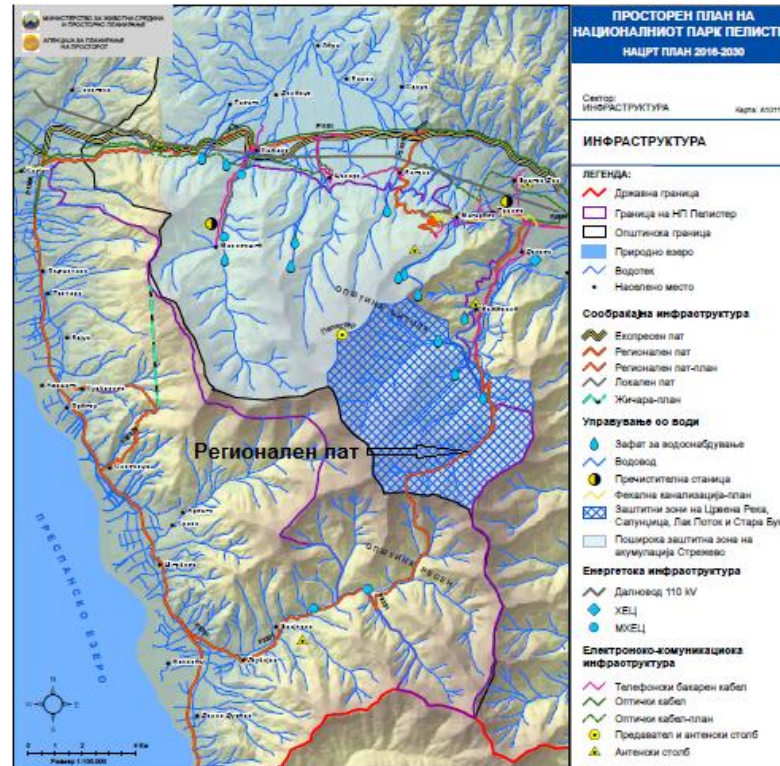
Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

<p>Изградбата на овие ски центри може да предизвика значителни негативни влијанија врз биолошката разновидност, односно до уништување и деградација на видови и живеалишта, што е во спротивност со обврските потекнуваат од националното законодавство и законодавството на ЕУ, глобалните обврски, односно обврските кои потекнуваат од потпишаните меѓународни договори за заштита на биолошката разновидност.</p> <p>Во согласност со сценаријата за климатски промени и влијанијата на климатските промени може да се констатира дека промените во временските услови, зголемувањето на температурата и сл, кои може да влијаат врз развојот на зимскиот туризам, заради кратката сезона на снежна покривка. Како резултат на ова може да се заклучи дека планираната изградба на нови ски центри може да се покаже како неодржлива, од аспект на вложување на големи инвестиции, како и можната значителна деградација на животната средина во однос на искористеноста и економските придобивки од изградба на истите.</p> <p>Во Третиот извештај за климатски промени е наведено дека како резултат на климатските промени може да бидат засегнати планинските пасишта. Имајќи го предвид ова предвидување, идентификуваните закани врз биолошката разновидност во алпската зона, како и можните влијанија од изградбата и оперативноста на ски центрите може да се заклучи дека оваа активност може да предизвика значителни загрозувања на биолошката разновидност.</p> <p>Исто така отстранувањето на шумската вегетација, за изградба на објекти и придружна инфраструктура, не е во согласност со целите и адаптација кон климатските промени и отпорноста на идните структури во однос на климатските промени.</p>									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+/-	-	-	-	-	-	-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> Планирањето на туристичките објекти за збогатување на туристичката понуда да се врши во согласност со природните и временски услови; Преиспитување на локациите, предвидени за изградба на ски центри кои се наоѓаат на локации каде земјиштето е со намена пасишта, односно почитување за законските обврски кои потекнуваат од член 60 од Законот за заштита на природата, во кој е пропишано дека заради заштита на биолошката и пределската разновидност со пасиштата треба да се стопанисува и истите да се користат на традиционален начин; Преиспитување на локациите, предвидени за изградба на туристичките капацитети, во однос на присутната биолошка разновидност и видовите кои се загрозувани од климатските промени, со цел да се овозможи соодветна адаптација во следниот период; Избегнување изградба или преземање строги мерки за заштита при планирањето на изградба на туристички објекти и придружна инфраструктура на локации кои располагаат со висока бонитетна класа, пасишта, шуми и шумско, значајна биолошка разновидност, особено значајни флористички видови, заштитени или се предложени за заштита, потоа локации богати во водни ресурси, како и локации кои влегуваат во заштитни зони на системите за водоснабдување; 								

	<ul style="list-style-type: none"> • Во туристичките капацитети (постојни и идни) да се обезбедат услови за собирање и третман на отпадните води во пречистителни станици (индивидуални или во заедничките-во село Маловиште и Трново); • Субвенционирање на алтернативните форми туризам; • Поттикнување на рурален туризам со промоција на храна од автохтони видови/раси; • Обезбедување поддршка (просторна, техничка, финансиска и др.) на руралното население за отпочнување нови бизниси.
--	--

Тема: Инфраструктура-Сообраќај	
<p>Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Предвидените активности за изградба и рехабилитацијана сообраќајната инфраструктура во предвидениот плански период ќе придонесат за подобрување на сообраќајната поврзаност на Паркот, зголемување на капацитетот за подобра кохезија, сигурност, достапност и безбедност на патиштата, намалување на времето на патување, минимизирање на трошоците, обезбедување висок квалитет на патнички услуги, можности за привремени вработувања, односно социокономски развој на подрачјето.</p> <p>Покрај придобивките, изградбата и рехабилитацијата на предвидената сообраќајна инфраструктура може да предизвика значителни негативни влијанија врз животната и општествената средина, како резултат на загаќање приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), да предизвика значителни негативни влијанија врз биолошката разновидност, водите, почвата, културното и природното наследство и сл.</p> <p>Предвидената траса на регионалниот патен правец Р2331 поминува низ зоната за строга заштита (во која не се дозволени никакви активности, освен научно-истражувачки и мониторинг на биолошката разновидност), низ подрачја кои располагаат со значителна биолошка разновидност, видови и живеалишта, шуми и шумско земјиште, пасишта, водни ресурси, односно заштитни зони на изворишта и сл. Изградбата на овој регионален пат е во спротивност со законските барања за можните активности во зоната за строга заштита и управување со зоните на заштита, дефинирани во Законот за заштита на природата, одредбите од Законот за заштита на животната средина, Законот за водите, како и барањата на меѓународните договори и конвенции за заштита на биолошката разновидност и природното наследство, како и животната средина.</p> <p>Понатаму, зоната на строга заштита на Националниот парк „Пелистер“ претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Преспа“, додека останатата површина во границите на Националниот парк има улога на бафер зона. Дополнително, територијата на НП „Пелистер“ целосно е вклучена во Емералд мрежата како подрачје од посебен интерес за заштита, во Европскиот зелен појас, Листата на значајните подрачја за пеперутки на меѓународно ниво, Листата на значајни подрачја за растенијата. Имајќи ја предвид важноста на подрачјето, може да се заклучи дека реализацијата на овој патен правец може да предизвика значителна деградација на биолошката разновидност што е во спротивно од статусот на заштита на национално и меѓународно ниво.</p> <p>Покрај ова, трасата на овој патен правец поминува и низ заштитните зони на Црвена Река, Сапунџица, Лак Поток и Стара Бука.</p> <p>Горенаведеното упатува на фактот дека имплементацијата на оваа активност не е прифатлива, бидејќи штетите кои може да бидат предизвикани се далеку поголеми, наспроти придобивките од сообраќајното поврзување на регионот со Паркот.</p> <p>Во оперативната фаза од патиштата ќе се генерираат емисии во воздух, зголемено ниво на бучава, загадување на почвата, вибрации, ризик од сообраќајни несреќи и сл. со кои може да се наруши квалитетот на медиумите од животната средина и да се загрози здравјето и</p>

безбедноста на заедницата. Зголеменото ниво на бучава, освен врз населението може да има негативни влијанија и врз биолошката разновидност.

Слика 35 Сообраќајна инфраструктура

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
		+/-	+/-	-	-	-	-	-	+/-

<p>Мерки за намалување на влијанијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Изградбата на регионалниот патен правец Р2331 не е прифатлива и оваа активност не треба да биде дел од финалната верзија на ППНПП. Поконкретно, во финалната верзија од ППНПП да не се предвидуваат активности од аспект на изработка на документација, како и други планирања поврзани со реализацијата на регионалниот патен правец Р2331; • Подготовка на планско урбанистичка документација со цел да се утврдат можните конфликтни локации при дефинирање на точните траси на останатите патни правци, предвидени во Планот; • При дефинирање на трасите да се одбегнуваат: <ul style="list-style-type: none"> - зоната на строга заштита и зоната на активно управување; - парцели кои се во приватна сопственост или покриваат земјоделско земјиште со висока бонитетна класа, пасишта, шуми; - да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни локации од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси; - близина на инфраструктури и објекти, преносни мрежи и сл.
--	--

<p>Тема: Инфраструктура-Управување со водите</p>	
<p>Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Имплементацијата на активностите за управување со водите ќе придонесе за заштита на површинските и подземните води, постигнување „добар еколошки статус“ на водите, намалување на емисиите на загадувачки материји, постигнување на граничните вредности на емисии и стандардите за квалитет на водите, управување со квалитетот и квантитетот на водите, избегнување на ризиците од поплави, следење на квалитетот на водите и пред се обезбедување квалитетна и здрава вода за пиење. Покрај ова, имплементацијата на овие активности ќе придонесе за подобрување на медиумите и областите од животната средина, ублажување на ефектите од климатските промени, можности за вработување во фазата на изградба, а најмногу подобрување на здравјето на населението.</p> <p>Покрај позитивните, имплементацијата на предвидените активности може да предизвика и негативни влијанија од економски аспект, изразени преку дополнителни финансиски издатоци кај населението, односно зголемени давачки во вид на такси/надоместоци за користење на водите и третман на урбаните отпадни води. Исто така, каптирањето на нови извори за водоснабдување, односно изградбата на водоснабдителните системи, колекторите за собирање и одведување на отпадните води, како и дефинирањето на заштитни зони на извориштата може да предизвикаат забрана за вршење на одредени дејности на локации кои ќе се оценат како чувствителни и сл.</p> <p>Изградбата на системите за водоснабдување и третман на отпадни води, може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина чиј интензитетот ќе зависи од изборот на локацијата за нивно поставување, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите и развојните активности во областите каде истите ќе се градат.</p> <p>Изградбата на колекторскиот систем со кој ќе се носат отпадните води од локалитетот Бегова Чешма до пречистителната станица во близина на селото Трново може да предизвика негативни влијанија врз шумите, бидејќи истиот поминува низ локација чие земјиште е со намена шуми и шумско земјиште. Исто така, трасата на колекторот поминува низ локација каде е изграден систем за водоснабдување, низ пошироката заштитна зона на акумулација Стрежево. Во однос на заштитните зони на Паркот, оваа траса поминува низ зона на одржливо искористување.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • При планирањето на просторот и урбанизацијата на Паркот, за секоја локација која треба да се пренамени во градежно земјиште, да се земат предвид воспоставените зони на заштита и зоните за заштита на изворите за водоснабдување и почитување на законските препораки кои активности може да се одвиваат во секоја од зоните и условите за заштита; • Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадните води да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации со висока бонитетна класа, пасишта, шуми, локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени видови, заштитни зони, материјални добра и сл.; • Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС, како и соодветна проценка на влијанијата на ниво на конкретна планска/проектна документација при изведба на активностите за управување со водите; • Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки и прифаќање на предвидените решенија за водоснабдување и третман на отпадните води, како и дефинирањето на заштитните зони на системите за водоснабдување. 								

Тема: Инфраструктура-Енергетска инфраструктура	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Предвидените активности во областа на енергетската инфраструктура предвидуваат изградба на фотоволтаични електрани-надвор од границите на Паркот и соларни колектори на објектите во Паркот, како и Студија за анализа и проценка на можностите, трошоците и придобивките за користење на сончевата енергија и енергијата од биомаса.</p> <p>Предвиденото производство на енергија од обновливи извори, поточно искористувањето на сончевиот потенцијал и производство на енергија од биомаса ќе придонесат за искористување на расположливите енергетски потенцијали на подрачјето, зголемување на учеството на обновливите извори на енергија во вкупното производство на енергија во државата, разновидност во користењето енергенти и подобрени услуги во производството и снабдувањето со електрична енергија и топлина, дефинирани како приоритетни цели во енергетскиот сектор. Искористувањето на сончевата енергија ќе допринесе за подобрување на квалитетот на воздухот, намалување на емисиите на стакленички гасови, односно ублажување на ефектите од климатските промени. Исто така, производството на енергија од обновливи извори ќе допринесе за позитивни влијанија од економски аспект, бидејќи ќе допринесе за намалување на трошоците за обезбедување енергија и топлина, отворање можности за нови работни ангажмани и сл.</p> <p>Покрај придобивките од аспект на намалување на стакленичките гасови и подобрување на состојбите во медиумите од животната средина, особено на воздухот, капацитетите за производство на енергија од обновливи извори на енергија може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина и здравјето на населението.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	<p>Користењето на дрвната маса е традиционален начин на производство на топлотна енергија во населените места во и околу Паркот. Искористувањето на огревно дрво и дрвните отпадоци како енергенс, може да влијаат врз квалитетот на животната средина, односно квалитетот на воздух, почвата и сл. При согорување на овој енергенс се генерираат стакленички гасови кои даваат придонес кон климатските промени.</p> <p>Предвидениот начин на производство на енергија во фотоволтаични електрани ќе допринесе за избегнување на негативните влијанија во Паркот, но нивната изградба на локации надвор од Паркот може да предизвика одредени влијанија во зависност од изборот на локацијата каде истите ќе се градат, кои пред се ќе зависат од сензитивноста на локацијата и рецепторите на влијанијата.</p> <p>Разгледувано од економски аспект, употребата на соларните системи за производство на енергија ќе имаат позитивни влијанија бидејќи ќе допринесат за снабдување со енергија и на локации кои не се поврзани со постојните електрични мрежи, намалување на трошоците за електроснабдување и сл.</p> <p>Развојот на преносната мрежа може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), негативни влијанија врз биолошката разновидност, исто така истата е извор на нејонизирачко зрачење. Овие влијанија треба подетално да се оценат на ниво на документација од понизок ранг во постапките за ОВЖС и соодветна процена.</p>
--	---

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-

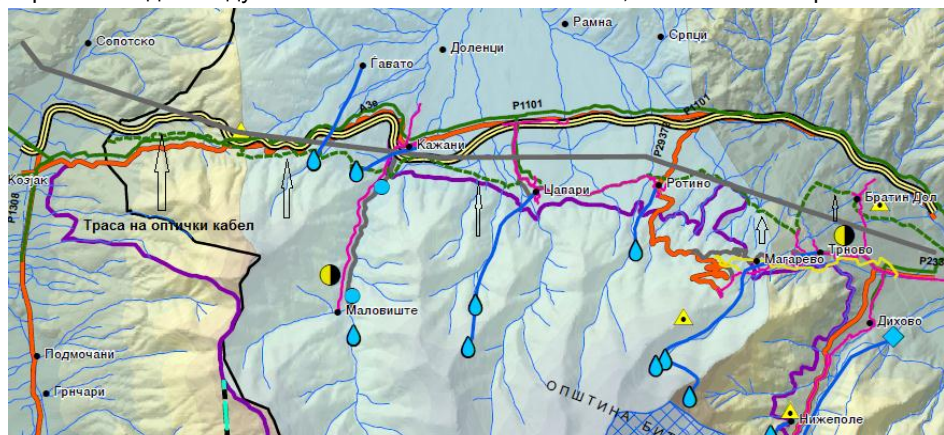
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • Преиспитување на економските придобивки од производство на енергија во фотоволтаични центри, во однос на загубите и штетите врз биолошката разновидност и пределот кои може да настанат за секоја предвидена локација; • Соодветен избор на локации за изградба на фотоволтаични електрани и локациите каде треба да поминува енергетската инфраструктура за дистрибуција на произведената енергија; • Избегнување на локации за изградба на фотоволтаичните центри и енергетска инфраструктура со висока бонитетна класа, пасишта, шуми, заштитни зони на изворишта и сл. • Примена на препораките кои ќе произлезат од СОЖС/ОВЖС за конкретни локации за сите објекти и дистрибутивните мрежи.
---	---

Тема: Инфраструктура-Комуникациска инфраструктура	
Опис на влијанијата врз животната средина и	Предвидените активности во Планот ќе придонесат за подобрување на комуникациската инфраструктура во Паркот, што е главен предуслов за урбано живеење и социоекономски развој на Паркот и околните населени места.

социјалните аспекти

Покрај придобивките од имплементација на овие активности, изградбата на нови антенски столбови, оптички кабли, базни станици и други радиодифузни објекти може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на високо бонитетно земјиште, негативни влијанија врз биолошката разновидност, врз шумите и шумското земјиште, климатските промени, почвата, културното наследство, а исто така како резултат на нејонизирачкото зрачење кое може да биде емитирано од комуникациската мрежа да предизвикаат негативни влијанија врз здравјето на населението.

Изградбата на предвидениот оптички кабел, кој поминува низ северниот дел од Паркот, може да предизвика негативни влијанија врз биолошката разновидност, бидејќи дел од трасата поминува низ зоната на активно управување на Паркот. Исто така, изградбата на оптичкиот кабел може да предизвика негативни влијанија врз шумите и шумското земјиште, бидејќи земјиштето каде поминува трасата на кабелот е со класа на намена шуми и шумско земјиште. Покрај ова, предвидената траса на оптичкиот кабел може да ги засегне и водите, бидејќи истата поминува во близина на бунарите за водоснабдување на селата Гавато и Кажани, како и низ пошироката зона на акумулацијата Стрежево.

Слика 36 Предвидена траса на оптички кабел

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
		+/-	-	-	-	-	-	-	+/-

<p>Мерки за намалување на влијанијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • При идниот плански развој на инфраструктурните мрежи во рамките на Националниот парк треба да се почитуваа дефинираните зони на заштита и одредбите во однос на она што се дозволени активности во секоја од зоните; • При планирањето на трасите на комуникациската мрежа да се почитуваат условите за изградба на инфраструктура, дефинирани во Одлуката за воспоставување заштитни зони на акумулацијата Стрежево¹²; • Проценка на ризикот од загрозување на изворите за водоснабдување и нарушување на режимот на заштита, како резултат на отстранување на шумската вегетација и изведба на градежни работи, со цел изградба на комуникациската инфраструктура; • При планирањето и трасирањето на комуникациските објекти и мрежи да се избегнуваат локации кои покриваат земјиште со значајна биолошка разновидност, заштитени локалитети или предложени за заштита, подрачја покриени со значајна шума и шумско земјиште, а исто така да се земе предвид близината на изворите за водоснабдување, ризикот од нивно загрозување, како и почитување на режимот на заштита на изворите; • При трасирањето да се земе предвид и близината на населените места и туристичките објекти, со цел да се спречи можното влијание врз населението од нејонизирачко зрачење предизвикано од изградената комуникациска мрежа; • Подготовка на планско урбанистичка документација за изградба на комуникациската инфраструктура и водење на процедура за стратегиска оцена на животната средина, со цел навремено согледување на можните влијанија врз животната и општествената средина и преземање мерки за намалување или избегнување на влијанијата.
--	--

<p>Тема: Животна средина</p>	
<p>Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Предвидените активности во Планот даваат насоки за преземање на конкретни мерки и активности кои треба да се имплементираат во следниот период со цел подобрување на состојбата на медиумите и областите од животната средина, а истовремено за подобрување на здравјето и квалитетот на живот на населението во Паркот и неговото опкружување.</p> <p>Воспоставувањето на континуиран мониторинг на медиумите и областите од животната средина, како и поставување на мерни станици за мониторинг на протокот на водите ќе допринесе за следење на состојбата во овие медиуми и областите од животната средина, утврдување на билошкиот минимум во водотеците, односно собирање и креирање база на податоци врз основа на која ќе се дефинираат мерки за заштита со цел намалување на загадувачките параметри, а исто така и соодветно планирање на намената и користењето на земјиштето во следниот период.</p> <p>Изработката на планот за управување со сливот на Црна Река ќе допринесе за исполнување за законските обврски за управување со речни сливови, кој истовремено ќе даде насоки за начинот на користење на водните ресурси, нивна заштита, а исто така ќе го дефинира и идниот стопански развој на подрачјето и користењето на земјиштето.</p>

¹² Одлука за воспоставување и одржување на заштитните зони и определување на услови за обработка на земјиштето, изградба и користење на објекти и вршење на други дејствија во заштитните зони на сливовите на реките: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Ореовска, Буковска, Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток, Црвена Река и сливното подрачје на акумулацијата Стрежево“ (Службен гласник на општина Битола бр.16 од 11.06.1986) и измена и дополна на Одлуката (Службен гласник на општина Битола бр.09 од 06.05.1989).

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

<p>Понатаму со изработката на студија за загроеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера ќе се добие јасна слика за моменталната состојба во истите, нивната загроеност како резултат на климатските промени и антропогени влијанија, а исто така ќе се дадат предлог мерки за надминување на утврдените недостатоци.</p> <p>Предвидените активности за изградба на канализациона мрежа и третман на отпадните води во пречистителни станици, како и предвидените активности за управување со отпадот ќе допринесе за намалување на негативните влијанија кај чувствителните рецептори. Изградбата на пречистителните станици особено ќе допринесе за подобрување на состојбата на водите во Магаревска Река, реката Шемница, Големо Езеро и останатите водни тела.</p> <p>Изработката на катастар на загадувачи ќе овозможи идентификација на потенцијалните загадувачи во Паркот и неговото опкружување и притисоците кои истите ги вршат врз животната средина и здравјето на луѓето, со цел да се планираат и превземаат мерки за подобрување на состојбите. Катастарот на загадувачи ќе придонесе за развој на мерки и активности при изработка на плански и стратешки документи, со кои ќе се надминат постојните состојби. Исто така, катастарот на загадувачи ќе послужи како основа врз која ќе се темели урбанистичкото и просторно планирање на земјиштето во Паркот и неговото опкружување, земајќи ги предвид локациската поставеност на капацитетите–потенцијални загадувачи и нивната меѓусебна интеракција.</p> <p>Спроведување на кампањи од областа на заштита на животната средина ќе допринесе да се подигне јавната свест за населението и посетителите за состојбите во животната средина, придобивките од одржливо управување и искористување на ресурсите, вредноста на биолошката разновидност и екосистемските услуги, вредноста на природното наследство, како и одговорноста на истите за значењето на Паркот.</p> <p>Предвидените активности ќе предизвикаат директни позитивни влијанија кај населението, односно ќе допринесе за работно ангажирање и можност за заработка на соодветно обучен кадар, кој ќе биде активно вклучен во имплементација на спроведување на предвидените активности.</p> <p>Но, разгледувано од друг аспект реализацијата на овие активности ќе наметне нов начин на користење на земјиштето, можно зафаќање на приватен имот, промена на тековните животни навики, ако и забрана или ограничување за вршење дејности кои може негативно да влијаат врз локалното населението од социоекономски аспект.</p>									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Мерки за намалување на влијанијата	<p>Покрај предвидените мерки во нацрт-ППНПП се препорачува примена на следните мерки за подобрување на состојбите во животната средина:</p>								

	<ul style="list-style-type: none"> • Мерките и активностите од акционите планови од планските и стратешките документи, донесени на национално и регионално ниво да се вградат во сите релевантни теми кои се предмет на анализа во нацрт-ППНПП и истите да бидат основа врз која ќе се темели идниот просторен и урбан развој на Паркот и околното опкружување; • Подготовка на Проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за локациите предвидени за урбанизација, доколку истите се наоѓаат во чувствителни подрачја или постои ризик од појава на значителни влијанија врз животната средина и здравјето на населението; • Имплементација на обврските кои потекнуваат од Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС, ОВЖС; • Во студија за загроеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера да се предложат мерки за адаптација на видовите кон климатските промени; • При изработка на урбанистичка документација од понизок ранг да се земат предвид податоците кои ќе произлезат од катастарот на загадувачи и идниот развој на Паркот да се темели на овие податоци; • Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за спроведување на предвидениот мониторинг на медиумите и областите од животната средина во Паркот, управување со податоците, известување и инспекциски надзор; • Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки за идниот просторен и урбан развој на Паркот и околното опкружување.
--	--

Тема: Природни непогоди и технолошки хазарди									
<p>Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Во идниот просторен развој на Планот се предвидени мерки за заштита од природни непогоди како: подрачјата подложни на природни непогоди да се исклучат од урбанизирање или да се опфатат во заштитните зони, потоа детално истражување на подложноста на непогоди при изработка на планови од пониско ниво и воспоставување на систем на случени непогоди, причини за нивно настанување, настанати штети и преземени мерки за санирање на последиците. Исто така, во акцискиот план е предвидена активност која вклучува означување на локалитетите каде постои опасност од непогоди (на информативните табли на кои се претставени патеките и другите содржини во Паркот). Имплементацијата на овие мерки и активности ќе придонесе за заштита на медиумите и областите од животната средина, услови за безбедно планирање и уредување на просторот, а особено подобрување на безбедноста на населението, вработените и посетителите на Паркот.</p> <p>Досега во Паркот не се идентификувани активности кои може да предизвикаат технолошки хазарди, но со идната урбанизација на Паркот и околното опкружување се зголемува ризикот од појава на опасности и од технолошки хазарди. Нивната појава може да предизвика последици по животната средина и здравјето и безбедноста на населението.</p>								
<p>Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти</p>	<p>Население</p>	<p>Здравје на население</p>	<p>Природно наследство, биолошка разновидност, предел</p>	<p>Вода</p>	<p>Почва</p>	<p>Воздух</p>	<p>Климатски промени</p>	<p>Материјални добра</p>	<p>Културно наследство</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none">• Урбанизацијата и просторниот развој да се усогласи чувствителноста на локациите подложни на природни непогоди;• Подготовка на проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за идните објекти за кои постојат индикации од појава на технолошки хазарди.								

9 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ

Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ содржи предвидувања за просторен развој на Паркот во период до 2030 година, дефинирани цели за развој од кои произлегуваат конкретни мерки и активности кои треба да се реализираат во планскиот период.

Просторниот план дава преглед на постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на Планот, а исто така предлага мерки за идно просторно планирање и користење на земјиштето, со цел да се постигне заштита на биолошката разновидност и природното наследство, заштита на животната средина, а истовремено постигнување на социоекономски развој.

Во Просторниот план не се разгледувани алтернативни решенија за користење на земјиштето и намените на просторот во Паркот, туку предложените мерки и активности се базираат на утврдените недостатоци во областите кои се предмет на анализа во Планот, како и исполнување на законските обврски. Истите се насочени кон идно планирање на просторот врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на локално, регионално и национално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Паркот во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање, заштита на биолошката разновидност и природното наследство, како и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“

- Надмината временска рамка на постојниот План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год., односно непостоење на валиден плански документ врз основа на кој може да се дефинира просторниот развој на Паркот;
- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Паркот и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“

Со имплементација на активностите и мерките предвидени во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се очекува да се постигне:

- Исполнување за законските обврски за уредување заштитени подрачја кои располагаат со значајна биолошката разновидност и природното наследство, дефинирани во националното законодавство и потпишаните меѓународни документи;
- Создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој;
- Зачувување на природните вредности на просторот, искористување на туристичките потенцијали за промовирање и развој на одржливи видови на туризам и други алтернативни дејности и активности;
- Урбанистичкото планирање, идниот просторен развој и економски развој и управувањето на Паркот ќе се темели на поставките и насоките дефинирани во усвоениот просторен план;
- Создавање услови за намалување на загадувањата и обезбедување заштита на медиумите и областите од животната средина, што ќе резултира во надминување на евидентираните состојби, трендови и закани во заштитеното подрачје;
- Поттикнување на социоекономски развој на подрачјето;
- Дефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;

Имплементацијата на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ може да предизвика промена во другите стратешки и плански документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина во Паркот и неговото опкружување.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Просторниот План на Националниот парк „Пелистер“ е прифатлива алтернатива, но само после спроведување постапка на ревалоризација на Националниот парк и дефинирање/редефинирање на постојните зони за заштита.

10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „ПЕЛИСТЕР“ ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Стратегиската оцена на животната средина вклучува мониторинг над реализација на планскиот документ Просторен план на Националниот парк „Пелистер“ и сите значителни идентификувани позитивни и негативни влијанија, кои би настанале од реализација на мерките и активностите предвидени во акцискиот план.

Планот за мониторинг на животната средина дава можност за систематско набљудување, испитување и оценување на состојбите во медиумите и областите од животната средина и социоекономските аспекти.

Планот овозможува воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни и претставува основа за надлежните институции, да го контролираат процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки. Основните придобивки од мониторингот над имплементација на Планот се:

- Потврдување дека договорените услови при одобрувањето на Планот се соодветно спроведени;
- Обезбедување податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;
- Обезбедување поголем увид во промените на животната средина на одредени локации;
- Потврдување дека влијанијата се во рамките на предвидените или дозволените гранични вредности;
- Следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на непредвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;
- Потврдување дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;
- Утврдување кои активности треба да бидат преземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг над ефективноста на Планот, потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој, при што треба да се земат предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Со следењето на состојбата на животната средина ќе се потврди оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

Имплементацијата на Планот, примената на предложените мерки за ублажување на влијанија и нивната функционалност, оправданоста на целите на Планот и на стратегиската оцена на животната средина ќе се потврдат преку следење на следните индикатори:

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

Табела 11 План за мониторинг

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
Население и здравје на населението	Унапредување на животните услови на населението	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на користењето на земјиштето во согласност со намените на Планот; - Следење на искористувањето на природните ресурси за енергетски и економски цели; - Следење на изградбата и функционирањето на индустриските објекти; - Следење на изградбата и ширењето на населбите; - Следење на изградбата и функционирањето на инфраструктурата; - Следење на туристичката понуда; - Следење на развојот на нови бизниси; - Следење на достапните количини вода за водоснабдување и нивниот квалитет; - Следење на начинот на управување со отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Следење на практиките за управување во шумарството, земјоделството; - Следење на примената на мерките за намалување ризиците; 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови на усогласеност на просторниот и економскиот развој во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг; - Трендови во намената и користењето на земјиштето; - Трендови во заштита на природните ресурси; - Трендови во пренамената на земјиштето; - Број на изградени производни капацитети и објекти за јавни функции; - Трендови на развојот на населбите и повторно заживеани села; - Тренд во одржувањето на традиционалниот изглед на населбите и руралните подрачја; - Тренд во изградбата на инфраструктурата; - Трендови во искористувањето на водните ресурси; - Трендови во искористувањето на природните ресурси за енергетски и економски цели; - Трендови на производство органска храна; - Трендови на загадување во медиумите од животната средина; - Евидентирани ризици по здравјето и безбедноста на населението и посетителите; - Број на туристички локалитети; - Трендови во образованието, културата и спортот; 	<ul style="list-style-type: none"> - Влада на Република Македонија, - Министерство за животна средина и просторно планирање, - Агенција за планирање на просторот, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Министерство за труд и социјална политика, - Министерство за култура, - Министерство за образование и наука, - Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), - Управа за хидрометеоролошки работи, - Центар за управување со кризи,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на руралниот развој; - Следење на одржувањето на традиционалниот изглед на населбите и руралните подрачја; - Следење над спроведувањето на мерките за подобрување на животните услови на населението (развој на јавни функции); - Следење на спроведувањето на активностите за подигнување на јавната свест на населението за вредностите на Паркот; - Следење на демографската состојба на населението; - Следење на здравствената состојба на населението. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ниво на јавна свест и ставови на населението за вредноста на Паркот; - Стапка на прираст на населението; - Стапка на болести и смртност. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дирекција за заштита и спасување, - Јавно претпријатие за државни патишта, - ЈП „Стрежево“ - ЈКП „Комуналец“ - ЕЛЕМ Електрани на Македонија, - МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Јавно претпријатие за управување со пасишта, - Управа за водостопанство, - Комунални претпријатија, - Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, - Здруженија на граѓани, институти, - Завод за вработување; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Биолошка разновидност, природно наследство и предел	Заштита и унапредување на биолошката разновидност и пределот	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на користењето на земјиштето во согласност со намените на Планот; 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови на усогласеност на просторниот развој на Паркот во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг за заштита на биолошката разновидност и природното наследство; - Трендови во заштитата на загрозени и значајни видови и живеалишта; 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на процесот на заштита на значајни видови и живеалишта; - Следење на искористувањето на потенцијалите на природните ресурси; - Контрола на искористувањето на природните ресурси за енергетски и економски цели; - Мониторинг на живеалиштата и популациите на идентификуваните видови од флора и фауна, односно загуба на живеалишта, смртност и миграција; - Следење на начинот на управување со води, отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Следење на работата на постојните мали електрани и сигурноста на изградените системи за водоснабдување, во однос на издашноста на водотоците и обезбедување биолошки минимум во реките за опстојување на биолошката разновидност; - Следење на практиките за управување во шумарството, земјоделството и сточарството; - Следење на примената на мерките за намалување ризиците. 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови во управувањето со водите, почвите, шумите, земјоделството и сл.; - Трендови во пренамена на земјоделско земјиште, земјиште под шуми и пасишта во градежно земјиште - Број на изградени објекти и инфраструктура; - Површина на земјоделско земјиште и земјиште под шуми и пасишта пренаменето во градежно земјиште; - Стапка на загубени/загрозени и зачувани копнени и водени живеалишта и видови во однос на постојната состојба; - Трендови на применети компензациони мерки; - Површини покриени со шуми; - Трендови во земјоделството и сточарството; - Извештај од ревалоризација на биолошката разновидност во границите на Паркот и дефинирање на зоните на заштита врз основа на извршената ревалоризација; - Површина на зоните на заштита; - Изработен План за управување со НП „Пелистер“; - Евидентирани ризици и несреќи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Министерство за труд и социјална политика, - Министерство за култура, - Министерство за образование и наука, - Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), - Управа за хидрометеоролошки работи, - Центар за управување со кризи, - Дирекција за заштита и спасување, - Јавно претпријатие за државни патишта, - ЈП „Стрежево“ - ЈКП „Комуналец“ - ЕЛЕМ Електрани на Македонија, - МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор, - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Јавно претпријатие за управување со пасишта,
--	--	---	--	--

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Националниот парк Пелистер

				<ul style="list-style-type: none"> - Управа за водостопанство, - Комунални претпријатија, - Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, - Здруженија на граѓани, институти, - Завод за вработување; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Води и почва	Заштита и унапредување на состојбата со водите и почвата	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на намена на земјиштето во урбанистичкото и просторното планирање; - Следење начинот на водоснабдувањето, воспоставување заштитни зони на извориштата и управување со отпадните води; - Следење на квантитативните и квалитативните карактеристики на водите; - Следење на примената на мерки за заштита на водите, заштита на почвите од ерозија, порои, деградација и загадување; - Контрола на начинот на управување со отпад; - Следење на здравствената состојба на населението. 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води, - Тренд на воспоставени заштитни зони на изворите за водоснабдување; - Подобен еколошки статус на водните тела; - Достапни податоци од мониторинг на површински и подземни води, - Тренд на одржани водни живеалишта; - Трендови во искористување на земјоделските површини и шуми; - Трендови во начинот на управување со отпад; - Изработен план за управување со сливот на Црна Река и подземните води и негова имплементација; - Стапка на болести и смртност кај населението. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Управа за хидрометеоролошки работи, - Центар за управување со кризи, - Дирекција за заштита и спасување,

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Националниот парк Пелистер**

				<ul style="list-style-type: none"> - ЈП „Стрежево“ - ЈКП „Комуналец“ - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Јавно претпријатие за управување со пасишта, - Управа за водостопанство, - Комунални претпријатија, - Здруженија на граѓани, институти, - Државен завод за статистика, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на мерките за намалување на емисиите и загадувањата во воздухот; - Следење на начинот на користење на земјиштето; - Следење на практиките за управување во шумарството и земјоделството; - Следење на трендовите на производство и употреба на енергија од обновливи извори на енергија; - Следење на начинот на управување со отпад; - Следење на емисиите од производните индустриски капацитети. 	<ul style="list-style-type: none"> - Тренд на емисии во амбиентниот воздух; - Тренд на производство и користење на енергија од обновливи извори. - Применеи мерки за управување со отпадот; - Број на изградени системи за третман на отпадни води; - Трендови на применети добри практики во производните активности, во земјоделството, шумарството и управување со отпадни води и отпад; - Површини на отстранета шумска вегетација. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за земјоделие, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за храна и ветеринарство; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - Агенција за енергетика;

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Националниот парк Пелистер**

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на примената на мерки за намалување на стакленичките гасови. 		<ul style="list-style-type: none"> - Центри за јавно здравје; - Државен завод за статистика; - Комунални претпријатија, - Здруженија на граѓани, институти, - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Јавно претпријатие за управување со пасишта, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Материјални добра	Заштита на материјалните добра	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на изградбата и функционирањето на објектите и инфраструктурата; - Контрола на начинот за водоснабдување, управување со отпадни води, отпад, снабдување со електрична енергија, сообраќајна поврзаност, покриеноста со енергетска, дистрибутивна и комуникациска мрежа и сл. 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови на усогласеност на просторниот и економскиот развој во однос на материјалните добра; - Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води и отпад; - Стапка на изградена транспортна, енергетска, електродистрибутивна, комуникациска инфраструктура. - Трендови во управувањето со отпад. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за животна средина и просторно планирање; - Министерство за земјоделие, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - ЈП „Стрежево“ - ЈКП „Комуналец“ - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици,

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Националниот парк Пелистер**

				<ul style="list-style-type: none"> - Јавно претпријатие за управување со пасишта, - Управа за водостопанство, - Комунални претпријатија, - Државен завод за статистика; - Здруженија на граѓани, институти, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на применетите мерки за заштита на културното наследство. 	<ul style="list-style-type: none"> - Тренд за заштита на културно наследство; - Број на објекти евидентирани како културно наследство; - Тренд на зачуваност на културното наследство во Паркот и надвор од него. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за култура-Управа за заштита на културното наследство; - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Здруженија на граѓани, институти, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.

11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

11.1 Заклучоци и согледувања

- Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.
- Пелистер е прв, односно најстар Национален парк, за прв пат прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год.
- Првиот Просторен план за подрачјето на НП „Пелистер“ е донесен во 1986 год.
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ е изработен во 2006 год.
- Во 2007 година површината на Паркот е зголемена за 5150 ha, во однос на постојната површина, со што се менуваат границите на Паркот и истите се дефинирани со Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07). Површината на Паркот во овие граници изнесува 17 150 ha.
- Тековното управување со Паркот и активностите кои се спроведуваат во зоните на заштита се вршат врз основа на претходното зонирање на Паркот, дефинирано во Планот за управување со НП „Пелистер“ од 2006 година, како и ново воспоставено зонирање од страна на Паркот, кое се темели на евидентирано присуството на значајни видови и живеалишта, заштитените подрачја и подрачјата кои се во предлог фаза на заштита, без претходно извршена валоризација/ревалоризација видовите на целата површина на Паркот, кои во текот на годините се менувале.
- Сеуште не е направена Студија за ревалоризација на Националниот парк, во согласност со член 187 од Законот за заштита на природата, врз основа на што ќе се темели зонирањето на паркот и намена на површините;
- Во однос на претходното, исто така намените на просторот, во однос на развој на туризмот и другите развојни содржини, во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дефинирани без претходно изработена Студија за пределска разновидност.
- Изминување на планскиот период на постоечкиот Просторен план на НП „Пелистер“ ја нагласува неопходноста од утврдување на нови, односно редефинирање на стратешките развојни насоки како начин за спречување на стихийниот и неконтролиран развој, намената и користење на просторот.
- Со цел да се обезбедат услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој се изработува и донесува нов Просторен план на НП „Пелистер“ за плански период од 2016-2030.
- Просторниот план на НП „Пелистер“ претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со кој се дефинираат насоките, мерките и условите за обезбедување хармоничен, рамномерен и одржлив просторен развој.
- Изработката на Просторниот план на НП „Пелистер“ потекнува од „Годишната програма на Владата на Република Македонија за финансирање на изработка на просторен план на Република Македонија за 2016 и 2017 год. („Службен весник на Република Македонија“ бр.2/16 и 192/16).
- Просторниот план на НП „Пелистер“, како подрачје од посебен интерес за Републиката, претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија, во согласност со член 8, став 3 од Законот за просторно и урбанистичко планирање.

- За потребите на изработка на Просторниот план на НП „Пелистер“ во ГИС окружување, добиени се векторски податоци од Министерството за животна средина и просторно планирање. Вкупната должина на границата на Националниот парк „Пелистер“, отчитана од овие податоци изнесува околу 86,99 km, растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 170 ha.
- Разликата во однос на површината утврдена во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на Република Македонија“ бр.150/07) изнесува 20 ha. Иако ова отстапување од утврдената површина во Законот е во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на заштитните зони, односно во сите површини со различна намена.
- Во поглавјата од Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ презентирани се постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на Планот.
- Досегашните анализи укажуваат дека одредени видови и живеалишта во Паркот се ранливи на климатските промени. Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели.
- Во границите на Паркот нема изградена канализациона мрежа и се врши испуштање на непречистени отпадни води во реципиентите кои го нарушуваат квалитетот на водите, биолошката разновидност, како и останатите медиуми од животната средина. Исто така евидентирани се силни ерозивни процеси на одредени локалитети, сеча на шумите, пожари, како и загуба на шумски површини како резултат на изградба на нова патна инфраструктура, непланска урбанизација и сл.
- Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ идниот просторен развој е дефиниран во рамките на три зони на заштита, зона за строга заштита, зона за активно управување, зона за одржливо користење, но недостасува заштитен појас кој ќе обезбеди заштита од заканите што потекнуваат надвор од границите на Паркот.
- Предвидената инфраструктура во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се темели на планирањата, насоките и одредбите кои потекнуваат од Просторниот план на РМ, што претставува законска обврска при изработка на просторни планови. Тргувајќи од тука во Планот се предвидува изградба на регионалниот патен правец Р2331, кој поминува низ зоната на строга заштита на Паркот, која всушност претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Преспа“.
- Дел од предвидените инфраструктурни објекти поминуваат во близина на изворишта/бунари или низ веќе воспоставените заштитни зони на извориштата кои се користат за водоснабдување на населението, локации кои располагаат со шумска вегетација, додека дел од предвидената траса на оптичкиот кабел поминува низ зона на активно управување.
- Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ предвидено е изградба на два ски центри на локалитети кои се класифицирани како пасишта, кои во согласност со член 60 од Законот за заштита на природата треба да се стопанисуваат на традиционален начин;
- За сите теми кои се предмет на разработка во Нацрт Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ дефинирани се цели за просторен развој и заштита на животната средина, како и активности за нивно постигнување. Меѓутоа, во Планот не се предвидени конкретни цели и активности за заштита на културното наследство во границите на Паркот (недостасуваат заштитно-конзерваторски основи, неопходни за изработка на просторниот план, бидејќи истите се во фаза на изработка).

- Согледувајќи го недостатокот на постапка за препрогласување на Паркот, врз основа на Студија за валоризација/ревалоризација на подрачјето, дел од целите и активностите предложени во Паркот се однесуваат на постапки предвидени со Законот за заштита на природата, како валоризација/ревалоризација, прогласување и управување со заштитено подрачје и сл.
- Дел од површините од Паркот се во приватна сопственост и начинот на користење на ова земјиште се врши во согласност со законските прописи за дозволени активности во зоните на заштита. Валоризацијата/ревалоризацијата на вредноста на Паркот и на одредени локалитети може да доведе до зафаќање нови површини во приватна сопственост или пак заради зголемување на степенот на заштита да се забрани или ограничи тековниот начин на користење на земјиштето, што може да ги засегне сопствениците на земјиштето од социјален и економски аспект.

11.2 Препораки

- Итна валоризација/ревалоризација на површината, која е дефинирана како опфат на Националниот парк, заради потврдување или ревидирање на воспоставеното зонирање;
- При валоризацијата/ревалоризација на подрачјето на Паркот и негово репрогласување за заштитено подрачје, што како обврска произлегува од чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е да се направи уточнување на границите на Паркот, описно презентирани во Законот, со истите дадени во векторска форма.
- Изработката на финалната верзија на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“, да се одложи до подготовка на Студија за ревалоризација на Паркот (која ќе опфати и Извештај за пределска разновидност) и постапката за препрогласување на истиот. Покрај преиспитување на постојните зони на заштита, се препорачува да се предложи и заштитен појас, кој ќе обезбеди интегрална заштита на Паркот и дефинираните зони.
- Да се изработи нов План за управување со Националниот парк „Пелистер“ врз основа на претходно спроведена валоризација/ревалоризација на Паркот.
- При идното зонирање на Паркот, во Студијата за валоризација/ревалоризација, да се земат предвид видовите на кои им се заканува било каква опасност од загрозеност или исчезнување како резултат на идниот урбанистички развој, природни непогоди или се идентификувани како ранливи на климатските промени, и за истите да се предвидат соодветни мерки за заштита и адаптација. Поконкретно, при идната валоризација/ревалоризација на Паркот, при дефинирањето на заштитните зони, како и идната урбанизација на Паркот да се земе предвид чувствителноста на видовите во Паркот во однос на климатските промени и да се предвидат мерки за нивна заштита и адаптација, односно планирањето и управувањето на просторот и видовите да се врши врз основа на идентификуваната ранливост на климатските промени.
- При идната урбанизација на Паркот да се избегнуваат локации кои располагаат со богата и вредна биолошка разновидност, заштитени локалитети и локалитети предложени за заштита, како и локации кои располагаат со шуми, шумско земјиште, пасишта.
- При идната урбанизација на Паркот за секоја локација која треба да се пренамени во градежно земјиште и располага со значителна шумска вегетација, да се направи проценка на штетите и загубите од пренамената и загубата на шумска вегетација и шумско земјиште во однос на придобивките од урбанизацијата, од аспект на животната средина и социоекономски аспект, односно да се спроведе постапка за соодветна проценка.

- При изработката на студиите за развој и изградба на капацитети за производство и преработка на сточарски, земјоделски и шумски плодови, како и организирање на зелена зона, да се земат предвид можните емисии во животната средина кои може да произлезат од идното работење на производните капацитети и ризикот од можните влијанија врз медиумите и областите во животната средина.
- При изработката на Физибилити студија, која треба да ги посочи и можностите за изградба на индивидуални компостари во границите на Националниот парк или изградба на објекти за колективно компостирање надвор од границите на Паркот, да се земат предвид можните влијанија врз животната средина и населението кои може да произлезат од процесот на компостирање, да се предложат алтернативни локации и врз основа на детална анализа да се одбере најсоодветниот начин за управување со овој вид отпад.
- Преиспитување на локациите, предвидени за изградба на ски центри, особено во однос на постојните пасишта, односно почитување за законските обврски кои потекнуваат од член 60 од Законот за заштита на природата, во кој е пропишано дека заради заштита на биолошката разновидност и пределската разновидност со пасиштата треба да се стопанисува и истите да се користат на традиционален начин.
- Избегнување изградба или преземање на строги мерки за заштита при планирањето на изградба на туристички објекти и придружна инфраструктура на локации кои располагаат со висока бонитетна класа, пасишта, шуми и шумско, значајна биолошка разновидност, особено значајни флористички видови, заштитени или се предложени за заштита, потоа локации богати во водни ресурси, како и локации кои влегуваат во заштитни зони на системите за водоснабдување;
- Во туристичките капацитети (постојни и идни) да се обезбедат услови за собирање и третман на отпадните води во пречистителни станици (индивидуални или во заедничките-во село Маловиште и Трново).
- Изградбата на регионалниот патен правец Р2331 не е прифатлива и оваа активност не треба да биде дел од финалната верзија на ППНПП. Поконкретно, во финалната верзија од ППНПП да не се предвидуваат активности од аспект на изработка на документација, како и други планирања поврзани со реализацијата на регионалниот патен правец Р2331.
- При идната урбанизација на Паркот за секоја локација, која треба да се пренамени во градежно земјиште, да се земат предвид воспоставените зони на заштита, како и зоните за заштита на изворите за водоснабдување.
- При избор на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадните води да се избегнуваат I и II зона на заштита, истото да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации со висока бонитетна класа, пасишта, шуми, локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени видови и сл.
- Преиспитување на економските придобивки од производство на енергија во фотоволтаични централи, во однос на загубите и штетите врз биолошката разновидност и пределот кои може да настанат за секоја предвидена локација.
- Соодветен избор на локации за изградба на фотоволтаични електрани, како и на локациите каде треба да поминува енергетската инфраструктура за дистрибуција на произведената енергија.
- При планирањето на трасите на комуникациската мрежа да се почитуваат условите за изградба на инфраструктура, дефинирани во Одлуката за воспоставување заштитни зони на акумулацијата Стрежево.

- При планирањето и трасирањето на комуникациските објекти и мрежи да се избегнуваат локации кои покриваат земјиште со значајна биолошка разновидност, заштитени локалитети или предложени за заштита, подрачја покриени со значајна шума и шумско земјиште, а исто така да се земе предвид близината на изворите за водоснабдување, ризикот од нивно загрозување, како и почитување на режимот на заштита на изворите. При трасирањето, исто така, да се земе предвид и близината на населените места и туристичките објекти, со цел да се спречи можното влијание врз населението од нејонизирачко зрачење предизвикано од изградената комуникациска мрежа.
- Подготовка на планско урбанистичка документација за изградба на комуникациската инфраструктура и водење на процедура за стратегиска оцена на животната средина, со цел навремено согледување на можните влијанија врз животната и општествената средина и преземање мерки за намалување или избегнување на влијанијата.
- Имплементација на обврските кои потекнуваат од Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС, ОВЖС и соодветно Законот за заштита на природата во однос на истите процедури, но и процедура за соодветна процена на природата за конкретниот простор (Appropriate assessment)-Оцена на планови и проекти кои значително влијаат на локациите Натура 2000.
- Предложената Студија за загрозеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера да опфати мерки за адаптација на видовите кон климатските промени.
- Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки за идниот просторен и урбан развој на Паркот и околното опкружување.
- Урбанизацијата и просторниот развој да се усогласи чувствителноста на локациите подложни на природни непогоди.
- Подготовка на проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за идните објекти за кои постојат индикации од појава на технолошки хазарди.

12 НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

12.1 Вовед

Националниот парк „Пелистер“ (во понатамошниот текст НП „Пелистер“) се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.

Националниот парк „Пелистер“, за прв пат е прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина¹³ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год., вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за Национален парк“.

Во 2007 год. извршено е проширување на границите за нови 5150 ha, така што со границите на заштитеното подрачје, дефинирани во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), површината на Паркот изнесува 17 150 ha.

Првиот Просторен план за подрачјето на НП „Пелистер“ е донесен во 1986 год. Од тогаш до денес се случиле значајни општествени, системски, стопански, урбанистички, инфраструктурни и други промени кои имаат влијание врз највредните и најчувствителни делови на природното добро. Сето ова беше пропратено и со промени во законската регулатива.

Изминувањето на периодот на реализација на постоечкиот Просторен план за Националниот парк ја нагласува неопходноста од утврдување на нови, односно рedefинирање на стратешките развојни насоки како начин за спречување на стихийниот и неконтролиран развој. Високиот степен на зачуваност на природните еколошки вредности на просторот и потенцијалите за промовирање и развој на одржливи видови туризам и други алтернативни дејности и активности, се прашања на кои одговорите и насоките, во смисла на долгорочен развој, може да ги даде само нов стратешки документ за просторен развој и уредување на заштитеното подрачје. Заради тоа и со цел обезбедување услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој се изработува и донесува нов Просторен план на НП „Пелистер“ за плански период од 2016-2030.

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/EC) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

¹³ Пелистер, всушност е одомаќено име за планината Баба, инаку тој е нејзин највисок врв (Панов М., 1976)

12.2 Вовед во стратегиската оцена на животната средина (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при просторното планирање во Република Македонија.

12.2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Главни цели на СОЖС се:

- Да обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може, исто така, да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на постапката за СОЖС, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;

Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

12.2.2 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, *просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето*, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз

животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);

- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

12.2.3 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС

СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на ППНПП. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и ППНПП) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

12.2.4 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на ППНПП и видот на документот, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС. Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, постапката за СОЖС започнува со подготовка на Формулари и Одлука за спроведување на СОЖС, постапка во која се вклучуваат засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на ППНПП. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на МЖСПП со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на ППНПП со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб страната на МЖСПП и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

Соодветно, Нацрт Извештајот за СОЖС ќе биде достапен за увид на јавноста на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и на веб страната на ЈУ НП „Пелистер“, во период од 30 календарски дена.

Во согласност со законските барања, а со цел да се постигне поголема транспарентност и вклученост на јавноста во процесот на донесување на одлуки во однос на ППНПП, ќе се одржи јавна расправа по нацрт ППНПП и нацрт Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина. Сите аргументирани мислења на јавноста, ќе бидат вклучени во финалниот Извештај за СОЖС на планскиот документ.

12.3 Резиме/краток преглед на содржината, главните цели на планскиот документ и врската со другите релевантни планови и програми/плански документи

12.3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската и Пелагониската котлина. Географски, територијата на Паркот се простира помеѓу 41°4'15.96" и 40°52'27.85" северна географска ширина и 21°3'15.29" и 21°16'9.41" источна географска должина. Територијата на Паркот опфаќа дел од северните и североисточните падини на планината Баба, со нејзиниот највисок дел - врвот Пелистер.

Административно, подрачјето на Националниот парк припаѓа на општините Битола и Ресен и во неговите граници постои само една населба – село Маловиште. Неколку поголеми населби се наоѓаат на контактната зона на Паркот со непосредното окружување (на растојание помало од 1 km): Кажани, Ротино, Цапари, Магарево и Трново на северната, односно Дихово и Нижеполе на источната граница.

Во согласност со Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на Република Македонија“ бр.150/07), површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 150 ha.

За потребите на изработка на Просторниот план на НП „Пелистер“ во ГИС окружување, добиени се векторски податоци од Министерството за животна средина и просторно планирање. Вкупната должина на границата на Националниот парк „Пелистер“, отчитана од овие податоци изнесува околу 86,99 km, растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 170 ha, поточно 20 ha повеќе од овие опфатени со законот.

Иако ова отстапување на површината е во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на сите заштитни зони. Во таа смисла, со оглед на претстојната ревалоризација на подрачјето на Паркот и негово репрогласување во категорија на заштитено подрачје, што како обврска произлегува од чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е уточнување на границите на Паркот, описно презентирани во Законот, со истите дадени во векторска форма.

Дефинираната зона за строга заштита во Паркот зафаќа површина од 5187,47 ha, зоната за активно управување е со површина од 5598,84 ha, додека зоната на одржливо користење со површина од 6383,98.

Надлежна институција за управување со подрачјето на Националниот парк „Пелистер“ е Јавната установа НП „Пелистер“, наследник на ОЗТ Управа на Национален парк „Пелистер“, основана во 2006 год.

Според тоа, сите активности кои во границите на НП „Пелистер“ ги вршат други субјекти (физички и правни лица), а може на било кој начин да влијаат врз заштитата на природата, биолошката разновидност и природното наследство, треба да бидат претходно најавени, контролирани и одобрени од ЈУ НП „Пелистер“.

Во согласност со методологијата за изработка на просторни планови, во Нацрт-ППНПП опфатени се следните содржини:

- Вовед,
- Појдовни основи за изработка на Планот,
- Оценка на постојната состојба, вредности и потенцијали,
- Досегашни просторно плански решенија,
- Погодности и ограничувања во просторниот развој (SWOT анализа),
- Простор на концептен развој и уредување на Паркот,

- Спроведување на Просторниот план,
- Динамика и активности за реализација на Планот.

Во поглавјата од Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ презентирани се постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на нацрт ППНПП.

Исто така, нацрт-ППНПП содржи и акционен план кој опфаќа активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППНПП, носители на активностите, придобивки и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).

Со цел да се предвиди идниот развој на Паркот во ПП за НП „Пелистер“ даден е осврт на реализацијата на досегашните плански решенија врз основа на кои е разработен и концептот за просторен развој и уредување на Паркот.

12.3.2 Предмет и главни цели на Планот

Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со кој се дефинираат насоките, мерките и условите за обезбедување хармоничен, рамномерен и одржлив просторен развој.

Просторниот план треба да овозможи усогласување на интересите на различните корисници на просторот и да ја оформи рамката за дефинирање на стратегијата на севкупниот развој. Планските поставки треба да создадат основа за меѓусебно усогласување на развојните интереси на управувачките структури, до донесување на конечни одлуки за користењето на просторот.

Поставките и решенијата на овој план ќе се операционализираат преку изработка на планови од пониско ниво, урбанистички планови за селата, урбанистички планови во населени места и друга планска документација. Овие планови треба да бидат усогласени со поставките на Просторниот план на Република Македонија, како највисок просторно-плански документ, и со овој План, како негова разработка, особено во доменот на: користење и уредување на просторот, просторна разместеност на населението и стопанските активности, концепт на урбанизација и систем на населби, просторна разместеност на инфраструктурните системи, заштита на животната средина, природните вредности и културно-историското наследство.

Целите за изработка на просторниот план на НП „Пелистер“ може да се дефинираат како општи и посебни.

▪ Општи цели

Општите цели на Планот се:

- зачувување и заштита на природните и други вредности заради создавање на услови за одржлив развој;
- економска валоризација на најзначајните вредности и нивно активирање во туристички цели, како и повисок степен на промоција на валоризираните вредностите во насока на развој на одржлив туризам;
- создавање услови за унапредување на социо-економската состојба на населението во подрачјето и непосредното окружување на националниот парк, во рамките на актуелниот и планиран контекст на заштита.

Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дефинирани и посебни цели.

12.3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Актуелната просторно-планска документација за користење, заштита и уредување на овој простор ги опфаќа следните плански документи:

- Просторен план на Република Македонија донесен во 2004 год, изработен од ЈП за просторни и урбанистички планови;
- Просторен план на општина Битола, од 1978 год, Дирекција за просторно планирање, Охрид;
- Просторен план на Охридско-преспанскиот регион, донесен во 2010 год, изработен од Агенција за планирање на просторот;
- План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год, изработен од Институт за просторно планирање, Скопје;
- План за управување со Националниот парк „Пелистер“ од 2006 год, изработен со финансиска поддршка на Владата на Швајцарската конфедерација, преку Проектот за зачувување на планината Пелистер.

Во сите погоре наведени документи, Националниот парк „Пелистер“ е посебно нагласен како најзначајно природно богатство, и основните определби се однесуваат на заштита и зачувување на автентичната состојба на природната средина.

Освен просторно-планската документација, за Националниот парк „Пелистер“ и поширокото окружување (регионот), изработени се низа стратешки документи, програми, студии, проекти и извештаи, главно фокусирани на проблематиката на заштита на животната средина, природата и биолошката разновидност.

Новата категорија на Просторен план за Националниот парк „Пелистер“, како подрачје од посебен интерес за Републиката, претставува разработка на Просторниот план на Македонија, во согласност со чл.8, ст. 3 од Законот за просторно и урбанистичко планирање.

Во Нацрт-ППНПП дефинирани се цели и активности за планско и одржливо користење на земјиштето во Паркот, како и мерки за заштита на животната средина.

Во ова поглавје анализирани се бројни национални стратегии, планови и програми, односно нивните цели во корелација со целите на Планот. Поконкретно, даден е приказ на корелацијата (усогласеност/неусогласеност) на целите за развој и целите за заштита на животната средина во постојните национални, регионални и локални стратешки и плански документи, со целите и активностите од Нацрт-ППНПП.

Под усогласеност на целите се подразбира како имплементацијата на целите и активностите, предвидени во Нацрт-ППНПП ќе придонесат за постигнување на целите на веќе донесените стратешки и плански документи и повратно, дали целите дефинирани во Нацрт-ППНПП ќе придонесат за остварување на стратешките цели, дефинирани во секој стратешки (плански) документ, посебно.

Под неусогласеност на целите се подразбира дека имплементацијата на дел од целите и активностите дефинирани во Нацрт-ППНПП, заради нивната природа и трендови за развој, не може во целост да се усогласат на ниво на стратешки документ (што претставува и самиот ППНПП), туку тоа ќе се постигне на пониско ниво на плански документ во процесот на имплементација на ППНПП или пак на проектно ниво. Исто така, неусогласеност е дефинирана за активности и цели доколку истите не се земени предвид во Нацрт-ППНПП.

12.4 Релевантни аспекти за моменталната состојба во животната средина

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на релевантните аспекти на моменталната состојба на животната средина на регионално ниво, на ниво на општина Битола и општина Ресен, како и состојбите во Националниот парк „Пелистер“, од аспект на демографска состојба, економски развој, туризам, здравје на население, климатски карактеристики и квалитет на

воздухот, состојба со климатските промени, состојба со бучавата, водите (хидрологија, квалитет на водите), почвата и состојбите со почвата, шуми и шумско земјиште, биолошка разновидност, природно наследство, пределската разновидност, културното наследство, состојба со материјалните добра (управување со отпад, водоснабдување, управување со отпадни води, снабдување со енергија), загрозеност од природни непогоди.

12.5 Карактеристики на животната средина во подрачјата кои би биле значително засегнати и состојба без имплементација на Планот

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на состојбите, трендовите и заканите врз населението и здравјето на населението, воздухот, климатските промени, води, почви, биолошката разновидност и природно наследство, културно наследство, пределот, материјалните добра, како и состојба без имплементација на Планот.

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и заканите, поврзани со користењето и уредувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во Регионот, без имплементација на Просторниот План за Националниот парк „Пелистер“ ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Надмината временска рамка на постојниот План за просторно уредување на Националниот парк Пелистер, од 1986 год., односно непостоење на валиден плански документ врз основа на кој може да се дефинира просторниот развој на Паркот;
- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Паркот и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;

Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

12.6 Области кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и хабитатите

Со првото прогласување на Пелистер како заштитено природно наследство во категоријата Национален парк, во 1948 година („Службен весник на НРМ“ бр.38/48), заштитена е површина од 12 000 ha. Подрачјето е заштитено заради присуството на голема површина под македонски даб *Pinus peuce* (балкански ендемит) и присуството на двете глацијални езера, кои се остаток од глацијалниот период.

Подоцна, во текот на 1967 година заштитени се уште три локалитети на кои се среќаваат одделни растителни и животински видови, лоцирани јужно од тогашната граница на Паркот, на растојание 6-9 km. Локалитетот Калојзана, со површина од 5 ha, е заштитен во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на шума од бука кај месноста Калојзана, за специјален резерват“ (бр.04-1138-1/67). Локалитетот Рупа со површина од 7,6 ha, е заштитен

во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на елова шума кај село Брајчино за специјален резерват“ (бр.04-1139-1/67). Локалитетот Непртка со површина од 8,7 ха, е заштитен во категоријата на одделни растителни и животински видови со „Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата за прогласување на шума од бреза кај месноста Непртка за специјален резерват“ (бр.04-1140-1/67).

Во 2007 година е утврдено дека подрачјето низ годините ги задржало вредностите заради кои е заштитено во категоријата на национални паркови, но дека постои потреба од проширување на границите на паркот. Во 2007 година е донесен Законот за прогласување на планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07).

Согласно податоците од ППРМ, во новата граница на НП „Пелистер“ усвоена во 2007 година, влегуваат трите заштитени локалитети и пет локалитети кои се предлагаат за заштита како природно наследство.

- **ПЕЛИСТЕР I НИПР (предлог)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.
- **ПЕЛИСТЕР II НИПР (предлог)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита и во зоната на одржливо искористување.
- **ПЕЛИСТЕР III НИПР (предлог)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.
- **ПЕЛИСТЕР IV НИПР (предлог)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.
- **КАЛОЈЗАНА ОРЖВ (заштитен)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на активно управување.
- **НЕПРТКА ОРЖВ (заштитен)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.
- **РУПА ОРЖВ (заштитен)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на строга заштита.
- **ПЛАТАН СП (предлог)**-Според новото зонирање на НП „Пелистер“ навлегува во зоната на одржливо искористување.

Територијата на НП „Пелистер“ има статус на заштитеното подрачје на меѓународно ниво, односно:

- Територијата на НП „Пелистер“ е целосно вклучена во Емералд мрежата како подрачје од посебен интерес за заштита „Пелистер“ под кодот МК0000004.
- Националниот парк „Пелистер“ е вклучен во Европскиот зелен појас под кодот МК002.
- Планината Баба, на која се протега НП „Пелистер“, се вбројува во значајните подрачја за пеперутки на меѓународно ниво под кодот МАК – 08.
- НП „Пелистер“ се наоѓа на Листата на значајни подрачја за растенијата на национално ниво.
- НП Пелистер е дел од прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Песпа“. Зоната на строга заштита на Националниот парк претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот резерват. Останатата површина во граници на Националниот парк има улога на бафер зона.
- Во границите на Националниот парк „Пелистер“ се уште не е направена валоризација на пределската разновидност.

12.7 Цели на заштита на животната средина утврдени на национално и меѓународно ниво

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

12.7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Споредување на целите за животна средина со целите и активностите во планскиот документ е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот, односно идната имплементација на еден развоен плански документ, како што е во случајов ППНПП ќе биде во насока на поставените цели за животна средина (СОЖС). Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Компатибилноста/некомпатибилноста на целите е разгледувана во однос на Нацрт-ППНПП (цели за намена на просторот и активности за нивно постигнување) и во однос на неговата идна имплементација во понизок ранг на плански документи или проектна документација.

12.8 Анализа на алтернативи

Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ содржи предвидувања за просторен развој на Паркот во период до 2030 година, дефинирани цели за развој од кои произлегуваат конкретни мерки и активности кои треба да се реализираат во планскиот период.

Просторниот план дава преглед на постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на Планот, а исто така предлага мерки за идно просторно планирање и користење на земјиштето, со цел да се постигне заштита на биолошката разновидност и природното наследство, заштита на животната средина, а истовремено постигнување на социоекономски развој.

Во Просторниот план не се разгледувани алтернативни решенија за користење на земјиштето и намените на просторот во Паркот, туку предложените мерки и активности се базираат на утврдените недостатоци во областите кои се предмет на анализа во Планот, како и исполнување на законските обврски. Истите се насочени кон идно планирање на просторот врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на локално, регионално и национално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Паркот во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање, заштита на биолошката разновидност и природното наследство, како и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“

- Надмината временска рамка на постојниот План за просторно уредување на Националниот парк Пелистер, од 1986 год., односно непостоење на валиден плански документ врз основа на кој може да се дефинира просторниот развој на Паркот;
- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Паркот и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“

Со имплементација на активностите и мерките предвидени во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се очекува да се постигне:

- Исполнување за законските обврски за уредување заштитени подрачја кои располагаат со значајна биолошката разновидност и природното наследство, дефинирани во националното законодавство и потпишаните меѓународни документи;
- Создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој;
- Зачувување на природните вредности на просторот, искористување на туристичките потенцијали за промовирање и развој на одржливи видови на туризам и други алтернативни дејности и активности;
- Урбанистичкото планирање, идниот просторен развој и економски развој и управувањето на Паркот ќе се темели на поставките и насоките дефинирани во усвоениот просторен план;
- Создавање услови за намалување на загадувањата и обезбедување заштита на медиумите и областите од животната средина, што ќе резултира во надминување на евидентираниите состојби, трендови и закани во заштитеното подрачје;
- Поттикнување на социоекономски развој на подрачјето;
- Дефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;

Имплементацијата на Просторниот План на Националниот парк „Пелистер“ може да предизвика промена во другите стратешки и плански документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина во Паркот и неговото опкружување.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Просторниот План на Националниот парк „Пелистер“ е прифатлива алтернатива, но само после спроведување постапка на ревалоризација на Националниот парк и дефинирање/редефинирање на постојните зони за заштита.

12.9 Веројатни значајни влијанија врз животната средина и мерки за намалување

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за просторен развој на Паркот во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на заканите и подобрување на состојбата со биолошката разновидност и природното наследство, подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната и општествената средина. Но, исто така идниот просторен развој на Паркот ќе придонесе за појава на нови состојби, можни извори на емисии и закани за животната и општествената средина.

За дел од планираните активности во Планот, дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина во извештаите за стратегиска оцена на ниво на конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина за секој проект/објект поединечно.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобро, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина.

12.10 План за мониторинг врз имплементацијата на Планот од аспект на животна средина

Стратегиската оцена на животната средина вклучува мониторинг над реализација на планскиот документ Просторен план на Националниот парк „Пелистер“ и сите значителни идентификувани позитивни и негативни влијанија, кои би настанале од реализација на мерките и активностите предвидени во акцискиот план.

Планот за мониторинг на животната средина дава можност за систематско набљудување, испитување и оценување на состојбите во медиумите и областите од животната средина и социоекономските аспекти.

Планот овозможува воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни и претставува основа за надлежните институции, да го контролираат процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки. Основните придобивки од мониторингот над имплементација на Планот се:

- Потврдување дека договорените услови при одобрувањето на Планот се соодветно спроведени;
- Обезбедување податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;
- Обезбедување поголем увид во промените на животната средина на одредени локации;
- Потврдување дека влијанијата се во рамките на предвидените или дозволените гранични вредности;
- Следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на непредвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;
- Потврдување дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;
- Утврдување кои активности треба да бидат преземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг над ефективноста на Планот, потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој, при што треба да се земат предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Со следењето на состојбата на животната средина ќе се потврди оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

12.11 Заклучоци и препораки

12.11.1 Заклучоци

- Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.
- Пелистер е прв, односно најстар Национален парк, за прв пат прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год.

- Првиот Просторен план за подрачјето на НП „Пелистер“ е донесен во 1986 год.
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ е изработен во 2006 год.
- Во 2007 година површината на Паркот е зголемена за 5150 ha, во однос на постојната површина, со што се менуваат границите на Паркот и истите се дефинирани со Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07). Површината на Паркот во овие граници изнесува 17 150 ha.
- Тековното управување со Паркот и активностите кои се спроведуваат во зоните на заштита се вршат врз основа на претходното зонирање на Паркот, дефинирано во Планот за управување со НП „Пелистер“ од 2006 година, како и ново воспоставено зонирање од страна на Паркот, кое се темели на евидентирано присуството на значајни видови и живеалишта, заштитените подрачја и подрачјата кои се во предлог фаза на заштита, без претходно извршена валоризација/ревалоризација видовите на целата површина на Паркот, кои во текот на годините се менувале.
- Сеуште не е направена Студија за ревалоризација на Националниот парк, во согласност со член 187 од Законот за заштита на природата, врз основа на што ќе се темели зонирањето на паркот и намена на површините;
- Во однос на претходното, исто така намените на просторот, во однос на развој на туризмот и другите развојни содржини, во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ се дефинирани без претходно изработена Студија за пределска разновидност.
- Изминување на планскиот период на постоечкиот Просторен план на НП „Пелистер“ ја нагласува неопходноста од утврдување на нови, односно редефинирање на стратешките развојни насоки како начин за спречување на стихийниот и неконтролиран развој, намената и користење на просторот.
- Со цел да се обезбедат услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој се изработува и донесува нов Просторен план на НП „Пелистер“ за плански период од 2016-2030.
- Просторниот план на НП „Пелистер“ претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со кој се дефинираат насоките, мерките и условите за обезбедување хармоничен, рамномерен и одржлив просторен развој.
- Изработката на Просторниот план на НП „Пелистер“ потекнува од „Годишната програма на Владата на Република Македонија за финансирање на изработка на просторен план на Република Македонија за 2016 и 2017 год.“ („Службен весник на Република Македонија бр.2/16 и 192/16).
- Просторниот план на НП „Пелистер“, како подрачје од посебен интерес за Републиката, претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија, во согласност со член 8, став 3 од Законот за просторно и урбанистичко планирање.
- За потребите на изработка на Просторниот план на НП „Пелистер“ во ГИС окружување, добиени се векторски податоци од Министерството за животна средина и просторно планирање. Вкупната должина на границата на Националниот парк „Пелистер“, отчитана од овие податоци изнесува околу 86,99 km, растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17 170 ha.
- Разликата во однос на површината утврдена во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен Весник на Република Македонија“ бр.150/07) изнесува 20 ha. Иако ова отстапување од утврдената површина во Законот е

во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на заштитните зони, односно во сите површини со различна намена.

- Во поглавјата од Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ презентирани се постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Паркот, проблемите, трендовите и заканиите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на Планот.
- Досегашните анализи укажуваат дека одредени видови и живеалишта во Паркот се ранливи на климатските промени. Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели.
- Во границите на Паркот нема изградена канализациона мрежа и се врши испуштање на непречистени отпадни води во реципиентите кои го нарушуваат квалитетот на водите, биолошката разновидност, како и останатите медиуми од животната средина. Исто така евидентирани се силни ерозивни процеси на одредени локалитети, сеча на шумите, пожари, како и загуба на шумски површини како резултат на изградба на нова патна инфраструктура, непланска урбанизација и сл.
- Во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ идниот просторен развој е дефиниран во рамките на три зони на заштита, зона за строга заштита, зона за активно управување, зона за одржливо користење, но недостасува заштитен појас кој ќе обезбеди заштита од заканиите што потекнуваат надвор од границите на Паркот.
- Предвидената инфраструктура во Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“ се темели на планирањата, насоките и одредбите кои потекнуваат од Просторниот план на РМ, што претставува законска обврска при изработка на просторни планови. Тргувајќи од тука во Планот се предвидува изградба на регионалниот патен правец Р2331, кој поминува низ зоната на строга заштита на Паркот, која всушност претставува дел од соге-зоната во прекуграничниот биосферен резерват „Охрид Преспа“.
- Дел од предвидените инфраструктурни објекти поминуваат во близина на изворишта/бунари или низ веќе воспоставените заштитни зони на извориштата кои се користат за водоснабдување на населението, локации кои располагаат со шумска вегетација, додека дел од предвидената траса на оптичкиот кабел поминува низ зона на активно управување.
- Во Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ предвидено е изградба на два ски центри на локалитети кои се класифицирани како пасишта, кои во согласност со член 60 од Законот за заштита на природата треба да се стопанисуваат на традиционален начин;
- За сите теми кои се предмет на разработка во Нацрт Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ дефинирани се цели за просторен развој и заштита на животната средина, како и активности за нивно постигнување. Меѓутоа, во Планот не се предвидени конкретни цели и активности за заштита на културното наследство во границите на Паркот (недостасуваат заштитно-конзерваторски основи, неопходни за изработка на просторниот план, бидејќи истите се во фаза на изработка).
- Согледувајќи го недостатокот на постапка за препрогласување на Паркот, врз основа на Студија за валоризација/ревалоризација на подрачјето, дел од целите и активностите предложени во Паркот се однесуваат на постапки предвидени со Законот за заштита на природата, како валоризација/ревалоризација, прогласување и управување со заштитено подрачје и сл.
- Дел од површините од Паркот се во приватна сопственост и начинот на користење на ова земјиште се врши во согласност со законските прописи за дозволени активности во зоните на заштита. Валоризацијата/ревалоризацијата на вредноста на Паркот и на одредени локалитети може да доведе до зафаќање нови површини во приватна

сопственост или пак заради зголемување на степенот на заштита да се забрани или ограничи тековниот начин на користење на земјиштето, што може да ги засегне сопствениците на земјиштето од социјален и економски аспект.

12.11.2 Препораки

- Итна валоризација/ревалоризација на површината, која е дефинирана како опфат на Националниот парк, заради потврдување или ревидирање на воспоставеното зонирање;
- При валоризацијата/ревалоризација на подрачјето на Паркот и негово репрогласување за заштитено подрачје, што како обврска произлегува од чл. 187 од Законот за заштита на природата („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 и 39/16), потребно е да се направи уточнување на границите на Паркот, описно презентирани во Законот, со истите дадени во векторска форма.
- Изработката на финалната верзија на Просторниот план на Националниот парк „Пелистер“, да се одложи до подготовка на Студија за ревалоризација на Паркот (која ќе опфати и Извештај за пределска разновидност) и постапката за препрогласување на истиот. Покрај преиспитување на постојните зони на заштита, се препорачува да се предложи и заштитен појас, кој ќе обезбеди интегрална заштита на Паркот и дефинираните зони.
- Да се изработи нов План за управување со Националниот парк „Пелистер“ врз основа на претходно спроведена валоризација/ревалоризација на Паркот.
- При идното зонирање на Паркот, во Студијата за валоризација/ревалоризација, да се земат предвид видовите на кои им се заканува било каква опасност од загрозеност или исчезнување како резултат на идниот урбанистички развој, природни непогоди или се идентификувани како ранливи на климатските промени, и за истите да се предвидат соодветни мерки за заштита и адаптација. Поконкретно, при идната валоризација/ревалоризација на Паркот, при дефинирањето на заштитните зони, како и идната урбанизација на Паркот да се земе предвид чувствителноста на видовите во Паркот во однос на климатските промени и да се предвидат мерки за нивна заштита и адаптација, односно планирањето и управувањето на просторот и видовите да се врши врз основа на идентификуваната ранливост на климатските промени.
- При идната урбанизација на Паркот да се избегнуваат локации кои располагаат со богата и вредна биолошка разновидност, заштитени локалитети и локалитети предложени за заштита, како и локации кои располагаат со шуми, шумско земјиште, пасишта.
- При идната урбанизација на Паркот за секоја локација која треба да се пренамени во градежно земјиште и располага со значителна шумска вегетација, да се направи проценка на штетите и загубите од пренамената и загубата на шумска вегетација и шумско земјиште во однос на придобивките од урбанизацијата, од аспект на животната средина и социоекономски аспект, односно да се спроведе постапка за соодветна проценка.
- При изработката на студиите за развој и изградба на капацитети за производство и преработка на сточарски, земјоделски и шумски плодови, како и организирање на зелена зона, да се земат предвид можните емисии во животната средина кои може да произлезат од идното работење на производните капацитети и ризикот од можните влијанија врз медиумите и областите во животната средина.
- При изработката на Физибилити студија, која треба да ги посочи и можностите за изградба на индивидуални компостари во границите на Националниот парк или изградба на објекти за колективно компостирање надвор од границите на Паркот, да се земат предвид можните влијанија врз животната средина и населението кои може да произлезат од процесот на компостирање, да се предложат алтернативни локации и врз

основа на детална анализа да се одбере најсоодветниот начин за управување со овој вид отпад.

- Преиспитување на локациите, предвидени за изградба на ски центри, особено во однос на постојните пасишта, односно почитување за законските обврски кои потекнуваат од член 60 од Законот за заштита на природата, во кој е пропишано дека заради заштита на биолошката разновидност и пределската разновидност со пасиштата треба да се стопанисува и истите да се користат на традиционален начин.
- Избегнување изградба или преземање на строги мерки за заштита при планирањето на изградба на туристички објекти и придружна инфраструктура на локации кои располагаат со висока бонитетна класа, пасишта, шуми и шумско, значајна биолошка разновидност, особено значајни флористички видови, заштитени или се предложени за заштита, потоа локации богати во водни ресурси, како и локации кои влегуваат во заштитни зони на системите за водоснабдување;
- Во туристичките капацитети (постојни и идни) да се обезбедат услови за собирање и третман на отпадните води во пречистителни станици (индивидуални или во заедничките-во село Маловиште и Трново).
- Изградбата на регионалниот патен правец Р2331 не е прифатлива и оваа активност не треба да биде дел од финалната верзија на ППНПП. Поконкретно, во финалната верзија од ППНПП да не се предвидуваат активности од аспект на изработка на документација, како и други планирања поврзани со реализацијата на регионалниот патен правец Р2331.
- При идната урбанизација на Паркот за секоја локација, која треба да се пренамени во градежно земјиште, да се земат предвид воспоставените зони на заштита, како и зоните за заштита на изворите за водоснабдување.
- При избор на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадните води да се избегнуваат I и II зона на заштита, истото да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации со висока бонитетна класа, пасишта, шуми, локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени видови и сл.
- Преиспитување на економските придобивки од производство на енергија во фотоволтаични централи, во однос на загубите и штетите врз биолошката разновидност и пределот кои може да настанат за секоја предвидена локација.
- Соодветен избор на локации за изградба на фотоволтаични електрани, како и на локациите каде треба да поминува енергетската инфраструктура за дистрибуција на произведената енергија.
- При планирањето на трасите на комуникациската мрежа да се почитуваат условите за изградба на инфраструктура, дефинирани во Одлуката за воспоставување заштитни зони на акумулацијата Стрежево.
- При планирањето и трасирањето на комуникациските објекти и мрежи да се избегнуваат локации кои покриваат земјиште со значајна биолошка разновидност, заштитени локалитети или предложени за заштита, подрачја покриени со значајна шума и шумско земјиште, а исто така да се земе предвид близината на изворите за водоснабдување, ризикот од нивно загрозување, како и почитување на режимот на заштита на изворите. При трасирањето, исто така, да се земе предвид и близината на населените места и туристичките објекти, со цел да се спречи можното влијание врз населението од нејонизирачко зрачење предизвикано од изградената комуникациска мрежа.
- Подготовка на планско урбанистичка документација за изградба на комуникациската инфраструктура и водење на процедура за стратегиска оцена на животната средина, со

цел навремено согледување на можните влијанија врз животната и општествената средина и преземање мерки за намалување или избегнување на влијанијата.

- Имплементација на обврските кои потекнуваат од Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС, ОВЖС и соодветно Законот за заштита на природата во однос на истите процедури, но и процедура за соодветна процена на природата за конкретниот простор (Appropriate assessment)-Оцена на планови и проекти кои значително влијаат на локациите Натура 2000.
- Предложената Студија за загрозеноста на блатата во низините, планинските калишта и глацијалните езера да опфати мерки за адаптација на видовите кон климатските промени.
- Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки за идниот просторен и урбан развој на Паркот и околното опкружување.
- Урбанизацијата и просторниот развој да се усогласи чувствителноста на локациите подложни на природни непогоди.
- Подготовка на проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за идните објекти за кои постојат индикации од појава на технолошки хазарди.

13 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Нацрт Просторен План за Национален парк „Пелистер“ и придружната документација;
- Директива за СОЖС (2001/42/ЕС);
- Имплементација на Директивата 2001/42/ЕС за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (ЕУ Упатства);
- Национални, регионални, локални и меѓународни правни документи, стратегии, планови и програми презентирани во Поглавје 3 од овој документ;
- Податоци од Државниот завод за статистика;
- Годишни извештаи од обработени податоци за квалитетот на животната средина (2006-2016);
- Геохемиски атлас на Република Македонија, Стафилов.Т и Шајн.Р, 2014 год;
- План за управување со Национален Парк „Пелистер“, февруари 2006 год.
- Вториот двегодишен извештај за климатските промени, 2017;
- Други достапни практики и искуства.

Прилог 1 Мислења од надлежни институции

Република Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

Република Македонија
Министерство за
животна средина
и просторно
планирање

Бул. "Тоце Делчев" бр.18,
1000 Скопје,
Република Македонија
Тел. (02) 3251 400
Факс. (02) 3220 165
Е-пошта:
infoeko@moepp.gov.mk
Сајт: www.moepp.gov.mk

Архивски бр. 15-7277/3

Дата: 30.12.2016

Министерство за животна средина
И просторно планирање
Сектор за просторно планирање
-тука-

Предмет: Известување
Врска: ваш бр. 15-7277/1 од 30.12.2016

Почитувани,

Во врска со Вашето барање на мислење доставено до Министерството за животна средина и просторно планирање-Сектор за просторно планирање под бр. 15-7277/1 од 30.12.2016 год. поврзано со постапка за носење на планска документацијаи Просторен план на Национален Парк Пелистер – Министерство за животна средина и просторно планирање, Ве известуваме дека согласно Законот за животната средина („Службен весник“ бр: 53/5, 81/5, 24/7, 159/8, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 183/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 42/16) Вашата Одлука за спроведување на Стратегиска оцена за влијание на животната средина и формуларот, Министерството за животна средина и просторно планирање ги прифаќа. Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб-страницата на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Со почит,

Изработил: Милева Тагасовска

Проверил: Сашо Апостолов

Одобрил: Неби Рецепи

МИНИСТЕР
Bashkim Ameti